SCRISORI, INSEMNĂRI

Alecsandri

Alecsandri în corespondență

«Aici, în aceste pagini de jurnal netrucat... în acest roman în scrisori al vieții sale, care începe de timpuriu și sfîrșește cu puțin înainte de trecerea lui pe celălalt tărîm, în august 1890, stă tot autenticul Alecsandri, nu numai cel pururi „tînăr și ferice“, cum il vedea cu imaginația tînărului de 20 de ani, în 1870, Eminescu, dar și Alecsandri diversul și multiplul, poetul și literatul, prietenul și părintele, călătorul inveterat și sedentarul Mirceștilor — într-un cuvînt, Alecsandri Umanul.»

Perpessicius

V. ALECSANDRI

Scrisori, însemnări

Coperta de *N. Constantinescu*

V. ALECSANDRI

SCRISORI, ÎNSEMNĂRI

Ediție îngrijită,
note și indici de
MARTA ANINEANU

STUDII ȘI DOCUMENTE

1964
EDITURA PENTRU LITERATURĂ

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Volumul de faţă completează ediţia de documente literare inedite „V. Alecsandri" — *Corespondenţă* publicată în 1960, la Editura pentru literatură şi artă.

Într-un capitol amplu este inclusă corespondenţa poetului, selectată după aceleaşi principii care ne-au ghidat şi la întocmirea primului volum. Unele scrisori au fost reţinute pentru datele biografice, preocupările politice, relaţiile cu contemporanii, altele pentru informaţiile literare privind procesul de creaţie, preocupările legate de viaţa culturală a ţării, de evenimentele politice interne şi internaţionale etc.

Pentru urmărirea aspectelor enumerate mai sus s-au cules exemple din corespondenţa scriitorului cu diverse persoane şi din diferite perioade. Varietatea corespondenţei aduce după sine o variaţie de ton, unele scrisori fiind expresia unor relaţii de prietenie, altele a unor relaţii oficiale. Pentru a nu interveni în această unitate specifică relaţiilor cu fiecare dintre destinatarii săi, scrisorile au fost grupate în ordinea alfabetică a destinatarilor, iar în interiorul fiecărei grupe în ordine cronologică.

Vasile Alecsandri corespunda de obicei în limba franceză. Unele greşeli de gramatică sau de ortografie au fost corectate tacit, punîndu-se în paranteze drepte numai cuvintele care lipseau din original dintr-o vădită neatenţie. S-au păstrat în schimb unele greşeli de limbă sau de construcţii ca: „*mesurant nos pas les uns sur ceux de l'autre*" etc. Cînd datele scrisorilor lipsesc în original ele au fost restabilite de editor şi dispuse în paranteze drepte.

În ediţia de faţă originalele sînt însoţite de traduceri efectuate de noi. La sfîrşitul textelor originale este indicată sursa documentului.

A fost menţinută ortografia franceză a numelor proprii din original (forma cea mai frecventă), restabilindu-se în traducere ortografia romînească, sau aceea obişnuită de respectiva persoană. (Poetul scrie Munich şi numai o singură dată Munchen (fără treme), iar în traducere s-a adoptat München.)

În textul original s-a respectat inconsecvenţa cu care sînt scrise cifrele, o dată în litere şi altă dată în cifre arabe pentru aceleaşi elemente: date, bani etc. ...în traducere însă ne-am oprit la indicarea în cifre arabe a datelor, sumelor de bani şi gradelor de temperatură, folosind pentru toate celelalte indicaţii de valori scrierea cifrelor cu litere.

Traducerile încearcă să redea ideile poetului într-o formă cît mai clară. Titlurile de cărţi, reviste sau piese de teatru, care în original sînt în limba franceză, au fost traduse direct în cu-

prinsul scrisorilor, de asemenea și fragmentele sau cuvintele în alte limbi, pentru acestea indicîndu-se la notele din subsolul traducerilor limba din original.

Tot aici se consemnează cuvintele intraductibile din original, jocurile de cuvinte din limba franceză, explicarea unor cuvinte create de poet.

Cu excepția scrisorilor lui V. Alecsandri către Pietro Mezetti, care se găsesc la Muzeul Teatrului Național, și a scrisorilor adresate lui C. Stăncescu, aflate la Biblioteca Centrală de Stat, toate scrisorile publicate în volumul de față se găsesc în colecțiile Cabinetului de manuscrise al Academiei R.P.R.

Volumul mai cuprinde:

a) O scurtă relatare a poetului — în limba franceză — despre o excursie făcută cu mai mulți prieteni la Cetatea Neamțului și la mînăstirile Neamț și Văratic în mai 1846, text care se găsește în manuscrisul francez nr. *204* la Biblioteca Academiei R.P.R.

b) Jurnalul călătoriei lui Vasile Alecsandri în Italia cu Elena Negri, în 1846—1847. Materialul nu este inedit, căci în 1947 a fost reprodus și tradus de C. D. Papastate. Noi am efectuat o nouă transcriere după original și o nouă traducere. În note am reprodus două scrisori ale poetului — deja publicate în volumul de *Documente literare inedite*—către Zulnia Sturdza, sora Elenei Negri, pentru a oferi cititorilor o imagine mai completă a acestui episod, căruia el însuși i-a acordat o mare însemnătate.

În *Addenda* am inclus:

c) Atestatul care i-a fost eliberat copilului V. Alecsandri în anul 1834, cu prilejul plecării lui la Paris. Originalul în limba franceză este însoțit de o traducere oficială contemporană.

d) Scrisori primite de V. Alecsandri de la părinții săi între anii 1834—1839.

În cazul scrisorilor în limba romînă s-au păstrat particularitățile care corespundeau realităților lingvistice ale scriitorului și epocii și s-a introdus ortografia actuală acolo unde a fost posibil.

Astfel vocala *ă* se păstrează în cuvinte ca: *pănă, povărnișul, măhnit; ĭ* în cuvinte ca: *decăt, Când, romăn, căteva* etc. (respectiv *decît, cînd, romîn, cîteva*...); *ĕ* sau *e*, pe care probabil a omis să pună căciulă, devine *ă* în *me, se, ne* (respectiv *mă, să, vă*) și în cuvinte ca *vezut, venzare, restoace, mesură, adeverat* (respectiv *văzut, vănzare, răstoace, măsură*, s-a păstrat *e* din *sermanul*, cuvînt care se mai pronunță și astăzi în Moldova. În privința lui *mulțumit* se păstrează toate formele sub care se întîlnește, adică și *mulțămit* și *mulțumit*, iar *șapte* se păstrează și ca *șepte*; *e* la începutul cuvintelor a fost transcris *i*: *iată, iartă, iarnă* etc. și nu *eată, eartă, earnă* etc. Am păstrat pe *i* în cuvinte ca: *dizbar, asemine*, auzite și astăzi, în alte cazuri l-am transcris *î*: *riuri* = *rîuri*...

În ce privește diftongii, s-a menținut reducerea *ea* la *e*, în cuvinte ca: *suare, ave, atunce, aice*...; *a* rămîne nediftongat în *samă, sară*...; *u* și *i* scurt au fost suprimați peste tot.

Trecînd la consoane, *s* devine *z* în cuvinte ca *disbar, representa, usita, svîrli*... (respectiv *dizbar, reprezenta, uzita, zvîrli*); grupul *sce* și *sci* este redat prin: *ște, ști, vorbesce* prin *vorbește*, *Bucuresci* prin *București*, iar *ci* devine *ș*: *obicinuiește* — *obișnuiește*; *d* și *dz* s-au transcris *z* ca în *vîndare* — *vînzare*; *adi* — *azi*...; *cs* devine *x* în *ficsat* — *fixat*, *ecsemplar* — *exemplar*...; fonetismul *gi* pentru *j* s-a păstrat în *giucat, giumătate* și *giocul*.

Ca forme *gramaticale* s-a păstrat formarea perfectului compus (pers. 3 sing.) cu forma veche a auxiliarului *au*; exemplu: *au trebuit, el au suferit*...; articolul posesiv invariabil *a* în a *d-voastră*, a *Bucureştilor*; genitivele *ei* şi *îi* au fost lăsate ca în original.

Toate principiile, expuse mai sus, care ne-au călăuzit la editarea corespondenţei sînt valabile şi pentru celelalte materiale care alcătuiesc volumul. Atragem atenţia că la textul francez al *Jurnalului*, în subsol, s-au trecut ca variante fragmente de text sau cuvinte anulate de poet în original, aceasta pentru a da cititorilor o cît mai fidelă imagine a textului.

În note s-au adus lămuriri referitoare la persoanele amintite în scrisori. De asemeni s-a explicat poziţia lui V. Alecsandri faţă de diferitele probleme politice, relevînd, unde a fost cazul, înţelegerea greşită a unor evenimente.

La sfîrşitul volumului se dau un indice alfabetic de nume, un indice al tuturor operelor lui V. Alecsandri amintite în scrisori şi un indice cronologic al scrisorilor. La indicele de persoane cifra dată cu aldine indică pagina la care se află nota biografică, iar cifrele puse între paranteze indică paginile din traducerile în limba romînă.

MARTA ANINEANU

S C R I S O R I

CĂTRE IANCU ALECSANDRI

Nisa,
3 th July 1867

My dear John[1],

Before to set out from Nisa, I wish to send you a short description of this place and the verses that I have written here [2].

The town of Nisa is in a very pretty position. It is framed on one side with mountains and it has a splendid looking-glass before it, the blue Mediteranean. Its mountains are covered with a rich vegetation and with many fine villas, which are built in various styles. The flowers and the trees who enclose them are of a meridional species: cactus, jasmines, orange-trees, lemon-trees, fig-trees, olive-trees and bay-trees which are actually in full bloom.

Nisa extends its houses and gardens to the sea-side in a large amphitheatre which is bordered with a magnificient walk, and this walk is planted with african palm-trees which resemble [*to*] *quite gigantic fans, and are always balancing in the sea-breeze.*

It is impossible to express all the beauties of this place at sun-rise and at sun-set, when the heaven is gilded or purple, and when nature is resting from the day's heat.

At that time it is a veritable happiness to swim in the blue waves, or to row with a little boat.

My gentil companion knows very well how to guid a boat, and he handles the rudder with a marvellous dexterity. He sings on the boisterous waves some venetian barcarole or some ballad of the Meyerbeers' operas, and his pretty voice resounds harmoniously during I smoke the turkish tobacco what you have send me.

Our days pass as lightning, reading, writing, singing, swimming and walking. In the evening we stay on the terrace of our hotel in respiring the night's fresh wind, and sometimes we play the piquet till at ten o'clock, before to go to bed.

My companion is very clever at this play and he has gained of me several thousands points. So I have surnamed him picket-pocket.

I remain at Nisa till saturday 6 *th July. Answer my letter. I kiss dearly my gentil nieces.*

Your affectionate,
V. Alecsandri

Trois pages et demi d'anglais gaulois, c'est raide! *Aussi je déclare que c'est* enough. *Je te prie de dire de ma part à m-rs Kohne et C-ie de garder mon argent jusqu'à mon retour. Je n'ai pas le temps d'écrire des lettres d'affaires.*

Bibl. Acad. R.P.R., S $\frac{18(20)}{LVII}$

Nisa,
3 iulie 1867

Dragul meu Iancu[1],

Mai înainte de a pleca din Nisa, vreau să-ţi trimit o scurtă descriere a acestui loc şi versurile pe care le-am scris aici[2].

Oraşul Nisa are o poziţie foarte frumoasă. Este mărginit de munţi într-o parte, iar în faţă are o splendidă privelişte — albastra Mediterană. Munţii săi sînt acoperiţi cu o bogată vegetaţie şi cu multe vile elegante, construite în diferite stiluri. Florile şi copacii care le înconjură sînt specii meridionale: cactuşi, iasomie, portocali, lămîi, smochini, măslini şi lauri, care sînt înfloriţi acum.

Nisa îşi desfăşoară casele şi grădinile către ţărmul mării într-un larg amfiteatru, care este mărginit de o promenadă magnifică, plantată cu palmieri africani, care seamănă întru totul cu nişte evantaie uriaşe ce sînt legănate mereu de briza marină.

Este imposibil de descris toate frumuseţile acestui loc, la răsăritul sau apusul soarelui, cînd cerul este de aur sau purpură şi cînd natura se odihneşte de căldura zilei.

În acest timp este o adevărată fericire să înoţi în valurile albastre sau să vîsleşti într-o bărcuţă.

Distinsul meu tovarăş cunoaşte foarte bine cum se conduce o barcă şi mînuieşte cîrma cu o minunată îndemînare. Pe valurile agitate, el cîntă vreo barcarolă veneţiană sau vreo baladă din operele lui Meyerbeer, iar vocea lui plăcută răsună armonios, în timp ce eu fumez tabacul turcesc pe care mi l-ai trimis.

Zilele noastre trec foarte repede, citind, scriind, cîntînd, înotînd şi plimbîndu-ne. Seara, stăm pe terasa hotelului nostru, aspirînd aerul proaspăt al nopţii, iar cîteodată jucăm pichet pînă la ora zece, înainte de a ne duce la culcare.

Tovarăşul meu este foarte îndemînatic la acest joc şi a cîştigat mai multe mii de puncte, astfel încît l-am poreclit *pichet-pocket.*

Rămîn la Nisa pînă sîmbătă, 6 iulie. Răspunde la scrisoarea mea. Sărut cu drag pe drăguţele mele nepoate.

Cu dragoste,
V. Alecsandri

Trei pagini şi jumătate de engleză galică, *e prea mult!* De aceea declar că este *destul**! Te rog să spui din partea mea domnilor Kohne & Comp. să-mi păstreze banii pînă la întoarcerea mea. Nu am timp să scriu scrisori de afaceri**.

[1] *Ion Alecsandri* (1826—1884), fratele mai mic al poetului. Şi-a ales cariera militară, pe care mai tîrziu a părăsit-o; reintegrat de domnitorul Cuza, cu gradul de maior, ajunge pînă la cel de locotenent-colonel. A militat pentru unire, după realizarea căreia este aghiotant domnesc, apoi agent oficios şi agent diplomatic la Paris pînă în 1866, cînd, la căderea lui Cuza, este silit să-şi dea demisia. Graţie intervenţiei lui V. Alecsandri, obţine mai tîrziu un post de corespondent al guvernului la Paris; corespondenţa trimisă de el se publică în ziarul *Pressa*.

[2] Între manuscrisele lui V. Alecsandri de la Biblioteca Academiei R.P.R. există un caiet de teme şi exerciţii pentru învăţarea limbii engleze (ms. rom. *4.912*). În filele acestuia sînt şi două bruioane, un fragment de scrisoare nedatată, către nepoatele sale, fiicele lui Iancu, f. 27, şi altul către acesta, f. 29 verso, din 1867, 29 iunie. După înseşi afirmaţiile poetului, nu a izbutit să cunoască bine limba engleză, şi, ori de cîte ori avea nevoie să i se traducă un text englezesc, recurgea la ajutorul fiicei sale, Marie. Cf. şi Aristarc, *V. Alecsandri şi limba engleză*, în *Naţiunea*, II (1942), nr. 484, f.2.

CĂTRE PAULINA ALECSANDRI

Iaşi,
1 fevruar 1877

Dragă Paulină [1],

Aseară am fost în suare la Cocritză [2], împreună cu copila. Bucură-te, Mari [3] au fost mai bine decît toate, au plăcut tuturor foarte mult și au giucat pănă la cinci ceasuri și giumătate. Eu, în rolul meu de tată, au trebuit să aștept ca să se mîntuie giocul, în rîndul mamelor, care făceau tapiserie, însă am avut mulțemire a constata succesul copilei în lume, și aceasta m-au făcut să stau toată noaptea, cu răbdare, în frac și în cravată albă.

Gioi, iar suare, la Natalița Mavrocordat [4], și duminică la Roznovanu [5]. Voi merge pretutindene, ca să-mi îndeplinesc rolul, și luni voi pleca la Mircești cu fata, unde vom sosi cu trenul de la 8 ceasuri seara.

Cu toată osteneala, mă simt sănătos, mai cu seamă de cînd am trimis cucoanei Catincăi [6] 400 # la Varatic și de cînd sper să fac împrumutul la Paris pentru ca să mă dizbar de datoria către Mihel Daniel [7].

Smaranditza [8] e mult mai bine și-i place să asiste la tualetele copilei. Mitza au plecat ieri la București, cu Lupu, pentru procesul lor cu Radu. Dei Dumnezeu

* În original, cuvîntul este scris în limba engleză.
** În original, pasaj în limba franceză.

să-l cîştige. Lupu s-au înţeles cu fratele doamnei[9] pentru ca să desfiinţeze contractul Ruginoasei[10]. Poate că astfel le va mai rămînea ceva copiilor.

Ce fac parizianii[11]? Ce face Gogu[12]? Vă cred pe toţi sănătoşi şi vă sărut. Mari te sărută de o mie de ori.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., S $\frac{19(61)}{LVII}$

[1] Soţia poetului, fiica lui Iosifin şi a Elenei Lucassievicz. Legătura sa cu poetul datează dinainte de 1857, an în care se naşte fiica lor, Marie; în 1861 se stabileşte la Mirceşti, dar căsătoria sa cu poetul are loc abia în 1876. Cf. actul de căsătorie Sever Zota, *La centenarul lui Vasile Alecsandri*, Iaşi, 1921, anexe. R. Rosetti, în amintirile sale, povesteşte o istorie puţin verosimilă despre felul în care a cunoscut-o poetul. Cf. R. Rosetti, *Amintiri din prima tinereţe*, Bucureşti, 1927, p. 104—105.

[2] Constantin Cazimir (Cocritză), avocat, unionist de la Roman.

[3] Fiica poetului, născută în 1857. Între anii 1867, octombrie — 1876, aprilie şi-a făcut studiile la Paris. În octombrie 1877 s-a căsătorit cu Dimitrie A. Catargi. A avut cu acesta două fiice, Elena şi Margareta. Divorţată în 1883, s-a recăsătorit în acelaşi an cu George Bogdan, fiul lui Emanuel Bogdan şi al Anei Ghica. Şi această căsătorie se desface în 1884, pentru a se reface în 1886; au avut un fiu, Henry Bogdan. A publicat corespondenţa primită de la tatăl său în volumul *Autrefois et aujourd'hui*, Bucureşti, 1929, p. 95—197.

[4] Natalia Mavrocordat, căsătorită cu N. Şuţu, era fiica Didiţei şi a generalului Nicolae Mavrocordat, care au avut reputaţia de a fi oameni foarte primitori, saloanele lor fiind cunoscute în istoria Iaşului.

[5] *Niculae Rosetti Rosnovanu* (Nunuţă) (1842—1891) a participat la mişcarea separatistă din 3/15 aprilie 1866 de la Iaşi, în speranţa că va fi ales domn al Moldovei.

[6] *Catinca Negri* (1810—1903), soră cu Costache Negri, Elena, Zulnia şi Eugenia Negri, căsătorită cu Vasile Rosetti-Pribagul (din Pribeşti), divorţată curînd. Au avut o fiică, Smărăndiţa, căsătorită cu Mihail Jora (1823—1900), membru în divanul ad-hoc, ministru al afacerilor străine sub Cuza.

[7] Michel Daniel, bancher din Iaşi.

[8] Smărăndiţa Docan, soră cu C. Rolla, cumnatul lui V. Alecsandri, şi mama Mariei Bogdan, nepoata poetului, căsătorită cu Lupu Bogdan.

[9] Doamna Elena Cuza.

[10] Ruginoasa, moşia domnitorului Cuza.

[11] Familia fratelui său Iancu, care venise în vizită în ţară, o dată cu întoarcerea definitivă de la Paris a fiicei poetului.

[12] Cîinele preferat.

II

Sîmbătă, [Buc., nov. 1882]

Dragă,

Azi-dimineaţă mă duc să-mi plumbuiesc măseaua şi sper că după această operaţie Young mi-a da drumul să plec din Bucureşti.

Am priimit un răvaş de la prefectul din Franţa ce l-am cunoscut la Forcalquier [1], care îmi anunţă că guvernul francez mi-au oferit decoraţia de ofiţer a Legiunei de Onor [2].

Pe aice vorbeşte lumea că am să merg la Paris ca ambasador. Cine ştie?!

Aflăm că bietul Calimah Catargi [3] ar fi murit la Paris. Sermanul!

Am trimis ieri la Marie un plic cu brevetul lui Mitică [4].

Te sărut,
V. Alecs.

Bibl. Acad. R.P.R., S $\frac{19(104)}{LVII}$

[1] Forcalquier, capitala arondismentului Basses Alpes. Aici i s-a decernat poetului diploma de onoare cu ocazia premiului „*Jeux floraux*“, în mai 1882, cînd a vizitat Provenţa. V. Alecsandri nu a primit totuşi decoraţia franceză anunţată.

[2] Alecsandri era de părere că e mai corect să se spună *onor* şi nu *onoare*, pentru că în toate limbile romanice cuvîntul latinesc *honor* s-a păstrat la genul masculin: *l'honneur* (l. fr.), *l'onore* (l. ital.), *el honor* (l. span.). Cf. V. Alecsandri, *Dicţionar grotesc*, în *Convorbiri literare*, III (1869), p. 173—178.

[3] *N. Callimaki-Catargi* (1831—1882), om politic. A fost ministrul afacerilor străine şi ministru plenipotenţiar la Londra şi Paris.

[4] Dimitrie Catargi, ginerele poetului.

III

Bucureşti,
vineri [16 mart. 1884[1]]

Dragă,

Din scrisoarea matale văd că eşti măhnită şi nervoasă. E vreme dar ca să mai părăseşti Mirceştii şi să vii lîngă moşneag.

Piesa [2] mea să va reprezenta gioia viitoare, adică la 22 martie, peste şepte zile. Cred că îi face bine să pleci luni seara şi, agiungînd aice marţi dimineaţa, vei avea tot timpul ca să-ţi alegi şi să-ţi cumperi o capelă de dantelă pentru vizita la palat, precum şi o mantelă după placul matale. Vină, bani avem, şi nu te gîndi decît la mulţumirea ce mi-i face sosind lîngă mine. Scrie-mi dacă îi pleca luni seara pentru ca să pregătesc odăile.

Eu sînt sănătos. Astăzi fac o conferență la Academie asupra volumelor lui Ghica [3]. Timpul, cînd nu ploă, e cam rece dimineața, însă cald peste zi. Te aștept și te sărut de o mie de ori.

V. Al.

Gazetele franceze îmi sînt de prisos aice. Nu mi le mai trimite, îți dau de știre că jurnalul *Gil. Blas* cuprinde mulțime de porcării.

Bibl. Acad. R.P.R., S $\frac{19(115)}{LVII}$

[1] Data scrisorii nedatate în original calculată exact după indicațiile poetului din cuprinsul scrisorii.

[2] Piesa *Fîntîna Blanduziei.*

[3] În fața unei numeroase asistențe, Vasile Alecsandri a făcut prezentarea tomului II din *Convorbirile economice* ale lui Ion Ghica și a scrisorilor literare adresate lui, relevînd valoarea contribuției lor la cunoașterea stării de lucruri din țara noastră în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Cf. *Analele Acad. Rom.*, seria a II-a, tom. VI (1883—1884), secț. I, partea administrativă și dezbaterile, 1884, p. 58.

IV

București,
vineri [14? dec. 1884[1]]

Dragă,

Sînt sănătos. Timpul e foarte urît. Neguri ca la Londra, umezeală, glod, frig.

Am cetit piesa [2] la Maiorescu, în mic comitet. Toți au declarat-o admirabilă. Mîni voi ceti-o tot la el, dinaintea unei adunări numeroase, și ți-oi scrie duminică ce impresie va produce. Nu am văzut încă pe nime, căci merg numai la Senat și mă întorc acasă, în odaia mea încălzită.

Marie mi-au scris de la Iași că e desperată de suma colosală ce i se cere de la vamă.

Am priimit buretele și cartea lui Ovidiu.

Vă sărut pe toate,

V. A.

Bibl. Acad. R.P.R., S $\frac{19(123)}{LVII}$

[1] Data scrisorii a fost stabilită prin concordanța cu alte scrisori către Paulina și către Ion Ghica din acele zile.

[2] Piesa *Ovidiu.*

Mirceşti,
16 avril 1884

Mon cher mr. Aslan [1],

Leon Negruzzi [2] *m'a fait part à Bucarest de son projet de faire monter ma nouvelle pièce sur le théâtre de Iassy et a demandé mon autorisation à ce sujet. Je la lui ai donnée avec le plus grand empressement en considération des anciens souvenirs qui m'attachent à ce théâtre* [3].

Maintenant il reste à savoir si nous possédons à Iassy les éléments indispensables pour la réalisation du projet de Negruzzi.

Quels sont les acteurs qui seraient aptes à interpréter les rôles de la Fontana Blanduziei [4]?

Nous en parlerons quand je viendrai à Iassy, ce qui aura lieu prochainement. Un petit billet ou un télégramme vous avertira du jour de mon arrivée, afin que nous puissions nous rencontrer sans retard et causer de l'affaire comme des gens de métier.

En attendant, je vous serre la main et suis comme toujours votre tout dévoué,

V. Alecsandri

Je vous renvoie la lettre de Bodnaresco après l'avoir lue; elle rend justice à votre talent.

Muzeul Teatrului Naţional, Buc., nr. 33/17

Mirceşti,
16 aprilie 1884

Dragă domnule Aslan [1],

Leon Negruzzi [2] mi-a împărtăşit la Bucureşti proiectul său de a monta noua mea piesă pe scena teatrului din Iaşi şi mi-a cerut autorizaţia în acest scop. I-am dat-o imediat, în baza vechilor amintiri care mă leagă de acest teatru [3].

Rămîne acum de ştiut dacă posedăm la Iaşi elementele indispensabile pentru realizarea proiectului lui Negruzzi.

Care sînt actorii care ar fi capabili să interpreteze rolurile din *Fîntîna Blanduziei* [4]?

Vom vorbi despre aceasta cînd voi veni la Iaşi, ceea ce se va întîmpla curînd. Un mic bilet sau o telegramă îţi va anunţa sosirea mea, ca să ne putem întîlni fără întîrziere şi să vorbim despre această afacere ca nişte oameni de meserie.

În aşteptare, îţi strîng mîna şi sînt ca întotdeauna al dumitale devotat,

V. Alecsandri

Îţi înapoiez scrisoarea lui Bodnărescu după ce am citit-o; ea îţi recunoaşte talentul.

[1] *Teodor Aslan* (1866—1908), avocat al statului, a făcut deseori parte din comitetul teatral, iar din 1871 a fost de mai multe ori director al Teatrului Naţional din Iaşi; a tradus şi piese de teatru.

[2] *Leon Negruzzi* (1840—1890), fiul lui Costache Negruzzi, publicist şi om politic, membru al „Junimii". Între anii 1871—1876 a fost prefect de Iaşi.

[3] Legăturile speciale ale lui V. Alecsandri cu teatrul din Iaşi datau din anul 1840, cînd domnitorul Mihail Sturza încredinţează direcţia teatrului romînesc şi a celui francez din capitala Moldovei lui C. Negruzzi, M. Kogălniceanu şi poetului. Pentru dotarea scenei romîneşti cu piese originale şi pentru a biciui moravurile epocii începe V. Alecsandri să-şi scrie repertoriul dramatic. Cf. aici, p. 146, scrisoarea către A. Ubicini; seria de scrisori către un prieten imaginar care servesc de prefaţă la volumul *Teatru*, I, Bucureşti, 1875; Teodor Burada, *Istoria teatrului în Moldova*, I, Iaşi, 1915, p. 215—217.

[4] *Fîntîna Blanduziei* s-a reprezentat la Iaşi în stagiunea 1884—1885 de echipa Teatrului Naţional din Bucureşti, în turneu, cu Aristizza Romanescu şi ceilalţi interpreţi din capitală.

CĂTRE ION BĂLĂCEANU

I

Paris,
31 janv. 1858

Mon cher Balaciano[1],

Je t'écris deux mots pour t'avertir que je viens de mettre à la poste un nouvel ouvrage roumain, qui vient de sortir à peine de sous presse. C'est un voyage de D. Ralleto[2] *à Constantinople, à travers la Valachie et la Bulgarie.*

Il contient de bonnes choses. Tu le trouveras poste-restante. Comment vas-tu avec ta petite famille? Nous allons passablement par ici. La grippe sévit sur toute la ligne.

Tout à toi,
A l e c s a n d r i

J'ai envoyé à mr. Ruscalla[3] *un exemplaire de l'ouvrage de Ralleto.*

Bibl. Acad. R.P.R., S $\frac{20(2)}{LVII}$

I

Paris,
31 ian. 1858

Dragul meu Bălăceanu [1],

Îți scriu două cuvinte pentru a te anunța că am pus la poștă o nouă lucrare romînească, care abia a ieșit de sub presă. Este o călătorie a lui D. Rallet [2] la Constantinopole, prin Valahia și Bulgaria.

Conține lucruri bune. Ai să o găsești post-restant. Ce faci tu și mica ta familie? Pe aici ne merge destul de bine. Gripa bîntuie peste tot.

Al tău,
Alecsandri

Am trimis d-lui Ruscalla [3] un exemplar din lucrarea lui Rallet.

[1] *Ion Bălăceanu* (1825—1914), fiul lui Constantin Bălăceanu. Însemnat om politic și diplomat. A participat la revoluția din 1848; după eșecul revoluției se refugiază în Ardeal, unde a inițiat, împreună cu N. Bălcescu și Ion Ghica, formarea unei legiuni romîne care să participe la revoluția de la 1848 din Ungaria. În timpul domniei lui Cuza ocupă mai multe funcții și este trimis în importante misiuni diplomatice. Atras de tabăra monstruoasei coaliții burghezo-moșierești, este numit ministru plenipotențiar la Paris, Viena, Roma, Londra și Constantinopol, iar în 1876 a fost ministru de externe.

[2] *Dimitrie Rallet* (1817—1858), om politic. A ocupat diverse funcții oficiale în Moldova, a luptat activ pentru unire. Cartea sa pomenită în scrisoare este *Suvenire și impresii de călătorie în Romînia, Bulgaria, Constantinopole*, Paris, 1858, 164 p. V. Alecsandri a publicat în *Convorbiri literare*, XVI (1882), p. 331, un articol biografic despre Dim. Rallet, nesemnat. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. *3.926*, f. 10—11, articolul autograf care a permis identificarea textului din *Convorbiri literare*.

[3] *Giovenale Vegezzi-Ruscalla* (1798—1886), scriitor și om politic italian. Relațiile sale cu Cavour și C. Nigra, care îi era ginere, i-au permis să sprijine în 1856 interesele Principatelor. În 1866 a fost proclamat cetățean de onoare al țării noastre.

II

Paris,
15 mai 1858

Mon cher Balaciano,

Je suis bien en retard avec toi, mais je suis puni de mon mutisme par une erruption à la peau, que la faculté appelle „zona" et qui depuis plusieurs jours me fait souffrir le martyre. Je ne puis me coucher sur aucun côté sans voir trente-six mille, millions de chandelles... et moi, qui ne les aime pas!... Que ne suis-je cosaque... je serais si heureux!

Les conférences vont enfin s'ouvrir! Je ne sais pourquoi j'attends cet événement comme un condamné à mort attend l'heure de son exécution[1]. *C'est peut-être l'effet du „zona".*

Et ton ouvrage[2] *où en est-il? J'attends un exemplaire avec toute l'impatience d'un gourmet avide de bonnes choses. Ne me soumets pas plus longtemps au supplice de Tantale. J'en ai assez de mon autre supplice!*

Adieu, j'ai si mal au côté, que je ne peux plus continuer.

Ton ami,
Alecsandri

II

Paris,
15 mai 1858

Dragul meu Bălăceanu,

Îţi răspund cu mare întîrziere, dar sînt pedepsit de tăcerea mea printr-o erupţie a pielei, pe care facultatea o numeşte „zona" şi care de mai multe zile mă face să sufăr martiriul. Nu mă pot culca pe nici o parte fără să văd treizeci şi şase de mii, milioane de lumînări... şi eu, care nu le pot suferi!... De ce nu sînt cazac... aş fi aşa de fericit!

Conferinţele se vor deschide în sfîrşit! Nu ştiu de ce aştept acest eveniment aşa cum un condamnat la moarte aşteaptă ora execuţiei[1]. Este poate efectul „zonei".

Şi lucrarea ta[2] în ce stadiu se găseşte? Aştept un exemplar cu toată nerăbdarea unui cunoscător dornic de lucruri bune. Nu mă supune prea mult supliciului lui Tantal. Îmi este de ajuns celălalt supliciu!

Adio, aşa de rău mă doare într-o parte, că nu mai pot continua.

Prietenul tău,
Alecsandri

[1] Temerile lui V. Alecsandri erau îndreptăţite. Divanurile ad-hoc din Principate votaseră unirea; Conferinţa puterilor străine de la Paris — întrunită la 19 august 1858 — nu confirmă hotărîrile divanurilor, impune o constituţie hibridă şi, sub numele de Principatele Unite ale Moldovei şi Ţării Romîneşti, menţine despărţirea Principatelor, sub suzeranitatea Porţii, cu adunări, guverne şi domni separaţi, cu o comisie centrală şi o curte de casaţie comune la Focşani. V. Alecsandri se găsea la Paris tocmai pentru a pregăti opinia publică în favoarea dorinţei Principatelor.

2 Lucrarea lui I. Bălăceanu era *Lettres sur les Principautés*, Turin, 1858, apărută fără numele autorului şi atribuită pînă acum lui G. Vegezzi-Ruscalla, care a prefaţat-o numai. Lucrarea făcea parte din publicaţiile de propagandă menite să prezinte străinătăţii situaţia reală din Principate. Cf. Marta Anineanu, *Un manuscris al lui Ion Bălăceanu publicat anonim*, în *Studii şi cercetări de bibliologie*, III (1960), p. 273—277.

CĂTRE GEORGE BENGESCU

I

Paris,
2 juillet 1885

Mon cher Bengesco [1],

J'ai lu avec attention votre travail [2] *et je le trouve excellent. Vous y défendez bien la Roumanie en démontrant l'incurie du g-t français dans la question des conventions commerciales* [3] *et en dévoilant le jeu des intrigants de Bucarest. Je vous autorise donc de le faire imprimer aussitôt que possible, afin que la brochure puisse être distribuée à temps aux représentants français, avant la discussion du projet déposé déjà sur le bureau de la Chambre et dont vous avez connaissance probablement.*

Depuis votre départ, j'ai reçu à peine hier une adresse du ministère, qui me communique deux notes verbales échangées entre mr. Ordega et mr. Campineano[4] *et qui m'annonce de* prochaines instructions détaillées. *Les deux notes ne sont qu'une répétition, en abrégé, de celles déjà échangées au mois de mars.*

En attendant ces instructions, j'ai été chercher lord Lyons[5], *mais je l'ai trouvé... absent.*

Puis je me suis rendu aux bureaux du Temps, *et le lendemain de ma visite cette feuille a publié l'article ci-joint, qui est bien différent de celui du 25 juin. Quant aux ministres français, j'évite de les voir, maintenant qu'ils ont déposé à la Chambre leur projet de loi, entaché d'un esprit de représailles qui a surpris toute personne bien pensante. J'attends les instructions annoncées.*

Le mauvais temps m'a empêché de m'installer à Passy [6]; *je resterai donc dans mon affreuse bicoque jusqu'à votre retour, et si je me déplaçais avant d'aller à Aix-les-Bains, ce ne serait que pour me rendre aux bords de la mer.*

Restez tranquillement à Ifa et prenez des forces pour la grande bataille qui se prépare. Ce serait bien drôle si nous remportions la victoire.

Nos meilleures amitiés à m-me Bengesco et à vous, mon cher secrétaire.

V. Alecsandri

Il serait prudent d'agir de telle sorte pour l'impression et la distribution de votre brochure, qu'on ne puisse se douter ni à Bucarest, ni à Paris d'où elle émane.

Faites imprimer la brochure à Bruxelles, si c'est possible.

Enfin, mr. de Ring m'a envoyé une carte de visite. Cette politesse tardive dépeint l'homme avec sa jolie voix de castrat.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.370, f. 15—16

I

Paris,
2 iulie 1885

Dragul meu Bengescu [1],

Am citit cu atenție lucrarea [2] dumitale și o găsesc excelentă. Aperi bine în ea Romînia arătînd neglijența guvernului francez în chestiunea convențiilor comerciale [3] și dezvăluind jocul intriganților de la București. Te autorizez deci să o tipărești cît mai curînd, astfel ca broșura să poată fi distribuită la timp reprezentanților francezi, înaintea discutării proiectului deja depus pe biroul Camerei și despre care probabil ai cunoștință

De la plecarea dumitale, abia ieri am primit o adresă a ministerului, care îmi comunică două note verbale schimbate între d-l Ordega și d-l Cîmpineanu [4] și care îmi anunță *viitoare instrucțiuni detaliate.* Cele două note nu sînt decît o repetare, în rezumat, a acelora deja schimbate în luna martie.

Așteptînd aceste instrucțiuni, am fost să-l caut pe lordul Lyons [5], dar l-am găsit... absent.

Apoi m-am dus la birourile ziarului *Le Temps*, și a doua zi după vizita mea această foaie a publicat articolul aici alăturat, care e foarte deosebit de cel din 25 iunie. Cît despre miniștrii francezi, evit să-i văd, acum, cînd au depus la Cameră proiectul lor de lege, mînjit de un spirit de răzbunare care a surprins pe toți oamenii cu judecată. Aștept instrucțiunile anunțate.

Timpul rău m-a împiedicat să mă instalez la Passy [6]; voi rămîne deci în îngrozitoarea mea cocioabă pînă la întoarcerea dumitale, iar dacă m-aș deplasa înainte de a mă duce la Aix-les-Bains, n-aș face-o decît ca să mă duc pe malul mării.

Stai liniștit la Ifa și cîștigă puteri pentru marea bătălie care se pregătește. Ar fi foarte amuzant dacă am cîștiga victoria.

Cele mai bune sentimente doamnei Bengescu și dumitale, scumpul meu secretar.

V. Alecsandri

Ar fi prudent să procedezi în așa fel cu tipărirea și distribuirea broșurii dumitale, încît să nu se bănuiască nici la București, nici la Paris de unde vine.

Dacă este posibil, tipărește broșura la Bruxelles.

În sfîrşit, domnul de Ring mi-a trimis o carte de vizită. Această tîrzie politeţe defineşte pe omul cu vocea frumoasă de castrat.

[1] *George Bengescu* (1848—1922), diplomat şi scriitor. În cariera sa diplomatică ajunge ministru plenipotenţiar; în 1885 era numai prim-secretar al Legaţiei romîne la Paris. S-a ocupat de literatură, dînd ca lucrări însemnate bibliografia operelor lui Voltaire şi o bibliografie franco-romînă.

[2] *Le conflit franco-roumain, par un ami de la France*, Liége, 1885. Titlu trecut de mîna lui Bengescu pe prima filă a scrisorii. După cîteva însemnări şi discreţia cu care numele proprii din scrisorile primite de la V. Alecsandri sînt înlocuite cu iniţiale, credem că Bengescu intenţiona să publice şi alte scrisori din această corespondenţă în afara celor publicate în *Cîteva suvenire ale carierei mele*, Bruxelles, 1899, 371 p.

[3] Conflictul vamal dintre cele două ţări se declanşase din pricina legii din mai 1885, prin care guvernul romîn supunea la anumite taxe vamale produsele importate din ţări care nu încheiaseră convenţii comerciale cu Romînia. Franţa era una dintre acestea; ea a răspuns măsurii guvernului romîn prin fixarea unei taxe de 50% asupra produselor romîneşti importate în Franţa. Ordega şi Ring, reprezentanţii Franţei la Bucureşti, conducînd discuţiile cu vădită ostilitate, conflictul nu se aplanează decît o dată cu numirea ministrului G. Coutouly. Alecsandri a fost foarte afectat de acest conflict, ivit îndată după numirea sa la Paris.

[4] *Ioan Cîmpineanu* (1841—1888), om politic, membru al partidului liberal, în care calitate a ocupat funcţii importante. În perioada la care se referă Alecsandri era ministrul afacerilor străine.

[5] *Richard Bickerton Pemell, lord Lyons* (1817—1887), ambasadorul Angliei la Paris.

[6] Localul Legaţiei romîne de la Paris, din strada Penthièvre, era impropriu pentru locuit, de aceea, din primul an al venirii sale la Paris, poetul se mută în strada Murillo şi apoi mută întreaga legaţie în avenue Montaigne.

II

Mirceşti,
1 sept. 1887

Mon cher Bengesco,

Voici déjà un mois que je suis de retour chez moi, et il me semble que je n'y suis arrivé que d'hier. Comme le temps passe vite quand on l'emploie à ne rien faire! Il est vrai que ma maison ne désemplit pas depuis le 1er août! En dehors de ma fille, de son mari, de quatre enfants avec leur gouvernante et leur bonne, qui ont élu domicile à Mirceşti jusqu'à la fin d'octobre, une foule d'oiseaux de passage s'arrêtent sous mon toit journellement, sous prétexte de me voir et de me prodiguer l'expression de leurs sentiments affectueux, mais en réalité c'est dans le but d'employer ma soi-disant influence auprès des puissants du jour pour obtenir des postes, des pensions, des faveurs de toutes sortes.

Je comprends les absences continuelles de Bratiano de Bucarest: il se réfugie à Florica[1] *non tant pour jouir de la campagne, mais pour échapper aux sollicitations des nombreux postulants qui le pourchassent. Oh! que la vie serait douce sans*

les imposteurs, qui viennent, sans scrupule et sans remords, vous voler des heures et des journées entières. Quand j'aurai reconstruit ma maison, je la ferai surmonter d'un mât portant pavillon, assez haut pour être aperçu de la gare. Ce sera un signal de sauvetage, que je ferai arborer seulement les jours où je serai disposé à recevoir du monde.

Enfin, nous avons joui pendant deux jours d'un ciel couvert et d'un léger arrosement; cela nous a un peu changés. L'atmosphère s'est rafraîchie pendant 48 heures, mais aujourd'hui le soleil réapparaît dans toute sa splendeur caniculaire; impossible de procéder aux semailles d'automne. Désespoir des propriétaires et des ermiers. Ma femme est toute désolée, car à cause de la sécheresse, le colza qu'elle a semé est déjà devenu la proie d'un milliard de chenilles vertes, qui sont très friandes de cette plante grasse. C'est une perte de cinq à six mille francs, sur la récolte présumée de l'année prochaine. Quant à moi, philosophe doublé de rêveur, je m'en... console en regardant le vol des grues et en écoutant les concerts wagnériens des grenouilles.

J'ai reçu votre lettre de Lamalou[2]*, dans laquelle vous me parlez de Cretzeano. A mon arrivée à Sinaia, je parlerai au roi de son avancement, car au dire des journaux, Férékydes*[3] *se trouve actuellement à Aix; impossible de lui écrire, ne connaissant pas son adresse.*

Les bruits de remaniement dans le personnel du corps diplomatique se renouvellent chaque année; ils me semblent sujets à caution, à cette époque surtout où les journaux aux abois, inventent toutes sortes d'absurdités pour remplir leurs colonnes. Je penche pourtant à croire que l'on mijote quelque chose à l'officine du ministère contre Teriaki[4]*. Celui-ci m'a écrit pour me demander mon intervention en sa faveur auprès de qui de droit. Je me suis empressé de prendre sa défense, mais obtiendrai-je des résultats conformes à ses désirs? Peut-être oui, peut-être non, car les démarches par lettres, dans notre pays, peuvent être considerées comme lettre morte. En tout cas, j'espère que l'on se gardera de toucher à la Légation de Paris. J'y veillerai.*

Tout à vous,
V. Alecsandri

*Le 28 septembre on ouvrira le théâtre par la représentation d'*Ovide *remanié. On dit des merveilles au sujet des décors et des costumes. J'irai à Bucarest à temps pour diriger les deux dernières répétitions générales. Que devient Ion Ghica?*

Bibl. Acad. R. P. R., ms. rom. 3.370, f. 149—150

II

Mircești,
1 sept. 1887

Dragul meu Bengescu,

A trecut deja o lună de cînd m-am întors acasă, și mi se pare că n-am sosit decît ieri. Ce repede trece timpul cînd îl folosești pentru a nu face nimic! E adevărat că de la 1 august nu mi se mai golește casa. În afară de fiica mea, de soțul său, de patru copii cu guvernanta și servitoarea lor, care și-au ales domiciliul la Mircești pînă la sfîrșitul lui octombrie, o mulțime de păsări călătoare se opresc zilnic sub acoperișul meu, sub pretextul de a mă vedea și de a-mi arăta expresia sentimentelor lor afectuoase, dar în realitate o fac cu scopul de a folosi așa-zisa mea influență pe lîngă puternicii zilei pentru a obține posturi, pensii și favoruri de toate felurile.

Înțeleg absențele prelungite ale lui Brătianu din București: se refugiază la Florica[1] nu atît pentru a se bucura de viața de la țară, dar ca să scape de solicitările numeroșilor postulanți care îl urmăresc. Oh! ce plăcută ar fi viața fără șarlatanii care vin, lipsiți de scrupul și de remușcări, să-ți răpească ore și zile întregi. Cînd îmi voi reconstrui casa, îi voi pune în vîrf un catarg cu steag, destul de înalt, ca să se vadă de la gară. Acesta va fi semnalul de salvare pe care îl voi arbora numai în zilele în care voi fi dispus să primesc lume.

În sfîrșit, ne-am bucurat timp de două zile de un cer înnorat și de o stropeală ușoară; aceasta ne-a adus puțină schimbare. Atmosfera s-a răcorit patruzeci și opt de ore, dar azi soarele reapare în toată splendoarea lui caniculară; imposibil să se înceapă semănăturile de toamnă. Disperarea proprietarilor și a arendașilor!

Soția mea e foarte necăjită, căci, din cauza secetei, rapița pe care a semănat-o a devenit prada unui miliard de omizi verzi, lacome. E o pierdere de 5—6.000 de franci asupra recoltei presupuse a anului viitor. Cît despre mine, filozof dublat de un visător, mă... consolez privind zborul cocorilor și ascultînd concertele wagneriene ale broaștelor.

Am primit scrisoarea d-tale din Lamalou[2], în care îmi vorbești de Cretzianu. La sosirea mea la Sinaia, voi vorbi regelui despre avansarea lui, căci, după spusa jurnalelor, Pherekide[3] se găsește în acest moment la Aix; imposibil să-i scriu, necunoscîndu-i adresa.

Zvonurile de remaniere în personalul corpului diplomatic se reînnoiesc în fiecare an; îmi par discutabile, mai cu seamă în această epocă, cînd jurnalele, strîmtorate, inventează tot felul de absurdități ca să-și umple coloanele. Totuși, înclin să cred că se urzește ceva în culisele ministerului împotriva lui Teriachiu[4]. Acesta mi-a scris să-mi ceară să intervin în favoarea sa pe lîngă cei în drept. M-am grăbit să-i iau apărarea, dar voi obține rezultate conforme dorințelor lui? Poate

da, poate nu, căci demersurile în scris, în țara noastră, pot fi considerate literă moartă. În tot cazul, sper că se vor feri să se atingă de legația din Paris. Voi veghea.

Al dumitale,
V. Alecsandri

La 28 septembrie se va deschide teatrul cu reprezentația lui *Ovidiu* refăcut. Se spun minuni despre decoruri și costume. Mă voi duce la București din timp, ca să dirijez ultimele două repetiții generale. Ce este cu Ion Ghica?

[1] Moșia familiei Brătianu de lîngă Pitești.

[2] Lamalou-les-Bains, localitate în munții Ceveni, Franța.

[3] *Mihail Pherekide* (1842—1928), om politic, de mai multe ori ministru în timpul guvernării liberale; la această dată era ministru al afacerilor străine.

[4] *Alexandru Teriachiu* (1829—1893), om politic, a fost ministru de externe (1867) și de interne (1880—1881) în cabinetele liberale.

III

Castel Peleș—Sinaia
2/14 oct. 1887

Mon cher Bengesco,

Avant de me rendre au château royal de Peleș, où je me trouve depuis trois jours, je me suis arrêté à Bucarest afin de m'occuper des affaires de la légation. A cet effet, j'ai profité d'un jour de conseil des ministres pour aller les trouver tous à la fois et attirer leur attention sur les agissements de nos boursiers. En conséquence: Bratiano m'a autorisé de déclarer à ceux-ci que toute réclamation adressée par leurs créanciers à la légation serait, désormais, suivie d'une suspension immédiate de leurs bourses. Veuillez donc les convoquer de suite et leur faire connaître cette décision du gouvernement, qui les rendra, sans doute, plus circonspects à l'avenir.

Le même jour j'ai passé une heure avec Stourza, pour l'entretenir de l'affaire Odobesco-Rothschild et du restant de nos dettes envers les entrepreneurs de la restauration de notre malheureuse église. Stourza m'a formellement promis de régler prochainement ce double paiement, afin de mettre fin à l'exploitation du trésor de Petroassa[1]*. Ce sont ses propres paroles.*

Mais Odobesco a fini par lasser le g^t de ses interminables demandes et tout naturellement il s'est jeté dans l'opposition, en mettant sa plume au service de la Epoca[2]*. Cette volte-face a eu cela de bon pour lui, qu'il y a gagné sinon beaucoup d'argent, mais une apparence de santé florissante. Je l'ai vu à une séance de l'Académie, frais comme un myrthe et assez froid à mon égard; je l'ai aperçu également à la première représentation d'*Ovide*, mais il a disparu dès que le succès de*

la pièce s'est accentué. Peut-être avait-il hâte d'aller rédiger un article éreintant pour l'auteur. Depuis, je n'en ai plus entendu parler; il est vrai de dire que je ne me suis nullement enquis de ses nouvelles, ayant pour habitude de payer mes ennemis d'une indifférence complète.

Ovide *remanié a réussi au-delà de mes espérances. Les artistes ont été acclamés avec enthousiasme, et l'auteur rappelé après chaque acte, ce qui avait fini par l'agacer. Faut des ovations, pas trop n'en faut.*

Pendant ma visite chez Stourza, je lui ai présenté la liste des personnes que je désirais faire décorer. Il s'est chargé avec empressement de la soumettre à sa majesté, et séance tenante il a donné l'ordre de préparer les brevets. Le lendemain il est parti pour Sinaia, afin d'obtenir l'assentiment du roi avant le retour de Férékydes. Sa majesté n'a fait d'objections que par rapport à la décoration de mr. Flourens[3]*, mais j'aime à espérer qu'elle m'accordera cette faveur à son retour des grandes manœuvres.*

Je vous remercie cordialement, mon cher ami, de l'attention délicate que vous avez eue à mon égard, en demandant pour moi les Palmes académiques. Je les accepte avec plaisir, et, en attendant que j'écrive à mr. Flourens, veuillez, je vous prie, lui exprimer de vive voix mes remerciements bien sincères pour la lettre qu'il m'a envoyée. Veuillez également vous rendre auprès de mr. Spuller[4] *l'interprète de mes sentiments de gratitude pour la marque de distinction dont il m'a honoré.*

Tudori[5] *est incorrigible; je le regrette pour lui, car il va se trouver sur le pavé en plein hiver. Pourtant, la dignité de la légation exige son remplacement. Nous y aviserons.*

Peut-être amènerai-je avec moi le fils[6] *d'un de mes amis, qui connaît le français, l'allemand, le grec et le roumain, et qui nous sera plus utile que le sergent major dont vous m'avez parlé.*

Madame Alecsandri est venue avec moi à Sinaia pour présenter ses hommages respectueux à leurs majestés; elle est en ce moment à Mircești, occupée d'une foule de choses utiles et agréables. Recevez de sa part et de la mienne, pour m-me Bengesco et pour vous, mille bonnes amitiés.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.370, f. 155—156

III

Castelul Peleș — Sinaia,
2/14 oct. 1887

Dragul meu Bengescu,

Înainte de a mă duce la castelul regal Peleș, unde mă găsesc de trei zile, m-am oprit la București ca să mă ocup de treburile legației. În acest scop, am profitat de o zi de consiliu de miniștri ca să-i găsesc pe toți odată și să le atrag

atenţia asupra faptelor bursierilor noştri. Ca urmare, Brătianu m-a autorizat să declar acestora că orice reclamaţie adresată legaţiei de creditorii lor va fi urmată, de acum înainte, de o suspendare imediată a burselor lor. Binevoieşte, te rog, să-i convoci de îndată şi să le aduci la cunoştinţă această decizie a guvernului, care îi va face, fără îndoială, mai atenţi pe viitor.

În aceeaşi zi am petrecut o oră cu Sturdza ca să-i vorbesc despre afacerea Odobescu-Rothschild şi despre restul datoriilor noastre faţă de antreprenorii restaurării nenorocitei noastre biserici. Sturdza mi-a făgăduit formal să aranjeze curînd această plată dublă, ca să pună capăt exploatării tezaurului de la Pietroasa[1]. Sînt propriile lui cuvinte.

Dar Odobescu a sfîrşit prin a obosi guvernul prin neîncetatele lui cereri şi foarte natural a trecut în opoziţie, punîndu-şi condeiul în slujba *Epocii*[2]. Această schimbare a fost bună pentru el, căci a cîştigat dacă nu mulţi bani, cel puţin o aparenţă de sănătate înfloritoare. L-am văzut la o şedinţă a Academiei, proaspăt ca un mirt şi destul de rece faţă de mine; de asemenea, l-am zărit la prima reprezentaţie a lui *Ovidiu*, dar a dispărut de îndată ce succesul piesei s-a accentuat. Poate era grăbit să redacteze un articol zdrobitor pentru autor. De atunci n-am mai auzit vorbindu-se de el; ca să spun drept, nici nu m-am mai interesat, avînd obiceiul să-mi răsplătesc duşmanii printr-o indiferenţă totală.

Ovidiu refăcut a reuşit mai presus de speranţele mele. Artiştii au fost aclamaţi cu entuziasm, şi autorul rechemat după fiecare act, ceea ce a sfîrşit prin a-l plictisi. Sînt bune ovaţiile, dar nici prea multe.

În timpul vizitei mele la Sturdza i-am prezentat lista persoanelor care doream să fie decorate. S-a oferit cu grabă să o supună maiestăţii-sale, şi pe loc a dat ordin să se pregătească brevetele. A doua zi a plecat la Sinaia, ca să obţină asentimentul regelui înainte de întoarcerea lui Pherekide. Maiestatea-sa nu a făcut obiecţiuni decît în ceea ce priveşte decorarea d-lui Flourens [3], dar sper că îmi va acorda această favoare la întoarcerea sa din marile manevre.

Îţi mulţumesc din inimă, scumpul meu prieten, pentru atenţia delicată pe care ai avut-o în privinţa mea, cerînd pentru mine decoraţia Academiei. O primesc cu plăcere, şi, aşteptînd să scriu d-lui Flourens, binevoieşte, te rog, să-i transmiţi personal sincerele mele mulţumiri pentru scrisoarea ce mi-a trimis. De asemenea, te rog să fii interpretul sentimentelor mele de recunoştinţă faţă de d-l Spuller[4] pentru semnul de distincţie cu care m-a onorat.

Tudori[5] este incorijibil; îmi pare rău pentru el, căci se va găsi pe drumuri în plină iarnă. Totuşi, demnitatea legaţiei cere înlocuirea lui. Vom vedea ce e de făcut.

Poate voi aduce cu mine pe fiul[6] unuia dintre prietenii mei, care cunoaşte franceza, germana, greaca şi romîna şi care ne va fi mai folositor decît sergentul-major de care mi-ai vorbit.

Doamna Alecsandri a venit cu mine la Sinaia, ca să prezinte omagii respectuoase maiestăţilor-lor; în acest moment este la Mirceşti, ocupată cu o mulţime de lucruri folositoare şi plăcute.

Primeşte din partea ei şi a mea, pentru d-na Bengescu şi pentru dumneata, mii de bune sentimente.

V. Alecsandri

[1] Odobescu edita în acest timp la Paris lucrarea *Le trésor de Petroassa. Historique, description, étude sur l'orfèvrerie antique*, vol. I—III, Paris, 1889—1900. Începută în 1872, după un plan mai restrîns, la editorul Fossez, lucrarea este treptat amplificată de Odobescu — lucru care aduce un însemnat spor de cheltuieli — şi trecută asupra editorului J. Rothschild, care se găseşte în situaţia de a nu fi plătit la timp. Toate acestea au provocat iritarea lui D. A. Sturdza. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., Arhiva D. A. Sturdza, corespondenţa cu Odobescu şi dosarul tezaurului de la Pietroasa.

[2] Organul partidului conservator.

[3] *Léopold-Emile Flourens* (1841—1920), om politic francez, ministru al afacerilor străine la acea dată.

[4] *Eugène Spuller* (1835—1896), om politic francez, ministrul instrucţiunii publice la acea dată.

[5] Tudori, funcţionar administrativ la legaţie.

[6] Alexandru Văleanu, fiul doctorului Ştefan Văleanu de la Roman junimist. Şi acesta va avea o purtare incorectă, care va nemulţumi pe Alecsandri.

IV

Mirceşti,
3 août 1888

Mon cher Bengesco,

Voici la suite des catastrophes arrivées à Mirceşti: après l'inondation totale de la lounka, *qui a noyé mon foin et 30 falches de maïs, est arrivé un cyclone américain. Vent furieux avec accompagnement de pluie diluvienne. Les arbres étaient tordus comme des tiges de paille, les fruits, jetés à terre, le jardin, entièrement dévasté. Un coin du toit de ma maison, presque enlevé et mes magasins renversés sur une quantité considérable de blé, prêt à être livré aux acquéreurs. Et ce qui est plus malheureux encore, six hommes qui travaillaient aux champs ont été atteints de la foudre, trois morts et trois gravement estropiés.*

Cette nuit, nouvelle tempête, avec accompagnement de pluie à verse et canonnade céleste des plus épouvantables. La foudre est tombée à plusieurs reprises dans la lounka, *de gros arbres ont été réduits en pièces et des centaines de branches brisées et lancées dans l'espace. Bref, c'est complet. Que va-t-il arriver encore? Nous sommes tous sur le qui-vive. Pauline est admirable, elle lutte contre les éléments, comme une héroïne, pour sauver quelque chose du naufrage, et tous mes paysans se comportent comme de braves gens; ils ont tous accourus à notre aide.*

Cher ami, ma fille vous a écrit pour vous prier de lui acheter une action à lot du Panama; elle vous a expédié l'argent à temps, pour qu'elle soit en posse-

sion de cette action le jour du 1er tirage, qui doit avoir lieu le 6 août. Avez-vous reçu lettre et argent? Charles Bal[1] *devait vous remettre quatre autres actions de Panama, qui nous appartiennent, l'a-t-il fait? Si non, veuillez, je vous prie, le lui rappeler par un petit mot.*

Rien de nouveau en fait de politique.

Si vous croyez pouvoir le faire, insérez dans un iournal quelconque un entrefilet sur les cataclysmes de Mircești.

Tout à vous,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.370, f. 185—186

IV

Mircești,
3 august 1888

Dragul meu Bengescu,

Iată urmarea catastrofelor întîmplate la Mircești: după inundarea totală a *luncii**, care mi-a înecat fînul și treizeci de fălci de porumb, a venit un ciclon american. Vînt furios, însoțit de o ploaie diluviană. Arborii erau răsuciți ca niște tulpine de pai, fructele, aruncate la pămînt, grădina întreagă devastată. Un colț din acoperișul casei, aproape smuls, și coșarele mele, dărîmate peste o cantitate considerabilă de grîu, gata a fi predat cumpărătorilor. Și, ceea ce este încă mai dureros, șase oameni care lucrau la cîmp au fost loviți de trăsnet, trei morți și trei grav schilodiți.

În noaptea asta, o nouă furtună însoțită de o ploaie cu găleata și o canonadă cerească din cele mai înspăimîntătoare. Trăsnetul a căzut de mai multe ori în luncă, arbori mari au fost făcuți bucățele și sute de ramuri sfărîmate și aruncate în aer. Pe scurt un dezastru. Ce are să se mai întîmple încă? Sîntem toți în stare de alarmă. Paulina este admirabilă, luptă împotriva elementelor, ca o eroină, ca să salveze cîte ceva din naufragiu, și toți țăranii mei se poartă ca niște oameni de ispravă; toți au alergat în ajutorul nostru.

Dragul meu, fiica mea te-a rugat să-i cumperi o acțiune Panama cu cîștiguri; ți-a expediat banii la timp pentru ca să fie în posesia acestei acțiuni în ziua primei trageri, care trebuie să aibă loc la 6 august. Ai primit scrisoarea și banii? Charles Bal[1] trebuia să-ți dea alte patru acțiuni Panama, care ne aparțin. A făcut-o? Dacă nu, binevoiește, te rog, să i-o amintești printr-un bilețel.

Nimic nou în ceea ce privește politica.

---

* În original, în limba romînă.

Dacă socotești că o poți face, strecoară într-un jurnal oarecare o notiță despre cataclismul de la Mircești.

Al dumitale,
V. Alecsandri

[1] Charles Bal fusese căsătorit cu Marie, nepoata poetului, fiica lui Iancu Alecsandri.

V

Mircești,
14/26 août 1888

Mon cher Bengesco,

Nous luttons bravement contre le mauvais temps qui s'est déchaîné depuis une quinzaine de jours contre nos parages et nous profitons de la moindre accalmie pour sauver du naufrage tout ce qui est de nature à pouvoir être sauvé. Pareils aux marins, qui, en cas de danger suprême, jettent à la mer la cargaison de leur navire, nous faisons la part de l'eau, et dans ce désastre nous avons du moins la satisfac tion de voir tous nos paysans répondre à notre appel. Ces braves gens travaillent de bon cœur à l'œuvre de sauvetage et donnent ainsi un fier démenti aux misérables qui ont répandu en Europe les bruits les plus alarmants sur l'état moral de notre population[1].

Pour ma part, je la retrouve telle que je l'ai toujours connue, et le contentement que j'ai éprouvé me console du spectacle lamentable que présente ma chère lounka. *Le cyclone y a brisé et renversé un grand nombre de gros arbres, et la foudre l'a terriblement secondé dans cette œuvre de destruction. Un vieux chêne, ancêtre majestueux de la forêt, a été scié en deux par l'éclair qui a touché sa cîme, et, de toutes ses branches, une seule est restée attachée à l'arbre. Effet miraculeux, sur cette branche on voit encore un nid intact et tout peuplé d'une nichée de petits oiseaux qui chantent; le feu du ciel a respecté cette famille de mésanges — quel adorable sujet de poésie!*

Je passe tout mon temps à lire des contes populaires[2]*, et c'est le plus agréable passe-temps que je puisse me procurer au milieu de la nature luxuriante qui m'entoure. Promener ses regards sur la verdure des champs ou sur une eau courante, c'est s'absorber dans un des plus doux bien-être de ce monde.*

Mon séjour à Mircești se prolongera encore une quinzaine de jours; après quoi, je me rendrai à Sinaia, en passant par Bucarest, où je tâcherai de voir mes grands hommes du jour et de me mettre au courant des affaires politiques... Ici j'ai prohibé absolument l'entrée de cette vieille cabotine qui porte le nom de politique et qui n'a aucun lien de parenté avec la politesse.

Je ne sais rien de ce qui se passe dans la capitale et dans la province. On m'a dit, je crois, qu'on s'occupe d'élections quelconques, mais j'y attache si peu d'intérêt, qu'il me semble entendre parler du roi de Zanzibar.

Valliano m'a remis l'obligation de Panama, dont vous l'avez chargé pour moi; quant à ma fille, elle n'a point encore reçu la sienne, c'est pour cela qu'elle n'a point encore répondu à votre lettre.

Mille bonnes amitiés pour vous et les vôtres de la part de la colonie de Mircești.

V. Alecsandri

Veuillez, je vous prie, [m'envoyer] le papier que je vous ai demandé de la part de Nounoutza Rosnovano[3].

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.370, f. 187—188

V

Mircești,
14/26 august 1888

Dragul meu Bengescu,

Luptăm vitejește împotriva timpului rău care s-a dezlănțuit de cincisprezece zile pe meleagurile noastre și ne folosim de cea mai mică acalmie ca să salvăm din naufragiu tot ce se mai poate salva. Ca și marinarii, care, în caz de pericol suprem, aruncă în mare încărcătura corăbiei lor, dăm și noi apei partea ce i se cuvine, și în acest dezastru avem cel puțin satisfacția să vedem pe toți țăranii răspunzînd la chemarea noastră. Acești oameni de ispravă lucrează din toată inima la opera de salvare și dau astfel o strașnică dezmințire mizerabililor care au răspîndit în Europa zvonurile cele mai alarmante despre starea morală a populației noastre[1].

În ce mă privește, o regăsesc așa cum am cunoscut-o întotdeauna, și mulțumirea ce am simțit-o mă consolează de jalnicul spectacol pe care îl oferă iubita mea *luncă**. Ciclonul a sfărîmat și a răsturnat un mare număr de arbori mari, și trăsnetul l-a ajutat grozav în această operă de distrugere. Un bătrîn stejar, strămoș falnic al pădurii, a fost despicat în două de trăsnetul care i-a atins vîrful și, din toate ramurile lui, una singură a mai rămas prinsă de arbore. Spectacol minunat, pe această ramură se vede încă un cuib neatins și populat de o familie de păsărele care cîntă; focul cerului a respectat această familie de pițigoi — ce minunat subiect de poezie!

Îmi petrec tot timpul citind povești populare[2], și este cea mai plăcută distracție pe care mi-o pot procura în mijlocul naturii luxuriante care mă înconjoară.

---

* În original, în limba romînă.

Să-ţi plimbi privirile pe verdeaţa cîmpurilor sau pe o apă curgătoare înseamnă să te laşi cuprins de una din cele mai plăcute stări din lumea aceasta.

Şederea mea la Mirceşti se va prelungi cu încă cincisprezece zile, după care mă voi duce la Sinaia, trecînd prin Bucureşti, unde voi încerca să văd pe oamenii mari politici ai zilei şi să mă pun la curent cu afacerile politice. Aici am interzis în mod absolut intrarea acestei bătrîne cabotine care poartă numele de politică şi care nu are nici o legătură de rudenie cu politeţea*!

Nu ştiu nimic din ce se petrece în capitală şi în provincie. Mi s-a spus, cred, că lumea se ocupă de nişte alegeri, dar eu le acord atît de puţin interes, încît îmi pare că aud vorbindu-se despre regele din Zanzibar.

Văleanu mi-a dat obligaţia Panama, cu care l-ai însărcinat pentru mine; cît despre fiica mea, ea nu a primit-o încă pe a sa, de aceea nici nu a răspuns la scrisoarea dumitale.

Mii de bune sentimente pentru dumneata şi ai dumitale de la colonia din Mirceşti.

V. Alecsandri

Binevoieşte, te rog, să-mi trimiţi hîrtia pe care ţi-am cerut-o din partea lui Nunuţă Rosnovanu.

[1] În primăvara acestui an avuseseră loc revolte ţărăneşti reprimate sîngeros de guvernul burghezo-moşieresc. V. Alecsandri, puţin înţelegător faţă de gravitatea problemei ţărăneşti la noi în ţară, continua să vadă pe ţărani în mod idilic, ca în creaţiile sale poetice.

[2] Poate citea în această vreme colecţia *Poveşti ardeleneşti culese din gura poporului*, Braşov, 1888, alcătuită de Ion Pop-Reteganu, căruia, la 28 decembrie 1888, poetul îi scria, felicitîndu-l pentru îmbogăţirea literaturii populare şi îndemnîndu-l să continue.

CĂTRE IANCU BRĂNIŞTEANU

Paris,
16 novembre 1861

Mon cher Branisteano[1],

Je viens encore t'ennuyer de mes affaires, et cette fois ce n'est plus à propos de mr. Botez, mon fermier de Patrascani, mais à propos de mr. Racovitza. J'ai appris que ce monsieur a mis en coupe réglée mon joli bois de Mirceşti[2] *et que, depuis un an qu'il est sur ma propriété, il a déjà abattu plusieurs centaines d'arbres des plus grands et des plus beaux, tandis que d'après son contrat il n'a le droit*

* Joc de cuvinte: *politique* şi *politesse*.

de prendre dans la forêt que la quantité de bois nécessaire aux besoins journaliers de son ménage. Tu sais combien je tiens à cette forêt; pour te donner une idée du soin que j'ai pris de la conserver, j'ai préféré acheter de Miclaoucheny tout le bois nécessaire à la fabrication de ma brique plutôt que de mettre la hache dans mon beau parc. C'est peut-être une sottise, mais c'est comme cela. Eh bien, tu ne saurais t'imaginer le chagrin que j'éprouve d'apprendre les actes de vandalisme de mr. Racovitza. Je te prie donc, au nom de notre amitié, de demander un compte sévère à ce monsieur des arbres qu'il a fait abattre sans mon autorisation et de lui défendre de couper à l'avenir la moindre branche. Informe-toi adroitement du nombre de stinjènes dont il a besoin annuellement pour son usage personnel et fais-le-moi savoir, car je préférerais lui en compter la valeur en argent que de lui laisser désormais le moindre droit sur ma forêt. Je te serais bien reconnaissant si tu pouvais faire par toi-même une course à Mircești, afin de constater les dégâts dont je me plains. Si mr. Racovitza veut augmenter le nombre de ses chariots, ou s'il veut bâtir des moulins etc., il n'a qu'à se procurer le bois nécessaire où il pourra, mais je lui conteste formellement le droit de considérer ma forêt comme un chantier. Explique-toi catégoriquement avec lui à ce sujet, car je n'hésiterai pas un instant à casser son contrat s'il persistait à vouloir abîmer, à son profit, le plus bel ornement de ma propriété.

As-tu terminé l'affaire Botez? Lui as-tu fait rendre les 300 # qu'il a gardés sur le temps d'avril? Le moulin de Patrascani est restauré? Ce sacré moulin me preoccupe diablement, car un homme comme mr. Botez est capable d'en profiter pour élever constamment des prétentions chicanières, afin de réduire le prix de son fermage. Mets, donc, un terme à cet ignoble exploitation de sa part.

Sur l'argent qui te rentrera, tu compteras trois cents *ducats à Pauline, 60 à madame Grigorache*[3]*, l'impôt semestriel des deux terres et ma dette au magasin anglais, et tu m'expédieras le reste au plus tôt sur la maison Rothschild.*

Ceci fait, tu auras acquis une large part dans mon cœur. Adieu, mes compliments respectueux à ta mère et mes amitiés à ta femme.

Ton cousin affectionné,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., S $\frac{24(10)}{LVII}$

Paris,
16 noiembrie 1861

Dragul meu Brănișteanu[1],

Iar vin să te plictisesc cu afacerile mele, și de data aceasta nu mai este vorba de d-l Botez, arendașul meu de la Pătrășcani, ci de d-l Racoviță. Am aflat că acest domn a dispus tăierea frumoasei mele păduri de la Mircești[2] și că, de

un an, de cînd este pe proprietatea mea, a și tăiat mai multe sute de arbori dintre cei mai mari și mai frumoși, în timp ce, după contract, nu are dreptul să ia din pădure decît cantitatea de lemne necesară nevoilor zilnice ale gospodăriei sale. Știi cît țin la această pădure; ca să-ți faci o idee despre grija pe care am depus-o pentru a o păstra, am preferat să cumpăr de la Miclăușani tot lemnul necesar pentru fabricarea cărămizii mele decît să intru cu toporul în frumosul meu parc. Este poate o prostie, dar asta e! Ei bine, nu-ți închipui durerea pe care o încerc aflînd actele de vandalism ale d-lui Racoviță. Te rog deci, în numele prieteniei noastre, să ceri o socoteală severă acestui domn despre arborii pe care i-a tăiat fără autorizația mea și să-i interzici pe viitor de a mai tăia vreo creangă cît de mică. Informează-te cu dibăcie despre numărul de stînjeni de care are trebuință anual pentru nevoile sale personale și înștiințează-mă, căci aș prefera să-i plătesc valoarea în bani decît să-i mai las de aici înainte cel mai mic drept asupra pădurii mele. Ți-aș fi foarte recunoscător dacă ai putea să faci tu însuți drumul pînă la Mircești pentru a constata pagubele de care mă plîng. Dacă d-l Racoviță vrea să mărească numărul carelor sale, sau dacă vrea să construiască mori etc., nu are decît să-și procure lemnul necesar de unde va putea, dar îi contest formal dreptul de a socoti pădurea mea drept un șantier. Explică-te categoric cu el asupra acestui lucru, căci nu voi șovăi o clipă să-i desfac contractul dacă se încăpățînează să distrugă, spre cîștigul său, cel mai frumos ornament al proprietății mele.

Ai terminat afacerea Botez? L-ai făcut să înapoieze cei 300 de galbeni reținuți din cîștigul pe aprilie? Moara din Pătrășcani a fost restaurată? Afurisita asta de moară mă preocupă al naibii, căci un om ca d-l Botez este capabil să profite de ea pentru a ridica mereu pretenții sîcîitoare, cu scopul de a reduce prețul arenzii. Pune, deci, capăt acestei nerușinate exploatări din parte-i.

Din banii pe care-i vei încasa, vei număra 300 de ducați Paulinei, 60 doamnei Grigoraș[3], impozitul semestrial al celor două proprietăți și datoria mea la magazinul englezesc și îmi vei expedia cît mai curînd restul prin casa Rothschild.

Făcînd acestea, ți-ai cîștiga un loc însemnat în inima mea. Adio, complimente respectuoase mamei tale și bune sentimente soției tale.

Vărul tău iubitor,
V. Alecsandri

[1] Colonelul *Iancu Brănișteanu* (? —1891), vărul poetului, era fiul lui Iordache Brănișteanu și al Catincăi, sora vornicului V. Alecsandri. Se ocupa de afacerile poetului în lipsa acestuia din țară. În colțul din stînga al scrisorii, sus, este notat poate de mîna lui Brănișteanu: *„c'est d'ici que commencent les notes à faire"* (de aici urmează să se facă notele).

[2] Un fragment din această scrisoare este citat de academicianul Perpessicius în articolul *Elogiul Mirceștilor*, în *Tribuna*, II (1958), nr. 10, p. 1—5. Cu cîteva luni mai înainte, la 1 aprilie, mai insistase într-o scrisoare să fie împiedicat arendașul de a mai tăia arborii din luncă. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., S 24(2)-LVII.

[3] Frosa Grigoraș, la care în 1873 mai avea încă 1000 de franci datorie. Bibl. Acad. R.P.R., Arhiva V. Alecs. Varia, II, 2.

Le 25 juin, 1834

Mon respectable professeur[1],

Dans ce jour de votre fête, c'est un bonheur pour moi de vous exprimer tous les vœux que j'adresse au ciel pour votre félicité. Je le prie de vous accorder de longues années, et si mes vœux étaient exaucés, Dieu comblerait jusqu'à vos moindres désirs.

Je me rappelle sans cesse vos bienfaits; tout mon regret est de ne pouvoir vous en témoigner de vive voix ma profonde reconnaissance. Je tâcherai du moins de vous la prouver par le soin que je mettrai toujours à me comporter de manière à vous contenter et par le zèle avec lequel je suivrai vos moindres avis.

Croyez, mon cher professeur, que c'est à la simple et franche vérité que je rends hommage quand je vous assure que je vous aime; oui, ce sentiment fait tout mon bonheur et je veux être toute ma vie

votre respectueux et très affectionné élève,
B a s i l e   A l e c s a n d r i

Bibl. Acad. R.P.R., $S\frac{8}{LVIII}$

25 iunie 1834

Stimate profesor [1],

Este o bucurie pentru mine să vă exprim, de ziua dumneavoastră, toate urările pe care le adresez cerului pentru fericirea dumneavoastră. Îl rog să vă hărăzească ani lungi și, dacă rugămințile mele vor fi ascultate, Dumnezeu vă va împlini și cele mai mici dorințe.

Îmi amintesc neîncetat binefacerile dumneavoastră; regretul meu este de a nu vă putea arăta prin viu grai adînca mea recunoștință. Voi încerca cel puțin să v-o dovedesc prin grija pe care o voi pune mereu în a mă purta într-un chip care să vă mulțumească și prin zelul cu care voi urma și cele mai mici sfaturi ale dumneavoastră.

Credeți-mă, scumpul meu profesor, că respect numai adevărul atunci cînd vă asigur că vă iubesc; da, acest sentiment îmi dă toată fericirea și vreau să fiu toată viața

al dumneavoastră respectuos și devotat elev,
V a s i l e   A l e c s a n d r i

[1] Victor Cuénim, profesor francez rămas în Moldova după retragerea trupelor lui Napoleon din Rusia. Pe la 1831 a ținut la Iași un pension, în care a învățat toată generația lui V. Alecsandri.

Paris,
3 janvier 1862

Mon cher prince,

J'ai attendu une circonstance heureuse pour écrire à votre altesse et je n'ai point perdu pour attendre, puisqu'enfin, grâce à votre persévérance, le vœu le plus cher de la nation roumaine vient d'être réalisé par l'Union des deux Principautés.

Tout en félicitant mon pays de cet heureux événement[1]*, c'est à votre altesse que je dois adresser mes premières félicitations, car je connais mieux que personne les efforts constants que vous avez faits, durant l'espace de trois ans, pour le triomphe du principe régénérateur qui vous a élevé au pouvoir.*

L'histoire impartiale rendra à chacun la part qui lui est due dans la victoire politique remportée par la cause roumaine, et elle vous proclamera le fondateur de l'Union, titre glorieux qui compensera amplement les ennuis des trois dernières années.

Maintenant l'avenir s'ouvre devant nous libre des entraves qui arrêtaient notre marche, il nous reste à savoir profiter des moyens qui nous sont offerts pour atteindre notre but. Nous y parviendrons avec du tact, de l'énergie et du patriotisme, trois vertus sublimes, dont la trinité a toujours fait des miracles en faveur des peuples.

Affermi dans cette conviction, je viens souhaiter à votre altesse de longues années, d'un règne facile et prospère, ainsi que la réalisation prompte de tous ses rêves de gloire et de bonheur pour la nation roumaine et je la prie, en terminant, de se rappeler quelquefois de son vieil ami tout dévoué,

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Arh. domnitorului Cuza, XLVII, p. 281—282

Paris,
. ianuarie 1862

Iubite prinț,

Am așteptat o împrejurare fericită pentru a scrie alteței-voastre și n-am pierdut nimic așteptînd, pentru că, în sfîrșit, grație perseverenței voastre, dorința cea mai scumpă a națiunii romîne s-a realizat prin Unirea celor două Principate.

Felicitîndu-mi țara pentru acest fericit eveniment[1], trebuie să adresez primele mele urări alteței-voastre, căci cunosc mai bine decît oricine eforturile constante pe care le-ați făcut, timp de trei ani, pentru triumful principiului regenerator care v-a ridicat la putere.

Istoria nepărtinitoare va da fiecăruia partea care i se cuvine în victoria politică cîştigată de cauza romînă, şi ea vă va proclama fondatorul Unirii, titlu glorios care va despăgubi din plin greutăţile din ultimii trei ani.

Acum viitorul se deschide înaintea noastră liber de piedicile care opreau mersul nostru înainte, ne rămîne să ştim să profităm de mijloacele care ne sînt oferite pentru a ne ajunge scopul. Vom ajunge cu tact, energie şi patriotism, trei virtuţi admirabile, a căror trinitate a făcut întotdeauna miracole în favoarea popoarelor.

Întărit în această convingere, vin să urez alteţei-voastre ani lungi de uşoară şi prosperă domnie, cum şi realizarea de îndată a viselor de glorie şi de fericire pentru naţiunea romînă şi, terminînd, o rog să-şi aducă aminte cîteodată de vechiul său prieten devotat,

V. Alecsandri

[1] După îndelungate şi agitate lupte diplomatice, la care V. Alecsandri a luat parte activă, la 11 decembrie 1861 s-a realizat unirea definitivă, administrativă, a celor două principate. În ianuarie 1862 s-a deschis prima Adunare unică. La aceste evenimente se referă scrisoarea de felicitare a lui Alecsandri. Cf. Marta Anineanu, *Din activitatea diplomatică a lui Vasile Alecsandri*, în *Studii şi materiale de istorie modernă*, II, Buc., 1960, p. 257—272.

CĂTRE LUCIA DUCA

Mirceşti,
5 févr. 1879

Ma chère Lucie[1],

Votre bonne et aimable lettre m'a trouvé en plein travail, un travail de longue haleine, que j'ai commencé il y a deux mois et qui me tiendra, sans doute, encore pendant six semaines rivé à mon bureau. Ayant renoncé malgré moi au voyage de Corfou[2]*, j'ai voulu me sauver des ennuis de l'hiver et, pour y parvenir, j'ai abordé un grand drame historique en vers*[3]*. C'est long, fatigant même et cependant fort intéressant pour moi, car, ayant à faire agir et parler une foule de personnages de caractères divers, je me crois tout simplement un général à la tête de toute une armée. Grâce au calme dont j'ai été favorisé pendant cet hiver, j'ai fourni bravement et prestement mes trois premières étapes; en d'autres mots, j'ai terminé les trois premiers actes et je viens de commencer le quatrième.*

Arrivée là, l'œuvre présente plus de difficultés, parce qu'elle m'oblige à concentrer l'action pour préparer le dénouement. Y réussirai-je? Espérons-le, sans quoi mon manuscrit de plus de trois mille vers ira faire concurrence aux bûches qui flambent dans le poêle.

Après ce que je vous ai dit de mon travail, vous comprenez, chère Lucie, qu'il ne m'est ni facile, ni même possible de vous envoyer une copie de mon volumineux fatras; mais je vous promets en revanche de vous en donner lecture... un de ces quatorze matins, c'est-à-dire quand j'aurai baissé la toile sur la fin du 5e acte et quand nous aurons l'occasion de nous voir.

La description de votre chalet et d'une soirée intime a réveillé en moi d'adorables souvenirs de jeunesse. Quel bonheur pour vous et Georges d'être jeunes, bien dispos et surtout de vous aimer! Un chalet confortable et un cœur... tout est là. Il en est qui préfèrent une chaumière, mais ceux-là, je les plains...[...]

Vous parlez du beau temps de Sinaia. Que vous dirai-je de celui de Mircești? Un véritable printemps égaré dans les neiges et faisant la nique au vieux grognard, l'hiver.

Je me suis promené aujourd'hui en simple paletot[4] *dans le jardin, malgré les cris de votre tante! (laquelle vous embrasse tendrement et vous, et Georges*[5]*). Mon coquin de neveu avancera timidement: „peut-être que ce paletot était une fourrure..." Laissez-le dire et donnez-lui raison en votre qualité d'épouse soumise et bien élevée.*

Mr. Cohen[6] *fait de la musique comme tout français qui ne doute de rien. Lui parler de rythme roumain ce serait lui parler grec à cet hébreu. Aussi j'y renonce.*

Vouz aurez les autres romances annoncées au fur et à mesure qu'elles me parviendront. En attendant, je vous embrasse de tout cœur, ainsi que l'infatigable Georges.

V. Alecsandri

Je n'ose vous envoyer des paroles de condoléances, mais croyez que je partage votre douleur, car je m'intéresse sincèrement à tout ce qui vous touche.

Bibl. Acad. R.P.R., S $\frac{17(7)}{LVIII}$

Mircești,
5 febr. 1879

Draga mea Lucia[1],

Buna și amabila dumitale scrisoare m-a găsit în plină activitate, o activitate de lungă durată, pe care am început-o acum două luni și care mă va ține, fără îndoială, încă timp de șase săptămîni țintuit la biroul meu. Renunțînd, fără voia mea, la călătoria în Corfu[2], am vrut să scap de plictiselile iernii și, pentru a izbuti, m-am apucat de o mare dramă istorică în versuri[3]. Este ceva lung, obositor chiar și, cu toate acestea, foarte interesant pentru mine, căci, punînd să acționeze și să vorbească o mulțime de personaje cu caractere deosebite, mă cred de-a dreptul un general în fruntea unei armate întregi. Datorită liniștii de care

m-am bucurat în timpul iernii, am parcurs repede și cu încredere primele trei etape; cu alte cuvinte, am terminat primele trei acte și am început acum al patrulea.

Ajunsă aici, opera prezintă mai multe dificultăți, pentru că mă obligă să concentrez acțiunea spre a pregăti deznodămîntul. Voi izbuti? Să sperăm că da, altfel, manuscrisul meu, mai bine de trei mii de versuri, va merge să concureze buștenii care ard în sobă.

După cele ce ți-am spus despre lucrul meu, înțelegi, dragă Lucia, că nu îmi este nici ușor, nici posibil să-ți trimit o copie după voluminosul meu manuscris; dar îți făgăduiesc în schimb să ți-l citesc... într-o bună dimineață, adică după ce voi fi tras cortina peste sfîrșitul actului al cincilea și cînd vom avea prilejul să ne vedem.

Descrierea vilei voastre și a unei seri intime a trezit în mine minunate amintiri din tinerețe. Ce fericire pentru tine și George că sînteți tineri, veseli și mai cu seamă că vă iubiți! Un cămin confortabil și o inimă... asta este tot. Sînt unii care doresc mai bine o cocioabă, dar pe aceștia îi plîng...[...]

Vorbești despre timpul frumos de la Sinaia. Ce să-ți spun despre cel de la Mircești? O adevărată primăvară rătăcită în zăpezi și dînd cu tifla morocănoasei bătrîne, iarna.

Astăzi m-am plimbat în grădină numai în palton[4], cu toate protestele mătușii tale! (care vă sărută drăgăstos, pe tine și pe George[5]). Ștrengarul de nepotumeu va spune timid: „poate acest palton era o blană..." Lasă-l să spună și dă-i dreptate în calitatea ta de soție supusă și bine crescută.

D-l Cohen[6] face muzică întocmai ca orice francez care nu se îndoiește de nimic. A-i vorbi despre ritmul romînesc înseamnă a vorbi limba greacă acestui evreu. De aceea renunț.

Vei avea celelalte romanțe anunțate pe măsură ce îmi vor parveni. În așteptare, te sărut din toată inima, ca și pe neobositul George.

V. Alecsandri

Nu îndrăznesc să vă trimit cuvinte de condoleanțe, dar crede-mă că împărtășesc durerea voastră, căci mă interesez sincer de tot ceea ce vă privește.

[1] Lucia Duca, născută Ghica, căsătorită cu inginerul Gheorghe Duca (1846—1895) director al Căilor Ferate, nepotul poetului.

[2] Ideea de a petrece o iarnă în insula Corfu nu l-a părăsit nici în anii următori. În 1884, mai 16/28, primea o scrisoare de la fiica unui bun prieten (poate I. Bălăceanu), care îi da detalii despre viața din această insulă în vederea unei călătorii posibile.

[3] *Despot-vodă.*

[4] Suportînd greu frigul, Alecsandri poseda o colecție de paltoane de diverse categorii, asupra cărora el însuși și alții făceau deseori glume.

[5] Cf. mai sus, n. 1.

[6] *Maurice-Cohen Lînaru* (1852—1929), compozitor și profesor de muzică. A compus numeroase bucăți muzicale pe versuri de Alecsandri. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. *2.253*, f. 145—146, o scrisoare a compozitorului din 1872, iulie 19, către poet, prin care îi cere îngăduința de a pune pe muzică niște poezii ale acestuia.

I

Mirceşti,
9/21 iuli 1881

Domnul meu [1],

În numerul 4 al *Portofoliului romîn* am cetit o scrisoare a răposatului I. Voinescu[2] către ministrul plenipotenţiar[3] al republicei franceze, cu data din 9/21 august 1848. Acest act istoric mi-au adus aminte că posed o mică colecţie de articole de ziare şi de scrisori lăsate mie în suvenir de Voinescu, şi toate scrise cu mîna lui într-un album. Toate sînt foarte interesante în privinţa evenimentelor de la acea epocă, în care sărmanul nostru compatriot au avut un rol activ.

Am cunoscut mult pe bietul I. Voinescu şi sînt convins că el au suferit mai amar exilul de la 1848; lipsa în care trăia pe pămîntul străinătăţei, durerea ce simţea pentru nenorocirile patriei sale şi dorul sfîşiitor de copii au grăbit moartea acelui adevărat martir al patriotismului adevărat. Dacă vroiţi a publica în *Portofoliu* documentele istorice de care v-am vorbit, şi care sînt scrise în limba franceză, sînt gata a vi le comunica.

Aştept răspunsul d-voastre cu sperare că veţi primi propunerea mea [4]. Aş fi prea fericit de a aduce astfel un omagiu sincer lui I. Voinescu, unul din cei mai demni pionieri ai deşteptărei naţionale, unul din cei mai nobili representanţi ai epocii memorabile de la 1848.

Priimiţi, domnul meu, împreună cu felicitările mele pentru multinteresanta publicaţie ce aţi întreprins, asigurarea distinsei mele consideraţii.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 62.166

[1] *Bonifaciu Florescu* (1848—1899), fiul lui N. Bălcescu şi al Luxiţii Florescu, profesor şi publicist. A fost profesor la Sf. Sava şi la Facultatea de litere din Bucureşti, director al gazetei *Portofoliul romîn*, care apare din martie 1881 pînă în iunie 1882.

[2] *Ion Voinescu II* (1816—1855) a intrat în cariera militară ajungînd în 1840 adjutant domnesc; trece apoi în magistratură. Participă la revoluţia de la 1848, este ministru în timpul guvernului provizoriu. După revoluţie se stabileşte ca exilat la Paris, unde se ocupă cu studii de istorie şi literatură, traducînd şi *Doinele* lui Alecsandri. Biblioteca Acad. R.P.R. a achiziţionat în ultima vreme cinci scrisori de la I. Voinescu II către Alecsandri, din anii 1850—1855, cu detalii despre activitatea şi viaţa sa în exil, unde a şi murit, după o viaţă de mari chinuri sufleteşti şi materiale.

[3] Generalul Jacques Aupick, ministru al Franţei la Constantinopol, pe lîngă care intervine, rugîndu-l să-i faciliteze schimbul de corespondenţă cu Ion Ghica, aflat acolo.

[4] Propunerea lui Alecsandri fiind acceptată, se publică în *Portofoliul romîn* o serie de materiale din arhiva rămasă de la Voinescu II, sub titlul *Acte istorice*, cf. I (1881), p. 1—10, 69—341.

II

Mircești,
16 sept. 1881

Iubite domnule Florescu,

Regret mult că fratele meu nu au avut la îndămînă *Cînticul lui Bonaparte*[1] pentru ca să vi-l dea; eu însumi l-am căutat printre nămolul* meu de hîrtii, dar nu l-am găsit. Voi fi poate mai cu noroc altă dată; pînă atunce, însă, publicați cînticul în proză, așa cum l-ați tradus, din traducerea lui Voinescu; vi l-am expediat chiar astăzi cu oarecare mici îndreptari.

Cît despre *Cîntarea Romîniei* a lui A. Russo, voi scrie surorei sale[2] ca să binevoiască a-mi comunica manuscriptul ce posedă și sper a vi-l comunica la rîndul meu, pentru ca să faceți studiul comparativ ce ați proiectat. Acest studiu, nu mă îndoiesc, va fi foarte interesant pentru lectorii *Portofoliului.* E bine ca să readucem în ochii generației de astăzi imaginele acelor oameni care au pus umărul la urnirea carului din hăugaș și s-au retras în mormînt după ce au văzut carul pe calea bună.

A. Russo[3] au fost din numărul lor. Spirit viu, cultivat, inimă nobilă și generoasă, talent unit cu modestie, el ar fi produs multe scrieri frumoase dacă moartea nu l-ar fi secerat ca pe mulți dintre contimpuranii lui.

Îmi faceți grațioasa propunere de a republica articolul meu din *Revista romînă*[4]. Această propunere îmi convine, însă cu condiția ca să termin articolul. Voi cerca, dar, într-o zi a mă pune pe lucru, dacă mă va vizita strechia scrisului și mă voi putea despărți de sfînta lene, cu care țin casă bună de un an de zile.

Decizia ce ați luat de a nu luneca pe povărnișul polemicei este foarte înțeleaptă. Polemicele așa-zise literare, din țara noastră, produc puțină lumină și mult venin.

Priimiți asigurarea stimei afectuoase ce vă păstrez,

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 62.167

[1] Acest cîntec scris de Alecsandri în versuri populare fusese tradus de Voinescu în limba franceză, în proză. Prin intermediul bibliotecarului împărătesei Eugenia, „cîntecul“ este cunoscut la curtea Franței, unde produce impresie. În *Portofoliul romîn,* I (1881), p. 10—11, se publică traducerea în romînește din proza lui Voinescu.

[2] Paulina Spiro-Paul, căreia în 1877, aprilie 18, îi trimite manuscrisul original al poemului în proză *Cîntarea Romîniei* de Alecu Russo, cu recomandația specială de a fi bine păstrat, întrucît dată fiind valoarea lucrării, muntenii au fost tentați să o atribuie lui N. Bălcescu. Bibl. Acad. R.P.R., S. 43-LVIII. Este de remarcat că atît în scrisoarea către sora lui Russo, cît și în scrisoarea către Bonifaciu Florescu, poetul menține informația despre existența manuscrisului lui Alecu Russo; credem că în controversa paternității *Cîntării Romîniei* ar trebui luate în discuție și aceste două scrisori, cum și scrisoarea către Ion Ghica din 1886, dec. 26.

* Lecțiune ipotetică.

[3] V. Alecsandri scrisese un elogios articol despre Alecu Russo, în care este confirmată paternitatea *Cîntării Romîniei*. Cf. V. Alecsandri, *Alecu Russo*, în *Foaia societății de literatură și cultură din Bucovina*, IV (1868), p. 148—154, republicat în *Convorbiri literare*, VI (1872), p. 437—441.

[4] *Revista romînă*, II (1862), p. 305, articolul *N. Bălcescu. Suvenire. Articolul I* nu a fost terminat și nici reprodus în *Portofoliul romîn*.

III

Mircești
30 oct. 1881

Domnule Florescu,

Am priimit chiar acum, din partea d-lui Auguste Fourès[1], felibru maioral, membru al Societăței pentru studiul limbilor romane, o poezie scrisă în dialectul lauraguais[2] la Castelnaudary (Aude).

Ea fusese destinată pentru *Albumul macedo-romîn*, însă nefiind terminată la timp, d-l Fourès au binevoit a mi-o comunica, ca espresia simtimentelor sale afectuoase pentru noi.

Dacă găsiți că această poezie[3] ar putea afla loc în revista d-voastră, împreună cu traducerea ei în romînește, cred că ați face o mare mulțemire amicului nostru de la Castelnaudary.

Iată manuscrisul lui.

În orice caz, însă, vă rog să mi-l înapoiați cînd nu mai veți avea trebuință de el.

Al d-voastră amic și servitor devotat,

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 62.168

[1] *Auguste Fourès* (1848—1891), ziarist și poet din Languedoc.

[2] Lauraguais, dialect al ținutului cu același nume din Languedoc, a cărui capitală este Castelnaudary.

[3] Poezia s-a publicat în cadrul articolului *Serbarea de la Montpellier* în *Portofoliul romîn* I (1882), p. 263—267.

IV

Bucarest,
mars 1885

Mon cher monsieur Floresco,

Recevez mes compliments bien sincères pour votre nouvelle publication périodique[1]. *Elle est intéressante à tous les titres. Votre traduction de la pièce d'Alfred de Musset*[2] *est réussie. Je parlerai à la Direction des théâtres.*

Tout à vous,
V. Alecsandri

Veuillez m'envoyer les n-os suivants à la Légation de Paris, rue Penthièvrel.

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 62.169

IV

București,
martie 1885

Dragă domnule Florescu,

Primește sincerele mele complimente pentru noua dumitale publicație periodică[1]. Este interesantă din toate punctele de vedere. Traducerea piesei lui Alfred de Musset[2] pe care ai făcut-o este izbutită. Am să vorbesc cu Direcția teatrelor.

Al dumitale,
V. Alecsandri

Binevoiește să-mi trimiți numerele următoare la Legația din Paris, strada Penthièvre.

[1] Noul periodic era *Biblioteca omului de gust*, din care au apărut trei numere în anul 1884.

[2] Piesa tradusă din Musset era comedia în trei acte *Să nu zici vorbă mare (Il ne faut jurer de rien)*, publicată în *Biblioteca omului de gust*, I (1884), p. 65—80.

CĂTRE ION GHICA

I

[Paris, 1862]

Mon cher vieux,

Je t'ai envoyé, il y a quelque temps, trois pièces de vers pour la Revista romînă, *ainsi qu'une lettre pour le jeune Odobesco. Je ne sais si tu as reçu le paquet. Je t'envoie aujourd'hui une ballade populaire, destinée également à voir le jour dans la revue.*

Que faites-vous à Bucarest? Personne ne m'écrit, ni les amis, ni le ministère, en sorte que je suis l'ami le plus négligé et l'agent[1] le plus ignorant des cinq parties du monde. Barbouille-moi donc une feuille de papier, pendant que Bratiano vous assommera d'un de ses discours qu'on est si heureux de ne pas écouter, et mets-moi au courant des événements du jour. Quel est l'aspect des députés moldaves? Quelle place occupent-ils dans la Chambre? Quels sont ceux que tu vois? Quels sont les orateurs les plus brillants? etc., etc.

Adieu et mille bonnes amitiés à ta femme et à nos amis.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 807, f. 154

I

[Paris, 1862]

Dragul meu,

Ți-am trimis acum cîtva timp trei bucăți în versuri pentru *Revista romînă* precum și o scrisoare pentru tînărul Odobescu. Nu știu dacă ai primit pachetul. Îți trimit astăzi o baladă populară, destinată de asemeni să apară în revistă.

Ce faceți la București? Nimeni nu-mi scrie, nici prietenii, nici ministerul, astfel că sînt prietenul cel mai dat uitării și agentul[1] cel mai neștiutor din cele cinci părți ale lumii. Mîzgălește-mi deci cîteva rînduri pe hîrtie, în timp ce Brătianu vă va plictisi cu unul din discursurile pe care oricine este fericit să nu-l asculte, și pune-mă în curent cu evenimentele zilei. Cum se prezintă deputații moldoveni? Ce loc ocupă în Cameră? Care sînt cei cu care te vezi? Care sînt oratorii cei mai străluciți? etc., etc.

Adio, mii de bune sentimente soției tale și prietenilor noștri.

V. Alecsandri

[1] La această dată V. Alecsandri ținea locul de agent al Principatelor la Paris. În urma unirii definitive (11 dec. 1861), se întrunise la București prima Cameră reunită, de aceea poetul se interesează ce figură făceau deputații moldoveni, cum și ce loc ocupau în Cameră, lucru care le definea poziția politică.

II

Mircești,
10 nov. 1879

Cher vieux,

Je suis heureux de te savoir en voie de restauration, grâce à l'affectueuse sollicitude de ta garde-malade dont la prudence fait contrepoids à ta présomption d'homme vigoureux. Encore quelques jours de prison, et tu pourras sans inconvénient reprendre

ton train de vie agitée, ton mouvement perpétuel. A notre âge... mais assez de conseils... je te souhaite de n'avoir pas besoin de les suivre, mais d'apparaître un de ces quatre matins à Mircești; n'ayant plus rien de technique dans tes bronches...

Nous causerons politique, forêts, théâtre, et nous rirons comme toujours de ceux qui prétendent avoir fait le ciel et la terre en sous-œuvre. Ces figures grotesques passent et repassent devant mes yeux depuis quelques jours, et semblent solliciter une comédie, dont elles feraient le plus bel ornement. Nous verrons à les satisfaire!

En attendant, je crois avoir découvert le motif réel de l'acharnement de Damé[1] *contre* Despot. *Ce monsieur, que l'on suppose être une intéressante épave de la Commune, a dû se sentir atteint par ces vers que Tomșa lance à la face de l'aventurier grec:*

„Văzut-am pe la noi
Mulți pribegiți fățarnici, vermi palizi de gunoi
Ce vin și-n sînul nostru fac cuiburi veninate."

Il y a vu sans doute une allusion personnelle, car le propre de la sottise c'est de se croire le point de mire du monde entier et d'être affligé d'une susceptibilité excessive et aussi d'une outrecuidance sans bornes.

Je suis curieux de voir les n-os de Romînul *et de la* Renașterea *qui s'attaquent de nouveau à toi et à moi, en nos qualités de directeur et d'auteur. Envoie-les moi si tu ne t'en es pas encore servi; je te les conserverai précieusement, comme on conserve à la préfecture de police de vieilles hardes ayant appartenu à des filous notables.*

Je ne crois pas que j'assisterai aux débats du Sénat dans la question du rachat des chemins de fer[2] *etc. Je regretterai néanmoins de ne pas entendre les modulations hurlantes de la harpe éolienne qui vibre depuis si longtemps, au souffle de tous les vents. Encore un type à mettre sur la scène, un nom caractéristique: Cogălceveanu! Patience... je ne le manquerai pas.*

Quant au beyzadé[3]*, je me demande s'il donnera cette fois ou bien s'il continuera à garder un silence aussi profond que majestueux, comme il l'a fait à propos de la question israélite. Depuis longtemps la montagne est en couche mais je ne vois pas la souris. Qui sait?... tous ces efforts n'engendreront peut-être qu'un sourire.*

Je m'occupe de mettre en ordre mon manuscrit de Despot, *afin de le livrer à la publicité. Quelle bonne aubaine pour les diverses* hidoase pocituri *du* Romînul[4]! *Quel épluchement de marmitons littéraires!... Je m'en réjouis d'avance.*

A bientôt notre correspondance de souvenirs. Je te dois deux réponses, et j'ai hâte de payer mes dettes. Que ne puis-je m'acquitter des autres *avec la même monnaie!*

Mille affectueux compliments de la part de ma femme pour madame Ghica[5] *et pour toi. Moi je baise les mains qui te soignent et je serre les tiennes à l'anglaise.*

V. Alecsandri

Si tu te risques d'aller au Sénat, explique mon absence à mr. Bosiano[6]. *Comment va Charles*[7]*?*

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, f. 145—146

II

Mircești,
10 nov. 1879

Dragul meu,

Sînt fericit că te știu pe cale de a te însănătoși, datorită grijii iubitoare a surorii tale de caritate, a cărei prudență compensează pretențiile tale de bărbat viguros. Cîteva zile de închisoare numai, și vei putea să-ți reiei fără nici o greutate viața agitată, mișcarea ta neîncetată. La vîrsta noastră... dar destul cu sfaturile... îți doresc să nu ai nevoie să le urmezi, ci să apari într-una din diminețile acestea la Mircești, nemaiavînd nimic tehnic în bronhiile tale...

Vom vorbi despre politică, păduri, teatru și vom rîde ca întotdeauna de aceia care pretind că au făcut cerul și pămîntul în urma altora. Aceste figuri grotești trec și iar trec prin fața ochilor mei de cîteva zile, și parcă ar cere o comedie, în care ele ar face cel mai frumos ornament. Vom încerca să le dăm satisfacție!

În așteptare, cred că am descoperit adevărata cauză a îndîrjirii lui Damé [1] împotriva lui *Despot*. Acest domn, despre care se bănuiește că este o interesantă epavă a Comunei, trebuie să se fi simțit atins de versurile pe care Tomșa le aruncă în fața aventurierului grec!

„*Văzut-am pe la noi*
Mulți pribegiți fățarnici, vermi palizi de gunoi
Ce vin și-n sînul nostru fac cuiburi veninate.“ *

Desigur a văzut aici o aluzie personală, căci adevărata prostie este de a se crede ținta preocupării lumii întregi și de a fi înzestrat cu o susceptibilitate excesivă și o obrăznicie fără margini.

Sînt curios să văd numerele din *Romînul* și *Renașterea* care ne atacă din nou pe tine și pe mine, în calitatea noastră de director și autor. Trimite-mi-le dacă nu te-ai folosit încă de ele; ți le voi păstra cu grijă, așa cum se păstrează la prefectura poliției țoalele vechi ale unor pungași vestiți.

Nu cred că voi asista la dezbaterile Senatului în chestiunea răscumpărării Căilor Ferate [2] etc. Voi regreta, totuși, că nu aud modulațiile urlate ale harpei eoliene care vibrează de atîta vreme la suflarea oricărui vînt. Încă o figură de pus pe scenă, un nume caracteristic: Cogălceveanu! Răbdare... nu-mi va scăpa!

Cît despre beizadea [3], mă întreb dacă de data aceasta va acționa sau dacă va continua să păstreze o tăcere pe cît de profundă, pe atît de majestuoasă, așa cum a făcut în cazul chestiunii israelite. De multă vreme muntele așteaptă să nască, dar nu văd șoarecele. Cine știe?... poate că toate aceste eforturi nu vor aduce decît un surîs **.

---

* În original, în limba romînă.
** Joc de cuvinte în limba franceză: *souris* — șoarece și *sourire* — surîs.

Mă ocup cu punerea la punct a manuscrisului meu *Despot*, spre a-l da publicității. Ce pleașcă pentru diversele *hidoase-pocituri* * de la *Romînul* [4]! Ce adunătură de rîndași literari!... Mă bucur dinainte.

Pe curînd corespondența noastră de amintiri. Îți sînt dator două răspunsuri și sînt nerăbdător să-mi plătesc datoriile. De ce nu pot să mă achit și *de celelalte* cu aceeași monedă!

Mii de afectuoase complimente din partea soției mele pentru doamna Ghica [5] și pentru tine. Sărut mîinile care te îngrijesc și ți le strîng pe ale tale englezește.

V. Alecsandri

Dacă încerci să te duci la Senat, explică d-lui Bosianu [6] lipsa mea.

Cum merge Scarlat [7]?

[1] *Frédéric Damé* (1849—1907), profesor, scriitor și ziarist francez, venit în țară la 1872. A fost redactor al mai multor gazete franceze și romînești. A făcut critica dramatică de la *Romînul*. Cf. criticile aduse lui *Despot* în *Romînul*, XXIII (1879), octombrie 10, p. 936—937 și XXIV (1880), mai 8, p. 412—413, în care elogiază versurile, dar critică deferent lipsa de conflict dramatic.

[2] Căile Ferate, concesionate societăților străine, urmau să fie răscumpărate de stat cu serioase pierderi pentru acesta, lucru care a dezlănțuit furtunoase discuții în Parlament.

[3] *Dimitrie Gr. Ghica (beizadea Mitică)* (1816—1897), fiul domnului muntean Grigore Dim. Ghica; a fost ofițer în armata rusă. Stabilit în țară, a luat parte la viața politică. A fost multă vreme președinte al Senatului, înlocuit uneori de V. Alecsandri.

[4] V. Alecsandri rămîne adversarul politic al lui C. A. Rosetti.

[5] Alexandrina, soția lui Ion Ghica, fiica generalului N. Mavros.

[6] *Constantin Bosianu* (1815—1882), jurist, profesor de drept și om politic, a deținut un rol însemnat în lucrările de unificare a legiuirilor romînești, a fost președinte al Senatului.

[7] *Scarlat Ghica* (1856—?), fiul lui Ion Ghica.

III

Mircești,
mardi [1880, vara]

Mon cher vieux,

Je m'étais proposé de partir demain soir, mais je crois que je serai obligé de retarder mon départ de 24 ou 48 heures pour diverses causes indépendantes de ma volonté !

J'ai commencé une pièce en 4 actes intitulée Dezrobirea țiganilor [1], *qui, bien montée et bien apprise, produira son effet, je crois. Ce sera terminé dans le courant du mois prochain. Quant aux* Envieux [2], *ils exigent plus d'étude et un travail plus sérieux, mais j'espère toujours les faire jouer cet hiver.*

En attendant, on pourrait charger le monsieur qui a localisé Le voyage de mr. Perrichon *de localiser* Le vieux garçon *de Sardou, d'après les indications que*

* În original, în limba romînă.

Mă ocup cu punerea la punct a manuscrisului meu *Despot*, spre a-l da publicității. Ce pleașcă pentru diversele *hidoase-pocituri* * de la *Romînul*[4]! Ce adunătură de rîndași literari!... Mă bucur dinainte.

Pe curînd corespondența noastră de amintiri. Îți sînt dator două răspunsuri și sînt nerăbdător să-mi plătesc datoriile. De ce nu pot să mă achit și *de celelalte* cu aceeași monedă!

Mii de afectuoase complimente din partea soției mele pentru doamna Ghica [5] și pentru tine. Sărut mîinile care te îngrijesc și ți le strîng pe ale tale englezește.

V. Alecsandri

Dacă încerci să te duci la Senat, explică d-lui Bosianu [6] lipsa mea.

Cum merge Scarlat [7]?

[1] *Frédéric Damé* (1849—1907), profesor, scriitor și ziarist francez, venit în țară la 1872. A fost redactor al mai multor gazete franceze și romînești. A făcut critica dramatică de la *Romînul*. Cf. criticile aduse lui *Despot* în *Romînul*, XXIII (1879), octombrie 10, p. 936—937 și XXIV (1880), mai 8, p. 412—413, în care elogiază versurile, dar critică deferent lipsa de conflict dramatic.

[2] Căile Ferate, concesionate societăților străine, urmau să fie răscumpărate de stat cu serioase pierderi pentru acesta, lucru care a dezlănțuit furtunoase discuții în Parlament.

[3] *Dimitrie Gr. Ghica (beizadea Mitică)* (1816—1897), fiul domnului muntean Grigore Dim. Ghica; a fost ofițer în armata rusă. Stabilit în țară, a luat parte la viața politică. A fost multă vreme președinte al Senatului, înlocuit uneori de V. Alecsandri.

[4] V. Alecsandri rămîne adversarul politic al lui C. A. Rosetti.

[5] Alexandrina, soția lui Ion Ghica, fiica generalului N. Mavros.

[6] *Constantin Bosianu* (1815—1882), jurist, profesor de drept și om politic, a deținut un rol însemnat în lucrările de unificare a legiuirilor romînești, a fost președinte al Senatului.

[7] *Scarlat Ghica* (1856—?), fiul lui Ion Ghica.

III

Mircești,
mardi [1880, vara]

Mon cher vieux,

Je m'étais proposé de partir demain soir, mais je crois que je serai obligé de retarder mon départ de 24 ou 48 heures pour diverses causes indépendantes de ma volonté !

J'ai commencé une pièce en 4 actes intitulée Dezrobirea țiganilor [1], *qui, bien montée et bien apprise, produira son effet, je crois. Ce sera terminé dans le courant du mois prochain. Quant aux* Envieux [2], *ils exigent plus d'étude et un travail plus sérieux, mais j'espère toujours les faire jouer cet hiver.*

En attendant, on pourrait charger le monsieur qui a localisé Le voyage de mr. Perrichon *de localiser* Le vieux garçon *de Sardou, d'après les indications que*

* În original, în limba romînă.

je lui donnerai en arrivant à Bucarest. C'est une excellente pièce, qui pourra figurer au répertoire.

La princesse m'a fait inviter par Georges Douca d'aller à Sinaia; elle veut me consulter sur le libretto d'un opéra, qu'elle est en train d'écrire [3], *ayant un compositeur suédois sous la main.*

Mon neveu m'offre l'hospitalité de son chalet, que j'ai acceptée avec grand plaisir, ne voulant traîner dans les hôtels de la ville du prince Démètre [4].

Donc à bientôt et tout à toi,

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 807, f. 187

III

Mircești,
marți [1880, vara]

Dragul meu,

Îmi propusesem să plec mîine seară, dar cred că voi fi obligat să-mi întîrzii plecarea cu douăzeci și patru sau patruzeci și opt de ore pentru diferite motive independente de voința mea.

Am început o piesă în patru acte intitulată *Dezrobirea țiganilor* [1], care, bine montată și bine pregătită, cred că va produce efect. Va fi terminată în cursul lunii viitoare. Cît despre *Invidioșii* [2], cer mai mult studiu și o muncă mai serioasă, dar sper totuși să se joace iarna aceasta.

În așteptare, am putea să însărcinăm pe domnul care a localizat *Călătoria domnului Perrichon* să localizeze *Flăcăul tomnatec* a lui Sardou, după indicațiile ce-i voi da cînd voi veni la București. Este o piesă excelentă, care va putea figura în repertoriu.

Prințesa m-a invitat, prin George Duca, să mă duc la Sinaia; vrea să mă consulte asupra libretului unei opere pe care o scrie în prezent [3], avînd un compozitor suedez la îndemînă.

Nepotul meu îmi oferă ospitalitate în vila lui, ceea ce am primit cu multă plăcere, nevoind să rătăcesc prin hotelurile orașului prințului Dimitrie [4].

Deci pe curînd, al tău,

V. Alecsandri

[1] Piesa *Dezrobirea țiganilor* nu va fi scrisă niciodată, deși nici peste un an nu renunțase la ideea aceasta. Cf. scrisoarea din 1881, mai 25, în V. Alecsandri, *Documente literare inedite*, I, București, 1960, ediție îngrijită de Marta Anineanu, p. 108—110, unde se indică și fragmentele păstrate.

[2] Piesa *Invidioșii* de asemenea nu va fi scrisă, dar este anunțată ostentativ în scrisoarea către Ion Ghica, dată ca prefață la *Despot*, lăsînd să se înțeleagă că va fi o satiră la adresa liberalilor.

[3] Este vorba, probabil, de opera *Neaga*, pentru care a scris muzica compozitorul suedez Ivar Hallström. Acesta scria lui Alecsandri în 1884, ianuarie 30, de la Stockholm că așteaptă feeria făgăduită de poet pentru a-i compune muzica. Se oferă, de asemenea, să scrie o operă comică. Cf. *Cuget clar*, III (1939), p. 441. În 1898, octombrie 21/noiembrie 2, consulul general al Romîniei la Stockholm trimite lui D. A. Sturdza, pentru a fi remisă Carmen Sylvei, partitura muzicală a operei *Neaga*, compusă de Ivar Hallström. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., coresp. D. A. Sturdza.

[4] Dimitrie Ghica (beizadea Mitică).

IV

Mircești,
9 août 1880

Cher vieux,

Je t'envoie les quatre premiers actes de Pepelea. *Quant au cinquième, je dois le retoucher avant de te l'envoyer, ce sera fait bientôt. J'ai eu un tas d'affaires et de* moussafirs *depuis mon retour. J'espère en être quitte prochainement, et alors je me mettrai au travail pour terminer mon drame* Dezrobirea țiganilor.

Mille bonnes amitiés de la part de Mircestiens.

Tout à toi,
V. Alecsandri

Merci pour le manuscrit de ta dernière lettre.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, f. 193

IV

Mircești,
9 aug. 1880

Dragul meu,

Îți trimit primele patru acte din *Pepelea*. Cît despre al cincilea, trebuie să-l corectez înainte de a ți-l trimite, și asta în curînd. Am avut o grămadă de afaceri și de musafiri de la întoarcerea mea. Sper să le termin în curînd, și atunci mă pun pe lucru ca să sfîrșesc drama *Dezrobirea țiganilor*.

Mii de sentimente prietenești din partea celor de la Mircești.

Al tău,
V. Alecsandri

Mulțumesc pentru manuscrisul ultimei tale scrisori.

V

Mirceşti,
27 dec. 1880

Mon cher vieux,

L'odysée Damé forme un véritable sujet de farce de carnaval...

Ses prétentions d'auteur, ses efforts pour se ménager un succès, ses déceptions, sa disparition dans le water-closet, son émotion en présence du spectre Haralamb, la perspective de l'avalanche de soufflets Pantazi, ses rétractations etc., autant de péripéties à faire rire le public à gorge déployée... Deviendra-t-il plus modeste après sa déconvenue? J'en doute. Tu verras qu'il se retranchera derrière la feuille du Romînul, *pour aboyer à l'aise. C'est l'habitude de tous les fournisseurs d'ours, de tous ceux qui enragent d'avoir subi des échecs sur les planches.*

Quelles critiques acerbes il va dégobiller désormais contre le théâtre, contre l'administration et contre les nouveaux ouvrages que l'on montera! Comme il va se délecter à baver sur tout ce qui est du ressort du théâtre! Ce sera curieux à lire si on lui fait cet honneur. Pauvre diable! Il est à plaindre, car il s'est Damé le pion *tout seul.*

Marian[1] *est un homme d'esprit, il a compris de suite le côté défectueux de sa pièce et il n'a pas reculé devant l'ennui des retouchements. C'est un grand mérite dans une société comme la nôtre, où chaque écrivassier croit pondre des chefs-d'œuvre sans effort et sans douleur. Aussi, pour ma part, je désire encourager Marian dans la voie des travaux dramatiques. Il est homme d'ailleurs à savoir tourner en bourriques les Damé, les Şoimescu et autres folliculaires* ejusdem farinæ.

Je désire savoir si mon manuscrit est parvenu sain et sauf entre tes mains.

Le temps est magnifique!... belle neige, beau soleil, belle chaleur dans la journée... puis 15° de froid pendant la nuit! Trémolo à l'orchestre...

Marie m'a traduit la phrase anglaise de ta lettre. J'y réponds par toutes sortes de souhaits affectueux pour toi et ta famille de la part de Mircestiens.

Grande joie dans la colonie à la nouvelle que tu passeras une partie de la St.-Jean dans nos parages.

Tout à toi,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, f. 212—213

V

Mirceşti,
27 dec. 1880

Dragul meu,

Odiseea lui Damé formează un adevărat subiect de farsă de carnaval...

Pretenţiile sale de autor, eforturile depuse pentru a-şi pregăti succesul, decepţiile, dispariţia sa la W.C., emoţia sa în prezenţa spectrului lui Haralamb,

perspectiva unei avalanșe de palme din partea lui Pantazi, retractările sale etc., atîtea peripeții menite să facă publicul să rîdă din toată inima... Va deveni el mai modest după această nereușită? Mă îndoiesc. Ai să vezi că se va retrage în dosul foii *Romînul*, pentru a lătra în voie. Acesta este obiceiul tuturor furnizorilor de piese proaste, al tuturor celor care turbează că au îndurat nereușite pe scenă.

Ce critici mușcătoare va revărsa de acum înainte asupra teatrului, administrației și lucrărilor care se vor monta! Cum se va distra scuipînd peste tot ceea ce ține de teatru! Va fi curios de citit dacă i se va face această onoare. Săracul! Este de plîns, căci s-a întrecut pe sine însuși *.

Marian [1] este un om de spirit, a înțeles pe dată latura slabă a piesei lui și nu s-a dat înapoi în fața neplăcerii de a face modificări. Este un mare merit într-o societate ca a noastră, unde fiecare scriitoraș crede că a zămislit capodopere fără efort și fără durere. De aceea, în ce mă privește, doresc să încurajez pe Marian pe calea lucrărilor dramatice. De altfel, el este omul capabil să ridiculizeze pe niște Damé, Șoimești și alți gazetărași *ejusdem farinae* **.

Vreau să știu dacă manuscrisul meu a ajuns nevătămat în mîinile tale.

Timpul este minunat!... zăpadă frumoasă, soare frumos, căldură frumoasă în timpul zilei... apoi 15° de frig în timpul nopții! Tremolo la orchestră...

Marie mi-a tradus fraza englezească din scrisoarea ta. Răspund la aceasta prin tot felul de urări afectuoase pentru tine și familia ta din partea celor de la Mircești.

Mare bucurie în colonie la vestea că vei petrece o parte din Sf. Ion pe meleagurile noastre.

Al tău,

V. Alecsandri

[1] *G. Marian* (1843—1900), ziarist, critic literar și autor dramatic.

VI

Mircești,
1 mars 1881

Cher vieux,

Les grands esprits se rencontrent! J'avais déjà pensé à Negruzzi et à Tocilesco avant de recevoir ta lettre. Moccioni seul m'avait echappé, mais je l'admets avec plaisir, car par cette combinaison nous prendrons trois roumains de différentes provinces: l'un de la Valachie, le second de la Moldavie et le troisième de la Transylvanie. Donc: all right!

* Expresia folosită în originalul francez este nepotrivită, dar poetul a vrut să facă un amuzant joc de cuvinte în limba franceză din numele respectivului *Damé* și din expresia *damé le pion*, care înseamnă a învinge, a întrece pe cineva.

** Din același aluat (l. lat.).

J'ai été enchanté d'apprendre que ce coquin de Mustocridi, le sfredelul dracului, *continuait à désopiler la rate des bucarestiens; je doute, cependant, que la princesse s'y amuse, car elle ne comprendra pas du tout le baragouin de Julian* [1], *ni celui de Hagiescou* [2].

Espérons que Pepelea *ne le cédera pas comme effet au* Sfredel. *Aussi vais-je m'appliquer à faire marcher cette féerie comme sur des roulettes. Une des principales conditions du succès, pour ce genre de pièce, c'est que les acteurs brûlent les planches et que les trucs du machiniste ne fassent pas défaut.*

Si la musique de Stefanesco [3] *est réussie, tant mieux pour lui; je me ferai un vrai plaisir de lui fournir des librets d'opérettes pour l'hiver prochain. Je veux qu'en dépit des objurgations de* l'Indépendance *et du* Romînul *ta direction ait inauguré la féerie nationale, le grand drame en vers et l'opéra-comique roumain.*

Ce doit être une grande corvée pour Sion de prononcer un discours funèbre sur les manes de Lauriano... mais ce qui doit le consoler c'est de penser que ce n'est pas le défunt qui aura été appelé à faire les éloges posthumes de son collègue Sion.

Goga a sauvé Bratiano! il en est mort!... dirait la spirituelle Indépendance *de Ventura* [4]*... que la terre lui soit légère!...*

Quant au pauvre Bolliac, c'est heureux pour lui d'avoir cessé de souffrir. Il était si près de la tombe depuis deux ans, qu'il ne lui restait qu'un tout petit pas à faire pour y tomber. Enfin, le voilà quitte de cette existence anéantie.

C'est toujours mercredi soir, c'est-à-dire le 4 mars, que je pars, accompagné de Pauline, qui veut voir notre ami malade, entendre quelques opéras et assister à la première de Pepelea. *Avertis-en Alexandre* [5].

Quel chef! *Nous allons recommencer nos déjeuners homériques.*

Amitiés de la part de Pauline, en attendant,

T.à.t.,

V. Alecsandri

P.S. *On va présenter à la Chambre le projet des chemins de fer Adjud—Okna. Parles à tes amis et connaissances de le soutenir de toutes leurs forces et de combattre le projet de l'ingénieur Eni, qui voudrait faire passer cette ligne par Comaneşti et Moineşti, pour la faire aboutir à Bakeou, ce qui est une absurdité coûteuse et fatale à la vallée du Trotouche.*

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, f. 238—239

VI

Mirceşti,
1 martie 1881

Dragul meu,

Spiritele mari se întîlnesc! Mă gîndisem şi eu la Negruzzi şi la Tocilescu înainte de a primi scrisoarea ta. Numai Mocsoni îmi scăpase, dar îl primesc cu plăcere, căci prin acest aranjament luăm trei romîni din diferite provincii: unul

din Muntenia, al doilea din Moldova şi al treilea din Transilvania. Deci: *all right**.

Am fost încîntat aflînd că pungaşul de Mustocridi, *sfredelul dracului*, continuă să înveselească pe bucureşteni, mă îndoiesc însă că prinţesa se va distra, căci ea nu va înţelege nimic din bolboroseala lui Iulian [1], şi nici din a lui Hagiescu [2]. Să sperăm că *Pepelea* nu va fi mai prejos decît *Sfredelul.* De aceea mă străduiesc să pun această feerie pe roate. Una din principalele condiţii ale succesului, pentru acest gen de piese, este ca artiştii să joace cu vioiciune şi ca trucurile maşinistului să nu dea greş.

Dacă muzica lui Ştefănescu [3] este reuşită, cu atît mai bine pentru el; îmi va face o adevărată plăcere să-i procur librete de operetă pentru iarna viitoare. Vreau ca, în ciuda reproşurilor violente ale ziarului *Independenţa* şi ale *Romînului*, direcţia ta să inaugureze feeria naţională, marea dramă în versuri şi opera comică romînească.

Grea corvoadă trebuie să fie pentru Sion să pronunţe un discurs funebru despre manii lui Laurian... dar ceea ce trebuie să-l consoleze este că defunctul nu va fi chemat să facă elogiile postume ale colegului său Sion.

Goga a salvat pe Brătianu şi a murit!... ar spune spirituala *Independenţă* a lui Ventura [4]... fie-i ţărîna uşoară!...

Cît despre bietul Bolliac, e o fericire pentru el că a încetat să mai sufere. În ultimii doi ani era aşa de aproape de groapă, încît nu-i mai rămînea decît un pas de făcut pentru a cădea înăuntru. În sfîrşit, a scăpat de această existenţă zdrobită.

Voi pleca tot miercuri seara, adică la 4 martie, însoţit de Paulina, care vrea să vadă pe prietenul nostru bolnav, să asculte cîteva opere şi să asiste la premiera lui *Pepelea.* Înştiinţează-l pe Alexandru [5].

Ce *chef***! Vom reîncepe prînzurile noastre homerice.

Sentimente prieteneşti din partea Paulinei, în aşteptare,

Al tău,

V. Alecsandri

P.S. Se va depune la Cameră proiectul de cale ferată Adjud—Tg.Ocna. Vorbeşte cu prietenii şi cunoscuţii tăi să-l susţină din toate puterile lor şi să combată proiectul inginerului Eni, care ar dori să aducă această linie pe la Comăneşti şi Moineşti, pentru a o face să ajungă la Bacău, ceea ce este o absurditate costisitoare şi fatală pentru valea Trotuşului.

[1] *Ştefan Iulian* (1851—1892), unul din cei mai apreciaţi actori de comedie de la sfîrşitul veacului trecut. Influenţat de arta lui Matei Millo, Iulian s-a bucurat de o mare popularitate în interpretarea rolurilor comice din piesele lui Alecsandri.

[2] Nicolae Hagiescu, talentat actor realist de comedie, a jucat la Teatrul Naţional din Bucureşti.

* În original, în limba engleză.

** În original, în limba romînă.

[3] *Gheorghe Ştefănescu* (1843—1924), compozitor şi profesor de cînt timp de patruzeci de ani la Conservatorul din Bucureşti. Din 1878 este maestru compozitor şi director al orchestrei Teatrului Naţional.

[4] *Grigore Ventura* (1840—1909), scriitor şi compozitor. A fost profesor la Conservatorul din Bucureşti şi la Academia de muzică şi artă dramatică. A scris mai multe piese de teatru.

[5] Alexandru Cantacuzino, supranumit Cneazul, pentru că în urmă cu două generaţii familia sa se stabilise în Rusia. Venit în Moldova, ajunge ministru de finanţe sub Cuza şi membru al Curţii de casaţie. A fost căsătorit cu Maria Cantacuzino, prietena lui Bălcescu, Alecsandri şi Ghica. Moare în 1884 la Atena. Cf. *Patru scrisori către Alecsandri...*, în *Arhiva romînească*, VI (1941), p. 99 şi urm.

VII

Mirceşti,
29 mai 1881

Cher vieux,

On m'appelle constamment à Bucarest sous prétexte que le Sénat ne peut pas se compléter pour se livrer à je ne sais quels travaux de gymnastique parlementaire. Cela m'agace autant qu'un discours de Sihleanu [1]*, et je ne sais vraiment que faire pour me dispenser d'aller entendre des discussions oiseuses, qui finissent toujours ainsi que tu le dis fort bien, par la* trecerea la ordinea zilei. *Est-il réellement indispensable que je me dérange et que j'aille m'enfermer entre les quatre murs d'une chambre d'hôtel à l'époque la plus charmante de la campagne? Je penche beaucoup à croire que non; c'est pourquoi je t'attendrai tranquillement ici dans les premiers jours de juin, à ton passage pour Miclaoucheny* [2]. *Nous aurons à causer de beaucoup de choses intéressantes et principalement du projet d'excursion à Kustendje, voire même plus loin. Une promenade à Stamboul me tenterait beaucoup, mais bien entendu une promenade improvisée, c'est-à-dire un embarquement soudain sur le premier vapeur passant par Kustendje et un séjour d'une dizaine de jours sur les bords poétiques du Bosphore. Cela te va-t-il? Moi ça me va comme une jaquette flottante, sans taille et sans prétention fashionable.*

Arrangeons cette petite orgie de touriste, cette partie fine d'école buissonnière sans en parler. C'est une condition de réussite, autrement il se prépare toujours des bâtons destinés à être jetés dans vos roues.

Tu as renvoyé la Romaneasca [3] *à Paris; c'est bien, elle est suffisamment intelligente pour savoir profiter de son séjour en France au point de vue de l'art. Iulian se développera également dans le genre de Coquelin* [4]. *C'est un bon choix.*

Quant à Anicoutza [5]*... étant assez jolie fille, je crains que, malgré ses promesses, elle travaille moins de la tête que de... Mais qui sait? l'amour-propre s'en mêlant, elle s'appliquera peut-être à corriger ses défauts. Ce sera un grand progrès pour elle.*

Que dit Ventura? Il doit être furieux contre Urechia [6] *d'avoir vu confirmer encore pour quatre ans Sion, Stancesco* [7] *et Wachmann* [8] *en qualité de membres du comité théâtral. Encore un passe-droit pour lui, Damé et autres* ejusdem farinæ.

Qu'y-a-t-il de vrai et de sérieux dans la question du Danube [9]*? Cette question est-elle réellement compromise pour nous? Et sa solution définitive sera-t-elle désavantageuse pour la Roumanie? A en juger d'après* Timpul, *il ne nous resterait qu'à aire le plongeon dans le Danube.*

Mes compliments affectueux à ta famille. Pauline t'envoie ses amitiés.

T.à.t.,

V. Alecsandri

Je brûle du désir de lire l'article que tu as remis à Negruzzi.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, f. 255—256

VII

Mircești,
29 mai 1881

Dragul meu,

Sînt mereu chemat la București sub pretext că Senatul nu se poate completa pentru a se deda la nu știu ce lucrări de gimnastică parlamentară. Asta mă plictisește cît un discurs de Sihleanu [1], și în adevăr nu știu ce să fac pentru a fi scutit să ascult discuții facile, care se termină întotdeauna, după cum ai spus-o foarte bine, prin *trecerea la ordinea zilei* *. Este în adevăr absolut necesar să mă deplasez și să mă închid între cei patru pereți ai unei camere de hotel în epoca cea mai încîntătoare a vieții de la țară? Înclin mult să cred că nu; de aceea te voi aștepta liniștit, aici, în primele zile ale lui iunie, în trecerea ta spre Miclăușani [2]. Vom avea de discutat multe lucruri interesante și mai cu seamă proiectul de excursie la Constanța, poate chiar mai departe. O plimbare la Stambul m-ar atrage mult; dar bineînțeles o plimbare improvizată, adică o îmbarcare neașteptată pe primul vapor trecînd prin Constanța și o ședere de zece zile pe țărmurile poetice ale Bosforului. Îți convine aceasta? Mie îmi convine ca o jachetă largă, fără talie și fără pretenții de modă.

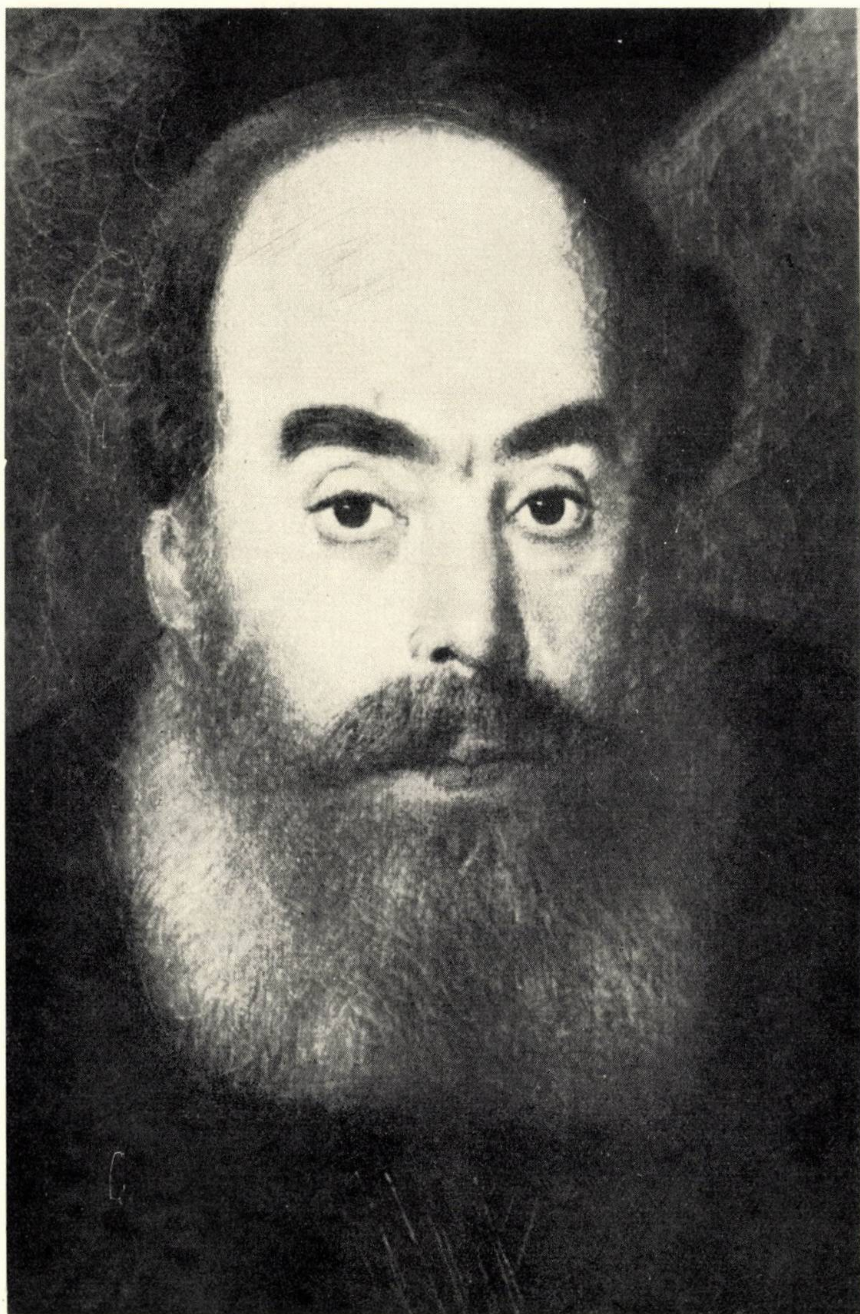
Să aranjăm această mică orgie de turist, această rară partidă de hoinăreală fără să vorbim despre ea. Este o condiție a reușitei, căci altfel se pregătesc întotdeauna bețe destinate să fie aruncate în roțile tale.

Ai trimis-o din nou pe Romaneasca [3] la Paris; e bine, ea este suficient de inteligentă pentru a ști să profite, din punctul de vedere al artei, de șederea sa în Franța. Iulian de asemenea se va forma în genul lui Coquelin [4]. Este o alegere bună.

Cît despre Anicuța [5]... fiind fată destul de drăguță, mi-e teamă ca, cu toate făgăduielile ei, să nu lucreze mai puțin cu capul decît cu... Dar cine știe? amorul

---

* În original, în limba romînă.

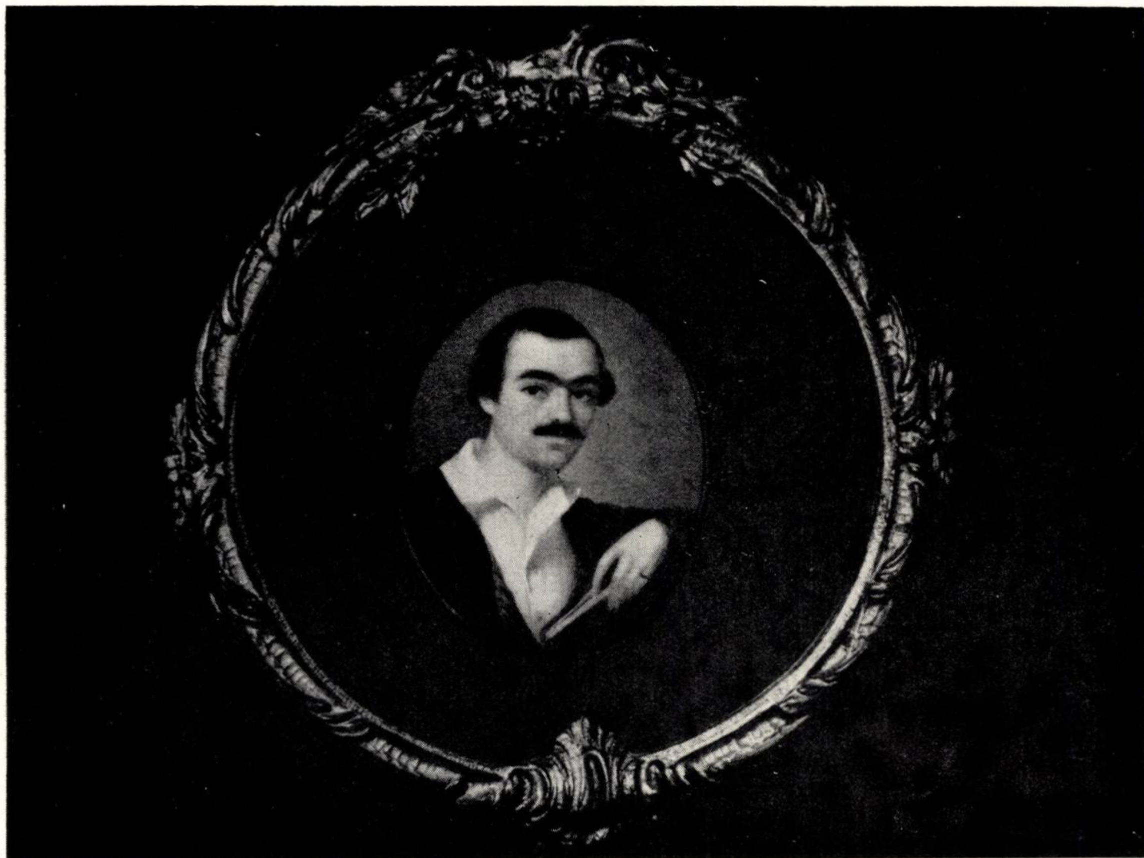
Vornicul Vasile Alecsandri, tatăl scriitorului, detaliu din tabloul lui Levaditi, 1845

(Muzeul de artă al R.P.R.)

Maria Cozoni, mama poetului. tînără. Miniatură pe fildeș

(Bibl. Acad. R.P.R., Cabinetul de stampe)

Vasile Alecsandri, tînăr. Miniatură pe fildeș

(Bibl. Acad R.P.R., Cabinetul de stampe)

Lacul din lunca Mirceştilor

(Bibl. Acad. R.P.R., Cabinetul de stampe)

propriu intervenind, se va strădui poate să-şi îndrepte greşelile. Va fi un mare progres pentru ea.

Ce spune Ventura? Trebuie să fie furios împotriva lui Urechiă [6] că a confirmat încă pe patru ani pe Sion, Stăncescu [7] şi Wachmann [8] în calitate de membri ai comitetului teatral. Încă o lovitură pentru el, Damé şi alţii *ejusdem farinae*.

Ce este adevărat şi serios în chestiunea Dunării [9]? Această chestiune este în adevăr compromisă pentru noi? Şi soluţia sa definitivă va fi dezavantajoasă pentru Romînia? Judecînd după *Timpul*, nu ne rămîne decît să ne aruncăm în Dunăre.

Afectuoasele mele complimente familiei tale. Paulina îţi trimite sentimente prieteneşti.

Al tău,
V. Alecsandri

Ard de dorinţa să citesc articolul pe care l-ai trimis lui Negruzzi.

[1] *Ştefan Sihleanu* (1857—1923), profesor, doctor în ştiinţe naturale, profesor la Facultatea de medicină, director general al teatrelor, a ocupat şi diverse posturi politice.

[2] Moşie vecină cu Mirceştii, unde locuia fiica lui Ion Ghica. Cf. aici, p. 66, n. 2.

[3] *Aristizza Romanescu* (1854—1918), artistă dramatică, fiica artistului C. Dimitriad, a interpretat rolurile principale din piesele lui Alecsandri, care o aprecia foarte mult. Cf. şi corespondenţa poetului cu aceasta, reprodusă de Aristizza Romanescu în *30 de ani. Amintiri*, Bucureşti, 1904, retipărită în 1960 la E.S.P.L.A.

[4] Poetul nu precizează despre care Coquelin este vorba, *aîné* sau *cadet;* amîndoi sînt contemporani şi artişti comici.S-ar putea să se fi referit mai curînd la Ernest Coquelin-*cadet* (1848—1909).

[5] *Anicuţa Popescu* (1854—1912), artistă, căsătorită cu Grigore Manolescu.

[6] *V. A. Urechia* (1834—1901), istoric, profesor şi scriitor, ocupă în timpul lui Al. I. Cuza funcţia de ministru al instrucţiunii, contribuind la organizarea învăţămîntului. Pe lîngă lucrările de istorie a scris teatru, versuri, proză memorialistică.

[7] *Constantin Stăncescu* (1837—1909), pictor, profesor şi director la Şcoala de bele-arte. Colaborator apropiat al boierului conservator Grigore Cantacuzino în comitetul Teatrului Naţional, Stăncescu poartă şi el răspunderea pentru proasta organizare a mişcării teatrale romîneşti din acea vreme şi pentru orientarea greşită în stabilirea repertoriului, ceea ce a avut drept consecinţe frînarea dezvoltării dramaturgiei originale. Artist mediocru, a propagat concepţii idealiste, conservatoare în artă.

[8] *Eduard Wachmann* (1836—1908), dirijor, profesor şi director la Conservatorul din Bucureşti, compozitor. A fost şeful orchestrei Teatrului Naţional şi membru în comitetul teatral.

[9] Prin tratatul de la Berlin, din 1878, se prevedea elaborarea de către Comisia Europeană a unui regulament de navigaţie şi poliţie fluvială pe Dunăre, de la Porţile-de-Fier la Galaţi. Se fac mai multe încercări neizbutite. Romînia propusese o comisie compusă din delegaţii săi, ai Serbiei şi ai Bulgariei. Austria, cerea, însă, participarea cu vot preponderent, ceea ce atingea suveranitatea noastră. Propunerea romînească a fost respinsă. Întrebarea lui Alecsandri se referă la rezultatele Conferinţei de la Paris din 1881. În 1883 s-a ţinut o altă conferinţă, la Londra, la care a fost acceptată propunerea delegatului francez, Camille Barrère, prin care se crea o comisie mixtă prezidată de Austria, avînd ca membre statele riverane. Romînia prezintă un protest prin Ion Ghica şi nu va recunoaşte hotărîrile luate.

VIII

Paris, Grand Hôtel, ch. 115,
21 mai 1882

Mon cher vieux,

Enfin, j'y suis, et ce n'est pas sans peine.

Parti de Mircești, il y a près de trois semaines, j'ai fait un peu l'école buissonnière à travers l'Autriche, le Frioul, la Lombardie, tout le long de la Corniche et en Provence. Ici j'ai assisté aux fêtes littéraires [1] *des félibres* [2] *de Montpellier, de Forcalquier et de Gap; j'ai connu Mistral* [3], *Aubanel* [4] *et* tutti quanti *poètes du Midi de la France, et enfin, saturé de compliments, d'ovations, de poésies, de discours, de feux d'artifices et de dîners au long cours, je suis arrivé à Paris pour digérer.*

Cette dernière opération me demandera une huitaine de jours, après lesquels je me propose de passer la Manche et d'aller me jeter dans tes bras. [...]

J'ai revu Paris après cinq ans sans éprouver la moindre émotion. Un peu plus de lumière électrique, un cheval de plus attelé aux omnibus et une augmentation de prix en toutes choses. Autrement, c'est toujours la même hôtellerie universelle agrémentée de tous les condiments qui peuvent surexciter les sens et soutirer l'argent des voyageurs.

N'ayant plus mes vingt-cinq ans, ou, pour mieux dire, les ayant deux fois et plus, je crois qu'il me serait impossible de me faire à l'existence de cet immense Capharnaüm [5].

A bientôt et tout à toi,
V. Alecsandri

Nous lirons ta pièce [6] *ensemble, quant à tes articles économiques, je les trouverai à Mircești et je suis sûr que les* Convorbiri *s'empresseront de les publier.*

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, f. 15—16

VIII

Paris, Grand Hôtel, camera 115,
21 mai 1882

Dragul meu,

Iată-mă aici, și nu fără greutate.

Plecat de la Mircești, de aproape trei săptămîni, am hoinărit puţin prin Austria, Frioul, Lombardia, de-a lungul Cornișei și prin Provenţa. Aici am asistat la serbările literare [1] ale felibrilor [2] din Montpellier, Forcalquier și Gap; am cunoscut pe Mistral [3], Aubanel [4] și *tutti quanti* din sudul Franţei și, în sfîrșit, sătul de complimente, de ovaţii, de poezii, de discursuri, de focuri de artificii și de dineuri nesfîrșite, am ajuns la Paris pentru a le digera.

Această ultimă operație îmi va cere vreo opt zile, după care îmi propun să trec Canalul Mînecii și să viu să mă arunc în brațele tale. [...]

Am revăzut Parisul după cinci ani fără să încerc cea mai mică emoție. Ceva mai multă lumină electrică, un cal mai mult înhămat la omnibus și o creștere de prețuri la toate lucrurile. Altfel, rămîne același han universal, pregătit cu toate condimentele care pot să excite simțurile și să sustragă banii călătorilor.

Nemaiavînd douăzeci și cinci de ani, sau, mai bine zis, avînd de două ori și ceva mai mult, cred că mi-ar fi imposibil să mă obișnuiesc cu viața acestui imens Capernaum [5].

Pe curînd și al tău,
V. Alecsandri

Vom citi piesa [6] ta împreună, cît despre articolele tale economice, le voi găsi la Mircești și sînt sigur că *Convorbirile* se vor grăbi să le publice.

[1] Despre vizita făcută în Provența, la invitația felibrilor, care îi decernaseră în 1878 premiul de la Montpellier, V. Alecsandri scrie pe larg fratelui său Iancu, de la Gap, în ziua de 16 mai. Cf. V. Alecsandri, *Documente literare inedite*, I, p. 5—8, iar vizita la Mistral o povestește pitoresc soției sale în scrisoarea din 13 mai de la Avignon. Cf. V. Alecsandri, *Scrisori*, I, ed. Chendi-Carcalechi, București, 1904, p. 68—69. De curînd au fost donate Bibliotecii Acad. R.P.R. de către Manole Bogdan șase scrisori interesante adresate poetului de scriitorii felibri: L. Berluc Pérussis, William Bonaparte-Wyse, Albert Quintana și A. Roque-Ferrier. Cf. coresp. inv. 79.262—79.268.

[2] Scriitori în dialect „oc" din Provența.

[3] *Frédéric Mistral* (1830—1914), poet provensal, reprezentantul principal al felibrilor, autorul poemului *Mireille.*

[4] *Théodore Aubanel* (1829—1886), poet provensal.

[5] Scriitorul folosește cuvîntul în accepția curentă prin care se desemnează un loc aglomerat.

[6] De la Ion Ghica a rămas un fragment de comedie publicat de E. Carcalechi, *Despre două scrieri necunoscute ale lui Ion Ghica*, în *Arhiva*, XVII (1906), p. 39—43, și *O comedie a lui Ion Ghica*, p. 127—133; cf. și D. Păcurariu, *O comedie a lui Ion Ghica puțin cunoscută*, în *Steaua*, VI (1955), p. 125—126, și reeditarea fragmentului în Ion Ghica, *Documente literare inedite*, București, 1959, ediție îngrijită de D. Păcurariu, p. XIX și 141—147. În septembrie și decembrie 1882, Ion Ghica îi scria lui Ollănescu pentru a-i propune colaborarea în vederea creării unei comedii. Din scrisoarea de față rezultă că încă din luna mai Ghica avea scrisă o piesă pe care dorea să o citească lui Alecsandri. Acesta îi solicită mai tîrziu, în 1883, decembrie 1, comedia „din care ai scris mai multe scene. Aceste scene înfățișează cu vioiciune unele tipuri din București și ar face fericirea *Convorbirilor*. Termin-o și trimite-mi-o." Cf. V. Alecsandri, *Documente literare inedite*, I, p. 138.

IX

Bucarest,
12/24 nov. 1882

Cher vieux,

Je pars demain soir, lundi, pour Mircești, où je trouverai sans doute la continuation de ton article sur la production. Quelle bonne aubaine pour les Convorbiri, *qui se trouvent aux abois! Accouche aussi, bien vite, de ta lettre, tu rendras Negruzzi heureux et tes lecteurs iton (?).*

Ici nous jouissons d'un temps merveilleux, pendant que là-bas vous prenez des douches à jet continu. Aujourd'hui, dimanche, la place du théâtre était couverte de monde vers les 3 heures, afin de voir passer les belles mondaines dans leurs riches équipages. Cela m'a rappelé la Puerta del Sol de Madrid.

Grand discours à la Chambre à l'occasion de la réponse du discours du trône. Cogalniceano a touché à la question de l'héritier présomptif, en demandant qu'il soit élevé dans le pays.

Plusieurs orateurs ont brisé des lances, et
qu'en sort-il souvent?
Du vent [1].

Le Sénat, par contre, est d'un calme exemplaire. Il se complète si rarement, qu'on se demande pourquoi il ne se décomplète pas une fois pour toutes.

Au théâtre, les italiens font florès, et Serghiadi, d'excellentes affaires. Mais quant aux roumains ils finiront par donner la rage au directeur ainsi qu'aux membres du comité.

On semble avoir organisé une scie à mon endroit: à chaque instant on me demande quand je pars pour Paris. Je réponds que je vais d'abord à Pondichéry, puis aux Iles Marquises, en qualité de représentant du royaume. Tu liras peut-être cette bourde dans les journaux un de ces quatre matins. En attendant, je suis heureux de rentrer chez moi et de m'établir à mon bureau cu vocea lui Dumnezeu.

Démètre[2] *imprime sa traduction de* Roméo et Juliette; *j'en suis enchanté.*

Tout à toi de cœur,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, f. 55—56

IX

București,
12/24 nov. 1882

Dragul meu,

Plec mîine seară, luni, la Mircești, unde voi găsi desigur continuarea articolului tău despre producție. Ce pleașcă pentru *Convorbiri*, care sînt avide de așa ceva! Zămislește repede scrisoarea ta, îi vei face fericiți pe Negruzzi și pe cititorii tăi *.

Aici ne bucurăm de un timp minunat, pe cînd acolo faceți dușuri interminabile. Astăzi, duminică, pe la ora trei, piața teatrului era acoperită de lume, ca să vadă pe frumoasele mondene în bogatele lor echipaje. Aceasta mi-a amintit de Puerta del Sol ** din Madrid.

---

* Urmează un cuvînt *iton*, neidentificat. S-ar putea să fie o formă coruptă din latinescul *itan* sau *item*, care înseamnă la fel, tot așa, astfel.

** Poarta Soarelui (l. spaniolă).

Mare discurs în Cameră, cu prilejul răspunsului la discursul tronului. Kogălniceanu a atins chestiunea moștenitorului prezumtiv, cerînd ca el să fie crescut în țară.

Mai mulți oratori și-au frînt lăncile, și
ce se alege mai întotdeauna ?
Vînt[1].

Senatul, în schimb, este de un calm exemplar. Se completează așa de rar, încît te întrebi pentru ce nu se descompletează o dată pentru totdeauna.

La teatru, italienii strălucesc, și Serghiadi face afaceri grozave. Cît despre romîni, vor provoca turbarea directorului și a membrilor comitetului.

Se pare că s-a organizat o glumă la adresa mea: sînt mereu întrebat cînd plec la Paris. Răspund că mă duc mai întîi la Pondichéry, pe urmă în Insulele Marchize, în calitate de reprezentant al regatului. Vei citi poate această minciună în ziare, într-una din dimineți. În așteptare, sînt fericit să mă întorc la mine și să mă stabilesc la biroul meu cu *vocea lui Dumnezeu* *.

Dimitrie [2] își tipărește traducerea lui *Romeo și Julieta;* sînt încîntat.

Al tău din inimă,
V. Alecsandri

[1] Ultimele versuri din fabula *La montagne qui accouche* de La Fontaine.

[2] *Dimitrie Ghica* (1848 —?), fiul lui Ion Ghica, diplomat. A tradus din Shakespeare. În legătură cu traducerea lui *Romeo și Julieta*, cf. și V. Alecsandri, *Documente literare inedite*, I, p. 90.

X

Mircești,
10 déc. 1882

Mon cher vieux,

A lire les entrefilets de nos journaux au sujet de mes prétendus refus aux prétendues propositions qui m'auraient été faites d'aller à Rome et à Paris, on croirait à une scie organisée à mon endroit. Je laisse dire et me couche sur mes deux oreilles, en attendant un réveil agréable... pour le printemps, car je compte et j'espère me réveiller près de toi à Londres. Cependant, je serais en droit de me demander quels sont les indices qui ont fait nager ces canards sur les eaux justement célèbres de la Dîmbovitza, et, en fouillant dans mes souvenirs, je trouve deux faits de nature à chatouiller la verve des inventeurs de nouvelles.

Le premier c'est ma visite à Sinaia, en compagnie de Mititza Stourza, et mon retour à Bucarest dans le wagon du roi; le second c'est une visite que m'a rendue

* În original, în limba franceză.

Bratiano à l'hôtel Brofft, à 9 heures du matin, ainsi que la rencontre fortuite de celui-ci avec Liteano et Carp dans ma chambre. Nous avons causé... côtelettes, et les malins ont immédiatement deviné que nous avions comploté contre celles de Férékydes. Un troisième incident, auquel ces mêmes malins ont dû attacher de l'importance, s'est passé au palais le jour de la réponse du Sénat au discours du trône. Entouré de plusieurs de mes collègues, je leur soutenais, en riant, que le Sénat n'était pas un corps pondérateur, mais un corps pondeur. A ce moment passait Bratiano, qui répliquait: „Pondeur? *oui,* parce qu'il pond des ministres!" *On trouva le mot profond, on y chercha un sens et on découvrit que Bratiano avait fait allusion à ma future nomination de ministre plénipotentiaire quelque part.*

Et voilà, mon cher vieux, comment on bâtit sur des coquilles d'œufs!

Dans un pays où la manie des places a pris le caractère inquiétant d'une épidémie contagieuse, il suffit d'un rien pour faire dresser l'oreille aux postulants et pour faire exécuter à leur imagination des cabrioles fantastiques. Pour ma part, je n'ai pas la faiblesse de chasser aux chimères, malgré tout le plaisir que j'aurais de me livrer à un chassé-croisé *avec toi entre Londres et Paris...* Allah Kerim!

Pendant que les journaux me haussent sur des piédestaux imaginaires, le moult *intéressant Lama du* Literatorul, *Macedonski*[1], *travaille activement à ma démolition. Depuis qu'il est mort, qu'il a été mangé par les vers et qu'il est revenu dans ce monde, en passant par Marcoutza, cet ex-versificateur, actuellement vermificateur, m'insulte, me vilipende et me traite d'égal à égal en avançant que j'ai chipé (am şters) le prix Nasturel.*

Il m'amuse ce pauvre Zoïle, car il me fournit l'occasion d'étudier in anima vili *les ravages de cette affreuse maladie qu'on nomme la présomption. Bientôt il m'accusera d'avoir tué père et mère, et cela dans le but de m'amener à entamer une polémique avec lui. Mais je le défie de réussir à* mă face să mă amestec în tărîţe.

Quand on a commis comme lui ces quatre vers, on a carte blanche.

Dar amorul pe-a lui creacă
Înflorește făr' să treacă.
Este el, îl recunosc
Cu *mirosul său de mosc.*

L'ouverture du nouveau Palais de Justice à Londres a dû être en effet très importante et pas mal originale... 800 perruques réunies en un seul local! j'allais dire bocal!

C'est un spectacle qui enfonce toutes les féeries des pièces de la Noël. Je regrette de n'y avoir pas assisté.

En dépit de tes touchantes invocations à St.-Spiridon et à St.-Pantélimon, je suis enchanté que le Danube[2] *aille se faufiler dans le lit de la Tamise, pendant que tu te trouves à Londres en qualité de représentant de la Roumanie. Personne mieux que toi ne saurait tirer meilleur profit pour notre pays de cette promiscuité fluviale.* All right! *cher vieux, un beau champ de lutte s'ouvre devant toi. Vainqueur, on te*

glorifiera; dans le cas contraire, on tiendra compte de tes efforts, mais un secret pressentiment me dis que tu sortiras vainqueur d'un combat dont Chimène est le prix [3].

L'état de Pauline m'a fait demander au Sénat un congé de six semaines, que j'emploierai à barbouiller du papier. Ta menace de venir au printemps nous enlever de Mirceşti nous a rendu tout joyeux.

Mille choses aimables et affectueuses de la part de ma femme à m-me Ghica et à toi.

Ton ami,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, f. 59—60

X

Mirceşti,
10 dec. 1882

Dragul meu,

Citind articolaşele din jurnalele noastre despre pretinsul meu refuz la pretinsele propuneri care mi s-ar fi făcut de a pleca la Roma sau la Paris, s-ar crede că este o glumă organizată împotriva mea. Îi las să spună şi mă culc liniştit, aşteptînd o deşteptare plăcută... pentru la primăvară, căci socotesc şi sper să mă trezesc lîngă tine la Londra. Cu toate acestea, aş fi în drept să mă întreb care sînt indiciile care au dat naştere acestui fals zvon în Bucureşti *, şi, scormonindu-mi memoria, găsesc două fapte potrivite pentru a gîdila verva inventatorilor de noutăţi.

Primul este vizita mea la Sinaia, în tovărăşia lui Mitiţă Sturdza, şi întoarcerea mea la Bucureşti în vagonul regelui; al doilea este o vizită pe care mi-a făcut-o Brătianu la hotelul Brofft, la nouă dimineaţa, cum şi întîlnirea întîmplătoare a acestuia cu Liteanu şi Carp în camera mea. Am discutat... cotleţi, iar şireţii au bănuit numaidecît că am complotat împotriva favoriţilor lui Pherekide. Un al treilea incident, căruia aceiaşi şireţi trebuie să-i fi dat importanţă, s-a petrecut la palat în ziua răspunsului Senatului la discursul tronului. Înconjurat de mai mulţi dintre colegii mei, susţineam, rîzînd, că Senatul nu este un corp ponderator, ci un corp ouător **. În acea clipă trecea Brătianu, care replică: „Ouător? Da, pentru că ouă miniştri!" S-a găsit cuvîntul adînc, i s-a căutat un sens şi s-a descoperit că Brătianu a făcut aluzie la viitoarea mea numire ca ministru plenipotenţiar undeva.

Şi iată, dragul meu, cum se clădeşte pe coji de ouă!

Într-o ţară în care mania posturilor a luat caracterul îngrijorător al unei epidemii molipsitoare, e de ajuns o nimica toată pentru a-i face pe postulanţi să-şi

---

* *Canard*, în sens figurat, înseamnă minciună, veste falsă. S-a făcut o traducere liberă după înţeles, pentru că imaginea cu raţele de pe apa Dîmboviţei nu avea sens în romîneşte.

** Joc de cuvinte în limba franceză: *pondérateur — pondeur*.

ascută urechea și pentru ca închipuirea lor să facă salturi fantastice. Cît despre mine, nu am slăbiciunea de a vîna închipuiri, cu toată plăcerea pe care aș avea-o de a mă deda la un pas de dans cu tine între Londra și Paris... *Allah kerim* * !

În timp ce jurnalele mă ridică pe imaginare piedestale, mult ** interesantul Lama de la *Literatorul*, Macedonski [1], lucrează activ la dărîmarea mea. De cînd a murit, de cînd a fost mîncat de viermi și s-a reîntors în această lume, trecînd pe la Mărcuța, acest fost versificator, acum vermificator ***, mă insultă, mă defăimează, mă tratează de la egal la egal, spunînd că am șters **** premiul Năsturel.

Mă distrează acest biet Zoil, căci îmi oferă ocazia de a studia *in anima vili* ***** pustiirile acestei groaznice boli care se numește îngîmfare. În curînd mă va acuza că am omorît pe tata și pe mama, și aceasta cu scopul de a mă face să încep o polemică cu el. Dar îl desfid că va izbuti *a mă face să mă amestec în tărîțe* ******.

Cînd cineva a comis ca el aceste patru versuri, ai mînă liberă.

Dar amorul pe-a lui creacă
Înflorește făr' să treacă.
Este el, îl recunosc,
Cu mirosul său de mosc.

Deschiderea noului Palat de Justiție la Londra trebuie să fi fost în adevăr măreață și originală... Opt sute de peruci adunate într-un singur local! era să spun bocal!

Este un spectacol care întrece toate feeriile pieselor de Crăciun. Regret că nu am fost de față.

Cu toate mișcătoarele tale rugăciuni la Sf. Spiridon și la Sf. Pantelimon, sînt încîntat că Dunărea [2] se va strecura în albia Tamisei, în timp ce te afli la Londra în calitate de reprezentant al Romîniei. Nimeni nu va ști mai bine decît tine să tragă cel mai bun profit pentru țara noastră din această promiscuitate fluvială. *All right!* dragul meu, un frumos cîmp de luptă se deschide în fața ta. Învingător, te vor glorifica; în caz contrar, se va ține seama de eforturile tale, dar un presentiment secret îmi spune că vei ieși învingător dintr-o luptă al cărei preț este Chimène [3].

Starea Paulinei m-a făcut să cer un concediu la Senat de șase săptămîni, pe care îl voi folosi mîzgălind hîrtii. Amenințarea ta de a veni în primăvară să ne răpești de la Mircești ne-a bucurat.

Mii de sentimente amabile și afectuoase din partea soției mele d-nei Ghica și ție.

Prietenul tău,
V. Alecsandri

---

* Generosul Alah! (l. turcă).
** În original, în limba romînă.
*** Cuvînt creat de poet, aluzie la poezia lui Macedonski, *Viața de apoi*.
**** Expresia este chiar a poetului, care traduce în paranteză cuvîntul *chiper* din original.
***** Suflet josnic (l. lat.).
****** În original, în limba romînă.

[1] Macedonski, supărat de premierea lui Alecsandri, îl atacă pe poet, pe Eminescu și pe alții în notele de la poezia sa *Viața de apoi*, publicată în *Literatorul*, III (1882), p. 393—394, în care se închipuie pe sine mort și reînviat. Tot acolo publică și o analiză critică, *Alecsandri*, *idem*, p. 449, 537, 591. Poetul comentează atitudinea lui Macedonski într-o scrisoare către Ion Ghica din 15 octombrie același an, cf. *Documente literare inedite*, I, p. 122 — 125, iar în scrisoarea de față revine la cazul acestuia, căruia nu-i acordă satisfacția unei polemici. În adevăr, poetul a păstrat întotdeauna o atitudine demnă și rezervată față de atacatorii săi. Între hîrtiile poetului se găsește ciorna autografă, inedită, a unei severe și spirituale condamnări a lui Macedonski, redactată după atacurile apărute în *Literatorul*. Transcriem articolul pentru înțelegerea atitudinii lui Alecsandri în scrisoarea de față.

„*Ecce homo!**

Popoarele care se nasc sînt legănate în pruncia lor de cînticele naive ale celor întîi înșirători de versuri ce răsar, din întîmplare, ca niște plante cunoscute în botanică sub numele de *simple*, și aceștia, luînd titlul pompos de poeți, se bucură cîtva timp de o reputațiune uzurpată. Ei gînguresc întocmai ca copiii ce învață a vorbi sau ca puii de lăstuni ce să deprind a ciripi în cuib.

Mai tîrziu, cînd popoarele încep a crește, a se forma, a judeca, ele simt dorința de a auzi accente mai energice, care să esprime toate pasiunile sufletului. Gînguriile rimate sau nerimate nu-i mai îndestulează, auzul nemaifiind în raport cu facultățile ce s-au dezvoltat în ele și cu simțul esteticei, acest product al culturei intelectuale. Popoarele pășind zilnic spre maturitate, le trebuie rapsozi de o natură mai completă, de un avînt mai înalt, care să facă a zbîrnîi toate coardele harpei sufletești; le trebuie poeți adaptați cu amărăciunile vieții, condamnați de fatalitate a duce dorul fericirilor lumești, poeți cu fețe galbine și uscate, cu părul vulvoi, cu ochii înfundați și plini de o flacără misterică, poeți cu desperarea în sîn și cu sarcasmul pe buze, poeți, în fine, cu imprecațiuni byroniane etc.

Romînii au fost adimeniți pănă acum de glasurile monotone și răsuflate ale unor versificatori nesărați. Ei au crezut în naivitatea lor că au poeți de merit pe cînd nu aveau decît niște palizi imitatori a lui Goethe, Schiller, Lamartine, V. Hugo etc., niște diletanți de mahala, sau chiar de salon, fără focul sacru care produce opere sublime. Literatura romînă era deci (să avem curajul de a o spune), era o literatură în fașă, cu lapte pe buze și pretinși poeți care o inundase cu versuri și versurile să păuneau în strălucirea unui renume de care nu erau demni. Trebuința unei reacțiuni salutare în domeniul muzelor era de toți simțită!

Romînia, care făcuse pasuri gigante pe cîmpul politic, se găsea înapoiată pe acel literar și aștepta cu o nerăbdare legitimă sosirea unui geniu reformator care să curețe ogorul de buruiene parazite, un om predestinat, ales ad-hoc de însăși providență pentru renașterea literaturei, un poet înzestrat cu toate calitățile spiritului și a sufletului, curajos, energic, maestru în arta mlădierei versului, capabil de a critica, de a îndrepta defectele și de a [da] probe de bun-simț, de bun-gust, de bună creștere, un om în fine cu stea în frunte, care să se impună lumei de la prima lui ivire nu numai cu scrieri de un model perfect, dar și cu un nume sunător, precum Byron sau Macedon.

Acel om-fenomen a apărut! Bucură-se toată suflarea! Numele lui, deși nu se știe prin care împrejurări a căpătat o terminațiune de *liftă***, arată că el se coboară dintr-un mare erou, dintr-un mare împărat, din însuși Alecsandru Macedon...

El este Alecsandru Macedonski! *Ecce homo!*

Acest tînăr interesant, mort în floare și reîntors nu demult de pe ceea lume, a inaugurat reîntoarcerea sa în viață prin o nemotivată împroșcare de epitete elegante și alese în dicționarul bunei-cuviinți, pe care le-a adresat diferitelor persoane din societate cu o prodigalitate pornită

* Iată omul! (l. lat.).

** Cu sensul de nume polonez.

dintr-un suflet delicat şi scăldat în valurile înaltei poezii. Aşa, pe Eminescu îl numeşte *clupercă*, pe Alecsandri şi pe Naum *broaşte*, pe Stăncescu *măgar*, pe Grigori Cantacuzino *greier*, pe Cornescu *prepelicar* etc., încît cititorii revistei *Literatorul*, nr. 7—8, surprinşi de mirare, au fost în drept de a se întreba dacă byronianul Macedonski nu s-a odihnit cîtva timp la Mărcuţa după voiajul său din lumea morţilor.

Cum să se esplice acest paroxism frenetic din partea unui poet tînăr, frumos, seducător, genial, la care Romania întreagă privia cu dragoste, cu admirare, văzînd în el pe restauratorul literilor romîne?... Esplicarea o dă însuşi graţiosul fiu a lui Apolon, în *Viaţa de apoi* (*Lit.*, nr. 8):

Că eu mi-am dat suflarea cunoaşteţi foarte bine,
Dar nimine nu ştie, de-atunci, ce-a dat din mine,
Topindu-mă cu-ncetul, în viermi m-am preschimbat...

Mărturisire tristă! Ea atinge fără milă toate iluziile noastre, căci în loc de a ne găsi în prezenţa unui om cu inspirări armonioase, ne aflăm în faţa unui verme de mormînt ce se tîrîie pe tot ce i se pare că-i împiedică triumfala arătare pe fruntea Parnasului... Prin urmare să nu [ne] mai mirăm de tot ce dă dintr-însul, după cum el însuşi să esprimă într-un mod atît de elegant şi de poetic.

Marele Byronski de la *Literatorul*, a cărui specialitate este de a fi poet cu sarcasm (sic), se simte supărat şi amărît pe oameni şi pe Dumnezeu! Pentru ce? El o ştie, dar totodată îşi închipuieşte că şi *Dumnezeu şi oameni n-au altă preocupaţie decît de a fi supăraţi pe dînsul;* atunci îl auzim strigînd cu disperare:

Ei mă blestemă şi primesc,
Primesc blestemul cît de greu.
Cum vreţi să fie omul bun
Cînd este fiu lui Dumnezeu?

Şi amarul din inimă i se suie în crieri şi sarcasmul îi curge din buze într-un mod îngrijitor atît pentru oameni, cît şi chiar pentru Dumnezeu, căci el ajunge a rima *bun* cu *primesc*! Apoi, în furia sa de ură contra lumei, se apucă a-şi *muşca din carne, făr'a avea curaj să se împuşte* (p. 484). Şi pentru a se mai linişti, începe a-şi *fuma în ţigarete durerea şi bucuria* (p. 484), negreşit bucurie şi durere de specialitate... Behtenos, căci un poet de soi nu poate avea simţiri de aceeaşi calitate cu toată lumea.

Gîndurile îl frămîntă cu neîndurare, sărmanul! şi îl opresc chiar de-a mînca şi de a bea; căci el, flămînd şi însetat, declamă tot cu sarcasm, tot armonios:

Şi atuncea, mizantrop,
Gîndule, să te îngrop,
Să te-ngrop în mine-adînc
Şi să beau şi să mănînc.

Şi în fine, dezgustat de lume, amărît în contra vieţii la care se vede condamnat ca un recidivist, ar vroi *a dosi* dintre oameni (?)... dar nu! fatalitatea îl ţine înlănţuit pe stîncă ca pe un nou Prometeu. El e condamnat a întinde pe *hîrtie panglici de versuri*, a spăla *rîia patimilor* a *genesului uman*, a privi *razele lunei împărţindu-se zadarnic* pe *panza* de pe *catart care atîrnă nestrunată sub luna ce-i* zîmbeşte, *a auzi speranţa gemînd în sufletu-i încuiat* în *vreme* ce el *priveşte orizonul pe punte aromînd şi a videa pînzele corabiei cum se umflă*, ş-o *împinge* (?) *cu putere*, *jucînd-o* în boiestru *ca falnic armasar...*

Şi ce este mai straniu de observat în starea bolnavului este că a ajuns a găsi *mirositoare urma timpului care a mers...* (unde a mers?) şi că *amorul are creacă* şi *miros de mosc* (vezi *Timpul dulce*, p.).

Aceste sînt modelurile de cugetare înalte, de versificare perfectă, de poesie neimitabilă pe care tînărul Byronski din Bucureşti le aşterne în *Literatorul* cu scopul meritoriu de a-şi clădi un piedestal neperitor pe ruinele reputaţiunilor usurpate ale poeţilor romîni din ţară. El are ambiţiunea de a deveni şeful unei şcoli nouă în domeniul literar, precum a fost Hugo în Franţa, şi a grupat împrejur un număr de tineri admiratori cu bună-credinţă, care îl tămîiază şi contribuiesc mult a-i ameţi crierii cu tămîia lor... însă noi avem datoria a preveni că boala presumpţiunei de care pătimeşte idolul lor este molipsitoare şi de natură a deschide uşele, nu porţile templului nemurirei, ci uşele stabilimentului de la Mărcuţa." Cf. Bibl. Acad. R.P.R., Arh. V. Alecsandri, I, ms. 24. Cf. şi C. Mille, *Alecsandri* şi *Al. Macedonski*, în *Contemporanul*, II (1882), p. 424—429.

[2] Cf. aici, p. 49, n. 9.

[3] Sfîrşitul scenei 1, actul V, din *Cidul* de Corneille.

XI

Mirceşti,
12/24 d. 1883

Mon cher vieux,

J'avais entrepris la traduction de Sinziana *et j'y travaillais avec assez d'entrain, quand la réponse de Kingston* [1] *est venue jeter une douche froide sur mon ardeur.*

Il me dit que les féeries n'ont „plus de raison d'être que comme prologue ou antiporto *à une espèce de divertissement exclusivement anglais, que l'on nomme pantomime". C'est sa phrase — je ne la comprends pas trop bien... Il ajoute que ces pantomimes-féeries réclament des dialogues trempés de couleur locale, d'allusions à la politique et aux événements du jour.*

Encore une phrase qui nage dans le brouillard.

Mais de tout ce qu'il me dit je conclus que, si je continuais mon travail, ce serait en pure perte, car il me sera impossible de le larder d'allusions politiques et d'actualités londoniennes, mises en couplets, ne connaissant pas l'anglais et vivant en dehors du mouvement de la grande ville.

Kingston, qui fait du théâtre, pourrait seul se charger de cette besogne en se servant du canevas et même des dialogues de Sinziana; *il obtiendrait ainsi non une féerie-pantomime, mais une pièce à grand spectacle, dans le genre du* Voyage dans la lune, *que nous avons vue ensemble, je crois, ou [du]* Bois de Patience, *que j'ai vue avec Démètre* [2]. *Kingston me demande néanmoins de lui envoyer mon scénario... Qu'en penses-tu? J'attends ta réponse avant de me remettre à l'ouvrage.*

La jolie Galathée, fraîchement débarquée d'Amérique, sous le pseudonyme de Mary Anderson [3], *est donc une vertu à 3 carrats? Heureux qui pourra la monter en bague pour son propre usage! Je n'ai jamais été grand amateur de bijoux, mais un bijou de son espèce, à en juger par ton admiration, je n'en ferais pas fi, ma foi, tout vieux barbon que je suis... he, he! On a comme ça parfois des réveils triomphants. Malheureusement, ça ne dure point, et puis ça n'engage à rien, hélas!... Mais à propos de bijou, je penserai en temps opportun à Kingston pour la Couronne de Roumanie*

et je ferai tout mon possible pour procurer cette joie à Kingston. Je comprends d'ailleurs que la kyrielle de décorations du feu Boeresco [4] *lui ait fait venir l'eau à la bouche, car il paraît que notre ami est du nombre de ceux qui ont la bouche mouillable en fait de brimborions de ce genre.*

45 décorations! Comme c'est flatteur quand on est mort!... Et six chevaux à son char funèbre! comme c'est glorieux pour aller pourrir en terre!

Enfin, puisque ces funérailles gambettiennes [5], *comme tu les appelles, ont fait plaisir à tout le monde, y compris le décédé, il n'y a rien à dire. Boeresco était un homme d'une belle intelligence... que la terre lui soit légère!*

Mes respects et mes amitiés, ainsi que ceux de Pauline à tous les tiens.

Salve!

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, f. 109—110

XI

Mircești,
12/24 d. 1883

Dragul meu,

Începusem traducerea *Sînzienei* și lucram la ea cu tragere de inimă, cînd răspunsul lui Kingston [1] a venit să azvîrle un duș rece peste înflăcărarea mea.

Îmi spune că feeriile „nu mai au rost decît ca prolog sau *antiporto* la un soi de divertisment cu totul englezesc, care se numește pantomimă". Este chiar fraza lui — nu o înțeleg prea bine... El adaugă că aceste pantomime-feerii cer dialoguri pline de culoare locală, de aluzii la politica și la evenimentele zilei.

Încă o frază care plutește în ceață.

Dar din tot ceea ce-mi spune înțeleg că, dacă îmi continuu lucrul, va fi zadarnic, căci îmi va fi imposibil să-l împănez cu aluzii politice și actualități londoneze, transpuse în versuri, necunoscînd engleza și trăind în afara mișcării marelui oraș.

Numai Kingston, care face teatru, ar putea să preia această treabă servindu-se de canavaua și chiar de dialogurile *Sînzienei;* ar obține astfel nu o feerie-pantomimă, dar o piesă de mare spectacol, în genul piesei *Călătorie în lună,* pe care am văzut-o împreună, cred, sau *Pădurea răbdării,* pe care am văzut-o cu Dimitrie [2]. Kingston îmi cere totuși să-i trimit un scenario... Tu ce crezi? Aștept răspunsul tău înainte de a reîncepe lucrul.

Frumoasa Galatee, de curînd debarcată din America, sub pseudonimul de Mary Anderson [3], este deci o virtute de trei carate? Fericit cel ce o va putea monta la inelul său, pentru a-l folosi numai el! Nu am fost niciodată amator de bijuterii, dar pentru o bijuterie de genul ei, judecînd după admirația ta, nu m-aș da înapoi, pe legea mea, așa moș cum sînt... he, he! Ai cîteodată asemenea treziri triumfătoare.

Din păcate, asta nu durează, și apoi nici nu angajează cu nimic, vai!... Dar apropo de bijuterii, mă voi gîndi la Kingston la timpul potrivit pentru Coroana Romîniei și voi face tot posibilul să-i procur această plăcere. Înțeleg, de altfel, că puzderia de decorații a răposatului Boerescu [4] a făcut să-i lase gura apă, căci se pare că prietenul nostru este din numărul acelora cărora li se umezește * ușor gura cînd este vorba de fleacuri de felul acestora.

Patruzeci și cinci de decorații! Ce măgulitor cînd ești mort!... Și șase cai la carul său funebru! foarte glorios pentru a te duce să putrezești în pămînt!

În sfîrșit, pentru că aceste funeralii gambettiene [5], cum le numești tu, au făcut plăcere la toată lumea, chiar și decedatului, nu mai este nimic de zis. Boerescu era un om cu o frumoasă inteligență... fie-i țărîna ușoară!

Respectele mele și prietenia mea, ca și acelea ale Paulinei tuturor alor tăi.

Salve!

V. Alecsandri

[1] Beathy Kingston, publicist și om de teatru englez, prieten cu Ion Ghica. A tradus în englezește poezia *Peneș Curcanul.*

[2] Dimitrie I. Ghica.

[3] Artista Mary Anderson, despre care Ion Ghica îi scrisese că a văzut-o jucînd la Londra.

[4] *Vasile Boerescu* (1830—1883), om politic, a fost profesor la Facultatea de drept din București și de mai multe ori ministru. A participat la revoluția din 1848 și a militat pentru unirea principatelor și alegerea lui Al. I. Cuza. Mai tîrziu s-a alăturat monstruoasei coaliții, fiind numit ministru de externe în guverne conservatoare și liberale.

[5] Cu un an în urmă murise marele om politic francez republican *Léon Gambetta* (1838—1882); Ghica comparase probabil funeraliile lui Boerescu cu acelea ale lui Gambetta.

XII

Mircești,
15/27 d. 1883

Mon cher vieux,

Connais-tu l'agrément des poêles qui fument? Connais-tu ces picotements dans le nez et ces chats dans le gosier qui viennent s'ajouter aux jouissances de l'hiver? Hé bien, moi j'en suis ghiftuit *ce matin. Vers cinq heures du matin, la femme de chambre est venue allumer le feu; une demi-heure après, je sautais de mon lit à moitié asphyxié et je me réfugiais dans mon cabinet de travail, en faisant de tristes réflexions sur les jambons exposés à la fumée. Ce supplice les rend plus tendres et plus mangeables, tant il est vrai que la souffrance épure et rend meilleur. C'est peut-être pour cette raison que jadis on soumettait à la fumégation les criminels, voire même les innocents auxquels on voulait arracher des aveux.*

* În original, cuvîntul *mouillable*, creat de poet.

Me voici donc dans mon cabinet à une heure indue ! Qu'y faire, en attendant le jour?... Causer avec toi... Va donc pour une petite causerie.

Bianu[1] *m'a annoncé que ton volume était sur le point de paraître, le brave garçon m'a même suggéré l'idée d'y mettre une préface sous forme de lettre et de t'en faire la surprise. Ma lettre est terminée. Dois-je l'envoyer directement à Bianu, à ton insu, ou te la communiquer d'abord pour voir si elle est à ta convenance? Il me semble que ceci est plus correct, aussi je t'expédie aujourd'hui même mon manuscrit que tu tâcheras de lire, le plus attentivement possible — malgré ma fine écriture — et que tu enverras ensuite à Bucarest si...*

Je ne sais si ma mémoire m'a bien servi en ce qui concerne l'arrestation de Hiotoglu, la destruction des pirates de l'Archipel et ta rencontre avec Sultafero, le commandant de la flotille à laquelle tu as fait rebrousser chemin. Corrige[2]*, s'il est nécessaire, les défauts de mémoire, complète les détails, mais ne va pas en retrancher ce qui ferait rougir ta modestie. Laissons ces fausses colorations aux hypocrites.*

As-tu lu dans le numéro du 1er décembre de Convorbiri *une nouvelle de mon frère intitulée* Dorul de morți[3]*? Comment l'as-tu trouvée? Maioresco m'en fait de grands éloges dans une lettre qu'il m'a écrite à propos de ce début littéraire de mon cher malade. J'en suis ravi, car cet encouragement engagera Jean à continuer et à trouver ainsi une distraction à ses idées noires.*

Si tu trouvais à propos de lui adresser aussi quelques mots de félicitation, tu me ferais un sensible plaisir.

Maioresco vient de m'envoyer un petit volume contenant la traduction de plusieurs esquisses moldaves, faites par Guillaume Cotzebue[4] *il y a une quarantaine d'années. C'est fort intéressant à lire. Il promet de m'envoyer également, dans quelques jours, les poésies du malheureux Eminesco, réunies en un volume. Tâche de te procurer ces deux publications.*

Le Nouvel An approche.

Ha, ho, ha, ho,
Boi, bourei,
În frunte țintetei... etc.
Cu colaci pe masă
Și cu Mary Anderson în casă!

Tout à toi,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, f. 111—112

Mircești,
15/27 d. 1883

Dragul meu,

Cunoști tu farmecul sobelor care scot fum? Cunoști înțepăturile în nas și răgușeala care vin să se adauge plăcerilor iernii? Ei bine, eu m-am *ghiftuit** de ele azi-dimineață. Pe la ora cinci, fata din casă a venit să aprindă focul; după o jumătate de oră săream din pat aproape asfixiat și mă refugiam în camera mea de lucru, făcînd triste reflecții asupra șuncii expuse la fum. Acest chin le face mai fragede, mai bune de mîncat, atît este de adevărat că suferința purifică și te face mai bun. Poate din această pricină criminalii erau supuși altădată la afumare, ba chiar și nevinovații, cărora voiau să le smulgă mărturisiri.

Iată-mă deci în camera mea de lucru la o oră nepotrivită! Ce să fac aici, așteptînd să se facă ziuă?... Să vorbesc cu tine... Hai deci să stăm puțin de vorbă.

Bianu [1] m-a anunțat că volumul tău este gata să apară, ba chiar acest băiat de treabă mi-a sugerat ideea de a-i adăuga o prefață sub formă de scrisoare și de a-ți face o surpriză. Scrisoarea mea este gata. Să o trimit direct lui Bianu, fără știrea ta, sau să ți-o comunic mai înainte, pentru a vedea dacă îți este pe plac? Mi se pare că așa este mai corect, de aceea îți expediez chiar astăzi manuscrisul, pe care vei încerca să-l citești cît mai atent — cu tot scrisul meu mărunt — și pe care îl vei trimite apoi la București dacă...

Nu știu dacă memoria m-a slujit bine în ceea ce privește arestarea lui Hiotoglu, stîrpirea piraților din Arhipelag și întîlnirea ta cu Sultafero, comandantul flotei pe care ai făcut-o să se întoarcă din drum. Corectează [2] greșelile de memorie, dacă este necesar, completează amănuntele, dar nu suprima ceea ce ar face să roșească modestia ta. Să lăsăm ipocriților aceste false schimbări de culoare.

Ai citit în numărul din 1 decembrie al *Convorbirilor* o nuvelă a fratelui meu, intitulată *Dorul de morți* [3] ? Cum ai găsit-o? Într-o scrisoare pe care mi-a scris-o, Maiorescu a adus mari elogii acestui debut literar al scumpului meu bolnav. Sînt încîntat, căci această încurajare va îmboldi pe Iancu să continue și să găsească astfel o abatere de la gîndurile sale negre.

Dacă ai găsi potrivit să-i adresezi și tu cîteva cuvinte de felicitare, mi-ai face o mare plăcere.

Maiorescu mi-a trimis un mic volum conținînd traducerea mai multor schițe moldovenești, făcute de Wilhelm Kotzebue [4] acum patruzeci de ani. Este foarte interesant de citit. Făgăduiește să-mi trimită de asemenea, peste cîteva zile, și poeziile nefericitului Eminescu, reunite într-un volum. Încearcă să-ți procuri aceste două publicații.

Noul an se apropie.

Ha, ho, ha, ho,
Boi, bourei,

---

* În original, în limba romînă.

In frunte țintei... etc.
Cu colaci pe masă
Și cu Mary Anderson în casă!

Al tău,
V. Alecsandri

[1] *Ioan Bianu* (1856—1935), filolog, profesor la Universitatea din București și membru al Academiei Romîne. A organizat Biblioteca Academiei, înzestrînd-o cu un mare număr de manuscrise, cărți și periodice. Sub conducerea sa s-au alcătuit mari lucrări de bibliografie. Pregătea ediția *Scrisorilor* lui Ion Ghica, din 1884. Pentru schimbul de scrisori dintre Alecsandri și Bianu, în legătură cu această ediție, cf. V. Alecsandri, *Documente literare inedite*, I, p. 33, și pentru corespondența lui Ion Ghica cu Bianu, cf. Ion Ghica, *Scrieri*, vol. IV, București, 1915, p. 416—418.

[2] Ion Ghica a avut de făcut puține corecturi pe manuscrisul scrisorii-prefață *Iată-ne cu iarna în țară*. Originalul lui Alecsandri cu corecturile lui Ion Ghica se conservă la Biblioteca Acad. R.P.R., ms. rom. *804*, f. 117—131.

[3] Cf. *Convorbiri literare*, XVII (1883), p. 330—337, și scrisoarea lui Titu Maiorescu din 1884, decembrie 2/14, la Bibl. Acad. R.P.R., S. 25-LIX.

[4] *Wilhelm Kotzebue* (1813—1887), diplomat rus și autor german. A fost consul rus la Iași, unde s-a căsătorit cu o Cantacuzino, apoi ministru plenipotențiar al Rusiei la Karlsruhe, Dresda, Berna, membru onorific al Academiei Romîne (1884). A tradus din poeziile lui V. Alecsandri. Aici este vorba despre volumul *Bilder und Skizzen aus der Moldau*, Lipsca, 1862, tradus în romînește de Ana Maiorescu. Cf. și Elena Rădulescu-Pogoneanu, *Vasile Alecsandri și Wilhelm de Kotzebue. O scrisoare către Alecsandri*, în *Arhiva romînească*, VII (1942), p. 153—190.

XIII

Mircești
Crăciun, 1883

Mon cher vieux,

Enchanté de savoir que ma lettre t'agrée, car elle doit faire partie de ton volume. Bianu, se rendant à Miroslava, chez Balche, pour les fêtes, a passé 24 heures ici, et nous avons tant parlé de toi, que tes oreilles ont dû țiui *pendant des heures entières. C'est un garçon intelligent, enthousiaste de tout ce qui est beau dans l'ordre moral et physique; il te porte un vrai culte, lequel a grandi visiblement quand je lui ai conté tes prouesses de Samos. Il attend donc ma lettre*[1] *avec impatience, pour lancer ton volume en pâture aux lecteurs. Dans le courant de la journée, je l'ai envoyé à Miclaoucheny, d'où il m'est revenu avec d'excellentes nouvelles de tes enfants et avec un petit chef-d'œuvre de paléographie, que ta fille*[2] *envoie à mr. Balche je crois... C'est joli, joli, et bien plus joli que bien des pages de Missel, devant lesquelles on s'extasie en France. La jeune châtelaine de Miclaoucheny est en voie de progrès dans son art; elle créera des œuvres remarquables, qui n'auront pas de prix dans cent ans.*

Les esquisses moldaves de W.Kotzebue sont fort intéressantes, comme tableaux des mœurs d'il y a quarante ans. C'est moi qui ai apporté à Maioresco le manuscrit

allemand de l'ex-ministre de Russie à Dresde, et Maioresco en a fait une excellente traduction[3]. *Il s'est aussi occupé de la publication des poésies du pauvre Eminesco, qui viennent de paraître en un joli volume. Bianu te l'enverra probablement en même temps que les esquisses de Kotzebue.*

Je prends acte de la promesse que tu viens de me faire de continuer la série épistolaire, si bien soutenue jusqu'à présent. Autant de nanan pour les Convorbiri *et de richesses pour notre littérature! Cette fois-ci je m'engage d'être plus exact dans mes réponses.*

On vient de faire la distribution des rôles de ma féerie[4]. *J'ai averti la direction que je ne pourrai pas me rendre à Bucarest avant le 15 février. La 1ère représentation aura donc lieu vers le 25 de ce mois. Pourvu qu'elle ne fasse pas fiasco. Tu en jugeras par la lecture de mon manuscrit que Jean a dû t'envoyer à Paris.*

Nos sincères félicitations à madame Ghica et à m-lle Anna. Pauline leur enverrait volontiers des tourte *sans les 15 degrés de froid, qui gèlent notre Noël.*

Tout à toi,

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom: 804, f. 113—114

XIII

Mircești,
Crăciun, 1883

Dragul meu,

Încîntat de a ști că scrisoarea mea îți convine, căci ea trebuie să facă parte din volumul tău. Bianu, ducîndu-se la Miroslava, la Balș, pentru sărbători, a petrecut douăzeci și patru de ore aici, și am vorbit atîta despre tine, încît trebuie să-ți fi *țiuit** urechile ore întregi. Este un băiat inteligent, entuziast pentru tot ce este frumos, pe plan moral și fizic; îți poartă un adevărat cult, care a crescut simțitor cînd i-am povestit isprăvile tale în Samos. Așteaptă deci scrisoarea mea [1] cu nerăbdare, pentru a oferi volumul tău pradă cititorilor. În cursul zilei, l-am trimis la Miclăușani, de unde mi s-a întors cu vești bune despre copiii tăi și cu o mică capodoperă paleografică, pe care fiica [2] ta o trimite d-lui Balș cred... Este frumos, frumos și mult mai frumos decît multe pagini de Missel, în fața cărora se minunează toți în Franța. Tînăra castelană de la Miclăușani este în plin progres în arta sa; va crea opere remarcabile, care peste o sută de ani vor fi de neprețuit.

Schițele moldovenești ale lui W. Kotzebue sînt foarte interesante, ca tablouri ale moravurilor de acum patruzeci de ani. Eu am adus lui Maiorescu manuscrisul german al fostului ministru al Rusiei la Dresda, și Maiorescu i-a făcut o foarte

---

* În original, în limba romînă.

bună traducere[3]. S-a ocupat de asemenea de publicarea poeziilor sărmanului Eminescu, acum apărute într-un frumos volum. Bianu ţi-l va trimite probabil în acelaşi timp cu schiţele lui Kotzebue.

Iau act de făgăduiala pe care mi-o faci de a continua seria epistolară, aşa de bine susţinută pînă în prezent. Ce de bunătăţi * pentru *Convorbiri* şi de bogăţii pentru literatura noastră! De data aceasta mă angajez să fiu mai exact în răspunsurile mele.

S-au distribuit rolurile feeriei mele[4]. Am anunţat direcţia că nu voi putea să vin la Bucureşti înainte de 15 februarie. Prima reprezentaţie va avea deci loc pe la 25 ale acestei luni. Numai să nu dea greş. Vei judeca după lectura manuscrisului meu, pe care Iancu trebuie să ţi-l fi trimis la Paris.

Sincerele noastre felicitări doamnei Ghica şi d-rei Ana. Paulina le-ar trimite cu plăcere *turte* ** dacă n-ar fi cele 15 grade de frig, care ne îngheaţă Crăciunul.

Al tău,
V. Alecsandri

[1] Cf. aici, p. 62, şi p. 64, n. 2.

[2] Fiica lui Ion Ghica, Marie, căsătorită cu George Sturdza, frate cu D. A. Sturdza; locuiau la moşia Miclăuşani, jud. Roman (astăzi regiunea Bacău). Pentru volumul cu desene artistice ale acesteia, cf. aici, p. 97, n. 2, şi reproducerea.

[3] Cf. aici, p. 64, n. 4.

[4] Este vorba de *Fîntîna Blanduziei*, reprezentată la 25 martie 1884.

XIV

Mirceşti,
3 janv. 1884

Mon cher vieux,

J'ai envoyé à mon frère aujourd'hui même le manuscrit de ma pièce en vers la Fontaine de Blandusia *avec recommandation de te l'expédier aussitôt qu'il l'aura lue. Je désire que tu en prennes connaissance et que tu m'en dises franchement ton opinion. D'après tes conseils, je me mettrai prochainement au travail pour achever la traduction de ma féerie.*

Si vous jouissez du brouillard rouge à Londres, nous jouissons ici d'un climat sybérien. 15 degrés le matin — 18 à minuit! Aussi avec quel enthousiasme je garde la chambre! Saperlipopette!

Tout à toi,
V. Alecsandri

J'attends avec impatience la photographie annoncée.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, f. 133

* *Nanan* (onomatopee) — ceva bun, acadele.

** În original, în limba romînă.

XIV

Mirceşti,
3 ian. 1884

Dragul meu,

Am trimis chiar astăzi fratelui meu manuscrisul piesei mele în versuri *Fîntîna Blanduziei*, cu recomandaţia de a ţi-o trimite de îndată ce o va fi citit. Doresc să iei cunoştinţă de ea şi să-mi spui sincer părerea ta. După sfaturile tale, mă voi apuca în curînd de lucru pentru a termina traducerea feeriei mele.

Dacă la Londra vă bucuraţi de o ceaţă roşie, noi aici ne bucurăm de un climat siberian. 15 grade dimineaţa — 18 la miezul nopţii! De aceea cu ce plăcere stau în casă! *Saperlipopette* *!

Al tău,
V. Alecsandri

Aştept cu nerăbdare fotografia anunţată.

XV

Mirceşti,
30 janv. 1884

Mon cher vieux.

Ta lettre semble avoir été écrite en Italie, tant elle respire le printemps. Tu fais des promenades par des clairs de lune éblouissants, qui sont propices aux rêves les plus drôlatiques, alors que l'on est sain et sauf de tout romantisme. Il faudra pourtant que tu quittes ce magnifique climat de Londres pour celui de Bucarest si ton ministre voudra bien t'accorder le congé demandé, et cela dans peu de jours, au cas que tu veuilles me trouver à Mirceşti. Mon intention est de quitter mon home *vers le 15 février de notre style, ce qui fait le 27*[e] *jour du style nouveau. Je serais heureux de te voir chez moi, et Pauline et Marie se font une fête de ta présence ici. Ainsi, prépare ta valise.*

Quand nous serons à Bucarest, nous verrons à combiner notre voyage en Amérique. Te figures-tu ma satisfaction d'avoir pour premier secrétaire le ministre plénipotentiaire de Roumanie à Londres? Ce sera d'un chic à faire courber le front aux flots de l'océan en ma présence!

Ton volume a paru; Bianu me l'a envoyé et je viens de lui écrire pour le prier d'expédier de suite un exemplaire à mon frère, qui trouvera là sans doute quelque lettre à traduire pour la Revue du Monde[1], *à laquelle je te conseille de t'abonner. Adresse ta demande au bureau de la rédaction, 6, rue de Mézières—Paris. Cette*

* Interjecţie franţuzească intraductibilă.

publication s'occupe beaucoup de nous et demande des articles écrits par des roumains. Bâcles-en un sur la politique ou le commerce de notre pays. Il sera le bienvenu à la revue.

Pour ma part, j'ai perdu tout mon hiver à ne rien faire et je le regrette profondément. Pourrais-je prendre ma revanche plus tard? Dieu le veuille!

En attendant, je n'aspire qu'à l'arrivée des vanneaux et des cigognes, qui me rapprochera du moment de notre départ pour Aix-les-Bains.

Tout à toi,
V. Alecsandri

Renvoie-moi la Blanduzia.

Je suis certain que tu obtiendras ton congé. Voici ce que Mititza Stourza m'écrit:

„Vos amis, et j'en suis du nombre, se réjouissent à la pensée que vous viendrez bientôt dans la capitale. Du reste, votre présence et celle de Ion Ghica à l'Académie seront des plus nécessaires, car les affaires ne peuvent être laissées telles qu'elles sont aujourd'hui. Notre institution risquerait de devenir une succursale de mr. de Rosny.“

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, f. 142—143

XV

Mircești,
30 ian. 1884

Dragul meu,

Scrisoarea ta pare că a fost scrisă în Italia, atît miroase a primăvară. Faci plimbări pe clar de lună, prielnic visurilor celor mai plăcute acum, cînd lumea s-a vindecat de romantism. Va trebui, totuși, să părăsești acest încîntător climat de la Londra pentru acela din București, dacă ministrul tău va binevoi să-ți acorde concediul cerut, și aceasta peste puține zile, în cazul că vrei să mă mai găsești la Mircești. Intenția mea este de a-mi părăsi căminul* la 15 februarie după stilul nostru, ceea ce înseamnă a douăzeci și șaptea zi după stilul nou. Aș fi fericit să te văd la mine, iar Paulina și Marie își fac o sărbătoare din prezența ta aici. De aceea pregătește-ți valiza.

Cînd vom fi la București, vom combina planul călătoriei noastre în America. Îți închipui tu satisfacția de a avea ca prim-secretar pe ministrul plenipotențiar al Romîniei la Londra? Va fi atît de grozav, încît și valurile oceanului își vor pleca frunțile în prezența mea!

* În original, în limba engleză.

Volumul tău a apărut; Bianu mi l-a trimis și tocmai i-am scris, rugîndu-l să expedieze numaidecît un exemplar fratelui meu, care va găsi desigur în el cîteva scrisori de tradus pentru *Revista lumii*[1], la care te sfătuiesc să te abonezi. Adresează cererea ta la biroul redacției, str. Mézières 6, Paris. Această publicație se ocupă mult de noi și cere articole scrise de romîni. Scrie unul la repezeală despre politica sau comerțul țării noastre. Va fi binevenit la revistă.

Cît despre mine, am pierdut o iarnă întreagă nefăcînd nimic; o regret adînc. Putea-voi, oare, să recîștig timpul pierdut mai tîrziu? Să dea Dumnezeu!

În așteptare, nu rîvnesc decît la venirea lăstunilor și a berzelor, care mă vor apropia de momentul plecării la Aix-les-Bains.

Al tău,
V. Alecsandri

Înapoiază-mi *Blanduzia.*

Sînt sigur că vei obține concediul. Iată ce mi-a scris Mitiță Sturdza:

„Prietenii d-voastră, și eu sînt unul dintre aceștia, se bucură la gîndul că veți veni în curînd în capitală. De altfel, prezența dumitale și aceea a lui Ion Ghica la Academie vor fi dintre cele mai utile, pentru că treburile nu pot fi lăsate așa cum sînt astăzi. Instituția noastră riscă să devină o sucursală a d-lui de Rosny."

[1] *Revista lumii latine*, pentru care V. Alecsandri a făcut multă propagandă printre contemporanii săi, era condusă de contele C. de Tourtoulon; el încercase prin această publicație o colaborare culturală a tuturor popoarelor de origine latină.

XVI

Mircești,
2 mai 1884

Mon cher vieux,

La menace du procès qui point à l'horizon m'a tellement effrayé, que j'ai repris avec une sorte d'ardeur frénétique la copie corrigée de la Blanduzia *et, ce matin même, je l'ai terminée en lançant un ouf! de satisfaction, qui a fait trembler les vitres de ma maison. Je crois même qu'il y en a quelques-unes de cassées.*

Donc le manuscrit est là, sur mon bureau, souriant comme un nouveau-né qui ira prochainement recevoir le baptême dans les eaux lustrales de la Tamise; il me charge de t'adresser de sa part un petit bonjour en anglais et je le fais avec plaisir: Sabanseirosum!

La Romaneasca est revenue à Bucarest aussi subitement qu'elle en était partie, et les représentations de la Blanduzia *ont repris de plus belle. Dimanche prochain, le 4 mai, aura lieu la 11*[e] *représentation, et on me fait savoir que le 9*

du mois la reine se propose d'aller revoir la pièce... Hé bien, mais c'est un succès inespéré, qui doit joliment enchanter mon ami Macedonski.

Dans le no. de la Gazette de France *en date du 27 avril il y a un feuilleton écrit par mr. de Pont-Martin, intitulé* Une grande première à Bucarest. *C'est un compte rendu très élogieux de ma pièce, se terminant par un appel au directeur du théâtre français de Paris de monter la* Fontaine de Blandusie, *traduite par Bornier et N. Marmier. C'est cela qui serait chic, mais cet appel ne sera pas entendu*[1].

Le temps a commencé à se radoucir depuis hier; j'ai fait ma première sortie dans le jardin et j'ai cueilli de petites fleurs de champs en imitant les gestes de Getta. Je devais être assez gentil dans ce rôle, mais cela n'a pas duré. Un léger zéphyr froid m'a fait vite rentrer au bercail.

Tout à toi,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, f. 156—157

XVI

Mircești,
2 mai 1884

Dragul meu,

Amenințarea procesului care apare la orizont m-a înspăimîntat într-atît, încît am reluat cu un fel de zel nebunesc copia corectată a *Blanduziei*, și chiar în dimineața aceasta am terminat-o, scoțînd un uf! de mulțumire, care a făcut să zornăie geamurile casei mele. Cred chiar că sînt și cîteva sparte.

Deci manuscrisul este aici, pe biroul meu, surîzînd ca un nou-născut care va merge în curînd să primească botezul în apele purificatoare ale Tamisei; mă însărcinează să-ți adresez din partea sa un bună ziua în englezește și o fac cu plăcere: *Sabanseirosum* !*

Romaneasca s-a reîntors la București, tot pe neașteptate cum a plecat, și reprezentațiile *Blanduziei* s-au reluat și mai și. Duminica viitoare, 4 mai, va avea loc a unsprezecea reprezentație, și mi s-a făcut cunoscut că la 9 ale lunii regina își propune să meargă să vadă piesa din nou... Ei bine, dar asta înseamnă un succes nesperat, care trebuie să încînte grozav pe prietenul meu Macedonski.

În numărul din *Gazeta Franței* cu data de 27 aprilie este un foileton scris de d-l de Pont-Martin, intitulat *O mare premieră la București.* Este o recenzie foarte elogioasă a piesei mele, încheindu-se cu un apel către directorul teatrului francez din Paris de a monta *Fîntîna Blanduziei*, tradusă de Bornier și N. Marmier. Asta ar fi grozav, dar acest apel nu va fi ascultat[1].

---

* Corect: *Sabah hayîrolsum!* — Bună să vă fie dimineața! (l. turcă).

Timpul a început să se îmblînzească începînd de ieri; mi-am făcut prima ieșire în grădină și am cules flori mici de cîmp, imitînd gesturile Getei. Trebuie să fi fost destul de drăguț în acest rol, dar asta nu a durat. O pală de vînt rece m-a făcut să mă întorc repede la bordei.

Al tău,

V. Alecsandri

[1] De asemenea, prietenul său, francezul Edouard Grenier, fostul secretar al lui Grigore Ghica, domnul Moldovei, îl sfătuise să traducă în franceză *Fîntîna Blanduziei*, pentru a încerca să fie jucată la Paris, dar poetul se îndoiește de reușită. Cf. scrisoarea către Grenier din 1884, mai 22, publicată de G. Gazier, *Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri à Edouard Grenier*, Paris, 1911, p. 85—86. V. Alecsandri știa că mai făcuse încercarea, neizbutită, cu piesa *Les bonnets de la comtesse* la Comedia Franceză. Cf. C. Gane, *V. Alecsandri refuzat la Comedia Franceză*, în *Arhiva romînească*, IV (1940), p. 219—228.

XVII

Mircești,
3 mai 1884

Mon cher vieux,

Je suis très affecté d'apprendre que tu es souffrant et que ton système de locomotion est avarié au point de marcher comme ce pauvre Laurent[1]*. Fais-toi masser raide et donne-toi le luxe d'une transpiration à inonder ton lit, et tu te remettras sur pieds sans qu'il y paraisse.*

Que diable as-tu donc fait pour te rendre malade? Aurais-tu essayé de rouler la colonne de Wellington à bras tendus? Ne plaisante pas avec ta santé, mon vieux. C'est ton plus précieux trésor et celui de tes amis également.

Les calomnies auxquelles la fugue de la Romaneasca a donné naissance sont de deux espèces, quoiqu'aussi bêtes les unes que les autres. C'est son amant qui les aurait inventées dit-on; d'abord il m'a accusé moi-même d'avoir facilité le départ de Getta en lui donnant 600 fr.; ensuite on lui a attribué le désir de se retrouver seule avec toi à Vienne, enfin, le bruit a couru qu'elle avait été prise d'un accès d'ambition subite et qu'elle était partie pour Paris afin de chercher à débuter au Théâtre Français. La dernière version—et qui, sans doute, est la seule vraie—c'est que notre malicieuse artiste aurait simulé une rupture avec son amant pour l'obliger à l'épouser. On prétend même que le mariage est arrêté.

Tu vois que Bucarest ne le cède en rien aux petites villes de province en fait de cancans de portière.

La proposition de mr. Manzocchi de faire un opéra sur le sujet de la Blanduzia *est fort séduisante. J'y réfléchirai et nous en reparlerons. Pour le moment je ne puis m'engager d'écrire le* libretto *en français, me trouvant occupé de mes pré-*

paratifs de départ, avec Pauline, pour aller voir mon frère, qui est assez mal, au dire de ma belle-sœur.

J'en suis très tourmenté, trop même pour être en état de rien entreprendre en fait de travail littéraire.

Nos compliments affectueux à m-me Ghica et nos bonnes amitiés à toi.

V. Alecsandri

Tous les miens sont chez moi. Marie partira prochainement pour la Suisse avec ses enfants.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, f. 158—159

XVII

Mircești,
3 mai 1884

Dragul meu,

Sînt foarte supărat aflînd că ești suferind și că sistemul tău de locomoție este atît de stricat, încît mergi ca bietul Laurent[1]. Pune să te maseze zdravăn și oferă-ți luxul unei transpirații care să-ți inunde patul, și te vei pune pe picioare fără să bagi de seamă.

Ce dracu ai făcut ca să te îmbolnăvești? Ai încercat să rostogolești columna lui Wellington cu brațele încordate? Nu glumi cu sănătatea ta, dragul meu. Este cea mai prețioasă comoară a ta, ca și a prietenilor tăi.

Calomniile la care a dat naștere fuga Romaneaschii sînt de două feluri, cu toate că tot atît de idioate unele ca și altele. Se zice că au fost inventate de amantul său; mai întîi m-a acuzat chiar pe mine că am ușurat plecarea Getei, dîndu-i 600 de fr.; pe urmă i s-a atribuit dorința de a se afla singură cu tine la Viena; în sfîrșit, a circulat zvonul că a fost cuprinsă de un acces de ambiție și că a plecat la Paris pentru a încerca să debuteze la Teatrul Francez. Ultima versiune — fără îndoială, singura adevărată — este că șireata noastră artistă ar fi simulat o ruptură cu amantul său pentru a-l obliga să o ia în căsătorie. Se pretinde chiar că s-a și hotărît căsătoria.

Cum vezi, Bucureștiul nu este cu nimic mai prejos decît micile orașe de provincie în privința intrigilor de portăreasă.

Propunerea d-lui Manzocchi de a face o operă cu subiectul *Blanduziei* este foarte seducătoare. Voi reflecta și vom mai vorbi. Deocamdată, nu mă pot angaja să scriu libretul în franțuzește, fiind foarte ocupat cu pregătirile de plecare, împreună cu Paulina, ca să-mi văd fratele, care, după spusa cumnatei mele, se simte destul de rău.

Sînt foarte chinuit, prea mult chiar, pentru a fi în stare să întreprind ceva în materie de lucru literar.

Complimentele noastre afectuoase d-nei Ghica și bune sentimente ție.

V. Alecsandri

Toți ai mei sînt la mine. Marie va pleca în curînd în Elveția cu copiii.

[1] Laurent, locotenent de marină francez, care a ajutat pe Ion Ghica la stîrpirea piraților din insula Samos. Prieten cu Ghica și cu Alecsandri. Cf. scrisoarea lui Ghica, *Laurent*. În urma unui accident, rămîne șchiop.

XVIII

Mehadia,
28 juillet 84

Mon cher vieux,

Selon ta recommandation, je t'adresse cette lettre à Vichy, puisque le choléra, qui tend à remonter vers le Nord, ne t'empêche pas d'aller vers les contrées qu'il hante à sa façon. Que Marcovici[1] *prolonge son séjour à Marseille c'est pour lui un devoir d'humanité, en sa qualité de médecin, en même temps qu'une affaire d'honneur, puisqu'il s'est proposé de tomber le célèbre docteur Koch, lequel a jeté la terreur dans les esprits en avançant magistralement que le choléra envahirait bientôt toute l'Europe.*

Quel beau jour pour nous que celui où nous verrons cette lutte de deux princes de la Science, terminée par la défaite du docte prussien, aux applaudissements des populations. Pour le coup, Marcovici aura acquis une célébrité universelle, et Koch n'aura gagné que le surnom grotesque de microbe de la Science !... Quelle bonne aubaine aussi pour les journaux satiriques de la France !

On nous avait annoncé ici l'arrivée prochaine de Marcovici, et nous nous en étions tous réjoui, car la vivacité de son esprit, plus que gaulois, aurait apporté un élément de grosse gaieté au milieu de la monotonie de Mehadia, mais il paraît que Marcovici ne veut pas quitter le champ de bataille avant d'avoir remporté une victoire complète. Soit, je l'approuve et je lui promets une pièce de vers pour célébrer le croc-en-jambes qu'il aura donné à la Faculté de Berlin.

*Tu m'annonces l'arrivée à Mehadia de Manzocchi. Je n'ai encore vu rien venir et j'attends l'apparition du jeune maestro pour me mettre en rapports de collaboration avec lui. Je crois que le sujet d'*Ovide *lui conviendra mieux pour une composition musicale que celui de la* Blandusie.

Ma fille n'est plus à Aix-les-Bains, elle se trouve en ce moment à Lucerne, pension Tivoli, mais je ne crois pas qu'elle y reste longtemps.

Tu dis que les chaleurs de Londres sont de nature à fondre jusqu'à la colonne de Wellington. Tu as donc sagement fait de quitter cette fournaise, mais tu aurais encore mieux fait de venir ici pour jouir d'un climat splendide, autant qu'agréable. [...]

A propos de lettres, tu sais que j'attends Baltarețul *avec avidité?*

Amitiés de la part de Pauline.

Tout à toi,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, f. 186—187

XVIII

Mehadia,
28 iulie [18]84

Dragul meu,

După recomandația ta, îți trimit această scrisoare la Vichy, de vreme ce holera, care tinde să se îndrepte către nord, nu te împiedică să mergi spre regiunile pe care le vizitează și ea în felul său. Că Marcovici[1] își prelungește șederea la Marsilia este pentru el o datorie de umanitate, în calitatea sa de medic, și în același timp o chestiune de onoare, pentru că și-a propus să învingă pe celebrul doctor Koch, care a răspîndit groaza în suflete afirmînd cu putere că holera va invada în curînd toată Europa.

Ce frumoasă zi va fi pentru noi aceea cînd vom vedea această luptă, a celor doi prinți ai Științei, terminată prin înfrîngerea învățatului prusian, în aplauzele populațiilor. Marcovici va fi cîștigat deodată o celebritate universală, și Koch nu va fi cîștigat decît porecla caraghioasă de microb al Științei!... Ce pleașcă pentru ziarele satirice ale Franței!

Ni se anunțase aici apropiata sosire a lui Marcovici, și toți ne bucuraserăm, căci vioiciunea spiritului său, mai mult decît galic, ar fi adus un element de mare veselie în mijlocul monotoniei din Mehadia, dar se pare că Marcovici nu vrea să părăsească cîmpul de luptă înainte de a fi cîștigat o victorie completă. Fie, îl aprob și îi făgăduiesc o bucată în versuri pentru a celebra lovitura pe care o va fi dat Facultății de la Berlin.

Îmi anunți sosirea la Mehadia a lui Manzocchi. Nu am văzut încă venind nimic și aștept pe tînărul maestru pentru a intra cu el în raporturi de colaborare. Cred că subiectul lui *Ovidiu* îi va conveni mai bine pentru o compoziție muzicală decît cel al *Blanduziei.*

Fiica mea nu mai este la Aix-les-Bains, ea se află în acest moment la Lucerna, pensiunea Tivoli, dar nu cred că va rămîne mult acolo.

Căldurile de la Londra spui că pot topi pînă și coloana lui Wellington. Ai făcut deci bine că ai părăsit acest pîrjol, dar ai fi făcut și mai bine dacă ai fi venit aici pentru a te bucura de un climat pe cît de minunat, pe atît de plăcut.[...]

Apropo de scrisorile tale, știi că aștept *Băltărețul* cu nesaț?

Bune sentimente din partea Paulinei.

Al tău,

V. Alecsandri

[1] *Dr. Alexandru Marcovici* (1835—1887), medic și profesor cu o bogată activitate științifică; a fost deputat și senator. În 1879 fondează *Jurnalul societății științelor medicale.*

XIX

Mircești,
24 oct. 1884

Mon cher vieux,

Me voici, enfin, chez moi, parmi les miens, dont deux petites filles et quatre petits chiens, qui me font fête et m'étourdissent de leurs caquets et aboiements. J'ai retrouvé ma maisonnette calfeutrée pour l'hiver grâce à la prévoyance de Pauline, et mon bureau remis à neuf, autant d'invites au travail! Aussi, comme un homme pris de soif ardente, j'ai porté à mes lèvres la coupe sacrée et j'ai empoigné Ovide *à bras le corps. Quel sera le résultat de la lutte? Victoire ou défaite? En tout cas, Manolesco*[1] *et la Romaneasca auront de beaux rôles. Je tiens à développer de plus en plus le talent de celle-ci, qui est une artiste intelligente et consciencieusement éprise de son art.*

C'est te dire en d'autres termes que je reste parfaitement indifférent aux luttes électorales qui se préparent. L'opposition découragée a décidé de s'en abstenir; elle mettra ainsi en pratique le fameux C'est le moment de nous montrer, cachons-nous. *Drôle de parti! qui ne veut entrer en campagne qu'à la condition d'être sûr de la victoire contre ses adversaires. Bratiano rit dans sa barbe, et il a de quoi. Les ennemis politiques ne veulent pas reconnaître la légalité de la révision de la constitution, de même que Nasarabesco (?)*[2] *se refuse de reconnaître la proclamation du royaume et le titre de roi du chef de l'état. Allons, nous en voyons de belles en fait de haute fantaisie constitutionnelle et nous en verrons bien d'autres si le dieu de nos pères nous laissera assister aux bouffonneries futures...*

Pour ma part, on a, dit-on, le projet de troubler ma tranquillité et de déranger mes travaux en me faisant élire sénateur[3] *par la capitale. J'ai eu une explication avec Bratiano à ce sujet et je lui ai déclaré que je n'accepterai qu'à la condition de jouir d'un congé illimité. Il a eu la gracieuseté de me répondre que je me trouvais dans une position exceptionnelle et que j'avais le droit d'agir comme il me*

conviendrait, une fois nommé sénateur; que ma nomination n'empiéterait nullement sur ma liberté, et que même élu vice-président, je ne serai pas arraché à mes occupations littéraires. A la suite de cette assurance fort agréable, il a ajouté que ma place était au Capitole, *c'est-à-dire à Rome, mais que puisque Bruxelles me tentait davantage à cause du voisinage de Londres et de Paris, très prochainement cette prédilection sera réalisée.* Evallah! *enfin, nous n'aurons plus tous deux qu'à sauter la Manche à pieds joints pour tomber dans nos bras.*

Le petit entrefilet du journal qui parle d'un grand poète rajeuni par les charmes des trois fées craiovennes ne se rapporte pas à moi, hélas! car je n'ai nullement rencontré des fées à Mehadia et malheureusement je n'ai nullement rajeuni. Désolé de ne pouvoir et pour cause, envoyer une mèche de mes cheveux. Que m'en resterait-il encore? Le héros de l'entrefilet doit être un certain Ménovici, rédacteur d'une feuille financière qui a tenté vainement de jouer au Lovelace. En dépit d'un béret basque du plus beau rouge dont il couvrait son chef, il a remporté une veste des mieux conditionnées.

Ma fille doit partir ces jours-ci de Paris. Son adresse est rue Castiglioni, 9 ou 19.

Nos amitiés aux tiens.

T.à.t.,

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, f. 200—201

XIX

Mircești,
24 oct. 1884

Dragul meu,

Iată-mă, în sfîrșit, la mine acasă, printre ai mei, dintre care două nepoțele și patru căței, care mă sărbătoresc și mă amețesc cu ciripitul și lătratul lor. Mi-am găsit căsuța căptușită pentru iarnă, grație prevederii Paulinei, și biroul meu renovat, numai îndemnuri de lucru! De aceea, ca un om cuprins de o sete arzătoare, am dus la buze cupa sacră și l-am apucat pe *Ovidiu* de mijloc. Care va fi rezultatul acestei lupte? Victorie sau înfrîngere? În orice caz, Manolescu[1] și Romaneasca vor avea roluri frumoase. Țin să dezvolt din ce în ce talentul acesteia, căci este o artistă inteligentă și conștiincios îndrăgostită de arta sa.

Asta vrea să zică, în alți termeni, că rămîn perfect indiferent la luptele electorale care se prepară. Opoziția descurajată a decis să se abțină; ea va pune astfel în practică faimosul *Este momentul să ne arătăm, hai să ne ascundem.* Caraghios partid! care nu vrea să intre în campanie decît dacă i se asigură victoria împotriva adversarilor. Brătianu rîde în barbă și are de ce. Inamicii politici nu

vor să recunoască legalitatea revizuirii constituţiei, tot aşa cum Nasarabescu[2] refuză să recunoască proclamarea regatului şi titlul de rege al şefului statului. Haide, o să vedem lucruri frumoase în materie de înaltă fantezie constituţională şi vom vedea şi altele dacă dumnezeul părinţilor noştri ne va lăsa să asistăm la caraghioslîcurile viitoare...

În ce mă priveşte, se zice că şi-au făcut planul să-mi tulbure liniştea şi să-mi dezorganizeze lucrările, făcînd să fiu ales senator[3] de către capitală. Am avut o explicaţie cu Brătianu în această privinţă şi i-am declarat că nu voi accepta decît cu condiţia de a mă bucura de un concediu nelimitat. A avut delicateţea să-mi răspundă că mă găseam într-o poziţie excepţională şi că aveam dreptul, o dată numit senator, să procedez cum îmi va conveni, că numirea mea nu-mi va atinge cu nimic libertatea şi că, ales chiar vicepreşedinte, nu voi fi smuls de la ocupaţiile mele literare. În urma acestei asigurări foarte plăcute, a adăugat că *locul meu este în Capitoliu*, adică la Roma, dar pentru că Bruxellesul mă atrage mai mult, din cauza vecinătăţii cu Londra şi Parisul, foarte curînd această predilecţie va fi realizată! *Evallah**! în sfîrşit, nu vom mai avea amîndoi decît să sărim peste Canalul Mînecii, fără efort, pentru a cădea unul în braţele celuilalt.

Mica notiţă din jurnal care vorbeşte de un mare poet întinerit de farmecul a trei zîne craiovene nu mă priveşte pe mine, vai! căci nu am întîlnit de loc zîne la Mehadia şi, din păcate, nu am întinerit de loc. Disperat că nu-ţi pot trimite — şi pentru motive serioase — o şuviţă din părul meu. Ce mi-ar mai rămîne? Eroul notiţei trebuie să fie un oarecare Menovici, redactorul unei foi financiare, care a încercat în zadar să facă pe Lovelace**. Cu toată bereta de cel mai frumos roşu cu care îşi acoperea capul, s-a ales cu o pagubă din cele mai zdravene.

Fiica mea trebuie să plece zilele acestea de la Paris. Adresa sa este strada Castiglioni, 9 sau 19.

Bunele noastre sentimente la ai tăi.

Al tău,
V. Alecsandri

[1] *Grigore Manolescu* (1857—1892), artist dramatic, societar şi director de scenă al Teatrului Naţional din Bucureşti, elevul lui Şt. Velescu şi Matei Millo. Reprezentant de seamă al realismului în arta noastră dramatică. A interpretat roluri dificile din dramaturgia universală şi romînească: Hamlet, Romeo, Neron, Jago, Kean, Despot, Răzvan etc.

[2] S-ar putea să fie vorba despre George Bibescu, care a socotit întotdeauna pe regele Carol I ca pe un uzurpator al drepturilor familiei sale la tronul Ţării Romîneşti. Cf. aici, p. 87, n. 2.

[3] Între actele personale ale poetului se păstrează şi certificatul din 1884 noiembrie 10, prin care se confirmă alegerea sa ca senator la colegiul I Ilfov. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., Arhiva V. Alecsandri, I, Acte 54.

---

* Slavă Domnului (l. turcă).

** Personaj din *Clarisse Harlowe*, celebrul roman al lui Richardson. Numele său a trecut în vorbirea curentă, desemnînd un om desfrînat.

XX

Mircești,
1 nov. 1884

Mon cher vieux,

J'ai reçu ta lettre sur le Règlement organique, *je l'ai lue, toujours avec un nouveau plaisir, comme disait Louis-Philippe, et je l'ai immédiatement communiquée à Negruzzi. En même temps j'ai recommandé à celui-ci de t'envoyer les n-os. des* Convorbiri, *qui te manquent, et pour ce faire je lui ai envoyé ton adresse. Tes articles précédents paraîtront dans les brochures des derniers mois de cette année, ainsi que dans les mois de janvier et février 1885 [...]*

Merci pour le livre précieux L'homme et la terre, *que tu m'as envoyé. Je l'avais déjà lu à Bucarest et fort goûté comme tout ce qui sort de ta plume, car tu sais donner de l'attrait jusqu'aux choses abstraites et scientifiques.*

Je pioche ferme depuis quelques jours pour étudier les œuvres d'Ovide et l'époque de sa vie, ainsi que celle de sa mort. Mon bureau est couvert de livres classiques auxquels je m'intéresse profondément. Puissé-je accoucher d'une nouvelle Blandusie *dans le courant de l'hiver!*

Marie est de retour sous le toit paternel. Elle m'a lu la jolie lettre que tu lui as écrite au sujet de l'île de Wight et elle me charge de mille choses aimables et respectueuses pour madame Ghica et toi.

Pauline vous envoie également à tous les deux, ainsi qu'à m-lle Anne ses meilleures amitiés et moi...iton.

T.à.t. de cœur,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, f. 202—203

XX

Mircești,
1 nov. 1884

Dragul meu,

Am primit scrisoarea ta despre *Regulamentul organic*, am citit-o cu o plăcere nouă, cum spunea Ludovic-Filip, și am comunicat-o imediat lui Negruzzi. În același timp am recomandat acestuia să-ți trimită de îndată numerele din *Convorbiri* care îți lipsesc și i-am trimis adresa ta. Articolele tale precedente vor apărea în broșurile ultimelor luni ale acestui an, cum și în lunile ianuarie și februarie 1885. [...]

Mulțumesc pentru prețioasa carte *Omul și pămîntul*, pe care mi-ai trimis-o. O citisem deja la București și îmi plăcuse, ca tot ce iese de sub pana ta, căci știi să faci atrăgătoare pînă și lucrurile abstracte și științifice.

Lucrez cu sîrguință de cîteva zile studiind operele lui Ovidiu și epoca vieții sale, ca și aceea a morții sale. Biroul meu este plin de cărți clasice, de care mă ocup temeinic. De-aș putea să dau naștere unei noi *Blanduzii* în cursul iernii! Marie s-a întors sub acoperămîntul părintesc. Ea mi-a citit frumoasa scrisoare pe care i-ai scris-o relativ la insula Wight și mă însărcinează cu mii de lucruri amabile și respectuoase pentru doamna Ghica și pentru tine.

Paulina vă trimite de asemenea amîndurora, cum și d-rei Ana, cele mai bune sentimente și eu... *iton**.

Cu totul al tău din inimă,
V. Alecsandri

XXI

Bucarest,
8/20 déc. 1884

Mon cher vieux,

Deux mots pour t'annoncer que je viens d'arriver ce matin même à Bucarest et que j'ai trouvé au Grand Hôtel du Boulevard ta lettre du 14, pour me souhaiter la bienvenue. Oui, j'ai lu les quelques fragments de la Maniade[1], *poème en une lettre sur la colère d'Achille Mano*[2], *mais je n'ai qu'une chose à te dire à ce sujet:*

Ne perdez pas positions, grand ban. *L'Homère de l'Abstention n'est point parvenu à te démolir, et tu restes Jean comme devant, bien planté sur tes deux pieds et te moquant spirituellement de ceux qui te cherchent noise.*

Je n'ai encore vu personne et, vu la nuit blanche que j'ai passée dans le sleepen-car (sleepen), *je compte m'octroyer une bonne journée de repos en n'allant pas au Sénat. Peut-être irai-je au théâtre, après déjeuner, pour inviter la Romaneasca, Manolesco et Nottara de venir chez moi assister à la lecture d'*Ovide, *car (rien du* sleepen*) j'ai ecrit mon dernier vers il y a une semaine.*

Je jugerai par leur impression si ma pièce est réussie et si elle aura quelques chances de succès à la scène. Dans ce cas je la ferai monter pour qu'elle soit représentée à l'époque de ton arrivée ici.

Tu as glissé dans ta lettre deux phrases qui m'ont fait dresser l'oreille; elles se rapportent au grand prix[3] *de l'Académie et à notre voyage à Bruxelles. Crois-tu sérieusement que ces deux événements auront lieu? Pour ma part, je t'avoue qu'ils ne me feraient pas faire la grimace.*

Quoiqu'il en soit, je m'attache de préférence à l'idée de ton arrivée, car après un travail incessant d'un mois et demi, consacré à Ovide, *et après les séances du Sénat, que je suis appelé à subir, je serai bien heureux de trouver à qui parler, aussi je t'attendrai avec impatience.*

* Cuvînt neidentificat, cf. aici, p. 52, nota din subsol.

Je resterai ici jusqu'à la veille de Noël, puis j'irai passer les fêtes en famille, à Mircești, et enfin je reviendrai à Bucarest vers la mi-janvier, pour ne plus en bouger jusqu'à la fin de la session académique. Ma femme viendra m'y rejoindre au commencement de cette fructueuse session, car ma diurne de 40 fr. par jour allégera de beaucoup les dépenses de l'hôtel.

Sur ce, mon cher vieux, je t'embrasse et te charge de présenter mes amitiés respectueuses à m-me Ghica, ainsi qu'à m-lle Anna. Soigne-toi!

T.à.t.,
V. Alecsandri

Les vers que tu m'as envoyés dénotent d'heureuses dispositions chez la personne qui les a écrits, mais il lui manque la connaissance des règles de la prosodie. Je l'engage beaucoup à faire cette étude, elle réussira.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, f. 210—211

XXI

București,
8/20 dec. 1884

Dragul meu,

Două cuvinte pentru a te vesti că am sosit azi-dimineață la București și că am găsit la Grand Hôtel du Boulevard scrisoarea ta din 14, pentru a-mi ura bun venit. Da, am citit cele cîteva fragmente din Maniada[1], poemă într-o scrisoare asupra mîniei lui Ahile Mano[2], dar nu am să-ți spun despre asta decît un singur lucru:

Nu pierde poziția, mare ban. Homerul Abținerii nu a izbutit să te dărîme, și tu rămîi același, bine înfipt pe picioarele tale și bătîndu-ți joc cu haz de aceia care îți caută ceartă.

Nu am văzut încă pe nimeni și, avînd în vedere noaptea albă pe care am petrecut-o în vagonul de dormit, mă gîndesc să-mi ofer o zi bună de odihnă neducîndu-mă la Senat. Poate mă voi duce la teatru, după masă, pentru a invita pe Romaneasca, Manolescu și Nottara să vină la mine spre a asista la lectura lui *Ovidiu*, căci (*) am scris ultimul meu vers acum o săptămînă.

Voi judeca după impresiile lor dacă piesa mea este reușită și dacă va avea unele șanse de succes pe scenă. În acest caz, o voi monta, pentru ca să fie reprezentată la epoca venirii tale aici.

Ai strecurat în scrisoarea ta două fraze care m-au făcut să ciulesc urechea; ele se referă la marele premiu[3] al Academiei și la călătoria noastră la Bru-

* Joc de cuvinte intraductibil.

xelles. Crezi cu adevărat că aceste două evenimente vor avea loc? În ce mă privește, îți mărturisesc că nu mă vor face să mă strîmb.

Orice s-ar întîmpla, mă agăț mai cu seamă de gîndul venirii tale, căci după o muncă necontenită de o lună și jumătate, închinată lui *Ovidiu*, și după ședințele Senatului, pe care sînt chemat să le îndur, voi fi foarte fericit să găsesc cui să vorbesc, de aceea te aștept cu nerăbdare.

Voi rămîne aici pînă în ajun de Crăciun, pe urmă mă voi duce să petrec sărbătorile în familie, la Mircești, și, în sfîrșit, mă voi reîntoarce în București, pe la jumătatea lui ianuarie, pentru a nu mă mai mișca pînă la sfîrșitul sesiunii academice. Soția mea va veni să mă găsească aici la începutul acestei fructuoase sesiuni, căci diurna mea de 40 fr. pe zi va ușura cu mult cheltuielile hotelului.

Și cu aceasta, dragul meu, te îmbrățișez și te însărcinez să prezinți sentimentele mele respectuoase d-nei Ghica și d-rei Ana. *Îngrijește-te!*

Al tău,

V. Alecsandri

Versurile pe care ni le-ai trimis dovedesc înclinații fericite la persoana care le-a scris, dar îi lipsește cunoașterea regulilor de prozodie. O sfătuiesc mult să facă aceste studii, va izbuti.

[1] Această scrisoare a lui Ion Ghica despre generalul Manu nu ne este cunoscută și nici nu se poate preciza în ce consta supărarea acestuia decît din cele ce se pot înțelege din pasajul respectiv al scrisorii lui V. Alecsandri și din altă scrisoare a poetului, probabil posterioară acesteia, care poartă numai data de an și lună — 1884, decembrie — și din care reproducem următorul pasaj în traducere: „Bobîrnacul tău dat generalului Manu va face să-i sară muștarul, dar cu atît mai rău... nu trebuia să se bage, cum zice Gavroche. Ar merge bine ca post-scriptum la scrisoarea ta, în viitorul tău volum.“ Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. *804*, f. 212—213, reprodusă fragmentar în V. Alecsandri, *Documente literare inedite*, I, p. 115, n. 2.

[2] *Gl. Gheorghe Manu* (1833—1911) a făcut carieră militară și politică, a fost de mai multe ori ministru și prim-ministru conservator.

[3] Academia Romînă acordase poetului, în anul 1881, marele premiu Năsturel (raportul făcut de Ion Ghica) pentru *Poezii* și *Despot-vodă*.

XXII

Bucarest,
4/16 fevr. 1885

Mon cher vieux,

Te voilà donc sur les bords fleuris du Tage[1] *! Sont-ils réellement fleuris pour tout de bon, ou seulement pour la rime? Et tu aspires des rayons de soleil qui s'infiltrent voluptueusement dans tes poumons. Je fais des vœux pour que ton voyage à Lisbonne équivaille à une saison complète de Vichy, afin que tu nous arrive ici frais*

et gaillard. Pour ma part, je t'attends avec impatience, comme tu t'en doutes bien, ayant beaucoup de choses à te demander, pour me mettre au courant de la politique européenne et de bien d'autres choses encore.

Tu dois avoir appris déjà qu'à la suite de la démission de Balaciano [2], *le roi m'a confié le poste de ministre plénipotentiaire à Paris. Ton vœu, cher vieux, est enfin réalisé. Nous voici rapprochés pour longtemps, j'espère, et ayant en perspective de fréquentes entrevues et des exercices gymnastiques, souvent réitérés, par-dessus le Pas-de-Calais. Cette perspective entre pour beaucoup dans l'adoucissement des regrets que j'éprouve de quitter mon petit coin de Mircești, où je travaillais si bien.*

Je n'ai pas encore vu Balaciano. M'en veut-il? Il aurait grandement tort, car je crois n'être pour rien dans sa disgrâce. Pourtant, je me propose d'aller un beau matin forcer sa porte, n'étant pas de ceux qui tournent le dos aux anciens amis appelés à d'autres destinées.

Le roi et la reine sont enchantés de m'envoyer à Paris, et pour mettre le comble à leur gracieuseté envers moi, leurs majestés m'ont permis de rester dans le pays jusqu'à la fin de mars, afin de m'éviter le voyage de Paris dans cette saison rigoureuse. J'en profiterai pour mettre ordre à mes affaires et pour monter Ovide *avec tous les soins possibles.*

Tu me promets d'être ici pour la 1ère représentation — elle aura lieu le 8/20. ou au plus tard le 10/22 mars. Combine ton départ de Lisbonne et ton arrivée à Bucarest sur cette date.

L'éclosion du nouveau ministère s'est effectuée avec beaucoup de difficultés; il en est sorti un nouveau ministre des affaires étrangères, mr. Campineano... Mititza Stourza a été fourré à l'instruction publique et aux cultes. Je le plains d'avoir affaire à la secte bariolée des belfers, mais lui n'a pas l'air de redouter les luttes qu'il aura avec les marchands des participes inamovibles. Il a du courage du reste.

Bucarest est assez animé, mais je n'en jouis pas, car mon catarrhe, quoique apaisé, a une certaine parenté avec l'épée de Damoclès.

Apporte-moi quelques rayons de soleil.

Tout à toi de cœur,
V. Alecsandri

Charles [3] *a publié sa traduction de* Henri III *dans une magnifique édition. Tu écriras j'espère quelque lettre sur ton voyage en Espagne et à Lisbonne pour les* Convorbiri.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 805, f. 5—6

XXII

București,
4/16 febr. 1885

Dragul meu,

Iată-te deci pe malurile înflorite ale lui Tajo [1]! Sînt în adevăr înflorite, sau numai pentru rimă? Și aspiri raze de soare care pătrund cu voluptate în plămînii tăi. Îți urez ca drumul tău la Lisabona să însemne cît o cură completă la Vichy, astfel ca să ni te întorci aici proaspăt și voinic. În ce mă privește, te aștept cu nerăbdare, cum bine îți închipui, avînd multe lucruri să te întreb, pentru a mă pune la curent cu politica europeană și cu multe altele.

Trebuie să fi aflat deja că, în urma demisiei lui Bălăceanu [2], regele mi-a încredințat postul de ministru plenipotențiar la Paris. Dorința ta, dragul meu, este în sfîrșit realizată. Iată-ne apropiați pentru multă vreme, nădăjduiesc, și avînd în perspectivă multe întrevederi și exerciții de gimnastică, deseori repetate, peste Pas-de-Calais. Această perspectivă contribuie mult la îndulcirea regretelor pe care le încerc părăsind colțișorul meu de la Mircești, unde lucrez așa de bine.

Nu l-am văzut pe Bălăceanu. Este supărat pe mine? Nu ar avea de loc dreptate, căci nu am nici o vină în dizgrațierea sa. Cu toate acestea, îmi propun într-o bună dimineață să-i forțez ușa, nefiind dintre aceia care întorc spatele vechilor prieteni chemați spre alte destine.

Regele și regina sînt încîntați că mă trimit la Paris și, pentru a-și manifesta întreaga lor bunăvoință față de mine, majestățile-lor mi-au îngăduit să rămîn în țară pînă la sfîrșitul lui martie, pentru a mă scuti de călătoria la Paris în acest dificil sezon. Voi profita pentru a pune ordine în afacerile mele și pentru a monta *Ovidiu* cu toată grija.

Îmi făgăduiești să fii aici la prima reprezentație — ea va avea loc la 8/20, sau cel mai tîrziu la 10/22 martie. Potrivește plecarea ta din Lisabona și sosirea ta la București ținînd seama de această dată.

Formarea noului minister s-a făcut cu multe greutăți; a rezultat de aici un nou ministru al afacerilor străine, d-l Cîmpineanu... Mitiță Sturdza a fost băgat la instrucție publică și la culte. Îl plîng că va avea de-a face cu secta aceea pestriță de belferi, dar el n-are aerul că se teme de luptele pe care le va duce cu vînzătorii de participii inamovibile. Are curaj de altfel.

Bucureștiul este destul de animat, dar nu profit, căci răceala mea, cu toate că ameliorată, are oarecare înrudiri cu sabia lui Damocles.

Adu-mi cîteva raze de soare.

Al tău din inimă,
V. Alecsandri

Scarlat[3] a publicat traducerea lui *Henric al III-lea* într-o minunată ediţie Nădăjduiesc că vei scrie pentru *Convorbiri* cîteva scrisori despre călătoria ta în Spania şi la Lisabona.

[1] Ion Ghica s-a dus la Lisabona pentru a participa la o convenţie poştală.
[2] Ion Bălăceanu fusese între 1884—1885 ministru plenipotenţiar la Paris.
[3] Scarlat I. Ghica.

XXIII

Bucarest,
27 févr. 1885

Mon cher vieux,

Que le diable emporte la convention postale qui te retient prisonnier à Lisbonne. Tous mes plans sont renversés!

*Tu n'assisteras pas à la première d'*Ovide, *ne pouvant te trouver ici le 9/21 mars, et, sans doute, ne pourrons-nous pas faire le voyage de Paris ensemble. On me presse de partir, pour aller présenter mes lettres de crédit au président de la république et le 2/14 avril, au plus tard, je devrai filer sur Paris.*

*Les répétitions d'*Ovide *marchent lentement à cause des bronchites qui ont envahi la troupe. Manolesco, surtout, est sérieusement pris, et je ne sais vraiment si la pièce verra la rampe au jour annoncé.*

L'Académie a peu de chose à faire, mais les diurnes vont leur train. On intrigue déjà pour les prix et principalement pour celui de Năsturel Heresco, et l'on semble peu disposé à l'offrir à la même personne deux fois consécutivement. J'ai déclaré à quelques-uns de mes collègues que je n'y tenais pas, et que même si l'on me l'octroyait dour la Blandusia, *je fonderai avec les 12.000 francs un prix annuel de 2.000 fr. (pendant six ans) à recompenser la meilleure pièce dramatique*[1]. *Cette donation ouvrirait quelques horizons attrayants aux fabricants de pièces.*

Pauline est arrivée ici depuis avant-hier, ma fille y viendra le 7 mars. Elle erait bien heureuse de te voir parmi nous. Amitiés de leur part.

T.à.t.
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 805, f. 9—10

XXIII

București,
27 febr. 1885

Dragul meu,

Să o ia naiba de convenție poștală care te reține prizonier la Lisabona. Toate planurile mele sînt răsturnate.

Nu vei asista la premiera lui *Ovidiu*, neputîndu-te găsi aici la 9/21 mart, și fără îndoială nu vom putea face împreună drumul spre Paris. Sînt zorit să plec, pentru a merge să prezint scrisorile de acreditare președintelui republicii, și la 2/14 aprilie, cel mai tîrziu, va trebui să o șterg la Paris.

Repetițiile lui *Ovidiu* merg încet din cauza bronșitei care a invadat trupa. Manolescu, mai cu seamă, este serios atins și, în adevăr, nu știu dacă piesa va vedea lumina rampei în ziua anunțată.

Academia are puține de făcut, dar diurnele merg înainte. Se țes deja intrigi pentru premii, și mai cu seamă pentru acela al lui Năsturel Herescu, și se pare că sînt puțin dispuși să-l ofere aceleiași persoane de două ori consecutiv. Am declarat unora dintre colegii mei că nu țineam la aceasta și că, chiar dacă mi s-ar oferi pentru *Blanduzia*, aș fonda cu aceste 12.000 de franci un premiu anual de 2.000 de franci (timp de șase ani) pentru a răsplăti cea mai bună piesă dramatică.[1] Această donație ar deschide un orizont atrăgător fabricanților de piese.

Paulina a sosit aici de alaltăieri, fiica mea va veni la 7 martie. Ar fi foarte încîntată să te vadă printre noi. Multă prietenie din partea lor.

Al tău,
V. Alecsandri

[1] V. Alecsandri nu și-a putut pune în practică această merituoasă intenție, pentru că nu i s-a mai acordat și a doua oară premiul Năsturel.

XXIV

Paris,
21 juin 1885

Mon cher vieux,

Il fait froid, il vente et il pleut! Voilà un beau dimanche pour la masse de la population, qui aime à sortir de Paris et à se prélasser dans les cabarets de la banlieue. Moi j'en profite pour me livrer à quelques heures de douce paresse. Pas de chancellerie aujourd'hui... quelle aubaine! Plus de créanciers qui viennent réclamer contre nos chers compatriotes, pas de marchands de vin qui sollicitent l'honneur d'être nommés consuls de Roumanie, pas de visites d'intrus qui prennent la légation pour un cabinet d'avoué ou pour des bureaux de renseignement, pas de paiements à faire aux nombreux

boursiers civils et militaires etc., mais gare [à] la journée de demain ! Il y a des jours où la besogne exige cinq heures de travail incessant, qui met sur les dents mes deux secrétaires, car ils sont obligés de faire presqu'un métier de copiste, la légation n'ayant plus d'attaché pour ce labeur assommant. Ton fils[1] *vient de temps en temps nous aider, mais je comprends que cette corvée ne soit pas de nature à l'amuser, et ma foi, je lui rends justice.*

Le grand nombre de roumains, de toutes sortes, qui encombrent Paris exige absolument la création d'un poste de consul, sans quoi la légation perd chaque jour son caractère diplomatique.

Merci pour le volume que tu m'as promis, il me sera d'une très grande utilité.

*Les exécuteurs des hautes œuvres, qui rédigent l'*Indépendance roumaine *et qui demandent nos deux têtes, sont bien aimables à notre égard, beaucoup plus aimables que nous, qui ne demandons pas les leurs pour occuper nos loisirs en jouant aux boules creuses avec !*

L'arrivée de Fr. Damé à Paris produira autant d'effet que celle du prince Georges Bibesco[2]*.*

Le trône de Roumanie n'a qu'à se bien tenir !

Je viens de recevoir un petit mot d'Aristizza, daté de Czernovitz, où la troupe de Bucarest est allée donner quelques représentations. Voici un article de journal qu'elle m'a envoyé.

Lis-le, si tu es assez fort dans la langue de Schiller.

As-tu vu déjà Manolesco et Anicoutza?

Ils sont partis mécontents de Paris, parce que Got[3] *n'a pas voulu leur accorder leur entrée* chaque soir *au Théâtre Français. J'ai pourtant fait des démarches en leur faveur.*

Nous comptons partir pour Aix-les-Bains vers le 12 ou 15 juillet; et toi?

Nos compliments affectueux à m-me Ghica et à m-lle Anna.

Ton

V. Alecsandri

Je ne possède pas la circulaire concernant l'entrée en vigueur au 1/13 juillet du tarif général. Je la ferai chercher demain à la chancellerie.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 805, f. 33—34

XXIV

Paris,
21 iunie 1885

Dragul meu,

Este frig, bate vîntul și plouă! Iată o frumoasă duminică pentru masa populației, căreia îi place să iasă din Paris și să se lăfăiască în cabaretele suburbiei Profit pentru a mă deda la cîteva ore de dulce lenevire. Nici un fel de cancelarie

astăzi... ce pleașcă! Nici un creditor care să vină să reclame împotriva iubiților noștri compatrioți, nici un negustor de vin care să solicite onoarea de a fi numit consul al Romîniei, nici o vizită a intrușilor care socotesc legația un cabinet avocățesc sau un birou de informații, nici o plată de făcut numeroșilor bursieri civili și militari etc., dar ferește-te de ziua de mîine! Sînt zile în care treaba cere cinci ore de muncă neîncetată, care dă de lucru celor doi secretari ai mei, căci sînt obligați să facă o meserie aproape de copiști, legația nemaiavînd un funcționar pentru această treabă plicticoasă. Fiul[1] tău vine din cînd în cînd să ne ajute, dar înțeleg că această corvoadă nu este de natură a-l distra și, pe legea mea, îi dau dreptate.

Marele număr de romîni de toate felurile care încurcă Parisul cere neapărat crearea unui post de consul, fără de care legația pierde în fiecare zi caracterul său diplomatic.

Mulțumesc pentru volumul pe care mi l-ai făgăduit, îmi va fi de mare ajutor.

Creatorii de mari opere care redactează *Independența romînă* și care cer capetele noastre sînt foarte drăguți față de noi, mult mai drăguți decît noi, care nu le cerem pe ale lor pentru a ne ocupa timpul liber jucîndu-ne cu ele de-a bilele goale!

Sosirea lui Fr. Damé la Paris va produce tot atît efect cît și aceea a prințului Bibescu[2].

Tronul Romîniei nu are decît să se țină bine!

Am primit un cuvînt de la Aristizza, datat din Cernăuți, unde trupa din București s-a dus să dea cîteva reprezentații. Iată un articol de jurnal pe care mi l-a trimis.

Citește-l, dacă ești destul de tare în limba lui Schiller.

Ai văzut deja pe Manolescu și pe Anicuța?

Au plecat nemulțumiți din Paris, pentru că Got[3] nu a vrut să le acorde intrarea liberă *în fiecare seară* la Teatrul Francez. Am făcut, cu toate acestea, demersuri în favoarea lor.

Socotim să plecăm la Aix-les-Bains pe la 12 sau 15 iulie; și tu?

Complimentele noastre afectuoase d-nei Ghica și d-rei Ana.

Al tău,
V. Alecsandri

Nu posed circulara relativă la intrarea în vigoare a tarifului general la 1/13 iulie. Voi pune să fie căutată mîine la cancelarie.

[1] *Alexandru* (1865—?), fiul cel mai mic al lui Ion Ghica.

[2] *George G. Bibescu* (1834—1902), fiul domnitorului George Bibescu; a fost ofițer în armata franceză și a participat la războiul din Mexic și la cel franco-german din 1870. Se socotea pretendent la tronul țării și chiar la acela al Bulgariei.

[3] *Edmond Got* (1822—1901), artist dramatic francez. Se distinge prin verva și fantezia cu care interpretează rolurile comice din repertoriul național.

XXV

Paris,
22 janv. 1886

Mon cher vieux,

Il neige depuis cette nuit; le parc Monceau est saupoudré de blanc, comme un marquis du temps de Louis XV et forme un très joli tableau d'hiver, sous les fenêtres de mon salon.

Par contre, les rues ont un aspect triste et sale, qui engage à ne pas sortir et pourtant il me faudra aller demain soir à une réception chez mr. de Freycinet[1]*, et dans huit jours, à un grand dîner chez le président de la république. Autant de corvées pour moi! Ah! tu as embrassé tout un essaim de jeunes et jolies misses le jour de la St.-Jean? Vieux coquin! quelle bonne aubaine pour toi en plein hiver! et que d'effluves printaniers tu as dû sentir inonder ton cœur.*

Moi je n'ai rien embrassé du tout, hélas!... si, pourtant, je me rappelle avoir embrassé d'un regard mélancolique les phases de la question balcanique[2]*, laquelle est de nature à mécontenter tout le monde.*

Je t'ai envoyé le nouveau numéro des Convorbiri, *je t'enverrai également es autres qui contiendront la suite de l'*Insula Prosta.

Tu peux les garder à perpétuité!

Quant à la lettre que tu veux m'écrire sur Alexandresco[3]*, je l'approuve de tout mon cœur. Il est temps de rendre justice à notre pauvre ami, qui était bien plus grand poète que d'autres, auxquels on a élevé des statues. Toi seul es en état de dire beaucoup de choses ignorées sur cette personnalité disparue.*

Pas de nouvelles intéressantes du pays.

Dieu, que j'attends avec impatience le premier souffle du printemps pour me rendre à Londres!

Nos amitiés à madame Ghica.

Tout à toi,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 805, f. 85—86

XXV

Paris,
22 ian. 1886

Dragul meu,

De azi-noapte ninge; parcul Monceau este pudrat cu alb, ca un marchiz din timpul lui Ludovic al XV-lea, și formează un frumos tablou de iarnă sub ferestrele salonului meu.

În schimb, străzile au un aspect trist și murdar, care te îndeamnă să nu ieși afară, și cu toate acestea va trebui să mă duc mîine seară la o recepție la d-l Freycinet [1], iar peste opt zile, la un mare dineu la președintele republicii. Cîte corvezi pentru mine! Ah! tu ai îmbrățișat un roi de tinere și frumoase domnișoare în ziua de Sf. Ion? Ștrengar bătrîn! ce pleașcă pentru tine în plină iarnă și ce de simțiri primăvăratice trebuie să-ți fi copleșit inima!

Eu, vai! nu am îmbrățișat nimic!... ba da, totuși, îmi amintesc că am îmbrățișat cu o privire melancolică fazele chestiunii balcanice [2], care este de natură a nemulțumi pe toată lumea.

Ți-am trimis noul număr din *Convorbiri*, îți voi trimite de asemenea și pe celelalte, care vor conține urmarea *Insulei Prosta.*

Poți să le păstrezi pentru totdeauna!

Cît despre scrisoarea pe care vrei să mi-o scrii despre Alexandrescu [3], o aprob din toată inima. Este timpul de a face dreptate sărmanului nostru prieten, care era un poet mai mare decît alții, cărora li s-au ridicat statui. Tu singur ești în stare să spui multe lucruri neștiute despre această personalitate dispărută.

Nici o veste interesantă din țară.

Doamne, cu ce nerăbdare aștept prima adiere a primăverii pentru a veni la Londra!

Sentimente prietenești doamnei Ghica.

Al tău,
V. Alecsandri

[1] *Charles de Saulces de Freycinet* (1828—1923), om politic francez.

[2] Aluzie la evenimentele ce avuseseră loc în Bulgaria la cîțiva ani după venirea la tron a lui Alexandru de Battenberg, sprijinit de forțele sociale reacționare. După unirea Rumeliei cu Bulgaria izbucnește conflictul sîrbo-bulgar.

[3] După primirea scrisorii despre Gr. Alexandrescu, V. Alecsandri îi scrie lui Ghica, mulțumind „în numele țării" pentru omagiul care a fost adus poetului dispărut. Cf. scrisoarea din 23 februarie, în V. Alecsandri, *Documente literare inedite*, I, p. 149—150.

XXVI

Paris, 24 janv. 1886

Mon cher vieux,

J'ai été hier à 10 heures du soir par un froid de 6 degrés à la première réception du Quai d'Orsay. Salons splendides et bondés de fracs noirs, d'uniformes militaires et de dames d'un âge certain, chez lesquelles la distinction était amplement remplacée par un développement d'appâts exubérants. A quoi attribuer cette disposition

du beau sexe français à tourner à la dinde truffée? Peut-être à l'abus des truffes, dont on fait une immense consommation dans les dîners de la saison parisienne.

Tout salon ressemble à une basse-cour qui serait bien nourrie pour être livrée aux opérations culinaires. On aperçoit des truffes sous l'épiderme des bourgeois enrichis, épiderme tendre, boursouflée comme la peau des oies qu'on destine à fournir des foies gras. C'est indigeste en diable!

Quant à la conversation, elle roule sur un petit tas de banalités, toujours les mêmes.

Bref, le salon à Paris n'est qu'un prétexte à l'entassement, on semble chercher la solution du problème: le contenu plus grand que le contenant.

Je pense que c'est mieux à Londres.

Te rappelles-tu les articles de Ventura sur la direction théâtrale, alors que tu étais directeur général? Voici un passage de la lettre qu'il vient de m'écrire:

„Le théâtre est dans un état pitoyable. Pour le remettre en état, il faudrait un directeur général à la main de fer, un homme lettré qui aime le théâtre et les lettres, une personne appréciée, agréée par le g-t et qui en même temps puisse en imposer.

Si le prince Ion Ghica était dans le pays, ce serait la seule individualité capable de relever notre scène... etc."

Enfin, on en est arrivé à te rendre justice! Je m'y attendais.

A Paris on gèle, les malheureux chevaux glissent et tombent, les bipèdes aussi. C'est un spectacle fort triste, côté des chevaux, et fort comique, côté des hommes.

Tout à toi,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 805, f. 87—88

XXVI

Paris
24 ian. 1886

Dragul meu,

Am fost ieri la ora zece seara pe un frig de 6 grade la prima recepţie de la Quai d'Orsay. Saloane minunate şi înţesate de fracuri negre, uniforme militare şi de doamne în vîrstă, la care distincţia era din plin înlocuită cu o desfăşurare a farmecelor excesive. Cui trebuie atribuită această dispoziţie a sexului frumos francez de a se asemăna cu nişte curci umplute cu ciuperci? Poate abuzului de ciuperci, din care se consumă cantităţi imense la dineurile sezonului parizian.

Orice salon seamănă cu o curte de păsări bine hrănite pentru a fi gătite. Zăreşti ciupercile sub epiderma burghezilor îmbogăţiţi, epidermă fragedă, umflată ca pielea gîştelor îngrăşate. Este al naibii de indigest!

Cît despre conversaţie, ea alunecă asupra cîtorva banalităţi, mereu aceleaşi.

Pe scurt, salonul la Paris nu este decît un pretext de îngrămădeală, parcă se caută soluţia problemei: conţinutul mai mare decît conţinătorul.

Cred că este mai bine la Londra.

Îţi aduci tu aminte articolele lui Ventura asupra direcţiei teatrale, cînd tu erai director general? Iată un pasaj din scrisoarea pe care mi-o scrie acum:

„Teatrul este într-o stare jalnică. Pentru a-l îndrepta, ar trebui un director general cu mînă de fier, un om cultivat care iubeşte teatrul şi literatura, o persoană apreciată, agreată de guvern şi care în acelaşi timp să poată impune.

Dacă prinţul Ion Ghica ar fi în ţară, ar fi singura individualitate capabilă să ridice scena noastră... etc."

În sfîrşit, au ajuns să-ţi recunoască meritele! Mă aşteptam.

La Paris îngheţi, nenorociţii de cai alunecă şi cad, bipezii asemenea. Este un spectacol foarte trist în ce priveşte caii şi foarte caraghios în ce priveşte oamenii.

Al tău,
V. Alecsandri

XXVII

Paris,
12 avril 1886

Mon cher vieux,

L'arrivée du printemps me fait toujours pousser des ailes et me donne la nostalgie des voyages. C'est une maladie périodique, une sorte de fièvre qui me prend chaque année avec des accès dont l'âge n'a nullement diminué l'intensité! Chaque printemps je lance mes regards vers tous les horizons et je me demande quelle direction prendrai-je?

Cette fois-ci c'est vers le midi que la folle du logis a des tendances à s'égarer. Lisbonne, dont tu m'as fait une description si attrayante, m'attire plus que jamais par la perspective des fêtes que l'on y prépare à l'occasion du mariage de la princesse Amelia d'Orléans avec le duc de Bragance.

Est-ce que le roi n'aurait pas la bonne idée de s'y faire représenter par quelqu'un? En ce cas, je demande la préférence.

Sonde un peu Bratiano et Pherykides à ce sujet et donne-moi une réponse immédiate, mais tâche qu'elle soit conforme à mes désirs.

Je t'enverrai une belle poésie des rives du Tage, que je te dédierai de bon cœur

A-t-on lu à l'Académie ton article biographique sur Alexandresco? Il a dû plaire et beaucoup intéresser le public.

Charles[1] *a-t-il exécuté son projet de faire représenter à la salle Bossel*[2] *son* Marchand de Venise? *Quel effet a produit cette traduction fidèle de Shakespeare?*

La Aristizza ne fait-elle plus partie du Grand Théâtre? Est-ce qu'on aurait la sotte idée de la remplacer par une autre artiste? Alors adieu à mes pièces en vers! Getta et Julie ne reverront plus la rampe!

Donne-moi quelques nouvelles de Bucarest, des séances académiques et parlementaires. Elles romperont la monotonie de celles qui nous arrivent de Decazeville, de Charleroi, de Sofia, de Belgrade et d'Athènes.

Mille amitiés de la part de Pauline et de Marie. A quand ton retour au milieu de nous?

T.à.t.,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 805, f. 109—110

XXVII

Paris,
12 aprilie 1886

Dragul meu,

Sosirea primăverii face întotdeauna să-mi crească aripi și îmi trezește dorul de călătorii. Este o boală periodică, un fel de febră care mă apucă în fiecare an cu accese cărora anii n-au făcut să le scadă intensitatea. În fiecare primăvară îmi arunc ochii spre toate orizonturile și mă întreb ce direcție voi lua.

De data aceasta imaginația are tendința să rătăcească spre miazăzi. Lisabona, despre care mi-ai făcut o descriere atît de atrăgătoare, mă îmbie mai mult decît oricînd pentru perspectiva serbărilor care se pregătesc acolo cu ocazia căsătoriei prințesei Amelia d'Orléans cu ducele de Bragance.

Oare regele nu va avea buna idee de a se face reprezentat de către cineva acolo? În acest caz, cer preferința.

Sondează puțin pe Brătianu și Pherekide despre aceasta și dă-mi un răspuns imediat, dar încearcă să fie potrivit dorințelor mele.

Îți voi trimite o frumoasă poezie de pe marginea Tajoului, pe care ți-o voi dedica din toată inima.

S-a citit la Academie articolul tău biografic despre Alexandrescu? Trebuie să fi plăcut și să fi interesat mult publicul.

Scarlat [1] și-a executat proiectul de a i se reprezenta la sala Bossel [2] traducerea sa *Negußătorul din Veneția*? Ce efect a produs această traducere fidelă a lui Shakespeare?

Aristizza nu mai face parte din Teatrul Mare? Vor avea proasta idee de a o înlocui cu altă artistă? Atunci, adio, piesele mele în versuri! Geta și Iulia nu vor mai revedea rampa!

Dă-mi cîteva veşti despre Bucureşti, despre şedinţele academice şi parlamentare. Vor întrerupe monotonia celor care ne vin de la Decazeville, Charleroi, Sofia, Belgrad şi Atena.

Mii de sentimente prieteneşti de la Paulina şi de la Marie. Pe cînd întoarcerea ta printre noi?

Al tău,
V. Alecsandri

[1] Scarlat I. Ghica.

[2] Sala Bossel, în faţa Teatrului Naţional, pe Calea Victoriei. Aici se dădeau spectacolele Teatrului Naţional înainte de a-şi avea propria sa clădire. Sala a fost folosită de diverse companii teatrale.

XXVIII

Paris,
2 janv. 1887

Mon cher vieux,

Ton fils est venu chercher ton manuscrit pour le confier à mr. Nedeyano[1].

Hier j'ai endossé mon uniforme doré sur tranche pour aller la souhaiter bonne, heureuse au président de la république. Tous les ambassadeurs, ministres, chargés d'affaires, conseillers et attachés — tant civils, que militaires — se sont coudoyés pendant une demi-heure dans les salons diplomatiques de l'Elysée et ont eu l'occasion de faire étalage de leurs décorations — aussi nombreuses que variées. Le plus chargé de tous m'a paru être le grec... Les aurait-il gagnées aux cartes, en faisant sauter la coupe? C'est la question que s'est adressée lord Lyons.

Le nonce apostolique a adressé à mr. Grevy [2] *une touchante allocution de Nouvel An et a reçu en réponse quelques phrases flatteuses pour le corps diplomatique et après cela nous sommes partis pour faire admirer ses broderies dans les rues de Paris. On appelle cela une grande réception à l'Elysée et bien des naïfs envient notre bonheur!*

Le soir a été plus gai, car j'ai eu à dîner l'aimable princesse Adèle Morouzzi avec sa toute gracieuse jeune fille. Arrivées depuis deux jours de Wiesbaden et Berlin, elles partent après-demain pour Nice. Je la regrette, parce que sa présence à Paris m'aurait amplement dédommagé du peu d'agrément que m'offre la colonie roumaine.

*Une bonne nouvelle. Je me suis remis au travail et dans l'espace de cinq jours j'ai déjà bâclé un nouvel acte pour ma pièce d'*Ovide*, que j'ai décidé de refondre entièrement. On dit que c'est seulement le premier pas qui coûte... pour moi c'est le premier vers... Une fois venu dans de bonnes conditions, le reste coule de source. J'espère terminer mon œuvre dans une quinzaine de jours, si quelque ennui imprévu ne viendra m'interrompre.*

As-tu entendu que Maioresco va divorcer, pour épouser m-lle Rosetti, la fille de Radu Rosetti?

Est-ce que Schopenhauer lui aurait détraqué le cerveau? On dit qu'il a quitté sa maison pour loger dans un hôtel ou ailleurs... Amour, amour, voilà bien de tes coups!

Tu m'annonces ton départ pour Bucarest vers la fin de février. Pourquoi faire? La session académique n'ouvre pas à cette époque. Je suppose que ce n'est pas pour y aller soigner ta santé... Quoiqu'il en soit, tu devras passer par Paris, et c'est ce qui m'intéresse le plus.

Tout à toi,

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom., 806, f. 1—2

XXVIII

Paris
2 ian. 1887

Dragul meu,

Fiul tău a venit să ia manuscrisul tău pentru a-l încredința d-lui Nedeianu [1].

Ieri mi-am pus uniforma cu galoane aurite pentru a mă duce să urez președintelui republicii un an bun și fericit. Toți ambasadorii, miniștrii, însărcinații de afaceri, consilierii și atașații — atît civili, cît și militari — s-au aflat alături timp de o jumătate de oră în saloanele diplomatice ale Elyseului și au avut ocazia să-și arate decorațiile — pe cît de numeroase, pe atît de variate. Cel mai încărcat dintre toți mi s-a părut grecul... Le-o fi cîștigat la joc, trișînd la tăiatul cărților? Este întrebarea pe care și-a pus-o lordul Lyons.

Nunțiul apostolic a adresat d-lui Grevy [2] o mișcătoare alocuție de Anul nou și a primit ca răspuns cîteva fraze măgulitoare pentru corpul diplomatic, după aceea am plecat să fim admirați pe străzile Parisului. Asta se cheamă o mare recepție la Elysée, și mulți naivi invidiază fericirea noastră!...

Seara a fost mai veselă, căci am avut la masă pe agreabila prințesă Adela Moruzzi, cu grațioasa sa fiică. Sosite de două zile de la Wiesbaden și Berlin, pleacă poimîine la Nisa. Îmi pare rău, pentru că prezența ei la Paris m-ar fi despăgubit de puțina plăcere pe care mi-o oferă colonia romînă.

O veste bună. M-am apucat de lucru, și în timp de cinci zile am și terminat un nou act pentru piesa *Ovidiu*, pe care am hotărît să o refac în întregime. Se spune că numai începutul este greu... la mine numai primul vers... O dată venit în bune condiții, restul curge ca din izvor. Nădăjduiesc să-mi termin opera în cincisprezece zile dacă vreo nemulțumire neașteptată nu va veni să mă întrerupă.

Ai auzit că Maiorescu va divorța pentru a se căsători cu d-ra Rosetti, fiica lui Radu Rosetti?

Oare Schopenhauer i-o fi deranjat creierul? Se spune că și-a părăsit casa pentru a locui într-un hotel sau aiurea... Dragoste, dragoste, astea sînt loviturile tale!

Îmi anunţi plecarea ta la Bucureşti pe la sfîrşitul lui februarie. Pentru ce? Sesiunea academică nu se deschide în această epocă. Cred că nu este pentru a-ţi îngriji sănătatea acolo... Oricum va fi, va trebui să treci prin Paris, şi asta e tot ce mă interesează.

Al tău,
V. Alecsandri

[1] Dimitrie Nedeianu, secretarul Legaţiei romîne de la Londra.
[2] *Jules Grevy* (1807—1891), om politic francez, preşedinte al republicii la acea dată.

XXIX

Mirceşti,
7 sept. 1887

Mon cher vieux,

Tu es de retour à Londres après avoir fait l'école buissonnière en Ecosse, en Irlande, en Allemagne, en Suisse et dans le Midi de la France. C'est une belle tournée, qui, grâce à Dieu, n'a été contrariée par aucun incident inattendu. Pour ma part, le guignon continue à me poursuivre cette année comme l'année passée, et ce guignon est représenté par le choléra!!!

J'avais formé le magnifique projet de retourner en France par Constantinople, Smyrne, Athènes, Messine, Palermo, Naples et Rome. Patatras! Tout s'écroule devant l'apparition du fléau dans les contrées que je désirai tant revoir après de longues années. Je devais y consacrer tout le mois d'octobre, afin de rentrer à Paris vers le 5/17 novembre, comme à l'ordinaire; mais, puisque le microbe cholérique a déjà envahi Malte, la Sicile et même Rome, je trouve bon de ne pas l'affronter et de prolonger, par conséquent, mon séjour en Roumanie.

Le temps dans nos parages est de toute splendeur, un vrai temps de touriste favorisé du ciel, mais par contre une saison fatale pour l'agriculture. La sécheresse la plus complète menace de réduire notre population à la famine la plus cruelle, et si le gouvernement ne prendra pas de mesures à temps, on aura à déplorer des calamités de toute sorte.

Tu sais peut-être que la terre de Mirceşti me reste sur les bras, par suite de la défection de mon arménien de fermier. J'ai tenté de faire face à ce désagrément en me livrant aux travaux agricoles; immédiatement Pauline a fait ensemencer dix falches de colza. Peu de jours après, la plante avait germé et semblait me promettre une belle récolte pour le printemps prochain... Déception! La sécheresse s'en mêle elle fait surgir des milliers de vers, qui, dans l'espace de 24 heures, fauchent les nouvelles pousses et dévorent les racines. Table rase! Perte sèche de 5 à 6.000 francs. D'un autre côté, mes labeurs d'automne sont faits, gâchette pour 4.000 fr. de blé,

afin de procéder aux semailles, mais pas de pluie et, par conséquent, stagnation des travaux partout. Est-ce assez exquiquisant? Pauline est désolée, moi je vois les choses en philosophe et, comme les turcs, je me contente de dire: Alah!

*Heureux de respirer l'air et le soleil de Mircești, je me propose de prolonger mon séjour ici jusqu'au 24 sept. A cette époque je me rendrai à Bucarest pour assister à deux répétitions générales d'*Ovide *retouché et le 30 sept. j'irai retrouver ma chambre au château de Peleche, où je séjournerai tranquillement jusqu'au 1*[er] *novembre.*

La princesse Ghica[1] *et Alexandre sont à Miclaoucheny. Nous avons eu leur visite hier et j'ai appris que ta nouvelle maison de Ghergany est presque achevée dans d'excellentes conditions. Décidément, ce que femme veut Dieu le veut. Madame Stourza*[2] *m'a apporté du beau papier pour que j'y copie le poème de* Marioara Florioara, *choisi par toi. Ce sera fait en dépit de ma douce paresse. J'y ajouterai même une nouvelle pièce de vers, dédiée à ta fille*[3].

As-tu rencontré l'auteur[4] *de la* Reine du Cuivre *à Aix-les-Bains et l'as-tu retrouvé à Paris? Que fait-elle de sa beauté?*

Tout à toi,
V. Alecsandri

Mille bonnes amitiés de la part de la colonie de Mircești.

Tu me parles dans ta lettre d'une idylle que je t'aurai envoyée et que l'on t'aurait volée. Je ne me rappelle nullement et je ne saurai te procurer un duplicata.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 806, f. 39—40

XXIX

Mircești,
7 sept. 1887

Dragul meu,

Te-ai întors la Londra după ce ai hoinărit prin Scoția, Irlanda, Germania, Elveția și sudul Franței. Un frumos turneu care, din mila Domnului, n-a fost împiedicat de nici o întîmplare neprevăzută. În ce mă privește, ghinionul continuă să mă urmărească anul acesta ca și anul trecut, și acest ghinion este reprezentat prin holeră!!!

Făcusem mărețul plan de a mă întoarce în Franța prin Constantinopol, Smirna, Atena, Messina, Palermo, Napoli și Roma! Buf! Totul se prăbușește în fața apariției flagelului prin părțile pe care doream atît să le revăd după ani îndelungați. Trebuia să petrec acolo toată luna octombrie, astfel ca să mă întorc la Paris pe la 5/17 noiembrie, ca de obicei; dar, pentru că microbul holeric a și invadat

Malta, Sicilia și chiar Roma, socotesc mai potrivit să nu-l înfrunt și, prin urmare, să-mi prelungesc șederea în Romînia.

Pe meleagurile noastre timpul este minunat, un adevărat timp de turist ajutat de cer, dar, dimpotrivă, un sezon nenorocit pentru agricultură. O secetă totală amenință să aducă populația la o foamete din cele mai cumplite, și dacă guvernul nu va lua măsuri la timp, o să avem să ne plîngem de tot soiul de nenorociri.

Știi poate că moșia Mircești mi-a rămas în sarcină, în urma defecțiunii arendașului meu armean. Am încercat să fac față acestei neplăceri dedîndu-mă la lucrări agricole; de îndată Paulina a pus să se însămînțeze cu rapiță zece fălci. Puțin după aceea planta a germinat și părea că-mi făgăduiește o frumoasă recoltă pentru primăvara viitoare... Decepție! Seceta se amestecă, face să apară mii de viermi, care, în timp de douăzeci și patru de ore, seceră planta încolțită și mănîncă rădăcinile. *Tabula rasa!* Pagubă sigură de 5 pînă la 6.000 de franci. Pe de altă parte, lucrările mele de toamnă sînt făcute, grîu stricat * în valoare de 4.000 de franci, pentru a proceda la însămînțare, dar nici pic de ploaie și, în consecință, oprire peste tot a lucrărilor. Este destul de frumos **? Paulina este desperată, eu văd lucrurile ca un filozof și, ca un turc, mă mulțumesc să spun: Alah!

Fericit de a respira aerul și soarele din Mircești, îmi propun să prelungesc rămînerea mea aici pînă la 24 sept. La această dată mă voi duce la București pentru a asista la două repetiții generale ale lui *Ovidiu* refăcut și la 30 sept. mă voi duce să-mi regăsesc camera la castelul Peleș, unde voi rămîne liniștit pînă la 1 noiembrie.

Prințesa Ghica și Alexandru [1] sînt la Miclăușani. Ne-au vizitat ieri și am aflat că noua ta casă din Ghergani este aproape gata în condiții excelente. Hotărît, ce vrea femeia vrea și Dumnezeu! Doamna Sturdza [2] mi-a adus niște hîrtie frumoasă ca să copiez pe ea poemul *Marioara Florioara* ales de tine. O voi face în ciuda dulcii mele leneviri. Voi adăuga chiar o nouă bucată în versuri, dedicată fiicei tale. [3]

Ai întîlnit pe autoarea [4] cărții *Regina aramei* la Aix-les-Bains și ai regăsit-o la Paris? Tot frumoasă?

Al tău,
V. Alecsandri

Mii de bune sentimente din partea coloniei din Mircești.

Îmi vorbești în scrisoarea ta despre o idilă pe care ți-am trimis-o și care ți s-ar fi furat. Nu îmi amintesc și nu-ți voi putea trimite un duplicat.

[1] Soția și fiul lui Ion Ghica.

[2] Marie Sturdza, fiica lui Ion Ghica, cf. aici, p. 66, n. 2, a lucrat artistic, pentru a-l oferi tatălui său, un manuscris decorat cu miniaturi și chenare ornamentate în genul cum se lucrau în evul mediu manuscrisele religioase, „*les livres d'heures*", unele rămase celebre. Pe paginile astfel

* Cuvîntul *gâchette* înseamnă *trăgaci*, care nu-și are aici rostul. Poetul creează un cuvînt *gâchette* cu sensul verbului *gâcher*, care înseamnează a strica, a risipi.

** Exagerare a cuvîntului *exquis*, tot o creație a poetului.

împodobite a transcris, sau a dat să i se transcrie, versuri, amintiri... la început figurează miniatura castelului medieval de la Miclăuşani, despre care vorbeşte poetul în scrisoarea următoare. Manuscrisul Mariei Sturdza se află în Biblioteca Acad. R.P.R., ms. rom. *2.879*, din care reproducem aici două file.

[3] Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. *809*, f. 158, poezia dedicată „Doamnei Maria Sturza, născută Ghica", Mirceşti, 1887.

[4] Blanche Roosvelt (Bianca Marquetti, Marchetti, Maqueta...), scriitoare americană, decorată de Academia Franceză, autoare a mai multor romane şi biografii. Academicianul Perpessicius a evocat figura acestei graţioase femei, care a preocupat pe Alecsandri, aşa cum rezultă din corespondenţa sa cu I. Ghica. Cf. Perpessicius, *Bianca Marquetti*, în *Tribuna*, II (1958) p. 6—7, 9.

XXX

Mirceşti,
20 sept. 1887

Mon cher vieux,

Ton billet m'a trouvé à Mirceşti, d'où je me propose de partir le 23 pour Bucarest.

*Le théâtre va ouvrir le 26; j'aurai donc le temps d'assister à deux répétitions générales et à la représentation d'*Ovide, *après quoi je me rendrai d'abord à Ghergany, pour visiter ta nouvelle maison, et enfin à Sinaia. Une fois installé au château, je m'occuperai de toutes les commissions dont on m'a chargé de tous côtés! Il va sans dire que je commencerai par les tiennes. Ma première, datée de là, sera pour toi.*

Le temps est de toute splendeur, j'en suis doublement satisfait: comme agriculteur et comme poète.

Hier je me suis aventuré au-delà du Sireth pour aller admirer de loin le château moyen-âge de Miclaoucheny, que je me propose d'aller visiter à fond avec Pauline à mon retour de Bucarest.

J'ai remis à madame Stourza la copie sur beau papier d'album du poème de Marioara Florioara [1], *accompagnée d'une petite pièce de vers adressée à ta fille. Elle a été ravie de mon envoi.*

La princesse doit être déjà à Londres. Présente-lui toutes mes affections et reçois pour ta part mes meilleurs souhaits de bonheur, de santé et de succès de toute sorte.

Tout à toi,
V. Alecsandri

Le père de G. Bengesco est mort. Je ne sais ce qu'est devenu mon premier secrétaire. Amitiés à Kingston.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 806, f. 41—42

XXX

Mircești,
20 sept. 1887

Dragul meu,

Biletul tău m-a găsit la Mircești, de unde îmi propun să plec la 23 la București.

Teatrul se va deschide la 26; voi avea deci timpul să asist la două repetiții generale și la reprezentarea lui *Ovidiu*, după care mă voi duce mai întîi la Ghergani, pentru a vizita noua ta casă, și, în sfîrșit, la Sinaia. O dată instalat la castel, mă voi ocupa de toate comisioanele cu care am fost însărcinat din toate părțile. Se înțelege că voi începe cu ale tale. Prima mea scrisoare, datată de acolo, va fi pentru tine.

Timpul este minunat, sînt de două ori mulțumit: ca agricultor și ca poet.

Ieri m-am aventurat dincolo de Siret pentru a mă duce să admir din depărtare castelul medieval de la Miclăușani, pe care îmi propun să-l vizitez amănunțit cu Paulina la întoarcerea mea din București.

Am dat doamnei Sturdza copia, pe hîrtie frumoasă de album, a poemului *Marioara Florioara* [1], însoțită de o mică bucată în versuri adresată fiicei tale. A fost încîntată de darul meu.

Prințesa trebuie să fie deja la Londra. Arată-i toată afecțiunea mea, iar tu primește cele mai bune urări de fericire, de sănătate și de succese de tot felul.

Al tău,
V. Alecsandri

Tatăl lui G. Bengescu a murit. Nu știu ce a devenit primul meu secretar. Bune sentimente lui Kingston.

[1] Cf. aici, p. 97—98, n. 2 și 3.

XXXI

Mircești,
8 août 1889

Mon cher vieux,

J'ai lu dans les journaux de Bucarest que tu y as fait plusieurs apparitions et que tu as poussé une pointe jusqu'à Sinaia. Bravo ! c'est une preuve que l'air du pays t'est propice, mais as tu fini par prendre pied à Ghergany?

Pour ma part, je n'ai pas bougé de Mircești et je ne me sens nullement des velléités de déplacement, avant l'époque où je me propose d'aller à Sinaia. Il va sans dire que je ferai un détour pour t'aller voir à Ghergany.

J'ai pour hôte Alexandre Papadopoulo-Callimah [1], *le seul des académiciens qui travaille à outrance. Il me lit chaque jour quelques parties fort intéressantes de ses*

nombreux manuscrits, qui attendent leur tour de publication. Voilà un homme modeste et laborieux, qui a mérité bien mieux que d'autres de ses collègues un prix académique, mais qu'on a toujours oublié de récompenser, et pourtant son bagage littéraire est considérable et d'une valeur réelle.

Je viens d'apprendre par lui que la Revista nouă *a annoncé la prochaine publication dans ses colonnes d'un certain nombre de lettres que je t'ai écrites à diverses époques. Je penche à croire que c'est là une bourde, dans le cas contraire je te prie de ne rien publier de ma correspondance particulière avec toi avant que j'en prenne connaissance et que je ne m'assure, par moi-même, si ces lettres méritent de voir le jour*[2].

Mon blé est battu, j'ai ouvert ma tarabe, et pas d'acquéreurs, hélas! Pauline est déçue dans ses espérances, moi, selon mon habitude, je me ris de cette stagnation commerciale et je ne demande que du beau temps et de la santé pour toi, les tiens, moi et les miens.

Vale!

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 79.877

XXXI

Mircești,
8 august 1889

Dragul meu,

Am citit în jurnalele din București că ți-ai făcut acolo mai multe apariții și că ai ajuns chiar pînă la Sinaia. Bravo! este o dovadă că aerul țării îți convine, dar ai ajuns să te stabilești la Ghergani?

În ce mă privește, nu m-am mișcat de la Mircești și nu simt nici o dorință de deplasare pînă la data în care îmi propun să merg la Sinaia. Se înțelege că voi face un ocol pentru ca să viu să te văd la Ghergani.

Am ca oaspete pe Alexandru Papadopol-Calimah [1], singurul dintre academicieni care lucrează peste măsură. Îmi citește în fiecare zi cîteva părți foarte interesante din numeroasele sale manuscrise, care își așteaptă rîndul la publicare. Iată un om modest și muncitor, care a meritat mult mai mult decît alții dintre colegii săi un premiu academic, dar pe care au uitat mereu să-l răsplătească, și cu toate acestea bagajul său literar este considerabil și de o reală valoare.

Aflu de la el că *Revista nouă* a anunțat apropiata publicare în coloanele sale a unui oarecare număr de scrisori, pe care ți le-am scris la diverse epoci. Înclin să cred că este o minciună; în caz contrariu, te rog să nu publici nimic din corespondența mea particulară cu tine pînă nu iau cunoștință de ea și nu mă asigur, prin mine însumi, că aceste scrisori merită să vadă lumina zilei [2].

Grîul meu este treierat, mi-am deschis taraba, dar vai! nu sînt cumpărători. Paulina este dezamăgită în speranțele sale, eu, după obiceiul meu, îmi rîd

de această stagnare comercială şi nu cer decît timp frumos şi sănătate pentru tine, pentru ai tăi, pentru mine şi ai mei.

Vale!

V. Alecsandri

[1] *Alex. Papadopol-Calimah* (1833—1898), istoric şi om politic, a luptat pentru unire. A fost ministru de externe în 1865—1866 şi de culte în 1868. A fost membru al Academiei Romîne şi a lăsat însemnate lucrări istorice.

[2] Ion Ghica îl asigură că nu a intenţionat publicarea corespondenţei lor particulare în *Revista nouă*. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. *4.499*, f. 111—112. Alarma poetului dovedeşte că a fost neîntemeiată părerea urmaşilor că şi-ar fi supravegheat redactarea corespondenţei particulare în vederea unei eventuale publicări a ei în viitor.

XXXII

Paris
27 nov. 1889

Mon cher vieux,

Ton article intitulé Două călătorii în vis *est d'un intérêt palpitant, et je t'a lu d'un trait, en faisant des vœux pour que nos hommes d'état puissent se pénétrer des grandes vérités qu'il renferme et s'attachent à les appliquer à notre pays. Quels services sérieux ne lui rendraient-ils pas au lieu de perdre leur temps, leur intelligence et leurs efforts en luttes stériles de prépondérance de partis. Hélas ! à les voir se démener dans le vide, ils produisent l'effet de moulins à vent qui se meuvent au fond de l'horizon avec des rotations désordonnées et des bruits assourdissants, sans avoir de quoi moudre* [1]. *Ils semblent n'avoir d'autre mobile et d'autre but que celui de former un seul et grand parti, le parti de ne rien faire.*

Il faut publier ton article au plus tôt ; il est bien pensé et bien écrit, c'est une œuvre saine et réellement patriotique. Je dis saine, car pendant tout le temps que j'ai mis à la lire, je me suis senti mieux portant et que j'ai complètement oublié Louis Lurine [2]. *Oh ! si tu pouvais me procurer chaque jour un remède de ce genre, j'enverrais promener toute la Faculté de médecine, qui bien souvent n'a pas celui de soulager efficacement nos maux.*

L'ânerie de la domestique est fort plaisante, on dirait une jocrisserie de Ili. Cet animal de retour à Mirceşti a excité l'hilarité de tous les paysans par son langage franco-roumain, estropié des deux bouts.

Pauline est dans la jubilation ! Elle a gagné trois lots à la tombola d'Anvers-Paris qui vient d'être tirée au Palais de l'industrie: 1) une caisse de liqueurs moscovites, 2) une caissette de cigarres et 3) un porte-cigarettes en argent doré et guilloché. Depuis, elle ne rêve que loteries dans l'espoir de mettre la main sur quelque gros lot de 500.000 fr. pour se construire une belle maison à Mirceşti et préparer de magnifiques dots à Marguerite et Hélène [3]. *Je crains que ce premier appât ne lui coûte cher.*

J'ai vu Slade avant-hier; il m'a donné de tes nouvelles et m'a fait une description fort attrayante de Hastings. C'est un endroit très fréquenté du high-life à ce qu'il m'a dit.

Profite de cet agréable séjour pour reprendre des forces et pour composer de nouvelles lettres, qui aient le don de fermer tous les robinets... voire même celui de la sottise et de la jactance de quelques-uns de nos grands politiques.

Tout à toi,
V. Alecsandri

Nos meilleures amitiés à m-me Ghica.
Je te renvoie l'article à Hastings.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 807, f. 65—66

XXXII

Paris,
27 nov. 1889

Dragul meu,

Articolul tău intitulat *Două călătorii în vis* este de un mare interes și te-am citit dintr-o răsuflare, făcînd urări ca oamenii noștri de stat să se poată pătrunde de marile adevăruri pe care le cuprinde și să-și dea silința să le folosească pentru țara noastră. Ce servicii serioase nu i-ar aduce în loc de a-și pierde timpul, inteligența și eforturile în lupte sterile de preponderență a partidelor. Vai! văzîndu-i cum se agită în gol, produc efectul morilor de vînt care se mișcă în fundul orizontului cu rotiri dezordonate și zgomote asurzitoare, fără să aibă ce măcina [1]. Pare că nu urmăresc altceva și nu au alt scop decît acela de a forma un singur și mare partid, partidul care să nu facă nimic *.

Trebuie să-ți publici articolul cît mai repede; este bine gîndit și bine scris, este o operă sănătoasă și realmente patriotică. Spun sănătoasă, căci tot timpul cît mi-a trebuit să o citesc, m-am simțit mai bine și am uitat definitiv pe Louis Lurine. [2] Oh! dacă ai putea să-mi procuri în fiecare zi un remediu de felul acesta, aș trimite la plimbare toată Facultatea de medicină, care adesea nu are pe acela de a ne ușura în mod eficace suferințele.

Prostia servitoarei este foarte hazlie, s-ar zice că este o nerozie a lui Ili. Acest animal, întors la Mircești, a stîrnit hazul tutùror țăranilor prin limbajul său franco-romîn, ciuntit din amîndouă părțile.

Paulina e fericită! A cîștigat trei premii la tombola din Anvers-Paris, care s-a tras acum la Palatul industriei: 1) o cutie cu lichioruri moscovite, 2) o casetă cu țigări și 3) un portțigaret de argint aurit și gravat. De atunci ea nu visează decît loterii, în speranța de a pune mîna pe vreun mare lot de 500.000 fr. pentru a-și

* În limba franceză, joc de cuvinte pe omonimele *parti* = partid, și *parti* = hotărîre.

construi o casă frumoasă la Mircești și a pregăti dote frumoase Margaretei și Elenei[3]. Îmi e teamă ca această primă atracție să nu o coste scump.

L-am văzut pe Slade alaltăieri; mi-a dat vești despre tine și mi-a făcut o descriere foarte atrăgătoare despre Hastings. După cum mi-a spus, este un loc foarte căutat de *high-life*.

Profită de această plăcută ședere pentru a-ți regăsi puterile și pentru a compune noi scrisori, care să aibă darul de a închide toate robinetele... chiar și pe acela al prostiei și al îngîmfării unora dintre politicienii noștri.

Al tău,
V. Alecsandri

Bunele noastre sentimente d-nei Ghica.
Îți înapoiez articolul la Hastings.

[1] Această imagine o folosise în fabula *Moara de vînt* (1863, dedicată lui Donici), care, publicată ca foaie volantă, a circulat mult printre contemporani.

[2] Aluzie la boala de care se trata.

[3] Nepoatele poetului, cf. aici, p. 6, n. 3.

XXXIII

Paris,
19 mars 1890

Mon cher vieux,

*Grâce à Dieu j'ai pu enfin me remettre au travail depuis une semaine et j'a refondu en entier ma pièce d'*Ovide, *que je me propose de faire imprimer à Bucarest dans le même format que* Despot. *Le manuscrit est prêt et je n'attends qu'un mot de réponse affirmative de Socec pour le lui expédier par la poste. Cette pièce avait beaucoup de défauts dus à la précipitation que j'avais mise à la faire (en quarante jours j'avais bâclé quatre actes en vers).*

Je crois avoir remédié à une partie de ces défauts et que ma dernière œuvre dramatique a dû gagner au point de vue de l'art scénique (sans calembour). [...]

Ici, depuis ce matin, nous jouissons de la présence d'un nouveau ministère sous la présidence de mr. Freycinet, surnommé la souris blanche... Je suis en bons termes avec lui et je ne suis pas fâché qu'il ait remplacé Tirard[1]*, l'admirateur de G. Bibesco pendant l'époque de l'exposition. Je parie que ce prétendant grotesque a pris le deuil en apprenant la culbute de son ami, culbute d'autant plus ridicule qu'elle a eu lieu à propos de raisins secs.*

La princesse artiste est arrivée ici depuis quelques jours, mais on dit qu'elle vit très retirée. Bengesco, le bien informé, vient de m'annoncer que le mari d'icelle est arrivé également de Rome, dans le but de demander de l'argent à sa femme. C'est elle, dit-on, qui tient la bourse et se refuse de l'ouvrir, aussi le prince menace de s'en

retourner à Rome dans deux jours, à moins qu'il n'aille remplacer son épouse à Londres et ne te propose de le loger chez toi pour te donner des leçons d'italien.

La colonie roumaine s'est augmentée de deux dames Cantacuzène, ta belle-sœur[2] *d'abord, puis la présidente*[3] *de la Chambre. Ma femme a rencontré m-me de Kotzebue chez m-me de Freycinet; elles ont beaucoup causé de toi. Le résultat de cette conversation est satisfaisant au point de vue des nouvelles de ta santé. Moi-même je me sens mieux, sans être encore tout à fait bien, mais j'en suis arrivé à dire comme Michel Daniel:* dacă *nu* ploă, macar kikiri *(picură).*

Je voudrais bien savoir de quelle nature est le nanan que Lahovary désirerait au cas où il se retirerait du ministère. Est-ce le poste de Paris ou celui de Londres? Je sais que m-me Lahovary[4] *a depuis longtemps mis l'œil sur mon poste, lequel lui procurerait beaucoup de plaisir, ainsi que l'occasion de faire étalage de ses toilettes pour éclipser les élégantes parisiennes, mais je ne crois pas que son mari veuille abandonner la lutte sur la scène politique de Bucarest. Quoiqu'il en soit, je m'en bats l'orbite.*

Tout à toi,
V. Alecsandri

Nos meilleures amitiés à m-me Ghica.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 807, f. 87—88

XXXIII

Paris,
19 martie 1890

Dragul meu,

Din mila lui Dumnezeu am putut în sfîrșit să mă apuc de lucru de o săptămînă și am refăcut în întregime piesa mea *Ovidiu*, pe care îmi propun să o imprim la București în același format ca *Despot*. Manuscrisul este gata și nu aștept decît un cuvînt afirmativ de la Socec pentru a i-l expedia prin poștă. Această piesă avea multe defecte datorită grabei pe care o pusesem la făurirea ei (în patruzeci de zile dădusem gata patru acte în versuri).

Cred că am îndreptat o parte din aceste defecte și că ultima mea operă dramatică trebuie să fi cîștigat din punctul de vedere al artei scenice (fără calambur) *. [...]

Aici, de azi de dimineață, ne bucurăm de prezența unui nou minister sub președinția d-lui Freycinet, supranumit șoarecele alb... Sînt în termeni buni cu el și nu sînt supărat că a înlocuit pe Tirard[1], admiratorul lui G. Bibescu în timpul expoziției. Pun pariu că acest caraghios pretendent și-a pus doliu aflînd căderea prietenului său, cădere cu atît mai ridiculă cu cît a avut loc din pricina stafidelor.

* În limba franceză se creează un calambur prin omonimele *art scénique* = arta scenică, și *arsenic* = arsenic.

Prinţesa artistă a sosit aici de cîteva zile, dar se zice că trăieşte foarte retrasă Bengescu, cel mai bine informat, mă anunţă că soţul acesteia a sosit de asemenea de la Roma, cu scopul de-a cere bani soţiei sale. Se zice că ea este cea care ţine punga şi refuză să o deschidă, aşa că prinţul ameninţă să se întoarcă la Roma peste două zile, numai dacă nu se va duce să înlocuiască pe soţia sa la Londra şi nu-ţi va propune să locuiască la tine pentru a-ţi da lecţii de italiană.

Colonia romînă a crescut cu două doamne Cantacuzino, mai întîi cumnata [2] ta, apoi preşedinta [3] Camerei. Soţia mea a întîlnit pe d-na de Kotzebue la d-na de Freycinet; au vorbit mult despre tine. Rezultatul acestei conversaţii este satisfăcător din punct de vedere al noutăţilor despre sănătatea ta. Eu însumi mă simt mai bine, fără să fiu încă cu totul bine, dar am ajuns să spun ca Mihail Daniel: *Dacă nu ploă măcar kikiri* (picură) *.

Aş vrea mult să ştiu ce bunătăţi ar dori Lahovari [4] în cazul în care s-ar retrage de la minister. Postul de la Paris sau cel de la Londra? Ştiu că d-na Lahovari a pus de mult ochii pe postul meu, care i-ar face multă plăcere, cum şi ocazia de a-şi arăta toaletele, pentru a eclipsa pe elegantele pariziene, dar nu cred că bărbatul său ar vrea să părăsească lupta de pe scena politică din Bucureşti. Oricum ar fi, nu mă sinchisesc nicidecum.

Al tău,
V. Alecsandri

Cele mai bune sentimente d-nei Ghica.

[1] *Pierre Emmanuel Tirard* (1827—1893), om politic francez, fost membru al Comunei, ministru de comerţ şi finanţe, prim-ministru în 1887 şi 1889.

[2] Maria Cantacuzino, sora Alexandrinei Ghica şi mama doctorului Ion Cantacuzino.

[3] Soţia lui *George Gr. Cantacuzino* (1837—1913), zis Nababul, şeful partidului conservator, ministru şi preşedinte al Camerei.

[4] *Alexandru Lahovari* (1841—1897), om politic, atunci ministru al afacerilor străine în guvernul format de partidul conservator.

XXXIV

Mirceşti,
18/30 juin [1890] [1].

Mon cher vieux,

Nous jouissons dans ces parages d'un temps splendide et d'une chaleur qui me pénètre agréablement jusqu'à la moelle des os. C'est-à-dire que je passe une grande partie de mes journées sous le véranda, dans un fauteuil, mangeant de l'air, me laissant griller par le soleil, comme un tzigane des plus déguenillés.

* În original, în limba romînă.

Je regarde pendant ce temps les cigognes qui font des évolutions sur le bleu du ciel et je laisse parfois ma pensée descendre sur ces funèbres postulants qui nous enterrent régulièrement chaque mois dans l'espoir de nous remplacer à Londres et à Paris. Quels jolis croque-morts ils feraient dans le corps des pompes funèbres!

Ma santé, en dépit de leurs prédictions, dictées par un sentiment de charité chrétienne, va en s'améliorant, quoique fort lentement. Il est vrai que tout ce qui m'entoure contribue à me faire revenir à la vie: le calme absolu de la campagne, l'abstention complète de toute occupation qui serait de nature à me fatiguer l'esprit, la défense de parler politique dans ma maison et surtout le charme de me retrouver au milieu des miens.

J'ignore donc complètement ce qui se passe dans le pays et je ne puis te donner aucune nouvelle à sensation, si ce n'est que la récolte s'annonce très belle et que tant propriétaires, que fermiers s'en lèchent les babines en vue des bénéfices qu'ils attendent.

Sur ce, mon cher vieux, porte-toi bien et tâchons de nous retrouver ici, dans le courant de l'été, assez bien portants pour faire enrager nos compétiteurs.

Tout à toi,
V. Alecsandri

Nos meilleures amitiés à m-me Ghica et à toi.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, f. 127—128

XXXIV

Mircești,
18/30 iunie [1890] [1]

Dragul meu,

Ne bucurăm pe aceste meleaguri de o vreme minunată şi de o căldură care mă pătrunde plăcut pînă în măduva oaselor. Asta înseamnă că petrec o mare parte din zilele mele sub verandă, pe un fotoliu, înghiţind aer, lăsîndu-mă prăjit de soare, ca un ţigan dintre cei mai trenţăroşi.

Privesc în timpul acesta berzele, care fac zboruri pe albastrul cerului, și las cîteodată gîndul meu să coboare asupra acelor pretendenţi funebri care ne îngroapă regulat în fiecare lună în speranţa de a ne înlocui la Londra și Paris. Ce frumoşi ciocli ar fi în corpul pompelor funebre!

Sănătatea mea, în ciuda prevestirilor lor, dictate de un sentiment de milă creştinească, merge îmbunătăţindu-se, cu toate că foarte încet. Este adevărat că tot ce mă înconjoară contribuie să mă reîntorc la viaţă: liniștea absolută de la ţară, abţinerea totală de la orice ocupaţie care ar fi de natură să-mi obosească spiritul,

interdicţia de a se vorbi politică în casa mea şi, mai cu seamă, farmecul de a mă regăsi în mijlocul alor mei.

Deci nu ştiu nimic despre ceea ce se petrece în ţară şi nu-ţi pot da nici o veste senzaţională, dacă nu pe aceea că recolta se anunţă foarte frumoasă şi că atît proprietarii, cît şi fermierii îşi ling buzele în vederea beneficiilor pe care le aşteaptă.

Şi cu aceasta, dragul meu, fii sănătos şi să încercăm să ne regăsim aici, în cursul verii, destul de zdraveni pentru a face să turbeze pe rivalii noştri.

Al tău,
V. Alecsandri

Cele mai bune sentimente d-nei Ghica şi ţie.

[1] În original poetul a scris foarte clar anul 1870. În vara acestui an poetul nu era la Mirceşti, ci în Franţa şi Italia. Vorbind despre boala sa şi despre mult invidiatele lor posturi de miniştri de la Londra şi Paris, scrisoarea nu lasă nici o îndoială asupra datei propuse, 1890. A se vedea şi conţinutul similar al altor scrisori scrise lui Ion Ghica în aceeaşi perioadă, publicate în V. Alecsandri, *Documente literare inedite*, I, p. 160—165 şi scrisoarea către Zulnia Sturdza publicată aici, p. 144 — 146.

CĂTRE PANTAZI GHICA

I

Iassy,
29 mai 1863

Je vous remercie, mon cher Pantazi[1]*, pour le numéro de l'*Indépendance[2], *que vous m'avez envoyé, et surtout pour le bel article que vous y avez inséré au sujet de mon nouveau petit volume de poésies. Je vous gronderais bien un peu si j'en avais le courage pour le trop de bien que vous dites de mes pièces de vers, mais j'ai la faiblesse, impardonnable peut-être, d'accepter en silence les encouragements flatteurs de mes amis, gens de goût.*

Puisque nous sommes sur ce sujet je vous prie, mon cher Pantazi, de vouloir bien assurer de ma part votre belle-sœur, madame Sacha[3]*, qu'un des premiers volumes sortis de sous presse lui avait été destiné, mais que, par une erreur déplorable, l'exemplaire envoyé à Bucarest a été remis à une autre dame. Je m'empresserai de rémédier à ce quiproquo par l'envoi immédiat d'un autre volume qui, cette fois, ira à son adresse.*

Vous m'avez écrit un mot pour me charger de vous faire quelques abonnés à Iassy. Malgré la difficulté d'une pareille mission par le temps qui court (Iassy

étant désert) je tâcherai de répondre à votre attente. N'y comptez pas beaucoup néanmoins.

Mon départ, très prochain, pour la campagne, ne me permet pas de faire tout ce que je voudrais pour vous être agréable. Văzînd și făcînd! *Je ferai ce que les circonstances permettront de faire.*

Dieux, que de faire! *J'ai l'air d'un faiseur! Aussi je termine ma lettre pour ne point tomber dans la catégorie de certains personnages de notre connaissance.*

Tout à vous de cœur,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 2.619, f. 4—5

I

Iași,
29 mai 1863

Îți mulțumesc, dragă Pantazi[1], pentru numărul din *Independința romînă* [2], pe care mi l-ai trimis, și, mai cu seamă, pentru frumosul articol pe care l-ai publicat acolo despre noul meu volumaș de poezii. Te-aș certa puțin dacă aș avea curajul, pentru că spui despre versurile mele prea mult bine, dar am slăbiciunea, poate neiertată, de a accepta în tăcere încurajările măgulitoare ale prietenilor mei, oameni de gust.

Pentru că ne găsim la acest subiect, te rog, dragă Pantazi, binevoiește să asiguri din partea mea pe cumnata dumitale, doamna Sașa[3], că i-a fost destinat unul din primele volume ieșite de sub tipar, dar că, dintr-o greșeală de neiertat, exemplarul trimis la București a fost dat unei alte doamne. Mă voi grăbi să îndrept această încurcătură prin trimiterea neîntîrziată a unui alt volum, care, de data aceasta, va merge la adresa sa.

Mi-ai scris pentru a mă însărcina să-ți fac cîțiva abonați la Iași. Cu toată dificultatea unei asemenea misiuni în aceste vremuri (Iașul fiind pustiu), voi încerca să răspund așteptării dumitale. În orice caz, nu te bizui prea mult.

Plecarea mea, foarte apropiată, la țară nu îmi permite să fac tot ce aș vrea pentru a-ți fi pe plac. *Văzînd și făcînd** ! Voi face ceea ce împrejurările îmi vor îngădui.

Doamne, ce de *a face!* Am aerul unui șarlatan**! De aceea termin scrisoarea pentru a nu cădea în categoria unor personaje cunoscute nouă.

Al tău din inimă,
V. Alecsandri

---

* În original, în limba romînă.

** În limba franceză, joc de cuvinte, *faiseur* = intrigant, lăudăros, șarlatan.

[1] *Pantazi Ghica* (1829—1882), ziarist şi scriitor, frate cu Ion Ghica, a fost avocatul lui V. Alecsandri.

[2] *Independința romînă* este titlul pe care ziarul *Dîmbovița* îl ia între 22 noiembrie 1862 şi 23 noiembrie 1863. Pantazi Ghica a fost redactor de la 9 aprilie la 23 noiembrie 1863. La rubrica *Varietăți* acesta publicase articolul *Cea din urmă scriere a lui V. Alecsandri, Mărgăritărele*, cf. *loc. cit.*, V (1863), nr. 40, p. 159; în numărul următor a publicat poezia *Nicu Bălcescu murind*, *ibid.*, p. 162—163.

[3] Alexandrina Ghica.

II

Mirceşti,
1 juillet 1866

Mon cher Pantazi, commandant d'une légion de la Garde Nationale!

Je vous remercie cordialement pour la nouvelle comédie que vous m'annoncez et que je lirai avec grand plaisir. Je vous l'ai dit et je le répète, vous possédez la plupart des qualités et des défauts qui constituent les bons auteurs dramatiques. Je dis défauts dans le bon sens. Ainsi, faites des comédies, faites des comédies, moquez-vous impitoyablement des ridicules, flagellez au vif les travers et stigmatisez les vices de toute la verve de votre esprit et de toute la sainte indignation de votre cœur. La littérature dramatique vaut encore mieux que la littérature politique du Passage Roumain[1].

Vous me demandez ce que je fais et comment je m'amuse.

Je vis dans un petit ermitage, plein de lumière, de fraîcheur et d'insouciance... politique. Je me dis que quoique nous fassions pour sauver notre pays, il est une providence qui veille sur lui et qui nous empêchera de le perdre et grâce à cette heureuse conviction je me laisse vivre sans nulle crainte pour l'avenir. Le présent seul m'inquiète un peu à cause du choléra, de la famine et des patriotes du lendemain, mais toutes ces calamités étant passagères je chante philosophiquement ces vers de ma façon:

Duce-m-aş fără-ncetare,
Ca vulturul să pătrund,
Peste-ai ochilor hotare,
Orizontul fără fund.

Cette strophe vous expliquera, mon cher ami, mes tendances à partir de nouveaux pour des régions non encore explorées par des roumains.

Au milieu des occupations agricoles je caresse comme toujours le projet d'entreprendre quelque voyage au long cours et dans ce but je tâche de produire du blé, du maïs, du foin etc. [...] En attendant, mes yeux se promènent sur de vastes champs couverts de belles récoltes et bordés de charmants bois — ici le travail, là le plaisir et partout le calme, le bien-être qui s'ignore lui-même.

Si vous aviez le loisir de vivre pendant tout un été de la vie des champs, en sortant brusquement du brouhaha de Bucarest, vous seriez étrangement surpris du peu d'écho que les bruits de cette ville réveillent au-delà de ses barrières. Là, une foule de cyclopes nains croient faire grand tapage avec leurs petits martelets politiques et pourtant tout leur tapage est étouffé par le simple roulement d'un chariot vide qui traverse les champs. Voilà la vérité vraie sur l'état du pays.

Vous avez l'amabilité de me dire que tous mes *amis me désirent. Ces mots excitent ma curiosité: quels sont ces prétendus amis? Mon sentiment est que, sauf une ou deux personnes, le reste a bien autre chose à faire qu'à penser même par hasard à votre tout dévoué,*

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 2.619, f. 12—13

II

Mirceşti,
1 iulie 1866

Dragă Pantazi, comandant al unei legiuni a Gărzii Naţionale!

Îţi mulţumesc prieteneşte pentru noua comedie pe care mi-o anunţi şi pe care o voi citi cu mare plăcere. Ţi-o spun şi ţi-o repet, posezi cea mai mare parte din calităţile şi defectele care constituiesc buni autori dramatici. Spun defecte în înţelesul bun al cuvîntului. Aşa încît, scrie comedii, scrie comedii, bate-ţi joc fără milă de caraghioşi, biciuieşte la sînge defectele şi înfierează viciile cu toată vioiciunea spiritului dumitale şi cu toată sfînta revoltă a inimii dumitale. Literatura dramatică valorează mai mult decît literatura politică a Pasajului Romîn[1].

Mă întrebi ce fac şi cum mă distrez.

Trăiesc într-o mică sihăstrie, plină de lumină, de răcoare şi de nepăsare... politică. Îmi spun că orice am face pentru a ne salva ţara este o providenţă care veghează asupra ei şi care ne va împiedica să o pierdem, şi, datorită acestei fericite convingeri, trăiesc fără nici o teamă pentru viitor. Singur prezentul mă îngrijorează puţin din cauza holerei, foametei şi patrioţilor de mîine, dar toate aceste nenorociri fiind trecătoare, cînt filozofic aceste versuri în felul meu:

Duce-m-aş fără-ncetare,
Ca vulturul să pătrund,
Peste-ai ochilor hotare,
Orizontul fără fund *.

Această strofă îţi va explica, dragul meu, îndemnurile mele de a pleca din nou spre regiuni încă neexplorate de romîni.

---

* În original, în limba romînă.

În mijlocul ocupațiilor mele agricole fac ca întotdeauna planul de a întreprinde vreo călătorie lungă, și în acest scop încerc să produc grîu, porumb, fîn etc. [...] În așteptare, îmi plimb ochii peste cîmpurile întinse, acoperite cu frumoase recolte și mărginite de păduri încîntătoare — aici lucrul, dincolo plăcerea și peste tot liniștea de neprețuit.

Dacă ai avea răgazul să trăiești o vară întreagă viața de la țară, ieșind brusc din hărmălaia Bucureștiului, ai fi uimit de slabul ecou pe care zgomotele acestui oraș le trezește dincolo de barierele sale. Acolo o mulțime de ciclopi pitici cred că fac mare gălăgie cu ciocănașele lor politice și, cu toate acestea, toată gălăgia lor este înăbușită de simpla rostogolire a unui car gol care traversează cîmpurile. Iată adevărul adevărat asupra țării.

Ai amabilitatea de a-mi spune că *toți* prietenii mei mă doresc. Aceste cuvinte îmi trezesc curiozitatea: care sînt acești pretinși prieteni? Părerea mea este că în afară de una sau două persoane, ceilalți au cu totul altceva de făcut decît să se gîndească din întîmplare la devotatul dumitale,

V. Alecsandri

[1] În Pasajul Romîn din Calea Victoriei își avea localul administrației gazeta *Romînul*, condusă de C. D. Aricescu; poetul înțelege prin aceste cuvinte pe politicienii liberali.

CĂTRE AUGUST TREBONIU LAURIAN

Mircești,
17 iuli 1871

Domnule Prezident,

Diverse împregiurări și considerări nepermițîndu-mi a mai face parte din onorabilul corp academic, vă rog să binevoiți a-i încunoștiința retragerea mea din sînul său și profunda regretare cu care mă despart de onorații mei colegi.[1]

Priimiți, domnule Prezident, asigurarea distinsei mele considerări.

V. Alecsandri

Arhiva Acad. R.P.R., 1867, A. 1, f. 225

[1] Demisia rămîne fără consecințe, Alecsandri continuînd să participe la ședințele Academiei. În 28 septembrie, răspunzînd unei scrisori a lui Scarlat Fălcoianu, care îi trimisese meniuul lui Odobescu de la „prandiul academicu". V. Alecsandri își exprimă nemulțumirea față de „elucubrațiile grotești" ale corpului academic, care l-au determinat să se retragă din acest „balamuc savant". Prilejul demisiei i-a fost oferit de primirea unei adrese de la A. T. Laurian, în care folosea cuvîntul *viatecu* pentru diurna academică și la care poetul a răspuns dîndu-și demisia și scuzîndu-se că, nefiind încă pe moarte, nu are nevoie de *viatic*. (Scrisoarea se găsește în prezent la Muzeul de literatură.)

CĂTRE GRIGORE MANOLESCU

Simbătă
[1883 noem.] [1]

Domnule Manolescu,

Cu mare mulţămire aş îndeplini dorinţa d-voastră dacă împărţirea rolurilor din *Fontana Blanduzii* nu ar fi de mult făcută. Înţelegeţi, dar, imposibilitatea în care mă găsesc de a retrage fără nici un motiv de la d-le Romanescu şi Welner[2] rolurile ce le-am promis.

Pentru d-na Popescu îmi rezervez de a scrie un rol nou într-o nouă piesă. Binevoiţi a-mi răspunde categoric dacă aceasta vă convine şi dacă pot compta pe concursul d-voastră pentru reprezentarea *Fontanei Blanduziei.*

Al d-voastră servitor devotat,
V. Alecsandri

Muzeul Teatrului Naţional, Buc., nr. 326/1

[1] Cf. V. Alecsandri, *Documente literare inedite*, I, p. 137—140, scrisoarea către Ion Ghica după care s-a datat aceasta.

[2] Amalia Wellner, artistă de comedii şi operete. A fost căsătorită cu C. I. Nottara, apoi cu Vasile Hasnaş.

CĂTRE PIETRO MEZETTI

Mirceşti,
3 nov. 1878

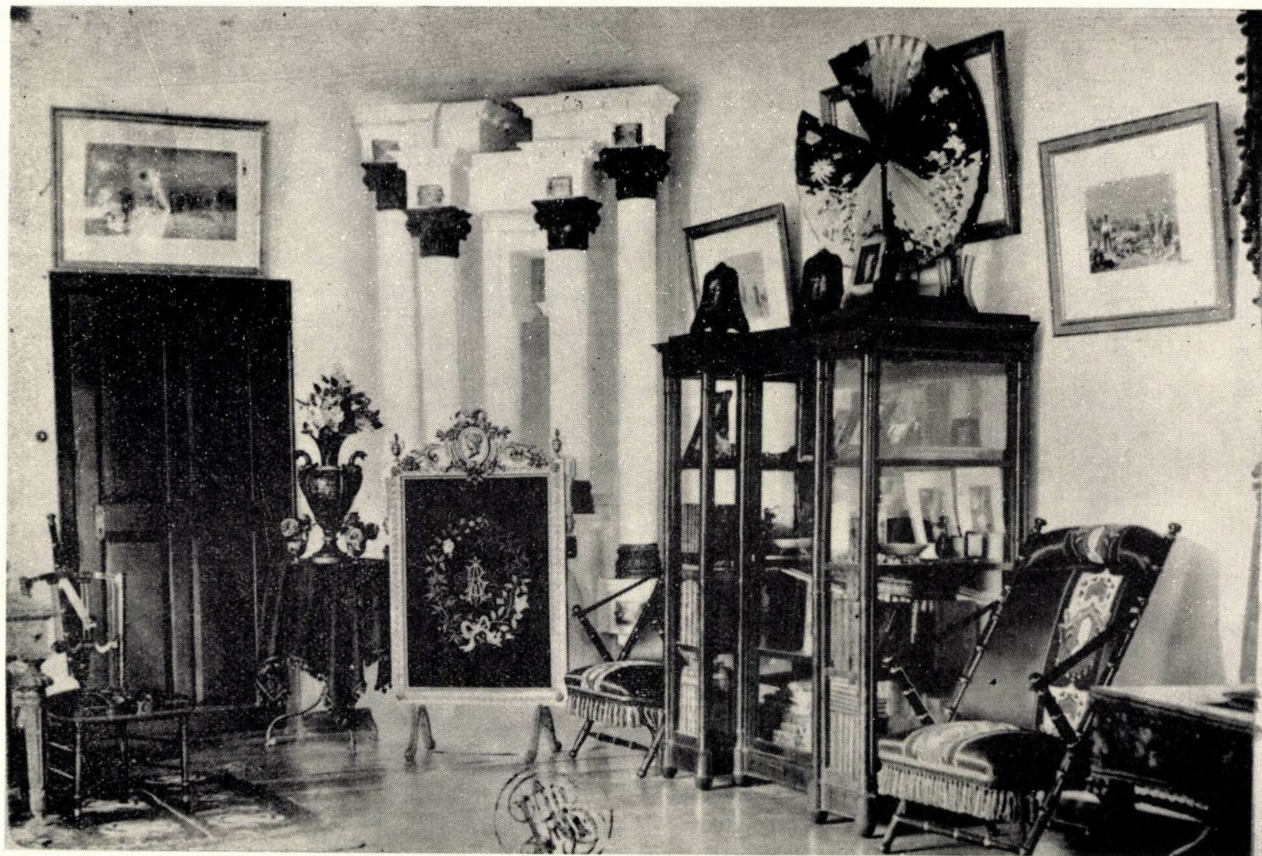
Signor maestro[1],

Conformément à votre désir, je vous renvoie la musique de Canticul gintei latine *et je profite de cette occasion pour vous remercier d'avoir pensé à me dédier votre belle composition.*

Cette gracieuse attention de votre part m'est d'autant plus précieuse que j'ai entendu plusieurs personnes faire les plus grandes louanges au sujet de votre œuvre et me consoler ainsi du regret que j'ai de ne pouvoir en juger par moi-même.

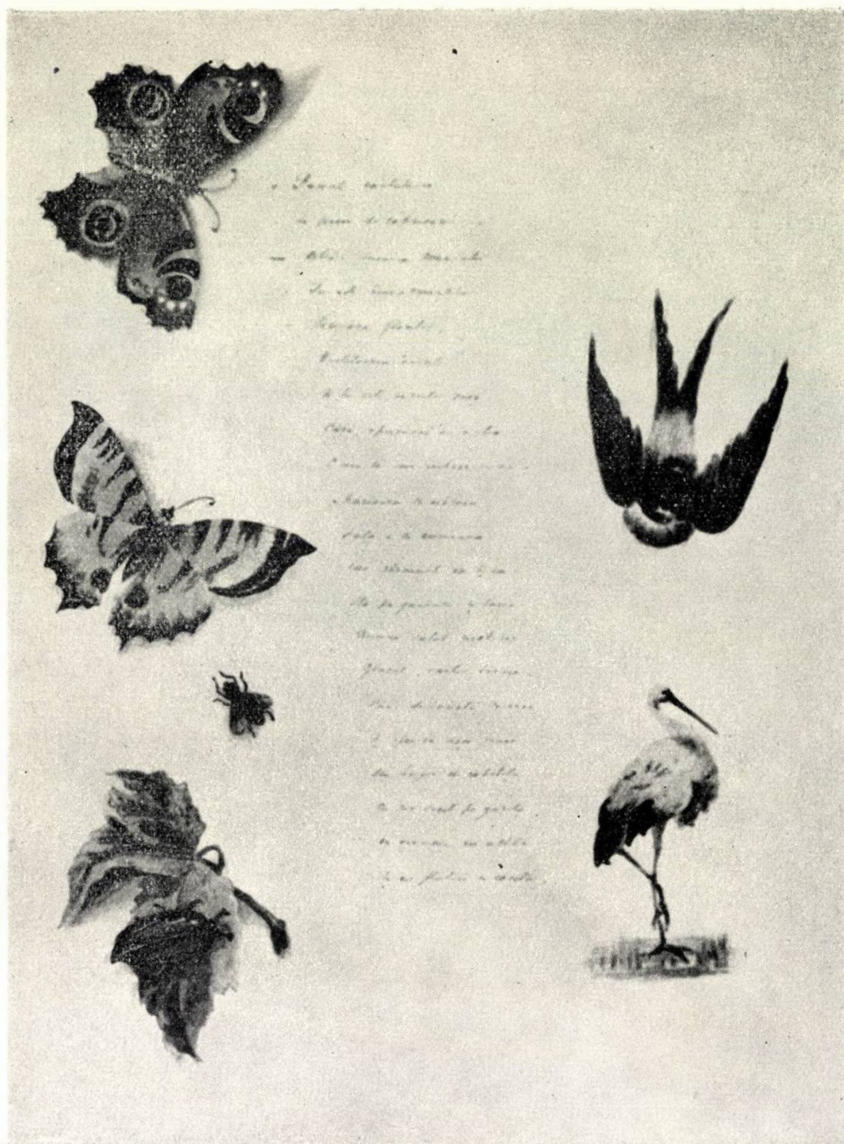
J'ai lu avec beaucoup d'intérêt la traduction en strophes italiennes du chant de la race latine faite par monsieur Amadeo Weitzzecher.

Elle rend très harmonieusement les pensées et les images de ma pièce de vers.

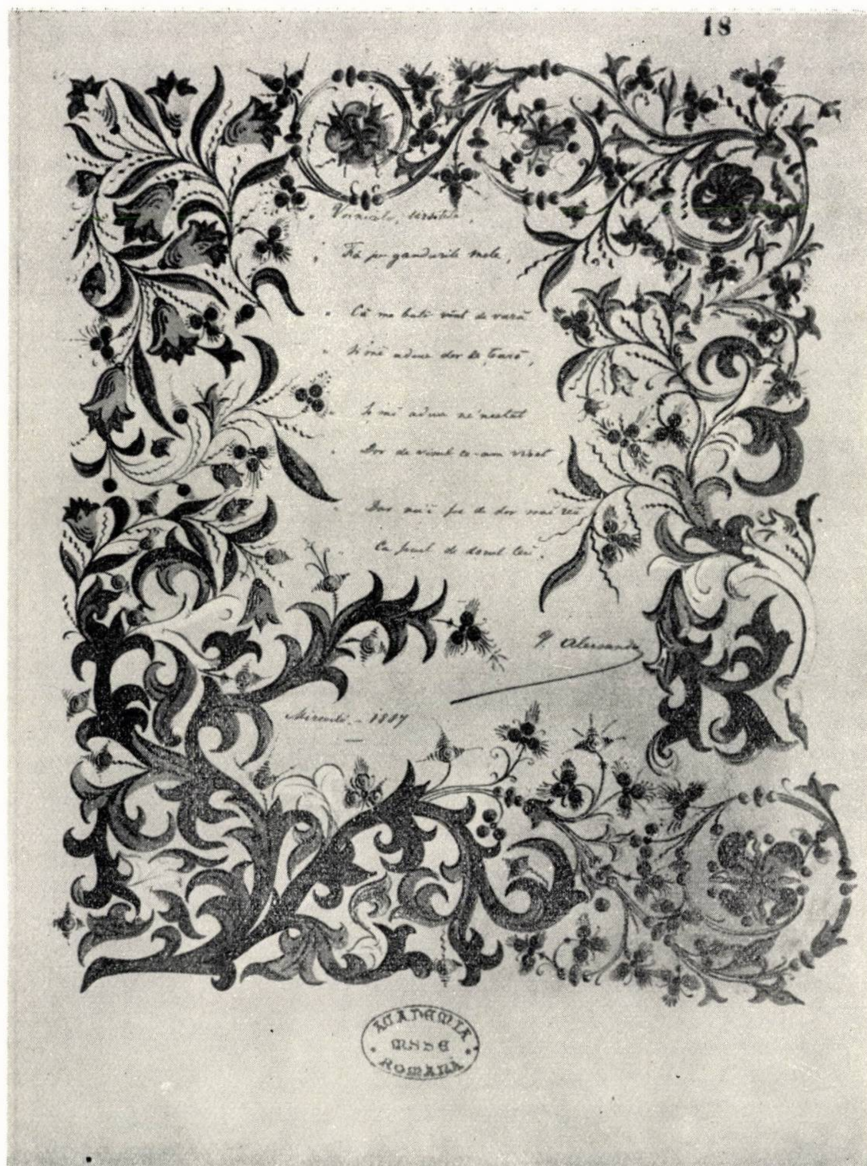
Cabinetul de lucru al poetului la Mirceşti

(Bibl. Acad. R.P.R., Cabinetul de stampe)

Pagină din albumul ornamentat de Maria Sturdza, fiica lui Ion Ghica, la textul autograf *Marioara Florioara* de Vasile Alecsandri

(Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 2.879, f. 8 v.)

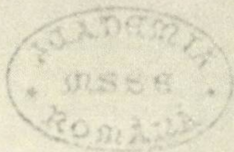

Finalul poemului *Marioara Florioara*, cu semnătura poetului, din albumul ornamentat de Maria Sturdza, fiica lui Ion Ghica

(Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 2.879, f. 18)

156

Mircesti 2 mai 1884

Mon cher vieux.

La menace du procès qui point à l'horizon m'a tellement effrayé que j'ai repris avec une sorte d'ardeur frénétique la copie corrigée de la Blandusia et ce matin même je l'ai terminée en lançant un ouf de satisfaction qui a fait trembler les vitres de ma maison. Je crois même qu'il y en a quelques unes de cassées.

Donc le manuscrit est là, sur mon bureau, souriant comme un nouveau né qui ira prochainement recevoir le baptême dans les eaux lustrales de la Tamise; et me charge de t'adresser de sa part un petit bonjour en anglais et je le fais avec plaisir : Tabarseizorum!

Scrisoare adresată de Vasile Alecsandri prietenului său, Ion Ghica

(Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, f. 156)

Veuillez, je vous prie, présenter mes compliments sincères à mr. le professeur du Lycée National pour son travail poétique et agréez pour vous, monsieur, l'assurance de ma considération la plus distinguée.

V. Alecsandri

Muzeul Teatrului Național, Buc., nr. 45/2

Mircești,
3 nov. 1878

Maestre[1],

Potrivit dorinței dumneavoastră, vă înapoiez muzica *Cîntecului gintei latine* și profit de acest prilej pentru a vă mulțumi că v-ați gîndit să-mi dedicați frumoasa compoziție.

Această plăcută atenție din partea dumneavoastră îmi este cu atît mai prețioasă cu cît am auzit mai multe persoane aducînd cele mai mari laude operei dumneavoastră și consolîndu-mă astfel de părerea de rău pe care o am de a nu putea să judec aceasta prin mine însumi.

Am citit cu mult interes traducerea în strofe italienești a cîntecului gintei latine, făcută de domnul Amadeo Weitzzecher.

Ea redă în mod foarte armonios ideile și imaginile bucății mele în versuri.

Binevoiți, vă rog, să prezentați sincerele mele complimente d-lui profesor de la Liceul Național pentru lucrarea sa poetică și primiți pentru dumneavoastră, domnule, asigurarea considerației mele celei mai distinse.

V. Alecsandri

[1] *Pietro Mezetti* (1822—1893), compozitor italian, profesor la Conservatorul din Iași și la Academia Mihăileană.

CĂTRE MATEI MILLO

Mircești,
1 juin 1875

Mon cher Millo,

Malgré toute ma bonne volonté de vous rendre service, il m'est impossible de mêler la princesse[1] *dans des intrigues de théâtre; d'ailleurs, j'ai fait vœu de ne plus essayer d'intervenir auprès des grands personnages, car l'insuccès touche de trop près à l'humiliation.*

J'ai fait toutes les démarches nécessaires auprès de Maioresco, auprès d'Odobesco et autres esco, qui font l'ornement de Bucarest; quel en a été le résultat? Vous le connaissez. Or, recommencer la même rengaine auprès d'autres esco-griffes, ce serait courir de gaieté de cœur à l'encontre de nouveaux échecs — (N.B.) echec *en turc signifie* âne.

Quoi qu'il en soit, néanmoins, si par hasard je venais à Bucaresco, *je ferais une dernière tentative* verbale *auprès de... je ne sais plus qui; ma foi, car j'ai déjà dévidé toute la bobine des grands hommes du jour.*

En attendant, si, de votre côté, vous allez faire une visite moldave *à m-me Euphrosine Catargi*[2]*, peut-être sa protection vous serait-elle plus profitable, car ce que femme veut... vous savez le proverbe.*

Vous avez affaire à forte partie en luttant contre Pascaly[3]*, qui est un intrigant fieffé et sait conduire sa barque, ainsi que sa baraque. N'y aurait-il, donc, aucun moyen de vous mettre d'accord ensemble, en vous réservant uniquement le droit de jouer les pièces qu'il vous plaira de monter et quand il vous conviendra de le faire?*

Je sais que c'est presque impossible, mais enfin, un essai d'entente ne vous nuirait pas. Ceci est dit en l'air, pour finir ma lettre.

Tout à vous,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 5.026, f. 34—35

Mircești,
1 iunie 1875

Dragul meu Millo,

Cu toată bunăvoința de a te servi, îmi este imposibil să amestec pe prințesă[1] în intrigi de teatru; de altfel, am făcut legămînt de a nu mai încerca să intervin pe lîngă marile personaje, căci nereușita se apropie prea mult de umilință.

Am făcut toate demersurile necesare pe lîngă Maiorescu, Odobescu și alți escu, care constituie podoaba Bucureștiului; și care a fost rezultatul? Îl cunoști. Or, a începe același lucru pe lîngă alți nesățioși* ar fi să alerg de bunăvoie în întîmpinarea unor noi eșecuri — (N.B.) *eșec* în turcește înseamnă *măgar*.

Oricum ar fi, totuși, dacă din întîmplare aș veni la *Bucurescu*, aș face o ultimă încercare prin *viu grai* pe lîngă... nu mai știu cine, pe legea mea, căci am depănat întregul ghem al oamenilor mari ai zilei.

Pînă atunci, dacă la rîndul dumitale te vei duce să faci o vizită *moldovenească* d-nei Eufrosina Catargi[2], poate protecția ei îți va fi de mai mult folos, căci ce vrea femeia... cunoști proverbul.

* În original *escogriffes*, din care a făcut un joc de cuvinte cu *escu*.

Ai de-a face cu un potrivnic puternic luptînd împotriva lui Pascaly[3], care este un intrigant patentat și care știe să-și conducă și barca, și baraca... N-ar exista, oare, vreun mijloc de a vă înțelege amîndoi, păstrîndu-ți numai dreptul de a juca piesele pe care vei vrea să le montezi, și cînd îți va conveni s-o faci?

Știu că este aproape cu neputință, dar, în sfîrșit, o încercare de înțelegere nu v-ar strica. Aceasta e o vorbă în vînt, pentru a-mi termina scrisoarea.

Al dumitale,
V. Alecsandri

[1] Carmen Sylva.

[2] Eufrosina, născută Ventura, soția lui Lascăr Catargi.

[3] Rivalitatea dintre Millo și Pascaly pentru direcția Teatrului Național dura de ani de zile. V. Alecsandri a luat întotdeauna apărarea lui Millo. Cf. scrisoarea către Mihail Kogălniceanu din iunie 1864, publicată în V. Alecsandri, *Documente literare inedite*, I, p. 179—180.

CĂTRE CATINCA NEGRI

Mircești,
juin 25, 1881

Ma chère madame Cathynka[1],

Vous me demandez ce que nous sommes devenus dans nos parages pendant le déluge de ces derniers jours? Nous avons cru à la fin du monde et nous nous sommes occupés de réunir les matériaux nécessaires à la construction d'une arche de Noé! Heureusement, le déluge a cessé à temps et nous en sommes quittes pour des pertes plus ou moins grandes dans nos récoltes.

Diable de temps!... Il a fait une brèche bien large dans nos espérances d'agriculteurs! Que faire? En prendre son parti philosophiquement et dire comme les turcs: Allah est grand etc.! Oui, Allah est grand, mais j'ajoute que le Diable est son prophète à en juger par les perturbations sociales, politiques et atmosphériques de cette année. Le nihilisme semble avoir des adeptes dans le ciel lui-même!

La seule chose qui me console c'est que tous les miens, grands et petits, se portent bien. La jolie Marguerite[2], *aux yeux bleus, jacasse et court dans l'herbe mouillée, du matin au soir; elle règne en véritable autocrate et abuse de son influence sur sa grand-mère. Age heureux où l'on a encore des ailes comme l'oiseau et de l'insouciance comme le brin d'herbe qu'elle foule sous ses petits pieds!*

Je vous ai promis ma chère madame Cathynca, une conférence à Slanik, mais, à vrai dire, je doute que je puisse tenir ma promesse. J'ai beau me tâter, hélas! je ne me sens nulle disposition à parler en public, tant je suis énervé par les variations incessantes de notre climat. C'est peut-être aussi l'effet de l'âge, car j'accomplis dans quelques jours ma soixantaine! Enfin, nous verrons!...

Pauline, Marie, Démètre[3], *Marguerite et moi nous vous envoyons l'expression de nos sentiments les plus affectueux et vous souhaitons une bonne santé, le meilleur trésor de la vie.*

Tout à vous de cœur,
V. A l e c s a n d r i

Pauline se propose de se rendre bientôt à Borzeşti[4]*; de là elle ira vous trouver à Ocna et vous apporter l'argent qui vous est dû.*

Mirceşti,
iunie 25, 1881

Dragă doamnă Catinca[1],

Mă întrebaţi ce am devenit pe meleagurile noastre în timpul potopului din ultimele zile? Am crezut că este sfîrşitul lumii şi ne-am ocupat cu strîngerea materialelor necesare construirii unei arce a lui Noe! Din fericire, potopul a încetat la timp şi am scăpat cu pierderi mai mult sau mai puţin mari în recolta noastră.

Afurisit timp!... A făcut o spărtură destul de largă în speranţele noastre de agricultori! Ce e de făcut? Să iei lucrurile filozofic şi să spui ca turcii: Alah este mare etc.! Da, Alah este mare, dar adaug că Diavolul este profetul său, judecînd după perturbaţiile sociale, politice şi atmosferice din anul acesta. Nihilismul pare că are adepţi chiar şi în cer!

Singurul lucru care mă mîngîie este că toţi ai mei, mari şi mici, sîntem sănătoşi. Frumoasa Margareta[2] cu ochi albaştri ciripeşte şi aleargă prin iarba udă de dimineaţa pînă seara; domneşte ca o adevărată stăpînă şi se foloseşte peste măsură de influenţa ei asupra bunicii sale. Vîrstă fericită, la care mai ai încă aripi ca păsările şi nepăsare ca firul ierbii pe care o calcă sub piciorușe!

V-am făgăduit, draga mea doamnă Catinca, o conferinţă la Slănic, dar, să spun drept, mă îndoiesc că-mi voi putea ţine făgăduiala. Oricît aş încerca, vai! nu simt nici o dispoziţie să vorbesc în public, aşa sînt de enervat de neîncetatele variaţii ale climatului nostru. Este poate de asemenea şi efectul vîrstei, căci împlinesc peste cîteva zile şaizeci de ani! În sfîrşit, vom vedea!...

Paulina, Maria, Dimitrie[3], Margareta şi cu mine vă trimitem expresia sentimentelor noastre cele mai afectuoase şi vă dorim sănătate, cea mai mare comoară a vieţii.

Al dumneavoastră din inimă,
V. A l e c s a n d r i

Paulina îşi propune să plece în curînd la Borzeşti[4]; de acolo va veni să vă găsească la Ocna şi să vă aducă banii care vi se cuvin.

[1] Catinca Negri.
[2] Margareta Catargi.
[3] Dimitrie Catargi.
[4] Borzeşti, regiunea Bacău, una din moşiile poetului.

CĂTRE COSTACHE NEGRI

I

Bucarest,
le 26 janv. 1860

Mon cher Negri,

Je n'ai que le temps de t'embrasser et de t'annoncer l'arrivée du prince à Bucarest le jour même du 24 janvier. Enthousiasme général ! Bal à la municipalité, banquet offert par le corps des officiers, représentation de circonstance au Théâtre National, illuminations, distributions de secours aux familles pauvres, amnistie pour tous les procès politiques, ainsi que pour tous les délits de presse, rien n'a manqué pour ce grand jour du 24[1].

*Tout cela est fort beau assurément, mais l'*aurea mediocritas *d'Horace est préférable sous mille rapports. Avoir une jolie maison au bord de la mer, avec un délicieux jardin, et par-dessus tout une femme charmante, voilà l'idéal du bonheur ! Ajoute à cela de la fortune, de la santé, quelques heures de travail intellectuel et un bon vieil ami comme toi. C'est le bonheur complet*[2].

Hors de là tout est vanité.

J'attends le printemps avec l'impatience d'un prisonnier qui espère l'heure de la délivrance. L'atmosphère des grandeurs m'étouffe, parce qu'il s'y mêle beaucoup d'air corrompu par la bassesse et la flatterie.

Le ministère me fait l'effet d'une galère, et en fait de galère j'aime mieux un caïque, ou mieux encore une gondole.

Adieu, je t'embrasse,
A l e c s a n d r i

Bibl. Acad. R.P.R., S $\frac{33\ (10)}{LVIII}$

1

București,
26 ian. 1860

Dragul meu Negri,

Nu am decît timpul să te îmbrățișez și să-ți anunț sosirea prințului în București chiar în ziua de 24 ianuarie. Bucurie generală! Bal la primărie, banchet oferit de corpul ofițerilor, reprezentație de circumstanță la Teatrul Național, iluminații, distribuiri de ajutoare familiilor sărace, amnistie pentru toate procesele politice, cum și pentru toate delictele de presă, nimic nu a lipsit în cinstea acestei mari zile de 24[1].

Toate acestea sînt cu siguranță frumoase, dar *aurea mediocritas** a lui Horațiu este preferabilă sub o mie de raporturi. A avea o casă frumoasă la marginea mării, cu o grădină frumoasă și pe lîngă toate acestea o femeie încîntătoare, iată idealul fericirii! Adaugă la această avere, sănătate, cîteva ore de lucru intelectual și un vechi prieten ca tine. Iată adevărata fericire[2].

În afară de aceasta totul este deșertăciune.

Aștept primăvara cu neastîmpărul unui prizonier care năzuiește spre ora eliberării. Atmosfera măririlor mă sufocă pentru că se amestecă acolo mult aer stricat de josnicie și lingușire.

Ministerul îmi face impresia unei galere, și în materie de galeră prefer un caic, sau și mai bine o gondolă.

Adio, te îmbrățișez,
Alecsandri

[1] Sărbătorile care au avut loc cu ocazia aniversării unui an de la unire.

[2] Manifestarea acestor dorințe într-un moment în care poetul se găsea în plină activitate politică, fiind ministru al afacerilor străine, anunță într-un fel hotărîrea, pe care o va lua în curînd, de a se retrage din viața politică. De altfel, dorința de a fi eliberat de sarcini oficiale și nemulțumirea față de felul cum decurgeau luptele politice în țară, poetul le-a manifestat încă din martie 1859 cînd, pentru a duce la îndeplinire misiunea diplomatică cu care era însărcinat în străinătate, a preferat să ignoreze demisia colectivă a guvernului din Moldova, prezidat de Vasile Sturdza, din care făcea și el parte. Reproducem în acest sens un interesant fragment dintr-o scrisoare adresată fratelui său, Iancu, la 24 martie 1859, de la Turin: „Am primit depeșa și scrisoarea ta. Demisia colectivă a ministerului nostru trebuie ținută secretă, pînă ce vom sfîrși treaba armelor. În cît mă privește pe mine, răspunde lui Rolla că eu fiind dus la Turin, aștepți întoarcerea mea la Paris pentru ca să-mi comunici depeșa lui. Vreau să cîștig vreme, pînă a nu lua vreo hotărîre atingătoare de postul meu de ministru, și aceasta în interesul succesului misiei ce am. Îți mărturisesc însă că nu sînt mâhnit de a mă videa liberat, ceea ce mă mâhnește este că oamenii noștri cei mai serioși sînt niște copii, care își pun personalitatea și amor propriul înaintea interesului obștesc. Nu era tocmai acum vreme de a face schimbări în ministerii, căci dușmanii vor profita de acest incident ca să ne săpe. Într-un noroc! "Cf. Marta Anineanu, *Din activitatea diplomatică a lui Vasile Alecsandri*, în *Studii și materiale de istorie modernă*, II (1960), p. 265—266.

* Mediocritatea de aur (Horațiu, *Ode*).

Întors în ţară adresează lui Cuza demisia sa, prin scrisoarea din iulie 1859, în care motivează că nu poate fi întru totul de acord cu politica guvernelor care s-au succedat pînă atunci (Vasile Sturdza, Ion Ghica şi Manolache Costache Epureanu) şi că nu doreşte să fie menţinut împotriva regulilor regimului constituţional pentru a nu avea aerul: „unui om îndrăgostit de titlul său de ministru şi profitînd de prietenia domnitorului pentru a-l conserva". Cf. Bibl. Acad. R.P.R., S. $\frac{9\ (2)}{\text{LVIII}}$

II

Mirceşti,
août 1864

Nous avons eu dans nos parages des inondations monstrueuses. Mon joli bois de Mirceşti a pris un aspect vénitien de l'effet le plus pittoresque et, comme un désastre n'arrive jamais seul, l'incendie a dévoré mon église grâce à l'ivrognerie du prêtre de mon village.

Il va sans dire que, pendant l'incendie, tous les descendants de Trajan qui habitent ma terre ont assisté au spectacle sans se déranger, sans apporter un secours quelconque. Ils faisaient même des lazzis d'un goût assez peu orthodoxe, ce qui prouve victorieusement que le peuple roumain est voltairien ultra. L'église a brûlé de fond en comble avec tout ce qu'elle contenait, y compris les rats et les grenouilles et les serpents. Ça [a] été magnifique, car l'incendie a eu lieu par un ouragan épouvantable.

Me voici obligé maintenant de faire une dépense de 1.000 à 1.500 ducats pour élever un nouveau temple au Dieu des chrétiens.

Je m'acquitterai de ce devoir au printemps si ma recette Patrascany me donne de quoi. En attendant, les habitants de Mirceşti sont exposés à décéder et à être enterrés comme des païens[1].

Depuis un mois je travaille à la mise en ordre des chants populaires, dont je fais hommage à l'institut des enfants trouvés[2]*. J'ai copié 55 ballades, 80 doïnas, 55 horas et une trentaine d'autres pièces dans un gros volume in-quarto de 500 pages, relié en cuir de Russie. C'est un magnifique spécimen de calligraphie et de patience; je compte le porter prochainement à Rouginoassa, où le mauvais temps m'a empêché de me rendre jusqu'à ce jour.*

Copie neterminată.

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 62.087

II

Mirceşti,
august 1864

Am avut pe meleagurile noastre nişte inundaţii îngrozitoare. Frumoasa mea pădure din Mirceşti a luat un aspect veneţian de cel mai pitoresc efect, şi, cum un dezastru nu vine niciodată singur, focul mi-a mistuit biserica datorită beţiei preotului din satul meu.

Nici nu mai e nevoie să spun că, în timpul incendiului, toţi descendenţii lui Traian care locuiesc pe moşia mea au asistat la spectacol fără să se deranjeze, fără să aducă vreun ajutor oarecare. Făceau chiar glume de un gust foarte puţin ortodox, ceea dovedeşte în mod victorios că poporul romîn este ultravoltairean. Biserica a ars pînă la temelie, cu tot ceea ce conţinea, cu şoareci, broaşte şi şerpi. A fost măreţ, căci focul a avut loc pe un uragan înspăimîntător.

Iată-mă acum obligat să fac o cheltuială de 1.000 pînă la 1.500 de ducaţi pentru a ridica un nou templu Dumnezeului creştinilor.

Mă voi plăti de această datorie la primăvară, dacă încasările Pătrăşcanilor îmi vor da cu ce. În aşteptare, locuitorii din Mirceşti sînt expuşi să moară şi să fie îngropaţi ca nişte păgîni[1].

De o lună lucrez la orînduirea cîntecelor populare, pe care le dedic institutului de copii găsiţi[2]. Am copiat 55 de balade, 80 de doine, 55 hore şi vreo treizeci de alte bucăţi într-un mare volum in-quarto de 500 de pagini, legat în piele de Rusia. Este un minunat model de caligrafie şi de răbdare; socotesc să-l duc în curînd la Ruginoasa, unde timpul rău m-a împiedicat să mă duc pînă astăzi.

Copie neterminată.

[1] Biserica s-a reconstruit după mai mulţi ani din iniţiativa fostului ei dascăl, Constantin, şi cu colaborarea poetului. Acesta cere lui Titu Maiorescu printr-o lungă scrisoare, din 1875, martie 25, după ce povesteşte istoria bisericii, să intervină la mitropolia Moldovei sau episcopia de Roman să dăruiască acestei biserici cărţile cu caractere chirilice, necesare cultului. Cf. *Chendi-Carcalechi*, p. 6—9.

[2] În legătură cu darul oferit Azilului, cf. scrisoarea către doamna Elena Cuza din 1862, octombrie 3, publicată în *Monitor*, IV, 1862, octombrie 16, p. 953, prin care îi oferă culegerea de poezii populare spre a fi publicată în folosul Azilului Elena Doamna. Deci, dacă în 1864 lucra încă la manuscris, se explică pentru ce volumul tipărit apare abia în 1866.

I

Mirceşti,
11 noe. 1874

Iubite Negruzzi[1],

Ai aflat negreşit că în fine s-au făcut în Bucureşti inaugurarea statuei lui Mihai Viteazul. Poate că ai şi cetit în *Trompeta Carpaţilor* oda ce am compus pentru această serbare naţională. Aş dori foarte mult ca oda să fie reprodusă în *Convorbirile literare*, no. 9. Şi fiindcă materia acestui număr este fixată, m-ai îndatori prea mult dacă ai adăogi o giumatate coală, sub nume de suplement, în care ai publica şi descrierea solemnitaţei din capitală şi versurile mele.

Am scris mai multe bucăţi de cînd am fost la Iaşi, precum:

Linda Raia — pastel
Legenda rîndunicăi
Un pastel chinez
Bradul

Şi acum îmi propun să completez legenda lui Becri-Mustafa şi altele...

Îţi trimit deocamdată *Bradul*[2], rezervîndu-mi plăcerea de a-ţi aduce însumi celelalte bucăţi împreună cu legenda lui *Dan capitan de plai.*

Salutare şi amicie,
V. Alecsandri

BRADUL

Sus pe culme bradul verde
Sub zapada albicioasă
Pintre negură se perde
Ca o fantasmă geroasă.

Şi priveşte cu-ntristare
Cum se primblă prin răstoace
Iarna pe un urs calare,
Iarna cu şepte cojoace.

El se scutură şi zice:
„În zadar, tu, vrăjitoare,
Aduci viforul pe-aice,
Aduci zile fără soare!

În zadar îngheţi pamîntul,
Ucizi florile şi stupii,
Şi trimiţi moartea cu vîntul,
Şi trimiţi foamea cu lupii!

În zadar a ta suflare
Apa-n rîuri o încheagă,
Şterge urma pe cărare
Şi de mine ţurţuri leagă!

În zadar aduci cu tine
Corbii negri şi pradalnici
Şi prin codrii cu jivine
Faci să urle glasuri jalnici!

În zadar, urgie crudă,
Lungeşti noaptea-ntunecoasă
Şi, rîzînd de-a lumei trudă,
Scurtezi ziua luminoasă!

În zadar îmi pui povară
De zapadă şi de gheaţă,
Fie iarnă, fie vară,
Eu păstrez a mea verdeaţă!"

Mirceşti,
noiemv. 1874

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 88.656

[1] Reproducem o scrisoare a lui Iacob Negruzzi, din 2 februarie 1869, către V. Alecsandri, cu condiţiile oferite de *Convorbiri literare* poetului pentru editarea integrală a operei lui.

„Iaşii în 2 fevruarie 1869 — Stimabilul meu domn! Am aşteptat o şedinţă a «Junimei» pentru a vă răspunde la ultima d-voastră scrisoare pe lîngă care am primit şi manuscriptul romanului *Dridri.* «Junimea» fusese întreruptă o săptămînă din cauza morţii copilei lui Pogor, nenorocire pe care noi toţi am deplîns-o, căci era singurul său copil şi nu se ştie dacă va mai ave copii în viitor.

M-am grăbit a vă trimite *Calindarul scrînciobului*, pe care îl veţi ave desigur la sosirea acestei scrisori.

Gîndind încoace şi încolo asupra editorului-juvaer care ar publica scrierile d-voastră dramatice, am ajuns la rezultatul că juvaerul nu se poate găsi decît în ghirlanda «Junimei» şi am făcut propunerea. Rezultatul dezbaterii a fost că soc. «Junimea» primeşte bucuros a publica aceste scrieri cu condiţiunea de a ave facultatea să publice toate scrierile d-voastră — *opera omnia* *.

* Întreaga operă (l. lat.).

Propunerea «Junimei» este dar următoarea:

Societatea se obligă a publica toate scrierile d-voastră, atît poezii, cît şi scrieri dramatice, cît şi alte scrieri de orice natură în formatul Charpentier. Numărul volumelor atîrnă, să înţelege, de la d-voastră, precum şi împărţirea după materii. Şi eu, unul, m-am unit cu aceasta, mai cu samă ştiind că aveţi de gîndu a întreprinde o călătorie mai lungă, şi în asemine cazu este bine ca să-şi puie cineva moştenirea la cale. Puteţi fi sigur că se va tipări cu cea mai mare luare-aminte; corecturile se vor face cu scrupulozitate şi în orice privinţă se va lucra cu conştiinţă.

Nime nu împiedică pe autor să dispuie de cîte exemplare va voi, iar restul va rămîne în profitul tipografiei.

Aşa ş-aşa poeziile nu se mai găsesc nicăieri de vînzare, încît este chiar o datorie către public de a-i procura o ediţiune nouă. Fiecare volum se va pute presenta publicului după ce va ieşi şi nu mă îndoiesc că oricine are o umbră de bibliotecă se va grăbi să o împodobească cu aceste opere naţionale, care, fără complimente şi linguşire, sînt cele mai însemnate ce posedă literatura noastră născîndă. Şi pentru societatea «Junimea» ar fi o onoare de a fi editorul scrierilor lui V. Alecsandri.

Avînd toate aceste în vedere, cred că şi d-voastră veţi adera la propunerea «Junimei».

Pastelurile au ieşit, precum v-am scris în nr. din 1 fevruarie. Cu toată luarea-aminte le-am pus la corecturi, zeţarii işti nenorociţi tot au lăsat să se strecoare una sau două mici greşeli: este inevitabil în starea de cultură în care se află ei. Sînt păn acuma 22 pasteluri la număr; n-ar trebui să se suie la 30 pentru a face un număr rotund? La nr. din 15 februarie se sfîrşeşte volumul II al *Convorbirilor*. Îndată ce va fi broşat, mă voi grăbi a vi-l trimite. El este mai voluminos şi în multe puncte superior celui întîi. Pentru anul III n-am îndrăznit a face încă altă îmbunătăţire, decît iarăşi în hîrtie, care va fi mai albă şi satinată. Abie pentru anul IV visez la o schimbare de format à la *Revue des deux Mondes*, fireşte în proporţiunile şi măsura ci comportă literatura romînă.

Am citit în «Junimea» partea I a romanului *Dridri*. Deşi tendinţele reale ale acestei scrieri, de vreme ce este o istorie întîmplată, nu intră cu totul în scopurile ideale ale «Junimei», cine ar putea să conteste frumuseţea limbei şi a stilului ce vă este unică? *Dridri* este un roman şi, prin urmare, e mai lung decît toate nuvelele publicate pînă acuma. Cu toată această lungime a materiei, eu, în calitate de redactor, aş avea mare plăcere s-o public în *Convorbiri*. D-voastră singur însă aveţi dreptul de a decide într-un fel sau în altul, căci eu, avînd interesul de a ave multe materiale, nu sunt nepărtinitor. Dacă credeţi că romanul nu ar perde ieşind într-un şir de prea multe numere, îl voi publica cu o mulţămire, dacă însă sînteţi de părere contrară, în interesu publicaţiunei, voi trebui să mă plec înaintea hotărîrei d-voastră. Aştept dar răspunsul d-voastră cu nerăbdare. În caz de a se publica, *Dridri* va începe în numărul din 1 aprilie, căci nr. din 1 martie era de mult rezervat pentru *Decebal*, o nuvelă fantastică şi originală, care se odihneşte la mine de vo patru luni.

Cum ar fi de v-aţi răpezi pe la Iaşi? Aud că prinţul are de gînd a veni pe cîtăva vreme pe la noi, şi Iaşul va avea o mişcare neobicinuită. E bine a varia de cînd în cînd şi de a schimba pentru puţin liniştea ţărei cu o petrecere în oraş, fie acesta chiar Iaşul. Întîlnindu-ne, om mai vorbi despre unele şi altele, şi mai ales despre punctele atinse în această scrisoare, şi «Junimea» ar ave o mare mulţămire, căci de mulţămirea mea personală nici mai vorbesc.

Eu singur aveam de gînd să mă răped la Mirceşti, dar din nenorocire trebile nu mă iartă nicidecum şi sînt silit a renunţa deocamdată. A d-voastră servitor respectuos şi sincer amic J. C. Negruzzi" (Cf. Bibl. Acad. R.P.R., S $\frac{143}{\text{LIX}}$).

La această scrisoare V. Alecsandri îi răspunde, la 10 februarie, mulţumind pentru oferta *Convorbirilor literare* şi făcînd propuneri pentru formatul ediţiei, cf. Chendi-Carcalechi, p. 43-44, dar proiectul nu s-a realizat.

[2] A fost publicat în *Convorbiri literare*, IX (1875), p. 339—340, textul diferă puţin de cel dat de poet în ediţia Socec, din 1875.

II

Mirceşti,
12 dec. 1877

Iubite Negruzzi,

Primit-ai comedia în versuri *La Turnu-Măgurele*[1] şi un pachet conţinînd două poezii intitulate una *Păstori şi plugari*[2] şi cealaltă *Odă la ostaşii romîni*[3]? Eu am aşteptat păn-acum să îmi comunici zeţuirea coalei întîi a numărului din 1 ghenar 1878, pentru ca să fac corecturile necesare, dar nu văd nimică sosind, şi timpul trece. Ţi-am espeduit dar astăzi un telegram, cerînd numaidecît ca să nu publici nici una din bucăţile mele înainte de a fi corectate de mine, căci am făcut în ele unele schimbări indispensabile. Aşa, de pildă:

În *Peneş Curcanul*[4], aş dori să înlocuiesc — la strofa 19 — *doi fraţi Calini* pin *doi fraţi iaşani,* fiindcă în regimentul 13 de Dorobanţi erau şi iaşani. Asemine, cuvîntul *stindard* vreau să-l înlocuiesc prin *drapel,* fiindcă mai natural e ca Peneş să cunoască termenul uzitat *drapel* decît pretenţiosul *stindard.*

În *Odă către ostaşii romîni,* schimbările sînt mai importante şi făr'de ele nici nu vreau să se publice.[5] Iată aceste schimbări:

Strofa 2

Nu-mi aduc bine aminte .cum este scrisă în manuscrisul ce ţi-am trimis, dar trebuie să fie publicată astfel:

Vin acum la rîndul vostru să v-aduc o închinare,
Vin cu inima crescută şi cu sufletul mai tare,
Ca pe iroi de legendă vin să vă privesc în faţă.

Strofa 3

De la domni pan la opincă, demni de-o soartă *norocoasă*

Notă: după strofa 5, vine o nouă strofă, compusă în urmă. Iat-o:

Strofa 6

O, romîni, în faţa voastră, colo-n tainica cea zare,
Vedeţi voi cu ochi de vulturi o lumină ce apare,
Străbătînd prin umbra deasă de trei secoli adunată?
E măreţul fapt al zilei multdorită, multvisată!
E al cerului zîmbire, e luceafărul sperărei,
E triumful luptei voastre, este ziua neatîrnărei!

Strofa 7

Tot poporul: rudă, frate,soră, mamă şi părinte...

Strofa 8

Pas dar! pas tot înainte! Timpul vechi din nou zioreşte,
Viitorul romînimei scoate mugur ce-ncolţeşte!
O! copii! de voi sînt mîndru! Simt acea mîndrie mare
Care creşte cu mărirea unui neam în deşteptare!
Mi-am văzut visul cu ochii etc., etc.

Astfel trebuie să apară oda... *sine qua non.* Am scăpat din condei două versuri estravagante, care m-au făcut să rîd mai pe urmă şi care trebuie aruncate în paner...

Şi-a mea inimă plăpîndă
Pentru voi se face punte ca să treceţi la izbîndă...

Mai bine mi-oi păstra inima cum este şi oi zvîrli acele două versuri în foc... tot e iarna grea...

Sper să-ţi mai trimit şi alte bazaconii pentru numerile următoare, dar tot cu condiţia ca să fac eu corectarea lor, căci eu urmez preceptul lui Boileau:

Polissez votre vers et le repolissez[6]...

Te îmbrăţişează,
V. Alecsandri

Într-una din scrisori[7] ce publici luminează-mă cum trebuie să scrim: *lumini* sau *lumine, lacrimi* sau *lacrime?*

Nu crezi că s-ar putea ierta poeţilor aceste două forme ca un drept de licenţă poetică? Trăind într-un timp unde toate licenţele sînt permise, pentru ce să nu se bucure şi bieţii poeţi de cîteva... spre *înfrumuseţarea literaturei* şi *spre înaintarea neamului romînesc?*

Pe timpul lui Eliad aceste două fraze erau în toate gurile... *elles ont hanté de bien mauvais lieux, et elles en sont mortes**.

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 88.657

[1] *La Turnu-Măgurele* s-a publicat în *Albina Carpaţilor*, I (1878), p. 237—240. Cf. corespondenţa poetului cu redacţia acestei reviste, în V. Alecsandri, *Documente literare inedite*, I, p.243—244.

[2] *Convorbiri literare*, XI (1878), p. 354.

[3] *Idem*, p. 349—350.

[4] *Idem*, p. 350—353.

[5] Din modificările propuse în această scrisoare, la unele poetul a renunţat, iar altele au apărut modificate fie în *Convorbiri literare*, fie numai în ediţia de la Socec.

[6] „Şlefuieşte-ţi versul şi-l reşlefuieşte", cf. Boileau, *Art poétique*.

[7] Este vorba de articolele publicate în *Convorbiri literare* de Iacob Negruzzi, sub formă de scrisori, în care dezbătea, între altele, şi probleme de limbă.

* Au colindat prin multe locuri rele, şi de asta au murit (l. fr.).

III

Mircești,
20 fevr. 1878

Iubite Negruzzi,

Răspund îndată la ravașul d-tale de ieri, pentru ca să-ți espeduiesc acest răspuns cu trenul de dimineața.

Înainte de toate, găsesc de prisos a să mai publica *Epistola*[1] mea către Florescu în *Convorbirile literare*, însă aș fi mulțămit de a videa publicate strofele ce am improvizat la moartea lui Rolla[2]. Cumnatul meu au ținut un loc însemnat între oamenii de la 1848 și au luat parte la lucrările reformatoare ale generației care au precedat pe a d-voastră. E cu dreptul ca să nu fie dat uitărei.

Îmi ceri urmarea istoriei misiilor mele politice[3]? Voi căta a estrage din ea ce va fi posibil de publicat, însă durerile de cap ce mă muncesc nu-mi permit acuma nici o lucrare ostenitoare. Răbdare încă cîteva zile, pănă voi putea să mă așez iar la biroul meu.

Este adevărat că Cogălniceanu[4] mi-au făcut rugăminte de a priimi ca să merg la Roma în misie estraordinară. Am răspuns cu polițeță că aș priimi bucuros dacă *starea sănătăței mele*... etc.

De atunci i-am mai făcut declarare prin telegraf că doctorul nu-mi permite a ieși din casă pănă nu s-a îndulci clima. În sfîrșit, scriind domnitorului pentru ca să-i mulțemesc de grațiositatea ce au avut a mă decora cu Steaua Romîniei, i-am zis că m-aș fi grăbit a merge la București, spre a-i aduce espresia gratitudinei mele, de viu grai, dacă starea sănătăței mele nu m-ar opri de a întreprinde orice drum înainte de primăvară.

Cu toate aceste, aud că Cogălniceanu ține numaidecît a mă numi agentul guvernului actual pe lîngă curtea Italiei. *Lesne-i de a zice plăcinte!* spune o zicală poporală.

Am cetit răspunsul onorabilului bucovinean, Petrino [5], la epistola mea adresată lui Florescu și nu m-am mirat, nici m-am indignat, fiindcă am fost totdeauna foarte bun pentru acest domnișor și l-am încuragiat mult în debuturile sale literare [6]. Mă așteptam să fiu lovit de copita lui într-una din zile și, în adevăr, așteptarea mea nu au fost înșelată. Ceea ce constat însă cu oarecare satisfacție este că nenorocitul, vrînd să mă lovească, au perdut echilibrul și au căzut *les quatres pattes en l'air* *.

El ș-au închipuit negreșit că cornetul său acustic poate să-i serve de trompetă la cazuri de interes... particular și...

Ce Zoïle transfuge à l'esprit triste et lourd,
*Embauchant son cornet, a chanté comme un sourd...***

---

* Cu cele patru picioare în aer (l. fr.).

** „Acest Zoil transfug, cu spiritul trist și greoi,
Punînd la gură cornul său, a cîntat ca un surd" (l. fr.).

Deci tăcerea absolută este cel mai nimerit răspuns la răspunsul său.

Sfîrşind, te rog să înseri un mic erata în numărul care să tipăreşte acum: Strofa a doua din poezia intitulată *Soare de iarnă*, care a apărut în numărul 11 al *Convorbirilor*, se îndreptează în modul următor:

Tu ştii cît ţara te iubeşte
Şi cît în zodia lui mai
L-a ta *zîmbire-ntinereşte*
Şi se preface-n dulce rai.

Aşadar şi prin urmare, te îmbrăţişez,

V. Alecsandri

Îmi trimiţi *Balcanul şi Carpatul?*

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 88.658

[1] Cf. V. Alecsandri, *Epistolă către generalul Florescu*, Bucureşti, 1878, scrisoare deschisă, în versuri, prin care poetul îşi exprimă regretul că generalul Ion Florescu, care avea multe merite ca militar, a fost lăsat deoparte în timpul războiului de la 1877 din pricina intrigilor politice.

[2] *Strofe improvizate lui C. Rolla*, poezie publicată în *Convorbiri literare*, XI (1878), p. 462—463. Vornicul Constantin Rolla era cumnat cu V. Alecsandri (—1878). A fost membru în divanul apelativ de la Iaşi; ca unionist, este ales deputat al marilor proprietari în divanul ad-hoc şi Adunarea electivă.

[3] S-a publicat în *Convorbiri literare*, XI (1878), p. 429—434: *Victor Emanoil — Cavur — Lamarmora (Estract din istoria misiilor mele politice).*

[4] Pentru schimbul de corespondenţă între M. Kogălniceanu şi poet, în vederea acceptării de către acesta din urmă a unei misiuni în străinătate, cf. Bibl. Acad. R.P.R., corespondenţa M. Kogălniceanu; V. Kogălniceanu, *Acte şi documente din corespondenţa diplomatică a lui Mihail Kogălniceanu*, Bucureşti, 1893; Vezi şi *Arhiva romînească* VI (1941), p. 83—112.

[5] Cf. D. Petrino, *Către armata romînă — Răspuns la versurile adresate generalului Florescu*, de V. Alecsandri, în *Romînia liberă*, II (1878), p. 1—2, în care atacă grosolan pe poet.

[6] V. Alecsandri îl recomandase pe Petrino *Convorbirilor literare* printr-o scrisoare către I. Negruzzi din 22 aprilie 1875, cf. *Chendi—Carcalechi*, p. 71—72.

IV

Mirceşti,
dec. 1882

Iubite Negruzzi [1],

Îţi trimit pentru *Convorbiri* două teancuri de versuri găsite în portofoliul meu, dar te rog să le publici în doă numere, pentru ca să fereşti cititorii de oboseală. Unul din acele teancuri cuprinde răspunsuri la diverse poezii ce mi-au dedicat amicii mei felibri [2] din Provenţa, celalalt e compus din improvizaţii scrise pe albumuri.

Ştii că tot poetul este un contribuabil al acelui tiran elegant ce se numeşte „album" şi are agenţi fiscali, cărora nu e cu putinţă de a rezista.

Am plătit multe contribuţii în viaţa mea, aşa de multe, că, de le-aş putea aduna la un loc, aş face un volum întreg de versuri complimentoase sau glumeţe, după cum se obişnuieşte în albumuri, însă, din norocire, nu am copie de toate. Îţi trimit cîteva într-ales din cele rătăcite prin saltare, şi pentru a mi se ierta aceste păcate, mă pun sub protecţia graţioaselor persoane care mi le-au inspirat.

Te îmbrăţişez,

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 88.660

[1] Scrisoarea are aerul unei ciorne, care poate nu a fost trimisă în această formă. Iacob Negruzzi publică în *Convorbiri literare*, XVI (1883), p. 380—381, altă scrisoare, prin care Alecsandri îi oferă publicarea în revistă numai a versurilor pentru album.

[2] Atît poeziile dedicate de felibri poetului, cît şi răspunsurile acestuia au fost publicate în *Convorbiri literare*, XVI (1883), p. 420, împreună cu articolul lui Papadopol Calimah *Mişcarea literară provensală.*

CĂTRE DIMITRIE OLLĂNESCU-ASCANIO

Paris,
1885, dec. 30

Iubite Olănescu[1],

Îmi închipuiesc halul înfiorător a Bucureştilor sub un metru de zapadă şi sub un număr fabulos de graduri de frig. Ferice ţară unde vara-i vară, dar şi *iarna-i iarnă!* Pe aice clima e variabilă, ca şi caracterul locuitorilor; cînd ploaie, cînd vînt, cînd ger moderat, cînd o rază de soare ruşinoasă, care lunecă pe la un colţ de casă şi dispare curînd într-un hău de negură. Însăşi elementele sînt împărţite în categorii: unele monarhice, altele republicane, altele iar comunarde... toate gata a se combate şi a produce anarhie în plămîni, precum şi în crieri, traducîndu-se prin junghiuri şi gutunariuri lung strănutătoare.

Este de sperat, însă, că noua alegere a d-lui Grévy ca president al republicei va fi urmată de un răstimp de linişte favorabil higienei publice. Steagurile roşii, albe şi tricolore vor servi deocamdată nasurilor înfundate, pănă ce iar le-a veni rîndul ca să serve de simboluri politice. Preocuparea cea mai serioasă care domneşte în momentul actual şi face o mare concurenţă luptelor de partizi este *Vasiliaticul.* Tot francezul, de orice nuanţă, se găsesc ajuns la trista estremitate de a da prezenturi de Anul nou şi cată să descopere problemul ingenios de a să sustrage cît mai ieftin din ghearele acestei obligaţii supărătoare.

Veştile ce-mi dai despre teatru nu sînt vesele de loc. Cantacuzin pleacă la Nisa, Ştefănescu pleacă de la pupitru, Aristizza a plecat la Iaşi. Au dat uliul în găini?! Cum o s-o scoateţi în capăt pînă la finele stagiunei? şi cine crezi că are să înlocuiască pe Grigri[2]?

Mă întrebi ce fac şi cum petrec?... Primo: mă lupt cu caminele franceze care fumează ca paşa de Ruşciuc; secundo: mă lupt cu creditorii statului, acei care au lucrat la biserica lui Ferichidi şi aşteaptă de mai mult de un an ca să fie plătiţi; 3 — mă lupt cu scumpetea Parisului etc. Toate aceste lupte sînt de natură a spăria bietele muze şi a le depărta de mine. Cînd, oare, voi mai putea să le prind în braţele mele şi să mă mai dau în dragoste cu dînsele?

Bengescu e la Bucureşti. El îţi va spune multe de ale legaţiunei, eu mă mărginesc acum a-ţi reaminti chestia decoraţiilor ce ar trebui să dăm unor persoane *simandicoase* din Franţa. Încă o recomandaţie. Te rog să aminteşti d-lui Stamatiadi că la 15 ianuar am a plăti al doile trimestru al apartamentului din *rue* Murillo şi dar îl rog să aibă îngrijire de a-mi trimite suma necesară o dată cu lefile legaţiunii pe luna ghenar.

Dorindu-ţi sărbatori vesele şi ilustrate cu victorii de tot soiul, te îmbrăţişez,

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 1.786, f. *53—54*

[1] *Dimitrie Ollănescu-Ascanio* (1849—1908), scriitor şi diplomat. A fost secretar general al Ministerului Afacerilor Străine, secretar de legaţie şi ministru plenipotenţiar; membru al Academiei Romîne.

[2] *Grigore Gr. Cantacuzino (Grigri)* (1827—?), magistrat şi om de teatru. A fost directorul teatrelor între 1882—1887, 1889—1898. Cf. aici p. 49, n. 7 despre colaboratorul său C. Stăncescu.

CĂTRE GRIGORIU SILAŞI

I

Mirceşti,
26 oct. 1880

Domnul meu[1],

Mulţemindu-vă pentru amabila scrisoare ce mi-aţi trimis, găsesc o adevărată satisfacere de a vă declara că sînt de părerea d-voastră în privirea talentului poetic al junelui Petre Dulfu[2].

Ziua se cunoaşte de dimineaţa, zice romînul. Astfel, din primele poezii ale recomandatului d-voastră, m-am convins că el posedă în suflet scînteia sacră şi sub condei o limbă armonioasă, pe care ştiie să o mlădie după cerinţele ritmului.

Talentul există; el e un dar al naturei şi e menit a se desvolta cu timpul pentru a crea opere frumoase ce vor înavuţi literatura noastră. Trebuie dar a fi

încurajat şi susţinut pe calea în care au intrat, cale bună şi roditoare, căci fiecare plantă în pămîntul ei prosperă.

În curînd voi merge la Bucureşti, spre a lua parte la lucrările Senatului şi ale Academiei. Voi profita de şederea mea în capitală pentru a întreţinea pe d-l ministru de instrucţie publică despre viitorul junelui nostru poet, şi sper, deşi nu sînt sigur, că d-lui va binevoi să facă cele de cuviinţă pentru completarea studiilor lui Petre Dulfu.

În această sperare, vă rog să priimiţi simţirile mele de înaltă considerare,

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.351, f. 108

[1] *Grigoriu Silaşi* (1836—1897), preot şi profesor universitar la Cluj, membru onorific al Academiei Romîne. Cf. V. Vartolomei, *Mărturii culturale bihorene*, Bucureşti, 1944, p. 136—137.

[2] *Petre Dulfu* (1856 — ?), profesor de filozofie şi pedagogie şi scriitor, a colaborat la *Familia, Literatorul, Revista pedagogică.* Dintre scrierile sale amintim *Ispravele lui Păcală*, 1894 premiată de Academia Romînă.

II

Mirceşti,
12/24 iulie 1881

Domnul meu,

Mulţemind junelui nostru poet, P. Dulfu, pentru graţiozitatea ce au avut de a-mi trimite opul său intitulat *Alecsandri Vasile müködése a Roman Iródalom térén* * (pe care din nenorocire nu-l pot ceti, necunoscînd limba maghiară), mă grăbesc a răspunde epistolei d-voastre din 16 iulie.

Printr-o fericită împrejurare, colegul nostru, d-l Iorgu Sion, aflîndu-se la Mirceşti cînd am primit pachetul d-voastră, d-lui au binevoit a se însărcina cu petiţiunea d-lui Dulfu pentru a o duce d-lui V. A. Urechiă, ministrul actual al instrucţiei publice.

Domnul Sion va face toate demersurile necesare pentru obţinerea bursii cerute de tînărul poet şi vă va comunica rezultatul. Cît pentru mine, voi scrie direct d-lui ministru, adresîndu-i rugămintea ca să înlesnească d-lui Dulfu mijloacele de a-şi perfecţiona studiile literare într-o universitate din Franţa.

Voi fi prea fericit de izbîndă.

În aşteptarea ei, vă rog să priimiţi pentru d-voastre şi pentru d-l Dulfu asigurarea distinsei mele consideraţii.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.351, f. 110

* Activitatea lui Vasile Alecsandri pe tărîmul literaturii romîne (l. maghiară).

I

Paris,
3 fevr. 1887

Iubite domnule Stăncescu,

Vă dau de ştire că am prelucrat pe *Ovidiu* în totul şi că am adăogit un act la început, care mi s-a părut indispensabil pentru interesul întregei piese. Decorul reprezintă grădina palatului lui August, împodobită cu statui, basin de marmură, masif de copac în fund, în dreapta actorului, pe planul I, o stîncă acoperită cu *lierie* şi purtînd statua lui Cesar. În stînga, de-a lungul culiselor, faţada palatului, un peron, scări de marmură şi o uşă de bronz ce să deschide pe el.

Scopul meu e de a să începe stagiunea viitoare cu *Ovidiu.* Dacă sînteţi de aceeaşi părere, vă rog să ordonaţi a să pregăti decorul în vara ce vine.

Piesa va purta titlul de *Ecsilul lui Ovidiu,* escluzîndu-se din ea actul morţei de la sfîrşit; acest act va rămînea ca o piesă deosebită dacă reprezentarea lui în aceeaşi seară ar prelungi prea mult spectacolul. Vom videa ce va fi mai nimerit cînd mă voi întoarce în ţară.

Binevoiţi a-mi răspunde ce hotărîţi în privirea propunerii mele şi totodată a mă informa cum merge teatrul nostru în iarna aceasta. Jurnalele romîneşti se ocupă rareori de el, şi cînd o face, este numai ca să-l critice.

Pe aice teatrul prosperă din causa marelui număr de străini, însă literatura dramatică nu s-a îmbogăţit cu vreun capodoperă important.

Vă rog să priimiţi încredinţarea afectuoaselor mele sentimente.

V. Alecsandri
11, rue Murillo

B.C.S., ms. inv. 5.232

II

Paris,
11 mai 1887

Iubite domnule Stăncescu,

V-am trimis actul I al lui *Ovidiu.* În curînd voi trimite şi actele II şi IV, ce să copiază acum. Cît pentru actele III şi V, fiindcă am introdus în ele numai cîteva mici schimbări, vă comunic numai acele scene schimbate, pentru ca să fie introduse în noua copie a dramei întregi, ce trebuie făcută.

Prinţul Ghica şi d-na Manolescu [1] sînt de părere că piesa poate fi întreg jucată, cu actul morţei lui Ovidiu, dacă maşiniştii nu vor întîrzia cu punerea deco-

rurilor şi antractele or fi scurte. Vom videa a chibzui aceasta cînd vom face repetiţiile generale.

Salutare, sănătate şi veselie,
V. Alecsandri

B.C.S., ms. inv. 5.368

[1] Aristizza Romanescu se căsătorise cu Mihai Manolescu, magistrat, fratele artistului Grigore Manolescu.

III

Paris,
15/27 mai 1887

Iubite domnule Stăncescu,

Vă trimit actul II din *Ovidiu.* Acum aveţi piesa întreagă, aşa cum a fost prelucrată.

Acturile III, care să petrec în palatul lui August, nu au altă schimbare decît numai scena I. În actul V singura scenă complectată este aceea dintre Ovidiu şi Ibis.

Toate aceste schimbări vi le-am comunicat prin poştă. Cred că le-aţi priimit. Acum nu îmi rămîne decît a vă ura noroc bun şi sănătate.

V. Alecsandri

Alaltăseară în timpul reprezentaţiii a luat foc teatrul Opéra-Comique şi a fost cu totul distrus. Numărul victimelor e mare, însă nici un romîn nu-i printre ei.

B.C.S., ms. inv. 5.233

IV

Mirceşti,
11 sept. 1887

Iubite domnule Stăncescu,

Am priimit manuscrisul lui *Ovidiu,* copiat de d-l Basarabescu, şi, precum mă aşteptam, am găsit în el mai multe greşeli de prozodie, pe care le-am îndreptat.

O dată cu această scrisoare, vă înapoiez prin poştă piesa, pentru ca repetiţiile să nu sufere întîrziere.

Vă rog să îndemnaţi pe d-nii artişti a face în rolurile lor corectările însemnate de autor.

Şi acum, noroc bun şi succes *... direcţiei şi trupei.

Vale!

V. Alecsandri

B.C.S., ms. inv. 5.234

CĂTRE LUDOVIC STEEGE

Mihaïleny,
25 oct. 1863

Mon cher docteur [1],

Au moment de franchir la frontière pour me diriger vers les contrées fortunées qui possèdent des chemins de fer, je veux vous faire part d'une idée qui m'agace à l'instar d'un cousin (pas germain). La petite ville de Mihaïleny forme le seuil, l'antichambre de la Moldavie du côté de l'Autriche; or, cet endroit est si peu soigné, si dénué de toute administration municipale, qu'il donne l'idée la plus pitoyable aux étrangers du reste de notre pays. De même qu'on juge de la propreté et du bien-être d'une maison par l'état du perron et de l'antichambre, les voyageurs qui traversent la Moldavie sont naturellement portés à la juger sous l'influence de la triste impression qu'ils éprouvent à l'aspect de Mihaïleny. Il me semble que le gouvernement devrait mettre une certaine coquetterie à tenir les villes frontière dans un état satisfaisant de propreté et d'administration, afin que les étrangers y puissent trouver toutes les facilités de la vie civilisée et qu'ils soient ainsi d'avance bien disposés à l'égard du pays qu'ils vont parcourir. Vous avez voyagé, cher dr., et vous connaissez la puissance de la première impression sur l'organisme; voilà ce qui m'engage à vous écrire à ce sujet.

La première maison que l'on aperçoit, en franchissant le pont frontière de Molna, est une misérable bicoque, qu'habite le commandant militaire, un certain major aux énormes épaulettes. La seconde est une petite maison qui sert de douane. Quant à une préfecture, néant; quant à une municipalité, néant! Or le g^t paie chaque année la somme exorbitante de 500 # pour le loyer de la douane et pour un immense magasin qui ne sert à rien, dépense malentendue, car pour 1. 500 # c'est-à-dire pour une somme qui représente le loyer de trois années, on pourrait bâtir sur l'emplacement occupé par la bicoque du commandant une jolie maison pouvant servir et de logement à l'autorité militaire, et d'office pour la douane. A cette maison serait adjoint un magasin

* Urmează un cuvînt indescifrabil.

suffisant pour les marchandises qui arrivent et qui ne séjournent guère à Mihaïleny, et de cette façon le g-t ferait une économie annuelle de 350# sur le loyer qu'il paie actuellement. Dois-je ajouter à cette considération que la bicoque du major aux grosses épaulettes serait transformée en une jolie maison, qui plaise aux yeux et qui soit aussi commode que peu coûteuse?

Le douanier actuel, mr. Francopoulos, un homme très intelligent et qui mérite d'être maintenu dans son poste, a adressé au ministère un rapport, no. 632, relativement aux réformes à apporter dans le service de la douane. Tâchez d'en prendre connaissance, cher dr., et de l'appuyer si vous le trouvez bon.

Je serais heureux, pour ma part, que sous votre ministère la ville de Mihaïleny prit un aspect plus européen. Pour y parvenir, il faudrait convaincre Cogalniceano de rendre à cette ville son ancienne importance, en y transférant le siège de la préfecture de Dorohoy.

Dorohoy est, comme vous le savez, cet ignoble trou dont la boue séculaire ne dessèche jamais; c'est une bourgade sans commerce et sans nul avenir. On en a fait une préfecture, afin de procurer aux préfets l'avantage de passer leur temps à Botochany. Il serait temps, je l'espère, de penser sérieusement à Mihaïleny, d'autant plus que le chemin de fer de Gallicie va aboutir bientôt à Czernovitz. Réfléchissez-y, mon cher dr., et faites-y réfléchir mr. Cogalniceano.

Pour ma part, je crois avoir rempli mon devoir en vous ennuyant de ces quatre pages et je termine en vous serrant les mains comme à un vieil ami.

V. Alecsandri

Mr. Francopoulos, dans son rapport, fait mention aussi d'une réforme à introduire dans la pratique de la douane. Je crois l'idée bonne. Examinez-la.

Bibl. Acad. R.P.R., $S\frac{44}{LVIII}$

Mihăileni,
25 oct. 1863

Dragă doctore [1],

În clipa cînd trec frontiera pentru a mă îndrepta spre alte ţinuturi mai fericite, care posedă căi ferate, vreau să-ţi împărtăşesc o idee care mă sîcîie ca un ţînţar *. Orăşelul Mihăileni formează pragul, anticamera Moldovei înspre Austria; or, acest loc este aşa de puţin îngrijit, aşa de lipsit de orice administraţie municipală, încît sugerează străinilor ideea cea mai tristă despre restul ţării noastre. După cum

* În franţuzeşte *cousin*, omonim cu alt substantiv, *cousin*, care însemnează *văr*, ceea ce permite poetului să facă o glumă punînd în paranteză: *pas germain*, deci nu e vorba de un văr primar!

bunăstarea și curățenia unei case se judecă după starea peronului și a anticamerei, călătorii care străbat Moldova sînt pe bună dreptate îndemnați să o judece sub influența tristei impresii pe care o încearcă la vederea Mihăilenilor. Mi se pare că guvernul ar trebui să pună o oarecare cochetărie în a ține orașele de frontieră într-o stare satisfăcătoare de curățenie și de administrație, încît străinii să poată găsi toate condițiile unei vieți civilizate și să fie astfel dinainte binevoitori față de țara prin care vor trece. Ați călătorit, dragă doctore, și cunoașteți puterea primei impresii asupra organismului; iată ceea ce mă determină să vă scriu despre acest subiect.

Prima casă pe care o zărești trecînd podul frontieră de peste Molna este o cocioabă mizerabilă, pe care o ocupă un comandant militar, un oarecare maior cu epoleți enormi. Cea de-a doua este o casă micuță, care servește drept vamă. Cît despre o prefectură, neant; cît despre o municipalitate, neant! Or, guvernul plătește în fiecare an suma nemaipomenită de 500 # pentru chiria vămii și pentru un depozit mare, care nu servește la nimic, cheltuială prost înțeleasă, căci pentru 1.500 #, adică pentru o sumă care reprezintă chiria pe trei ani, s-ar putea clădi pe locul ocupat de cocioaba comandantului o frumoasă casă, putînd să servească și de locuință autorității militare, și de oficiu pentru vamă. La această casă s-ar adăuga un depozit destul de mare pentru mărfurile care sosesc și care nu stau aproape de loc la Mihăileni, și în felul acesta guvernul ar face o economie anuală de 350 # asupra chiriei pe care o plătește în prezent. Mai este nevoie să adaug la acestea că cocioaba maiorului cu mari epoleți s-ar putea transforma într-o casă frumoasă, care să placă ochilor și care să fie pe cît de comodă, pe atît de puțin costisitoare?

Vameșul de acum, d-l Francopoulos, un om foarte inteligent și care merită să fie menținut în postul său, a adresat ministerului un raport, no. 632, relativ la reformele ce ar trebui aduse în serviciul vămilor. Încercați să luați cunoștință de el, dragă doctore, și să-l sprijiniți dacă îl găsiți bun.

Aș fi foarte fericit, în ce mă privește, ca sub ministerul dumneavoastră orașul Mihăileni să ia o înfățișare mai europeană. Pentru a ajunge la aceasta, ar trebui să fie convins Kogălniceanu să redea acestui oraș vechea sa importanță, mutînd aici sediul prefecturii de Dorohoi.

Dorohoiul este, după cum știți, acea mizerabilă fundătură în care noroiul secular nu se zvîntă niciodată; este un orășel fără comerț și fără nici un viitor. S-a făcut aici o prefectură, ca să se ofere prefecților posibilitatea de a-și petrece vremea la Botoșani. Este timpul, nădăjduiesc, să ne gîndim serios la Mihăileni, cu atît mai mult cu cît drumul-de-fier din Galiția va ajunge în curînd la Cernăuți. Gîndește-te la aceasta, dragă doctore, și fă-l și pe d-l Kogălniceanu să se gîndească.

În ce mă privește, cred că mi-am îndeplinit datoria plictisindu-vă cu aceste patru pagini și termin strîngîndu-vă mîinile ca unui vechi prieten.

V. Alecsandri

D-l Francopoulos, în raportul său, face menţiune de asemenea despre o reformă de introdus în practica vămii. Cred ideea bună. Examinaţi-o.

[1] *Ludovic Steege* (1813—1872), medic şi jurist. Membru al comisiei centrale de la Focşani, membru al casaţiei, agent diplomatic, a fost în mai multe rînduri ministru de finanţe. Cf. M.I., Kogălniceanu, *Ştiri noi despre viaţa şi activitatea lui Ludovic Steege*, în *Arhiva romînească*, VII-X (1941—1945); G.Z. Petrescu, *Ludovic Steege, medic, loc. cit.*, IX (1943), p. 281—335.

CĂTRE GEORGE STERIADE

I

Mirceşti,
12 april 1882

Mon cher Steriade [1],

Vous me prenez sans vert. Je suis sur le point de partir pour Montpellier et vous venez me demander, à brûle-pourpoint, une poésie? Le moyen de puiser une inspiration au fond d'une valise déjà fermée!

Je devrais vous refuser comme j'ai refusé la princesse Valentine [2], *mais ne voulant pas laisser deux mécontents derrière moi, en quittant le pays, je m'exécute. Il est à espérer, d'ailleurs, que la princesse, animée d'un sentiment d'indulgence chrétienne à mon égard, voudra bien considérer cette improvisation comme appartenant au grand acte de charité qu'elle a patronnê avec un si éclatant succès.*

Sur ce, bonne ou mauvaise, voici ma pécadille en vers, faites-en l'usage que vous voudrez.

Au revoir, Dieu sait quand, et tout à vous,

V. Alecsandri

CLOŞCA CU PUI

În Cişmigiul verde brînduşi de primăvară,
Sub chipuri dragalaşe de vesele copile,
Apar ca nişte zîne din lumea legendară,
Ce morţilor din groapă ştiau să deie zile.

Rîzînd, ele vînd ţuică! dar aspra băutură
Devine-un nectar dulce sub dulcea lor privire.
Ferice care soarbe macar o picatură
În treacăt dismierdată de-o gingaşă zîmbire!

Priviţi! ele se mişcă în raze vii de soare,
Înveselind chiar cerul prin fapta lor cea bună,
Căci ele-s *puii Cloştii din cer*, îndurătoare,
Şi sfînta Caritate în juru-i le adună.

Rămîne-n admirare oricine le priveşte,
Odrasle-a Romîniei cu graţioase daruri,
Blînzi îngeri care vesel, cînd lumea pătimeşte,
Revarsă-o rouă lină pe tristele-i amaruri.

Zîmbiţi, copile scumpe, acelor arşi de focuri.
Zîmbirea virginală e un ceresc tesaur.
Voi ştiţi a scoate mană din rîsete şi jocuri
Şi ţuica s-o prefaceţi în ploaie chiar de aur!

Din crengi o păsărică măiastră zice: „Oare
Voi, care stingeţi focul în suflete cu chinuri,
Gîndiţi, o! sorioare, ce flacări arzetoare
Curînd o să aprindeţi în ale lumei sînuri?"

Dar fie ce-a fi, lumea v-admiră mult ferice,
Prin voi, de soarta crudă sărmanului nu-i pasă.
Ş-oricine bea o ţuică din mîna voastră zice:
„Ah! de-aş avea o cloşcă cu aşa pui acasă!"

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., S $\frac{45(1)}{LVIII}$

I

Mirceşti,
12 april 1882

Dragă Steriade [1],

Mă iei pe nepregătite. Sînt pe punctul de a pleca la Montpellier şi vii să-mi ceri aşa, deodată, o poezie? Cum să descoperi o inspiraţie în fundul unei valize deja închise!

Ar trebui să refuz cum am refuzat pe prinţesa Valentina [2], dar nedorind să las doi nemulţumiţi în urma mea, părăsind ţara, mă execut. Este de nădăjduit, de altfel, că prinţesa, animată de un sentiment de indulgenţă creştinească faţă de

mine, va binevoi să socotească această improvizaţie ca ţinînd de marele act de caritate pe care l-a patronat cu un succes aşa de răsunător.

Cu aceasta, bun sau rău, iată micul meu păcat în versuri, foloseşte-te de el cum vei dori.

La revedere, Dumnezeu ştie cînd, al dumitale,

V. Alecsandri

Urmează textul poeziei *Cloşca cu pui.*

[1] George Steriade, prieten cu V. Alecsandri. A lucrat ca secretar al agenţiei, apoi al legaţiei din Paris. Între anii 1881—1888 a fost membru în comitetul Teatrului Naţional şi director al ziarului *Gazette de Roumanie.*

[2] Valentina, soţia prinţului George Bibescu, născută Caraman Chimay. Aceştia organizaseră o chermesă în grădina Cişmigiu, în scop de binefacere pentru sinistraţii în urma inundaţiilor.

II

Mirceşti,
20 nov. 1884

Mon cher Georges,

Je suis bien peiné d'apprendre que vous êtes de nouveau souffrant et obligé de garder le lit. Si vous étiez exempt de toute souffrance, ce serait un avantage de ne pas sortir de sa chambre, ni même de son lit, par le froid sybérien qui règne en ce moment; malheureusement, vous n'êtes pas dans ce cas, et je le regrette profondément pour vous.

Vous espérez, dites-vous, rentrer dans la vie active au bout de quatre jours? Tant mieux pour vous, cher ami, et tant mieux pour Ovide, *qui est déjà au trois quarts venu au monde. Il ne me reste plus qu'un acte à bâcler pour terminer mon improvisation. Je dis improvisation[car]* j'ai écrit mes trois premiers actes avec une rapidité vertigineuse et, grâce à Dieu, je ne me sens nullement fatigué. Peut-être une certaine lassitude se déclarera-t-elle quand j'aurai échappé à ma fièvre de travail, mais alors j'irai me retremper dans les délices de Capoue* [1] *et je puiserai dans le Sénat des distractions émouvantes (sic). En attendant, je renouvelle ma demande au sujet de la gravure du tableau de Couture* [2], *que vous m'avez dit posséder parmi vos paperasses.*

J'en ai grand besoin pour me guider dans la scène de l'orgie chez Ovide.

Sur ce, cher ami, je frissonne en regardant le thermomètre descendre à un nombre incommensurable de degrés au-dessous du zéro et je vous embrasse de tout cœur,

V. Alecsandri

Mille bonnes amitiés de la part de Pauline et de Marie.

II

Mirceşti,
20 nov. 1884

Dragul meu George,

Sînt foarte mîhnit aflînd că eşti din nou suferind şi nevoit să stai în pat. Dacă ai fi fost scutit de orice suferinţă, ar fi fost un avantaj să nu ieşi din cameră, nici chiar din pat, pe frigul siberian care domneşte în această clipă; din nefericire, nu eşti în această stare, şi o regret adînc pentru dumneata.

Nădăjduieşti, spui dumneata, să te reîntorci la viaţa activă după patru zile? Cu atît mai bine pentru dumneata, dragul meu, şi cu atît mai bine pentru *Ovidiu*, care este pe trei sferturi venit pe lume. Nu-mi rămîne decît un act de terminat la repezeală, pentru ca improvizaţia mea să fie gata. Spun improvizaţie, pentru că * am scris primele trei acte cu o repeziciune ameţitoare şi, mulţumită lui Dumnezeu, nu mă simt de loc obosit. Poate o oarecare oboseală se va declara cînd voi fi scăpat de febra lucrului, dar atunci mă voi duce să mă refac în farmecele cetăţii Capua [1] şi voi găsi în Senat distracţii emoţionante (sic). În aşteptare, reînnoiesc cererea mea relativă la gravura tabloului lui Couture [2], pe care mi-ai spus că o ai printre hîrtiile dumitale.

Am mare nevoie de ea pentru a mă inspira în scena orgiei de la Ovidiu.

Cu aceasta, dragul meu, tremur privind termometrul coborînd la un număr nesfîrşit de grade sub zero şi te sărut din toată inima,

V. Alecsandri

Mii de bune sentimente din partea Paulinei şi a Mariei.

[1] Capua, cetate în Italia, renumită în antichitate pentru viaţa uşoară şi fericită care domnea acolo. Locuţiunea folosită aici are sensul de pierdere de timp în mijlocul plăcerilor.

[2] *Thomas Couture* (1815—1879), pictor francez de scene istorice, autorul tabloului *Les Romains de la décadence (Romanii în perioada decadenţei).*

III

Sinaia,
26 août, 1886

Mon cher Georges,

J'ai parlé à Cantacuzène et j'ai eu la satisfaction de le trouver tel que je l'avais jugé, animé des meilleurs sentiments pour le progrès de la scène roumaine et oublieux des déboires que la direction lui a fait subir.

* În original: *quand.*

Au sujet de Aristizza, il m'a déclaré qu'il se sentait au-dessus de toute atteinte personnelle et qu'il le prouverait en engageant le comité d'entrer en pourparlers avec cette artiste pour sa rentrée au Grand Théâtre.

Il ne reste, donc, plus aux membres du comité aucun motif d'hésitation pour chercher à terminer à l'amiable un différend regrettable. Dans cette conviction, je vous engage d'entamer les négociations d'usage avec Aristizza pour son réengagement et menez l'affaire assez rondement, pour qu'à mon retour à Bucarest j'aie la satisfaction de la trouver conclue. Tout le monde y gagnera: direction, public et auteurs.

J'ai été voir au monastère madame votre sœur, que j'ai trouvée bien portante. Le docteur est en inspection à Iassy; quant à votre charmante nièce, elle fait les délices du château par sa gentillesse et par ses jolis morceaux de musique, qu'elle exécute sur le piano avec une maiestria *d'artiste de premier ordre.*

Tout à vous,

V. Alecsandri

III

Sinaia,
26 august 1886

Dragă George,

Am vorbit cu Cantacuzino și am avut satisfacția să-l găsesc așa cum îl judecasem, animat de cele mai bune sentimente pentru progresul scenei romînești și gata să uite amărăciunile pe care direcția i le-a pricinuit.

Despre Aristizza mi-a declarat că se simte mai presus de orice atingere personală și că o va dovedi, îndemnînd comitetul să intre în discuții cu artista pentru reîntoarcerea sa la Teatrul Mare.

Nu le mai rămîne, deci, membrilor din comitet nici o pricină de îndoială pentru a căuta să termine prietenește o neînțelegere regretabilă. Cu această convingere, te îndemn să începi cu Aristizza negocierile potrivite pentru reangajarea sa și du lucrurile la bun sfîrșit, pentru ca, la reîntoarcerea mea în București, să am mulțumirea de a o găsi încheiată. Toată lumea va cîștiga din aceasta: direcția, publicul și autorii.

Am fost să văd la mănăstire pe sora dumitale, pe care am găsit-o sănătoasă. Doctorul este în inspecție la Iași; cît despre încîntătoarea dumitale nepoată, ea face farmecul castelului prin drăgălășenia sa și prin frumoasele bucăți de muzică pe care le execută la pian cu *măiestria* * unei artiste de prim rang.

Al dumitale,

V. Alecsandri

* În original, în limba romînă.

Mirceşti,
12 juin 1878

Mon cher Mititza,

Etant parti subitement de Bucarest le lendemain du banquet [1], *je n'ai pas eu le temps d'aller chez vous pour vous faire mes sincères compliments sur votre beau discours, J'y ai principalement remarqué les passages qui se rapportent aux travaux de la génération qui a précédé la vôtre et j'ai été touché de l'hommage que vous lui avez si noblement rendu.*

Merci donc, cher ami, pour cet acte de justice; vous êtes plus que tout autre en droit de parler, comme vous l'avez fait, des mérites d'une génération à laquelle vous avez apporté spontanément votre part d'activité, d'intelligence et de patriotisme. Merci encore une fois et tout à vous,

V. Alecsandri

Je vous prie de présenter mes hommages respectueux à madame Stourza [2].

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. D.A. Sturdza, I, 88

Mirceşti,
12 iunie 1878

Dragă Mitiţă,

Plecînd pe neaşteptate din Bucureşti, a doua zi după banchet [1], nu am avut timp să viu la dumneata pentru a-ţi face sincerele mele complimente pentru frumosul dumitale discurs. Am observat mai cu seamă părţile referitoare la lucrările generaţiei care a precedat pe a dumitale şi am fost mişcat de omagiul pe care i l-ai adus cu atîta nobleţe.

Mulţumesc deci, dragul meu, pentru acest act de dreptate; eşti mai mult decît oricare altul îndreptăţit să vorbeşti, aşa cum ai făcut-o, despre meritele unei generaţii căreia i-ai adus nesilit partea dumitale de muncă, de inteligenţă şi de patriotism. Mulţumesc încă o dată şi rămîn al dumitale,

V. Alecsandri

Te rog să prezinţi omagiile mele respectuoase doamnei Sturdza [2].

[1] Banchetul oferit lui V. Alecsandri la Bucureşti în urma succesului obţinut la Montpellier.
[2] Zoe Sturdza, născută Cantacuzino, soră cu doctorul I. Cantacuzino.

I

Paris
10 9-bre 1848

Ma chère Zulnie[1],

Si j'étais bien méchant de ma nature, je vous ferais quelques petits reproches sur votre silence, reproches justes et qui figureraient parfaitement bien comme préambule à cette lettre; mais je ne suis pas méchant et je sacrifie le préambule; suivez de votre côté cet exemple digne des temps antiques et prouvez-moi, ce que je sais déjà très bien, que vous êtes une véritable romaine en me tendant une main amicale. Je vous ai écrit en partant de Czernowitz et vous ne m'avez pas répondu; pardonnez-moi! Maintenant que la paix est faite, causons comme deux bons vieux amis au coin du feu.

C'est une époque bien étrange que celle où nous vivons, ma chère Zulnie! Les peuples s'éveillent, les trônes s'écroulent, tout est soumis à un bouleversement universel, mais l'amitié reste la même, heureusement, elle reste toujours grande, douce et consolante. Voilà ce qui me console dans mon exil[2]*, loin du pays, et dans ma solitude, loin de la famille. Je me figure que bien des personnes, auxquelles je porte une véritable affection, prononcent quelquefois mon nom, et c'est un si doux sentiment que celui de se savoir vivre dans le cœur de ses amis!*

Souvent je me demande ce que vous faites, tous, à telle ou telle heure, en Moldavie, et alors mon imagination se plait à vous créer des occupations tantôt bizarres, tantôt naturelles et probables. Je bâtis ainsi un monde que je fais agir à ma manière, et selon la nature des pensées qui me dominent. Par exemple: je vous fais souvent monter, avec ma sœur, dans une bonne voiture de voyage, et je vous mets sur la route de Paris; d'autrefois je vous fais courir à cheval sur votre célèbre Tchokîrlan en compagnie du non moins célèbre spatar[3] *de Varatico... Mais pendant que mon esprit s'absorbe dans ces créations, souvent le mal du pays me gagne, et alors il me prend des tristesses infinies.* Mă ajunge dorul, *comme on dit chez nous,* mă apucă jalea, *et s'en est fait alors de moi, je perds la tête. Ah, c'est un terrible sentiment que le* dorul țării! *quand on l'éprouve, le soleil de l'étranger vous jette au cœur des rayons froids.*

Mon meilleur remède, dans ces moments-là, c'est de monter dans un petit coupé et de me faire rouler pendant deux ou trois heures à grande carrière. Le mouvement de la voiture me rappelle nos courses en poste sur les routes primitives de la Moldavie, et j'oublie Paris. C'est qu'il règne une telle misère dans ce Paris... l'égoïsme y est si dominant, que je me sens froissé par son contact, et puis il est certain quartier dans cette ville, il est certaine rue, il est certaine maison[4] *qui renferment pour moi de si douloureux souvenirs, que je n'ose plus aborder ni la rue, ni la maison... J'ai eu cependant le courage de le faire le premier jour de mon arrivée ici, mais je sens que je ne pourrai plus avoir le courage de recommencer.*

Je me vois forcé d'interrompre ma lettre ici et de vous l'envoyer telle qu'elle est, c'est-à-dire inachevée. Je reçois en ce moment la visite de mr. Edgar Quinet[5], *membre de l'Assemblée Nationale.*

A bientôt donc, ma chère Zulnie.

Votre meilleur ami,
B. Alecsandri

Mes compliments les plus amicaux à m-me Catynka et à toute votre famille. Costaky doit venir à Paris; tâchez, je vous prie, de m'envoyer par lui mes papiers qui sont chez vous. J'en ai grand besoin pour faire divers travaux indispensables.

Bibl. Acad. R.P.R., S $\frac{47(6)}{LVIII}$

I

Paris,
10 noiembrie 1848

Draga mea Zulnia [1],

Dacă aş fi rău de felul meu, ţi-aş face cîteva mici reproşuri pentru tăcerea dumitale, reproşuri drepte şi care s-ar potrivi foarte bine ca preambul la această scrisoare, dar nu sînt rău şi sacrific preambulul; urmează la rîndul dumitale acest exemplu demn de timpurile antice şi, întinzîndu-mi o mînă prietenească, dovedeşte-mi că eşti ceea ce ştiu bine de pe acuma: o adevărată romană. Ţi-am scris la plecarea din Cernăuţi şi nu mi-ai răspuns; iartă-mă! Acum, că pacea s-a făcut, să vorbim ca doi buni vechi prieteni la gura sobei.

Este o epocă foarte ciudată aceea pe care o trăim, draga mea Zulnia! Noroadele se trezesc, tronurile se năruie, totul este supus unei răsturnări universale, dar prietenia rămîne, din fericire, aceeaşi, rămîne mereu mare, dulce şi mîngîietoare. Iată ce mă mîngîie în exilul [2] meu, departe de ţară, şi în singurătatea mea, departe de familie. Îmi închipui că multe persoane, cărora le port o dragoste adevărată, rostesc cîteodată numele meu, şi încerc sentimentul acela atît de dulce de a şti că trăieşti în inima prietenilor tăi!

Adesea mă întreb ce veţi fi făcînd, toţi, la cutare sau cutare oră, în Moldova, şi atunci imaginaţia mea se complace în a vă crea ocupaţii uneori ciudate, alteori fireşti şi posibile. Construiesc astfel o lume pe care o fac să acţioneze pe gustul meu şi după natura gîndurilor care mă stăpînesc. De exemplu: te fac adesea să te urci, cu sora mea, într-o trăsură de călătorie şi vă îndrept pe drumul Parisului; altă dată te fac să călăreşti pe vestitul dumitale Ciocîrlan, în tovărăşia nu mai puţin vestitului spătar [3] de la Văratic... Dar în timp ce gîndul meu se cufundă în aceste plăsmuiri, dorul de ţară mă cuprinde, şi atunci mă apucă tristeţi nesfîrşite. *Mă*

ajunge dorul *, cum se spune la noi, *mă apucă jalea* **, şi s-a isprăvit atunci cu mine, îmi pierd capul. Ah, este un sentiment groaznic *dorul ţării* ***! cînd îl încerci, soarele străinătăţii îţi aruncă în inimă raze îngheţate.

Cel mai bun leac în acele clipe este să mă urc într-un mic cupeu şi să mă las purtat două sau trei ore în goana cailor. Această mişcare a trăsurii îmi reaminteşte călătoriile noastre cu poşta pe drumurile primitive ale Moldovei, şi uit Parisul. Căci domneşte atîta mizerie în acest Paris... egoismul este atît de dominant, că mă simt jignit de atingerea lui, şi pe urmă este un anume cartier în acest oraş, o anumită stradă, o anumită casă [4] care închide în ea atît de dureroase amintiri, încît nu mai îndrăznesc să mă apropii nici de stradă, nici de casă...Am avut totuşi curajul să o fac în prima zi a sosirii mele aici, dar simt că nu voi mai avea curajul să o repet.

Mă văd nevoit să întrerup scrisoarea mea aici şi să ţi-o trimit aşa cum este, adică neisprăvită.

Primesc în această clipă vizita d-lui Edgar Quinet [5], membru al Adunării Naţionale.

Pe curînd deci, draga mea Zulnia.

Prietenul dumitale,
V. Alecsandri

Complimentele cele mai afectuoase d-nei Catinca şi întregii dumitale familii. Costache trebuie să vină la Paris; încearcă, te rog, să-mi trimiţi prin el hîrtiile mele care sînt la dumneata. Am foarte mare nevoie de ele pentru a face unele lucrări absolut necesare.

[1] *Zulnia Sturdza* (1823—1901), sora lui Costache Negri, a Elenii, Catinchii şi Eugeniei Negri. Măritată cu N. Mavrocordat, despărţită în 1845 şi căsătorită cu Vasile Sturdza caimacamul,

[2] La această dată poetul se afla în exil la Paris, în urma participării sale la mişcarea de la 1848.

[3] Costache Negri.

[4] Casa din strada Monsigny 5, unde a locuit 13 zile cu Elena Negri, grav bolnavă, înainte de a pleca în sudul Italiei.

[5] *Edgar Quinet* (1803—1875), scriitor francez, profesor universitar şi om politic. Filoromîn care a sprijinit mult principatele prin opera sa de propagandă. A fost căsătorit cu Hermiona, fiica lui Gh. Asachi.

II

Mirceşti,
28 juin 1890

Ma chère madame Zulnie,

Certes, il est beau d'être vaillant et d'honorer ainsi la fière devise de notre génération, mais pour cela il faut en avoir les moyens. Mon collègue de Londres, Ion Ghica, m'écrivait dernièrement: „Je serais très bien portant si je n'étais en pouvoir

* În original, în limba romînă, cu litere chirilice.
** *Idem.*
*** *Idem.*

de trois à quatre maladies qui m'ont pris en affection et ne veulent plus me quitter: 1) un asthme, 2) une sorte de paralysie de trois doigts à la main droite, qui m'empêche d'écrire et qui m'oblige d'imposer à ma femme la charge de secrétaire particulier". Je suis malheureusement moi-même à la même enseigne que lui: j'ai tantôt ci, tantôt ça, qui me constitue un joli bouquet de malaises presque journaliers. En ce moment ce sont les jambes qui m'ont pris à parti, en refusant de me servir vaillamment, aussi, je me fais l'effet d'un vieil invalide revenu de la batalia *et j'aurais, comme lui, acquis le droit de raconter mes hauts faits, mes prouesses de guerre — si j'en étais pourvu — au grand plaisir de mes petites-filles.*

Vous m'avez vu à Paris dans un état passablement déplorable; hé bien, malgré ma faiblesse, je n'ai pas hésité à me mettre en route pour arriver plus tôt à Mircești. J'y suis, enfin, dans ce coin de terre qui me plaît et m'enchante.

Me trouvai-je mieux au point de vue de la santé? Je ne saurais le constater, de peur de me jeter le diochiu *moi-même. Espérons néanmoins que pendant les trois mois de vacances qui me restent encore, grâce au bon air, à un régime sain et surtout grâce aux soins de ma femme, je finirai par sortir de cet impasse. Demain arrive toute ma famille, grands et petits, et cette perspective me réjouit plus que je ne saurais le dire.*

Cette marmaille va faire un tapage qui parfois m'obligera à prendre des mesures rigoureuses, c'est-à-dire à la mettre à la porte.

Nous attendons le mi-juillet avec impatience, époque de votre passage par Mircești. Vous trouverez chez moi Papadopoulo [1], *qui fait le bonheur des enfants par les diverses dénominations qu'ils lui donnent: Papabo, Papado, Papacoco etc.*

Donc à bientôt, et en attendant, Pauline et moi, nous vous prions d'agréer l'expression de nos sentiments les plus sincèrement affectueux.

V. Alecsandri

Nos compliments à madame Catynka [2], *ainsi qu'à m-me Smaranditza* [3].

Bibl. Acad. R.P.R., S $\frac{47(8)}{LVIII}$

II

Mircești,
28 iunie 1890

Draga mea doamnă Zulnia,

Desigur, este frumos să fii curajos și să onorezi astfel mîndra deviză a generației noastre, dar pentru aceasta trebuie să ai și mijloace. Colegul meu de la Londra, Ion Ghica, îmi scria de curînd: „Aș fi foarte sănătos dacă nu aș fi în puterea a trei-patru boli care m-au îndrăgit și nu vor să mă mai părăsească: 1) un astm, 2) un fel de paralizie a trei degete la mîna dreaptă, care mă împiedică să scriu și care mă

obligă să impun soției mele funcția de secretar particular". Sînt și eu, din nefericire, în aceeași situație cu el: am cînd una, cînd alta, ceea ce alcătuiește un frumos buchet de indispoziții aproape zilnice. Acum picioarele sînt acelea care m-au atacat, refuzînd să mă servească cu curaj, astfel, am aerul unui bătrîn invalid reîntors *de la bătălie* * și dobîndind, ca și el, dreptul de a povesti faptele mele mărețe, vitejiile mele în luptă — dacă le-aș fi avut — spre marea bucurie a nepoatelor mele.

M-ai văzut la Paris într-o stare destul de jalnică; ei bine, cu toată slăbiciunea mea, nu am stat la îndoială să pornesc la drum pentru a ajunge mai curînd la Mircești. Sînt, în sfîrșit, în acest colț de țară care îmi place și care mă încîntă.

Mă simt mai bine ca sănătate? Nu aș putea-o recunoaște, de frică să nu-mi arunc *deochiu* ** eu singur. Să nădăjduim totuși că în timpul celor trei luni de vacanță, care îmi rămîn încă, datorită aerului bun, regimului sănătos și mai cu seamă îngrijirilor soției mele, voi putea ieși din acest impas. Mîine sosește întreaga mea familie, mari și mici, și această perspectivă mă încîntă mai mult decît aș putea-o spune.

Ceata asta de copii va face un zgomot care uneori mă va obliga să iau măsuri severe, adică să o dau afară.

Așteptăm mijlocul lui iulie cu nerăbdare, timpul trecerii dumitale prin Mircești. Vei găsi la mine pe Papadopol[1], care face fericirea copiilor prin felu-ritele denumiri pe care i le dau: Papabo, Papado, Papacoco etc.

Deci pe curînd, și, în așteptare, Paulina și cu mine te rugăm să primești expresia sentimentelor noastre cele mai sincer afectuoase.

V. Alecsandri

Complimentele noastre doamnei Catinca[2], precum și d-nei Smărăndița[3].

[1] A. Papadopol-Calimah.

[2] Catinca Negri.

[3] Smărăndița Jora. Pe plicul scrisorii este scris: „Dernière lettre de notre pauvre ami!" (Ultima scrisoare a sărmanului nostru prieten!)

CĂTRE A. UBICINI

J'écrivis alors, ou, pour mieux dire, j'improvisai mes meilleures poésies: La Baba Kloanța, la Strounga, la Doïna, la Hora, le Krai nou *etc., et je me promis bien de laisser de côté mes essais de versification française et de suivre la route que je m'étais tracée moi-même dans le domaine de la véritable poésie roumaine. La publi-*

* În original, în limba romînă.

** *Idem.*

cation de quelques-unes de ces pièces dans un Calendrier *de 1843 donna lieu à une foule de critiques. Dans les grands salons on les appelait des* poésies de chaumière. *Une seule personne*[2]*, qui me connaissait à peine, et qui, par la suite, a exercé une influence divine sur ma jeunesse, m'écrivit de loin une lettre charmante, dans laquelle elle me disait: „Continuez comme vous avez commencé, le plus beau titre de gloire qu'un poète doive ambitionner c'est celui de poète national et populaire !"*

C'est à elle que je dois tout ce que j'ai fait de bon, et, si je n'avais pas eu le malheur de la perdre, j'aurais fait des chefs-d'œuvre. (Je vous ouvre mon cœur, cher Ubbi, mais c'est pour vous seul que je le fais.)

Le filon de la mine une fois trouvé, je pensai à une œuvre chère et pieuse, à la collection des poésies populaires de mon pays, et dans ce but je parcourus les montagnes et les plaines, me mêlant aux paysans dans les foires, entrant bravement avec eux dans les cabarets, assistant aux horas des villages, grimpant sur les sommets des montagnes pour trouver des bergers troubadours, parcourant les ruines du Château de Niamtzo, fréquentant les monastères, écoutant partout les récits des contes populaires, des légendes fantastiques etc.... et sténographiant à la hâte tout ce qui arrivait à mon oreille. Au bout de trois ou quatre ans, je possédais un gros fatras de vers altérés par la bouche des chanteurs, de légendes tronquées, de pièces confondues dans un désordre épouvantable, mais les pierres précieuses étaient là, sous ma main; il ne s'agissait que de les polir, de les remettre à leur place primitive, de les enchâsser proprement, pour reconstituer les anciens joyaux poétiques de nos ancêtres.

Ce travail eut été impossible à tout autre que moi, de l'aveu même de mes collègues; pour moi ce n'était qu'une occupation pleine d'intérêt et de charme. J'avais acquis une telle facilité d'élaboration en ce genre, qu'il m'est arrivé souvent de relier les diverses parties d'une ballade par des vers de mon cru et de retrouver plus tard ces mêmes vers dans la bouche de quelque vieillard, qui me récitait une légende inconnue.

Vous savez que j'ai déjà publié deux brochures de ballades populaires, il me reste encore des matériaux pour deux autres brochures. Je me réserve ce travail pour le printemps, lorsque je serai installé à Paris; je me propose de réunir alors toutes les ballades et les autres chants populaires en un seul volume de luxe.

En 1844[3] *le prince Stourza nous imposa à Cogalniceanu, Negruzzi et moi les deux directions du théâtre français et du théâtre moldave. Jusqu'alors, la scène nationale, dirigée d'abord par Assaki, par un professeur de l'Académie, se soutenait à peine, grâce à un mauvais choix de mauvaises traductions. Periercourt, avec ses drames, et Cotzebue, avec ses comédies, faisaient tous les frais de représentation. Il n'y avait pas une seule pièce originale au répertoire. Personne n'avait encore abordé le théâtre pour la raison que notre langue n'était pas formée. J'eus le courage d'essayer et j'obtins un succès colossal. La première pièce que je fis jouer fut une [comédie] en trois actes, intitulée* Georges de Sadagoura *(Sadagoura est un petit bourg de la Bukovine). Je m'attachai dans cette pièce à fustiger un travers qui régnait alors dans la haute société et qui pouvait produire des résultats désastreux: c'était une sotte affectation*

de dédaigner tout ce qui était national—langue, usages, plaisirs, jusqu'à la Moldavie elle-même! Toute personne qui avait passé la frontière pour aller à l'étranger, fût-ce même à Tchernowitz, se croyait bon genre d'affecter de ne plus pouvoir vivre dans son pays. Je couvris de tant de ridicule les deux principaux personnages de ma comédie, qu'à partir de la première représentation, le travers avait disparu comme par enchantement. On n'ose plus faire parade d'antinationalité, de peur d'être confondu avec Georges de Sadagoura ou avec m-me Gafitza; et bien plus, on finit par faire de moi une sorte d'épouvantail: „Prenez garde, se disait-on à l'oreille, Alecsandri peut te mettre en scène".

Je me rappelle cette première représentation comme d'hier, parce qu'elle a laissé une profonde impression dans mon esprit. Le théâtre était comble; le prince Stourza et toute la haute société s'y étaient rendus pour la première fois depuis bien des années. J'étais dans la loge de mon père et je tremblais Dieu sait comme!

Le premier acte se termine au bruit d'applaudissements, le second, au bruit de trépignements, au troisième, la salle se lève debout et appelle l'auteur avec un véritable bruit d'orage. J'hésite; on me force à me montrer au rebord de notre loge, les bravos m'assourdissent et, au sortir de la loge, dames et messieurs se jettent sur moi, m'embrassent, me passent de l'un à l'autre et font si bien, que je rentre chez moi malade d'émotion et que je garde le lit pendant une semaine. Certes, c'était bien flatteur pour un jeune homme de 22 ans d'obtenir une pareille ovation de la part de ses compatriotes, mais la récompense la plus douce m'attendait chez moi, et je l'ai trouvée dans les embrassements de mon père. Il pleurait en m'embrassant.

Après cette première comédie, je fis jouer une seconde, Iassy au Carnaval *ou le* Complot, *tableau en trois actes.*

Pendant la représentation, le préfet de police voulut faire baisser le rideau, par ordre supérieur, mais le public l'en empêcha. Alors, il vint me signifier de retirer ma pièce, ou, si non, on m'enfermerait pour quelque temps dans un monastère; je lui répondis que la pièce appartenait déjà au public et que, si l'on m'envoyait au monastère, je ferai une nouvelle pièce à ce sujet. On me laissa tranquille, et ma comédie continuant ses représentations avec succès, les bruits des complots imaginaires tombèrent à plat.

Cette pièce fut suivie d'un vaudeville en un acte, La pierre de la maison *(sobriquet que certains parents avaient pour habitude de donner à leurs enfants de sexe féminin). Dans cette pièce je critiquai amèrement la conduite des parents, qui marient leurs enfants pour s'en débarrasser, et je touchai la corde de l'affranchissement des esclaves. Succès complet.*

Après ce vaudeville vint un tableau national, joué au bénéfice des pauvres par les personnes de la société: La noce villageoise. *Les dames étaient jolies en costumes de paysannes, Millo, l'acteur, était si drôle dans le rôle d'un professeur grec, la hora représentée sur la scène pour la première fois était d'un effet si gracieux, que ma pièce réussit au-delà de mes espérances. On appelle l'auteur, comme toujours, et l'auteur fut obligé cette fois de venir saluer le public sur la scène.*

Plus tard j'essayai d'un petit opéra-comique, dont un jeune compositeur mr. Flechtenmacher [4], *fit la musique ; il eut un succès d'estime, mais je me rattrapai ensuite au moyen des* M-me Kiritza à Iassy, Madame Kiritza en province, Les deux morts vivants *et quelques chansonnettes comiques, qui eurent des succès colossaux.*

J'ai eu, ainsi, le bonheur de battre en brèche plusieurs préjugés invétérés, de fustiger plusieurs ridicules, de placer notre théâtre dans la véritable voie nationale et de prouver que notre langue se prêtait admirablement et à la comédie et à la musique.

Encore un mot avant d'en finir avec ces notices sur ma carrière dramatique. Les pièces de théâtre ne rapportent à leurs auteurs que la satisfaction de les voir plus ou moins bien jouées. Mon répertoire a rapporté jusqu'à présent entre Iassy, Bucarest, Galatz et Kraiova plus de cent mille francs aux directeurs, et toutes les fois qu'on se trouve à court d'argent pour payer les appointements des acteurs, on monte immé diatement quelqu'une de mes pièces ou de celles de Millo. (Je compose actuellement un grand drame national, dont le sujet est tiré de l'histoire de la Moldavie.) Tout cela vous prouve une chose, mon cher Ubbi, c'est qu'il y a pénurie d'auteurs dramatiques en Moldo-Valachie.

En 1844, Cogalniceano, Jean Ghika (de Samos) et moi entreprîmes la publication hebdomadaire du Progrès, *feuille scientifique et littéraire qui eut neuf mois d'existence et qui fut suspendue par ordre du prince Stourza.*

Il s'était produit à cette époque un grand mouvement dans les idées tant en Valachie, qu'en Moldavie ; la jeunesse ouvrait ses ailes... Les sentiments de nationalité et d'indépendance se frayaient jour par tous les moyens. Alexandresco écrivait des fables politiques, Donici moulait, de son côté, de petites fables charmantes, Jean Ghika faisait un cours d'économie politique à Iassy, Cogalniceanu, un cours d'histoire nationale, Balcesco réunissait les matériaux du Magasin historique, *Eliade combattait dans son* Courrier des deux sexes *le slavisme par des recherches savantes de linguistique, moi j'apportais, comme preuve à l'appui de notre nationalité, les chants populaires, les superstitions, les usages, qui montraient au grand jour de l'évidence notre parenté avec la race latine.*

Dans le Progrès *j'ai inséré plusieurs articles en prose et la plupart de mes* Doïnas. *Les premiers sont* L'histoire d'un ducat, Excursion dans les montagnes, *une* Critique du poème d'Aristia [5] à la louange du prince Bibesco *etc. Cette critique a failli faire crever de dépit le vil flatteur du prince, et il n'a jamais voulu me la pardonner. A mon arrivée à Bucarest, en 1845, le prince Bibesco me fit un accueil des plus aimables et me dit, en riant et en me montrant un magnifique cheval de selle: „Voilà le cheval que Aristia a chanté dans ses poèmes !" „Pauvre bête !" ai-je répondu. „Mais vous l'avez bien vengé, a repris le prince, et je vous en remercie."*

La direction du théâtre valaque de Bucarest était aux abois. Mr. Karajiali [6], *le directeur, avait été forcé d'engager jusqu'aux effets de sa femme pour soutenir sa troupe, lorsque l'idée lui vint de monter* Georges de Sadagoura. *Il eut salle comble pendant une série de plusieurs représentations et fit fortune. Le prince Bibesco décida, à cette occasion, de donner une subvention de 300ducats au théâtre national. Le direc-*

teur m'écrivit une lettre pleine de reconnaissance. J'arrivai sur ses entrefaites à Bucarest et j'y fus reçu de la manière la plus flatteuse en qualité d'auteur dramatique et de rédacteur du Progrès, *qui fait fureur à Bucarest. Les jeunes gens ayant à leur tête notre pauvre ami, Costakitza Philipesco* [7], *me donnèrent un banquet, que les jeunes gens de Iassy rendront plus tard au* jeune député *de la Valachie lorsqu'il vint nous trouver.*

Cette même année de 1845 je fis un voyage à Constantinople et je faillis mourir aux Iles des Princes. J'y rencontrai mr. Hommaire de Hell [8] *et je pris rendez-vous avec lui pour le printemps de 1846, à l'effet d'entreprendre un voyage en Perse, mais je ne l'y trouvai plus lorsque je me rendis à Constantinople.*

En 1846, je quittai de nouveau la Moldavie, je visitai Constantinople, Broussa, Athènes, les Iles Ioniennes et j'allai m'établir à Venise, pour y faire un séjour de deux mois [9]. *Ces deux mois furent la plus heureuse époque de ma vie, mais je la payai cher, car la destinée me soumit à la plus cruelle épreuve qui puisse briser un cœur de 24 ans. Mon absence dura 11 mois, pendant lesquels i'ai composé une grande partie de mes* Lacrimioare.

*En 1847, au mois de mai, je retournai en Moldavie, désespéré et malade. J'allai visiter Balta-Alba en Valachie (dont la description a paru dans l'*Illustration), *et Méhadia, où je découvris la ballade d'Hercule.*

1848. Deux semaines avant les événements de Iassy j'avais fait partie d'une représentation donnée par les personnes de la société de Iassy au bénéfice des pauvres. (C'est alors qu'on joua pour la première fois La noce villageoise, *et j'y gagnai une fluxion de poitrine.) Les événements me surprirent malade. On vint m'arracher de mon lit pour réclamer mon concours, j'improvisai le* Réveil de la Roumanie, *dont je vous envoie ci-joint le texte et la traduction, et cette marseillaise enflamme les esprits. Je ne comprenais un mouvement dans nos pays qu'en vue de l'union de tous les roumains en un seul corps.*

La plupart de mes amis furent pris par trahison, indignement traités par le prince Grégoire Stourza, attachés comme des malfaiteurs et envoyés à Matchine au-delà du Danube. Moi je parvins à me sauver dans les montagnes, chez les Cantacuzène, espérant qu'ils armeraient leurs paysans pour descendre sur Iassy.

Ils armèrent leurs paysans, mais c'était pour se garder eux-mêmes. (C'est là que j'ai vu cette admirable scène de nuit, que je vous ai racontée une fois, chez vous: les paysans tenant d'une main leurs fusils et de l'autre des cierges allumés, pendant la fête de la Résurrection, et se penchant sur une caisse remplie de poudre, au risque de sauter en l'air.)

Dix jours après mon arrivée à Hango, je passai la frontière dans l'obscurité la plus complète et je fus arrêté, vers une heure du matin, dans le village de Toulguiche en Transylvanie. On me retint prisonnier pendant une semaine, jusqu'à ce que je me suis procuré un passeport, et enfin je me rendis à Cronstadt.

*

Les emigrés de Tchernowitz organisèrent un comité dont je fus nommé le secrétaire, puis ce comité me confia la mission d'aller plaider notre cause auprès du gouvernement provisoire de France. Je traversai la Gallicie au milieu d'une mortalité affreuse (le choléra sévissait dans toute sa force) et j'arrivai à Paris sain et sauf. Là je trouvai Alexandre Gollesco, le noir, et à nous deux nous allons voir quelques-uns des députés de la Constituante. C'était une époque où lorsqu'on annonçait un moldave dans un salon de Paris, le maître de la maison demandait si c'était une bête apprivoisée, si elle ne mordait pas etc. Je vis Ledru Rollin, Xavier Durrieu, l'aide de camp du général Cavaignac, plusieurs rédacteurs-en-chef de principaux journaux, tels que le National, la Réforme, le Siècle, etc. *J'allai voir aussi mr. Armand Bertier des* Débats *et mr. Manguin.*

Pendant cinq mois, Gollesco et moi, aidés du rédacteur actuel de la Presse d'Orient, *mr. de Beyne* [10], *nous avons fait les avocats de la cause moldo-valaque verbalement et par écrit. Mon appartement était transformé en bureau de rédaction, d'où partaient journellement une foule d'articles qui trouvaient leur place dans les journaux. Que de belles phrases j'ai attribué du fond de mon cabinet aux principaux personnages de la révolution de Bucarest! Sous quelles magnifiques couleurs j'ai presenté cette révolution aux yeux du public français! Maghero est encore à se demander si jamais il a dit que si son pays avait deux ennemis, son sabre avait deux tranchants!... Ce travail dura jusqu'à l'arrivée à Paris du gouvernement provisoire valaque, puis il finit par me lasser, et je partis pour Constantinople, où je devais trouver mon père, Negri, le prince Ghika et plusieurs autres compatriotes.*

De Constantinople je revins à Paris, pour m'entendre avec les emigrés valaques au sujet des travaux à poursuivre dans les principautés et enfin je rentrai en Moldavie par cet affreux hiver de 1849, après 22 mois d'exil.

1850 — Je reviens aux occupations littéraires et je livre à la scène plusieurs pièces.

1851 — Je pars pour la France, je visite l'Allemagne et l'Angleterre, retour dans le pays.

1852 — Je m'occupe de l'impression de mon répertoire dramatique et de la 1ère partie des ballades populaires.

1853 — Départ pour Paris; j'imprime mes Doïnas; *voyage au Maroc et en Espagne, publication de la 2e partie des ballades.*

1854 — Mon père meurt en mon absence. Je quitte Paris, pour venir affranchir mes esclaves. L'exemple est suivi par un grand nombre de propriétaires.

1855 — Départ pour l'Exposition de Paris, retour par les côtes d'Italie et Constantinople. Je visite la Crimée et les ruines de Sévastopol. Je fais la connaissance de plusieurs officiers supérieurs de l'armée française et je fais une propagande active en faveur des principautés. Retour dans le pays pendant l'hiver, à travers la Bulgarie infestée de bache-bouzouks.

1856 — Le comité de Iassy, organisé en vue de l'union des principautés, me confie la mission d'aller m'entendre avec nos frères de Bucarest. Le prince Stirbey donne l'ordre de m'arrêter en cas de tentative de ma part de faire des manifestations, mais je réussis a dépister la police. J'entre dans la collaboration du journal L'Etoile du Danube *et j'y publie un dialogue politique, en vers, au sujet de l'union, ainsi que la* Hora de l'Union, *qui est devenue populaire.*

Fonctions successives. *Sous le règne du prince Stourza, j'ai servi, pendant cinq ans, comme chef de bureau à la section des pensions. J'ai longtemps été le soutien de la veuve et de l'orphelin, mais je me suis bien ennuyé dans mon emploi. Sous Ghica, j'ai été nommé directeur des Archives de la principauté, mais j'ai donné ma démission après un an de service.*

Grades et titres divers. *Avant la nomination de Stourza au trône de Moldavie, j'étais* comisse, *sous Stourza je devins* spatar, *et sous Ghika,* postelnik. *A quels titres cela corresponde-t-il je n'en sais rien.*

Evénements publics. *J'ai participé, comme vous l'avez vu, à tous les événements politiques et littéraires qui ont eu lieu dans le sens honnête. Ma conscience n'a rien à se reprocher.*

Faits particuliers. *J'ai beaucoup aimé, il me sera beaucoup pardonné.*

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.370, f. 259—262

Am scris atunci, sau, mai bine zis, am improvizat cele mai bune poezii ale mele: *Baba Cloanța, Strunga, Doina, Hora, Crai nou* ş.a., şi mi-am propus să las deoparte încercările mele de versificaţie franceză pentru ca să urmez calea pe care mi-am deschis-o singur în domeniul adevăratei poezii romîneşti. Publicarea cîtorva din aceste poezii într-un *Calendar* din 1843 a provocat o mulţime de critici. În marile saloane erau denumite *poezii de colibă*. O singură persoană [2], care abia mă cunoştea, şi care, în urmă, a exercitat o influenţă divină asupra tinereţii mele, mi-a scris de departe o scrisoare încîntătoare, în care îmi spunea: „Urmaţi cum aţi început, cel mai frumos titlu de glorie la care un poet trebuie să năzuiască este acela de poet naţional şi popular!"

Ei îi datorez tot ceea ce am făcut mai bun, şi, dacă nu aş fi avut nenorocirea de a o pierde, aş fi făcut capodopere. (Îţi deschid inima mea, dragă Ubi, dar asta numai pentru tine.)

O dată găsit filonul minei, m-am gîndit la o operă dragă mie şi pioasă, la colecţia poeziilor populare ale ţării mele şi, în acest scop, am colindat munţii şi cîmpiile, amestecîndu-mă cu ţăranii prin bîlciuri, intrînd curajos cu ei în cîrciumi, asistînd la hore în sate, căţărîndu-mă pe vîrfurile munţilor pentru a găsi pe păstorii barzi, parcurgînd ruinele Cetăţii Neamţului, vizitînd mănăstirile, ascultînd peste

tot povestirea basmelor populare, a legendelor fantastice etc. ... și stenografiind la repezeală tot ce-mi ajungea la ureche. La sfîrșitul a trei-patru ani, posedam un mare număr de versuri deformate de gura cîntăreților, de legende ciuntite, de piese confundate într-o dezordine înspăimîntătoare, dar pietrele prețioase erau acolo, sub mîna mea; nu trebuia decît să le lustruiesc, să le pun la locul lor de la început, să le înlănțuiesc corect, pentru a reconstitui vechile giuvaeruri poetice ale strămoșilor noștri.

Această muncă ar fi fost imposibilă pentru oricare altul în afară de mine, după chiar mărturia colegilor mei; pentru mine nu era decît o ocupație plină de interes și de farmec. Căpătasem o asemenea ușurință de lucru în acest gen, încît mi s-a întîmplat adesea să unesc diverse părți ale unei balade prin versuri create de mine și să regăsesc mai tîrziu aceleași versuri în gura vreunui bătrîn, care îmi recita o legendă necunoscută.

Ştii că am publicat deja două broșuri cu balade populare, îmi mai rămîne încă material pentru alte două broșuri. Îmi rezerv această muncă pentru la primăvară, cînd mă voi instala la Paris; îmi propun să reunesc atunci baladele și celelalte cîntece populare într-un singur volum de lux.

În 1844 [3] prințul Sturza ne-a impus lui Kogălniceanu, Negruzzi și mie cele două direcții ale teatrului francez și ale teatrului moldovenesc. Pînă atunci, scena națională, condusă mai întîi de Asachi, de un profesor de la Academie, abia se putea susține datorită proastei alegeri a unor proaste traduceri. Periercourt, cu dramele sale, și Kotzebue, cu comediile sale, împlineau toate nevoile reprezentațiilor. Nu exista o singură piesă originală în tot repertoriul. Nimeni nu se apucase de teatru pentru motivul că limba noastră nu era formată. Am avut curajul să încerc și am obținut un succes colosal. Prima piesă care mi s-a jucat a fost o comedie * în trei acte, intitulată *Iorgu de la Sadagura* (Sadagura este un mic orășel din Bucovina). Mă sileam în această piesă să biciuiesc un defect care domnea atunci în înalta societate și care putea provoca rezultate dezastruoase, și anume: proasta afectare de a disprețui tot ceea ce era național — limbă, obiceiuri, plăceri, și chiar Moldova însăși! Orice persoană care trecuse frontiera pentru a merge în străinătate, chiar și numai pînă la Cernăuți, se credea îndreptățită să afecteze că nu mai poate trăi în țara sa. Atît le-am acoperit de ridicol pe cele două personaje ale comediei mele, încît, începînd de la prima reprezentație, defectul dispăruse ca prin farmec. Nu mai îndrăznește nimeni să facă paradă de antinaționalism, de frică să nu fie confundat cu Iorgu de la Sadagura sau cu doamna Gafița; mai mult încă, au ajuns să facă din mine un fel de sperietoare: „Bagă de seamă, se șoptea la ureche, Alecsandri te poate zugrăvi pe scenă".

Îmi amintesc această primă reprezentație ca și cum ar fi fost ieri, pentru că a lăsat o impresie adîncă în mintea mea. Teatrul era arhiplin, prințul Sturza și toată înalta societate se adunaseră acolo pentru prima dată după mulți ani. Eram în loja tatălui meu și numai Dumnezeu știe cum tremuram!

---

* Originalul nu cuprinde cuvîntul „comedie", fiind rupt.

Primul act se termină în zgomotul aplauzelor, cel de al doilea, în zgomotul tropăielilor, la al treilea, sala se ridică în picioare și cheamă pe autor cu zgomot de adevărată furtună. Stau la îndoială; sînt forțat să mă arăt în marginea lojei noastre, aplauzele mă asurzesc și, la ieșirea din lojă, doamne și domni se aruncă asupra mea, mă îmbrățișează, mă trimit de la unul la celălalt și o fac în așa măsură, încît mă întorc acasă bolnav de emoție și rămîn în pat timp de o săptămînă. Desigur, era foarte măgulitor pentru un tînăr de 22 de ani să primească asemenea ovații din partea compatrioților săi, dar cea mai scumpă recompensă mă aștepta acasă, și am aflat-o în îmbrățișările tatălui meu. Plîngea îmbrățișîndu-mă.

După această primă comedie, mi s-a jucat o a doua, *Iașii în Carnaval* sau *Complotul*, tablou în trei acte.

În timpul reprezentației, prefectul de poliție a vrut să se tragă cortina — din ordin venit de sus — dar publicul l-a împiedicat. Atunci a venit să mă înștiințeze că trebuie să-mi retrag piesa, căci, dacă nu, mă vor închide pentru cîtva timp într-o mănăstire; i-am răspuns că piesa aparținea deja publicului și că, dacă mă vor trimite la mănăstire, voi face o nouă piesă cu acest subiect. M-au lăsat în pace, și, comedia mea continuîndu-și cu succes reprezentațiile, zvonurile despre comploturi închipuite au căzut baltă.

Această piesă a fost urmată de un vodevil într-un act, *Piatra din casă* (poreclă pe care unii părinți aveau obiceiul să o dea copiilor lor de sex feminin). În această piesă criticam cu amărăciune purtarea părinților care își căsătoresc copiii pentru a scăpa de ei și atingeam și coarda dezrobirii țiganilor. Succes complet.

După acest vodevil a urmat un tablou național, jucat în beneficiul săracilor de persoane din societate: *Nunta țărănească*. Doamnele erau frumoase în costume de țărănci, Millo, actorul, era așa de caraghios în rolul unui profesor grec, hora, reprezentată pentru prima dată pe scenă, arăta așa de grațioasă, încît piesa a reușit mai presus de toate speranțele mele. Autorul este iarăși chemat, ca întotdeauna, și, de data aceasta, obligat să salute publicul de pe scenă.

Mai tîrziu am încercat o mică operă comică, pentru care un tînăr compozitor, d-l Flechtenmacher[4]. a făcut muzica; succesul s-a datorat numai stimei de care mă bucuram, dar m-am revanșat după aceea datorită *Chiriței la Iași*, *Chiriței în provincie*, *Doi morți vii* și cîteva cîntecele comice, care au avut succese nemaiauzite.

Astfel, am avut fericirea să distrug multe prejudecăți înrădăcinate, să biciuiesc multe defecte, să îndrum teatrul nostru pe adevărata cale națională și să dovedesc că limba noastră se potrivește admirabil și pentru comedie, și pentru muzică.

Încă un cuvînt înainte de a termina cu aceste notițe asupra carierei mele dramatice. Piesele de teatru nu aduc autorilor lor decît satisfacția de a le vedea mai bine sau mai rău jucate. Repertoriul meu a adus, pînă acuma, directorilor, între Iași, București, Galați și Craiova, mai mult de o sută de mii de franci, și, ori de cîte ori sînt lipsiți de bani pentru a plăti lefurile actorilor, se montează în-

dată vreuna din piesele mele sau din cele ale lui Millo. (Compun acum o mare dramă națională, al cărei subiect este scos din istoria Moldovei.) Toate acestea îți dovedesc un singur lucru, dragă Ubi, acela că este mare lipsă de autori dramatici în Moldo-Valahia.

În 1844, Kogălniceanu, Ion Ghica (prințul de Samos) și eu am început publicarea revistei hebdomadare *Propășirea*, foaie științifică și literară, care a avut nouă luni de existență și care a fost suspendată din ordinul prințului Sturza.

Se produsese în această vreme o mare mișcare în idei atît în Valahia, cît și în Moldova; tineretul își desfăcea aripile... Sentimentele de naționalitate și de independență își făceau drum prin toate mijloacele. Alexandrescu scria fabule politice, Donici crea, la rîndul său, mici fabule încîntătoare, Ion Ghica ținea un curs de economie politică la Iași, Kogălniceanu, un curs de istorie națională, Bălcescu aduna materiale pentru *Magazinul istoric*, Eliade combătea în *Curierul de ambe sexe** tendința slavistă prin cercetări savante de lingvistică, eu aduceam, ca dovadă a naționalității noastre, cîntecele populare, superstițiile, obiceiurile, care scoteau în evidență înrudirea noastră cu rasa latină.

În *Propășirea* am publicat mai multe articole în proză și cele mai multe din *Doinele* mele. Primele sînt *Istoria unui galbîn*, *Excursie în munți*, *O critică a poemului lui Aristia*[5] *spre lauda prințului Bibescu* etc. Această critică era gata să-l facă să crape de ciudă pe josnicul lingușitor al prințului, și nu a vrut niciodată să mi-o ierte. La sosirea mea în București, în 1845, prințul Bibescu mi-a făcut o primire din cele mai amabile și mi-a spus rîzînd, arătîndu-mi splendidul său cal de călărie: „Iată calul pe care Aristia l-a cîntat în poemele sale!" „Bietul animal!" am răspuns eu. „Dar l-ai răzbunat bine, a spus din nou prințul, și îți mulțumesc."

Direcția teatrului valah de la București se găsea la mare strîmtoare. D-l Caragiale[6], directorul, fusese nevoit să amaneteze pînă și lucrurile soției sale pentru a-și ține trupa, cînd i-a venit ideea să monteze *Iorgu de la Sadagura*. A avut săli pline în timpul unei serii de reprezentații și a făcut avere. Prințul Bibescu a hotărît, cu acest prilej, să dea o subvenție de 300 ducați Teatrului Național. Directorul mi-a scris o scrisoare plină de recunoștință. Am sosit la București tocmai pe-atunci și am fost primit, în chipul cel mai măgulitor, ca autor dramatic și redactor la *Propășirea*, care se bucură de mare succes la București. Tinerii avînd în fruntea lor pe sărmanul nostru prieten, Costăchiță Filipescu[7], mi-au oferit un banchet pe care tinerii din Iași îl vor da la rîndul lor *tînărului deputat* al Valahiei cînd va veni să ne vadă.

În același an 1845 am făcut o călătorie la Constantinopol și era gata să mor pe insula Princhipo. Am întîlnit acolo pe d-l Hommaire de Hell[8] și mi-am dat întîlnire cu el pentru primăvara lui 1846, cu scopul de a întreprinde o călătorie în Persia, dar nu l-am mai găsit cînd m-am dus la Constantinopol.

În 1846 am părăsit din nou Moldova, am vizitat Constantinopolul, Brussa, Atena, Insulele Ionice și m-am dus să mă stabilesc la Veneția pentru două luni[9].

* Aici manuscrisul este rupt.

Aceste două luni au constituit epoca cea mai fericită a vieţii mele, dar am plătit-o scump, căci destinul m-a supus celei mai crude încercări care poate distruge o inimă de 24 de ani. Absenţa mea a durat unsprezece luni, în timpul cărora am compus o mare parte din *Lăcrimioarele* mele.

În 1847, în luna mai, m-am reîntors în Moldova, disperat şi bolnav. Am vizitat Balta Albă în Valahia (a cărei descriere a apărut în *L'Illustration*) şi Mehadia, unde am descoperit legenda lui Hercule.

1848. Două săptămîni înainte de evenimentele de la Iaşi, luasem parte la o reprezentaţie dată de persoane din societatea Iaşului în beneficiul săracilor. (Atunci s-a jucat pentru prima dată *Nunta ţărănească* şi m-am ales cu o răceală.) Evenimentele m-au surprins bolnav. M-au smuls din pat pentru a-mi cere concursul, am improvizat *Deşteptarea Romîniei*, al cărei text şi traducere ţi le trimit alăturat, şi această marseieză a aprins spiritele. Nu înţelegeam o mişcare în ţările noastre decît în vederea unirii tuturor romînilor într-un singur corp.

Cei mai mulţi dintre prietenii mei au fost prinşi prin trădare, trataţi în chip nedemn de prinţul Grigore Sturza, legaţi ca nişte răufăcători şi trimişi la Măcin, peste Dunăre. Eu am izbutit să scap în munţi, la Cantacuzineşti, sperînd că vor înarma pe ţăranii lor pentru a coborî asupra Iaşilor. E adevărat că şi-au înarmat ţăranii, dar asta pentru a se păzi pe ei. (Aici am văzut noaptea acea admirabilă scenă pe care ţi-am povestit-o odată, la tine: ţăranii ţinînd cu o mînă puştile lor şi cu alta lumînări aprinse, în timpul sărbătorii Învierii, şi plecîndu-se asupra unei lăzi pline cu praf de puşcă, cu riscul de a sări în aer.)

Zece zile după sosirea mea la Hangu, treceam frontiera în cel mai adînc întuneric şi am fost arestat, pe la ora unu dimineaţa, în satul Tulgheş, în Transilvania. M-au ţinut prizonier o săptămînă, pînă cînd mi-am procurat un paşaport, şi în sfîrşit m-am dus la Braşov.

Emigraţii de la Cernăuţi au organizat un comitet al cărui secretar am fost numit eu, pe urmă acest comitet mi-a încredinţat misiunea de a merge să pledez cauza noastră pe lîngă guvernul provizoriu de la Paris. Am traversat Galiţia, în mijlocul unei mortalităţi înfricoşătoare (holera bîntuia cu toată puterea) şi am ajuns la Paris teafăr. Acolo am găsit pe Alexandru Golescu, Arăpilă, şi împreună ne ducem să vedem pe unii deputaţi ai Constituantei. Era într-o vreme în care, dacă era anunţat un moldovean într-un salon din Paris, stăpînul casei se întreba dacă este vorba de un animal domestic, dacă nu muşcă etc. Am văzut pe Ledru Rollin, Xavier Durrieu, aghiotantul generalului Cavaignac, mai mulţi redactori ai principalelor jurnale, ca *Naţionalul*, *Reforma*, *Secolul* etc. Am fost să văd de asemenea pe d-l Armand Bertier de la *Dezbateri* şi pe d-l Manguin.

Timp de cinci luni, Golescu şi cu mine, ajutaţi de redactorul actual al *Presei Orientului*, d-l de Beyne[10], am făcut pe avocaţii cauzei moldo-valahe prin vorbă şi prin scris. Apartamentul meu fusese transformat în birou de redacţie, de unde porneau zilnic o mulţime de articole care îşi găseau locul în jurnale. Ce frumoase fraze am atribuit, din fundul biroului meu, principalelor personaje

ale revoluţiei din Bucureşti! Sub ce splendide culori am prezentat această revoluţie în ochii publicului francez! Magheru se întreabă şi acum dacă el a spus vreodată că dacă ţara sa ar avea doi duşmani, sabia sa ar avea două tăişuri!... Această muncă a durat pînă la sosirea la Paris a guvernului provizoriu valah, apoi a început să mă obosească, şi am plecat la Constantinopol, unde trebuia să găsesc pe tatăl meu, pe Negri, prinţul Ghica şi mulţi alţi compatrioţi.

De la Constantinopol m-am întors la Paris, pentru a mă înţelege cu emigraţii valahi despre lucrările ce urma să le facem în principate şi în sfîrşit m-am întors în Moldova în timpul acelei îngrozitoare ierni a lui 1849, după douăzeci şi două luni de exil.

1850 — Mă reîntorc la ocupaţiile literare şi ofer scenei mai multe piese.

1851 — Plec în Franţa, vizitez Germania şi Anglia, întoarcere în ţară.

1852 — Mă ocup de tipărirea repertoriului meu dramatic şi de prima parte a baladelor populare.

1853 — Plecarea la Paris; tipăresc *Doinele* mele; călătoria în Maroc şi în Spania, publicarea celei de a doua părţi a baladelor.

1854 — Tatăl meu moare în lipsa mea. Părăsesc Parisul, pentru a veni să-mi eliberez robii. Exemplul este urmat de un mare număr de proprietari.

1855 — Plecare pentru Expoziţia de la Paris, întoarcere pe coastele Italiei şi prin Constantinopol. Vizitez Crimeea şi ruinele Sevastopolului. Fac cunoştinţa mai multor ofiţeri superiori ai armatei franceze şi fac o propagandă activă în favoarea principatelor. Întoarcere în ţară în timpul iernii, prin Bulgaria înţesată de başbuzuci.

1856 — Comitetul de la Iaşi, organizat în vederea unirii principatelor, îmi încredinţează misiunea de a mă înţelege cu fraţii din Bucureşti. Prinţul Ştirbei dă ordin să fiu arestat în cazul unei încercări din partea mea de a face manifestaţii, dar am izbutit să înşel poliţia. Intru colaborator la ziarul *Steaua Dunării* şi public un dialog politic în versuri, avînd ca subiect unirea, ca şi *Hora Unirii*, care a devenit populară.

Funcţii succesive. Sub domnia prinţului Sturza am servit, timp de cinci ani, ca şef de birou la secţia pensiilor. Mult timp am fost sprijinul văduvei şi al orfanului, dar m-am plictisit mult în slujba mea. Sub Ghica, am fost numit director al Arhivelor principatului, dar mi-am dat demisia după un an de servici.

Grade şi titluri diverse. Înainte de numirea lui Sturza pe tronul Moldovei, am fost *comis*, sub Sturza devin *spătar*, şi sub Ghica, *postelnic*. La ce titluri corespund acestea habar n-am.

Evenimente publice. Am luat parte, după cum ai văzut, la toate mişcările politice şi literare care au avut loc în mod cinstit. Conştiinţa mea nu are nimic să-şi reproşeze.

Fapte deosebite: Mult am iubit, multe îmi vor fi iertate.

[1] *Abdolonyme Honoré J. Ubicini* (1818—1884), istoric şi publicist francez, filo-romîn. A participat la revoluţia din 1848, fiind şi secretar al guvernului provizoriu şi al locotenenţei domneşti; a ajutat pe emigraţi pentru susţinerea în presa franceză a cauzei unirii. A fost membru onorific al Academiei romîne. Cf. prefaţa sa la V. Alecsandri, *Ballades et chants populaires de la Roumanie,* Paris, 1855. Scrisoarea autobiografică de mai sus este probabil o ciornă căreia îi lipseşte începutul şi care nu se ştie în ce scop a fost scrisă. Datarea aproximativă trebuie să fie între anii 1856—1857, ultimele date fiind din 1856.

[2] Elena Negri.

[3] Nu în 1844, ci în 1840—1842, cei trei au avut direcţia teatrelor romînesc şi francez; din februarie 1842 direcţia trece asupra doamnei Frich, directoarea unei trupe germane. Chiar nemaifiind director, V. Alecsandri continuă să se intereseze de teatru, scriind pentru scenă. Cf. Teodor T. Burada, *Istoria teatrului în Moldova,* I, Iaşi, 1915, şi V. Alecsandri, *Teatru,* I, Bucureşti, 1875, scrisorile către un prieten imaginar, care ţin loc de prefaţă.

[4] *Alexandru Flechtenmacher* (1823—1898), compozitor, bursier la Viena, trimis de Costache Conachi pentru a urma cursurile de vioară şi compoziţie. Profesor de muzică la Conservatorul din Bucureşti. A contribuit la popularizarea repertoriului autorilor noştri dramatici.

[5] C. Aristia, *Prinţul romîn,* Bucureşti, 1843.

[6] *Costache Caragiale* (1815—1877), artist dramatic şi director de teatru.

[7] *Constantin Filipescu* (1807—1854), a participat la revoluţia de la 1848 şi a fost ministru de finanţe în guvernul provizoriu; după revoluţie trăieşte exilat în Italia. Cf. evocarea lui V. Alecsandri din *Suvenire. N. Bălcescu,* în *Revista romînă,* II (1862), p. 313—314.

[8] *Ignace, Xavier, Morand Hommaire de Hell* (1812—1848), geolog şi călător francez care a explorat Crimeea şi alte regiuni din Rusia din însărcinarea guvernului rus. A încetat din viaţă înainte de a termina misiunea, încredinţată de statul francez în 1846, de a explora Persia.

[9] Cf. aici, *Jurnalul călătoriei cu Elena Negri,* p. 172 şi urm.

[10] *A. Baligot de Beine* (? — 1892), ziarist şi diplomat francez. Secretar la Consulatul francez din Constantinopol, prieten cu C. Negri. În 1860 vine în ţară ca secretar al lui Cuza; după căderea acestuia se retrage la Paris, unde continuă să servească pe doamna Elena Cuza. Director al ziarului *Presse de l'Orient.*

CĂTRE V. A. URECHIĂ

Mirceşti,
8 fevr. 1880

Iubite domnule Urechia,

Cînd ne-am întîlnit în vagon mi-aţi cerut pentru *Albumul macedo-romîn* un articol de literatură care să prindă loc mai mult decît cîntecul lui *Alecsandru Macedon.* Bucuros de a vă împlini dorinţa, vă trimit o istorioară de început de amor,

după cum se începeau amorurile pe la anul 1840. De vă convine, bine, de nu, trimiteți-mi manuscrisul îndărăt, fiindcă nu am altul, și priimiți în loc espresia simțirilor mele de stimă și de amicie.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., S $\frac{49(2)}{LVIII}$

CĂTRE GRIGORE VENTURA

I

Mircești,
20 juin 1884

Mon cher Maestro,

La Blandusia *va paraître prochainement.*

J'ai ajouté à la fin de la brochure une quinzaine de pièces de vers, afin de lui donner la taille d'un volume. Vous trouverez parmi ces poésies l'une intitulée Izvorul, hora. *Puisse-t-elle vous inspirer, comme toujours, une jolie mélodie nationale.*

Ce monsieuer Verneuil n'a pas été suffisamment satisfait du cadeau que je lui ai fait en lui cédant ma part de recette dans la représentation de Blandusia *donnée à son bénéfice; il a trouvé commode et honnête de s'adjuger aussi mon magnifique album de costumes antiques, destiné par moi à la bibliothèque du théâtre. Ce volume coûte 160 francs. C'est une bonne aubaine, mais faut-il le laisser jouir en paix de cet escamotage? Non.*

Puisqu'il se trouve actuellement à Athènes, la direction devrait s'adresser à notre légation pour lui réclamer l'album en question.

Occupez-vous de cette affaire, mon cher ami, et faites rendre gorge au délinquant...

Le choléra qui a éclaté dans le midi de la France m'a détourné de la voie qui mène à Aix-les-Bains pour me faire prendre celle de Méhadia. Ce nouveau plan me fera passer par Bucarest; c'est vous dire que je me réjouis à l'idée de vous voir pour causer avec vous du théâtre.

Tout à vous,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.749, f. 27—28

I

Mirceşti,
20 iunie 1884

Dragă maestre,

Blanduzia va apărea în curînd.

Am adăugat la sfîrşitul broşurii cincisprezece bucăţi în versuri, pentru a-i da măsura unui volum. Vei găsi printre aceste poezii una intitulată *Izvorul, hora**. Fie ca să-ţi inspire, ca întotdeauna, o frumoasă melodie naţională.

Acest domn Verneuil n-a fost destul de mulţumit de darul ce i-am făcut, cedîndu-i din partea mea de reţetă din reprezentaţia *Blanduziei*, dată în beneficiul său; a găsit foarte simplu şi cinstit să-şi însuşească şi minunatul meu album de costume antice, destinat de mine bibliotecii teatrului. Acest volum costă 160 franci. Este o adevărată pleaşcă, dar trebuie lăsat să se bucure în pace de acest furt? Nu.

Pentru că acum se găseşte la Atena, direcţia ar trebui să se adreseze legaţiei noastre pentru a reclama albumul în chestiune.

Ocupă-te de această afacere, dragă prietene, şi fă-l pe vinovat să readucă ce a furat...

Holera care a izbucnit în sudul Franţei m-a îndepărtat din calea care duce spre Aix-les-Bains pentru a mă face să o iau pe aceea înspre Mehadia. Acest nou plan mă va face să trec prin Bucureşti; asta înseamnă că mă bucur la gîndul de a te vedea pentru a vorbi cu dumneata despre teatru.

Al dumitale,
V. Alecsandri

II

Mirceşti,
vendredi [1885 janv.]

Mon cher confrère,

Jusqu'à ce matin je n'ai pu ni écrire, ni lire, ni me nourrir suffisamment, mais, en revanche, j'ai toussé comme plusieurs phtisiques, j'ai craché, je me suis mouché à outrance, comme si je n'avais rien autre chose à faire. Les brouillards de Bucarest m'avaient mis dans un état pitoyable, et je me demandais parfois, entre deux quintes, si je pourrais me remettre au travail, pour donner à mon Ovide *le poli définitif. Grâce aux soins intelligents et passablement tyranniques de m-me Alecsandri, je me sens beaucoup mieux, aussi ai-je immédiatement profité de cette accalmie pour aborder mon bureau. Après-demain soir je jetterai au vagon-poste le*

* În original, în limba romînă.

Ier acte, revu, corrigé et diminué. Pressez-en, de votre côté, la copie, afin que les grands rôles soient distribués à temps.

Ces rôles sont au nombre de quatre à cinq: celui de m-me Manolesco[1], de Manolesco, de Iulian, de Nottara et de Petresco[2].

Je compte sur leur facilité à apprendre mes vers et sur leur mémoire... sans compter leur talent, dans lequel j'ai pleine confiance.

Je suis très content d'apprendre que mr. de Herz[3] ait réussi à traduire fidèlement la Blandusia *et je suis très curieux de connaître l'impression que produira la lecture de cette traduction sur la reine, ainsi que sur le cercle de Maioresco.*

Il dépendra ensuite beaucoup de la reine que la pièce fût jouée à Vienne. Je lui en parlerai à mon retour à Bucarest.

Votre découragement comme auteur dramatique n'est nullement justifié. Nous en parlerons prochainement plus amplement; vous avez le don du dialogue vif et animé, ainsi que le sentiment des situations dramatiques; en conséquence, on ne jette un pareil bagage précieux à la mer.

Il peut arriver à Dumas, à Augier et à Sardou de se tromper sur le goût du public, au sujet d'une pièce. Cela est même arrivé assez souvent, mais ils n'ont pas renoncé à leur carrière, et les succès obtenus par d'autres œuvres ultérieures leur ont donné raison.

Si Ovide *tombait, je ne me découragerais pas. Pour un auteur* care se simte, *un échec est parfois un bon coup de fouet. On recule pour mieux sauter.*

Chassez, donc, vos papillons noirs, et mettez-vous vaillamment à combiner quelque nouvelle pièce. Quant aux petites misères, fichez-vous en bel et bien en votre qualité d'homme d'esprit.

Merci pour vos bons souhaits de Nouvel An. Nous vous en envoyons de bien sincères et bien chaleureux.

Tout à vous,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.749, f. 32—33

II

Mircești,
vineri [1885 ian.]

Scumpul meu confrate,

Pînă azi-dimineață nu am putut nici scrie, nici citi, nici mă hrăni îndeajuns, în schimb am tușit ca mai mulți ftizici, am scuipat, mi-am șters nasul peste măsură, ca și cum nu aș fi avut altceva de făcut. Cețurile din București mă aduseseră într-o stare jalnică, și mă întrebam uneori, între două chinte, dacă voi mai

putea să mă apuc din nou de lucru, pentru a da *Ovidiului* meu lustrul definitiv. Datorită îngrijirilor inteligente și destul de tiranice ale d-nei Alecsandri, mă simt mult mai bine, de aceea m-am folosit pe dată de această liniște pentru a mă apropia de masa de lucru. Poimîine seară voi pune la vagonul-poștal primul act, revăzut, îndreptat și micșorat. Grăbește, la rîndul dumitale, copia, astfel ca marile roluri să fie distribuite la timp.

Aceste roluri sînt în număr de patru pînă la cinci: acelă al d-nei Manolescu[1], al lui Manolescu, Iulian, Nottara și Petrescu[2].

Mă bizui pe ușurința lor de a învăța versurile mele și pe memoria lor... fără să mai socotesc talentul lor, în care am deplină încredere.

Sînt foarte mulțumit să aflu că d-l de Herz[3] a izbutit să traducă fidel *Blanduzia* și sînt foarte curios să cunosc impresia pe care o va produce lectura acestei traduceri asupra reginei, cum și asupra cercului lui Maiorescu.

După aceea va depinde numai de regină ca piesa să fie jucată la Viena. Îi voi vorbi la întoarcerea mea la București.

Descurajarea dumitale ca autor dramatic nu este de loc îndreptățită. Vom vorbi în curînd mai pe larg; ai darul dialogului viu și animat, ca și înțelegerea situațiilor dramatice, prin urmare, nu se aruncă în mare un asemenea bagaj prețios.

Poate să i se întîmple lui Dumas, lui Augier și lui Sardou să se înșele asupra gustului publicului relativ la o piesă. Aceasta chiar s-a întîmplat adesea, dar nu au renunțat la cariera lor, și succesul obținut prin alte opere le-au dat dreptate.

Dacă *Ovidiu* ar cădea, nu m-aș descuraja. Pentru un autor *care se simte**, o neizbîndă este cîteodată un bun îndemn. Te dai înapoi, pentru a sări mai bine.

Gonește, deci, gîndurile negre și apucă-te cu curaj să combini vreo nouă piesă. Cît despre micile mizerii, nu le lua în seamă în calitatea dumitale de om de spirit.

Mulțumesc pentru bunele urări de Anul nou. Vă trimitem asemenea și noi, sincere și călduroase.

Al dumitale,
V. Alecsandri

[1] Cf. aici, p. 132 n. 1.

[2] *Iancu Petrescu* (1857—1932), artist dramatic, societar al Teatrului Național. Interpret al rolurilor comice din comedia clasică romînească, Iancu Petrescu a fost unul dintre reprezentanții cei mai de seamă ai artei realiste.

[3] La 6/18 februarie 1885 scria lui Edgar de Herz, autorizîndu-l să reprezinte piesa în traducerea germană făcută de acesta.

* În original, în limba romînă.

III

Mirceşti,
6 janv. 1885

Mon cher Ventura,

Dans votre article sur Boccacio *j'ai lu que l'*organe *de m-lle Ionaşco n'était pas encore* assis... *et cela m'a fait rêver... Chargez-vous de la faire asseoir, et je crois que vous aurez de l'agrément tous les deux.*

*J'ai terminé les corrections, ainsi que la copie d'*Ovide; *après-demain j'enverrai à la direction le 4e acte. Veuillez vous informer si on a pris des mesures pour tirer une copie, destinée au souffleur, des trois premiers actes qui se trouvent déjà dans la boutique?*

Je tiens énormément à ce que la pièce voie la rampe dans les 1ers jours de mars et nous n'avons pas de temps à perdre.

Mon fameux catarrhe m'a lâché, mais depuis ce matin c'est ma jambe qui se donne le luxe de sentir quelques douleurs. Espérons qu'elle s'en tiendra là est que, selon que je l'ai décidé, je pourrai partir samedi soir, pour être dimanche, 13 janv., à Bucarest.

Tout à vous,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.749, f. 30 r-v

III

Mirceşti,
6 ian. 1885

Dragă Ventura,

În articolul dumitale asupra lui *Boccaccio* am citit că *organul* d-rei Ionaşcu nu era încă *aşezat*... şi aceasta m-a făcut să visez... Însărcinează-te să-l faci să se aşeze, şi cred că veţi fi mulţumiţi amîndoi.

Am terminat corecturile, cum şi copia lui *Ovidiu*, poimîine voi trimite direcţiei actul al patrulea. Vrei să te informezi dacă s-au luat măsuri pentru a scoate o copie, destinată suflerului, după primele trei acte care se găsesc deja în prăvălie?

Ţin foarte mult ca piesa să vadă lumina rampei în primele zile ale lui martie şi nu avem timp de pierdut.

Răceala m-a lăsat, dar de azi-dimineaţă piciorul meu îşi permite luxul să simtă dureri. Să sperăm că se va mulţumi cu atît şi că, aşa cum am hotărît, voi putea pleca sîmbătă seara, pentru a fi duminică, 13 ian., la Bucureşti.

Al dumitale,
V. Alecsandri

IV

Paris,
10 juin 1885

Mon cher Ventura,

J'ai eu ces jours-ci de vos nouvelles par mr. et m-me Manolesco[1]*, qui sont venus à Paris pour suivre les cours du Conservatoire et les représentations du Théâtre Français, mais je suis désireux de savoir à quels travaux vous consacrez votre temps et si vous combinez dans votre tête le scénario de quelque nouvelle pièce pour l'hiver prochain.*

Le goût des élucubrations dramatiques ne m'abandonne pas, comme vous voyez, dans ma position officielle et au sein des nombreuses obligations qui font partie de mon rôle de ministre plénipotentiaire.

J'ai été voir plusieurs pièces en vogue, telle que Théodor, Denise, La femme à papa *et la magnifique pantomime de* Messalina, *que l'on donne à l'Eden théâtre. Quelle mise en scène splendide! Quelle exactitude historique dans le choix des costumes romains, quelle richesse de décors! La dixième partie de cette splendeur aurait fait du succès d'*Ovide *un succès légendaire.*

Combien d'années devront passer encore pour donner à notre scène le lustre artistique dont elle a un si pressant besoin!

*Le séjour de Paris ne m'enchante pas autant que je l'avais espéré, tant ma déception a été grande lorsque j'ai mis le pied dans la misérable bicoque qui porte le nom pompeux d'*hôtel de la légation, *hôtel (sic) que nous payons — cette masure — 12.600 francs par an! C'est scandaleux!*

C'est un amas de petites boîtes qui simulent des chambres et un enchevêtrement absurde de couloirs étroits et d'escaliers de service, au milieu desquels on ne trouve pas une seule bonne chambre à coucher. La chancellerie est établie dans une ancienne écurie, transformée en petits cabinets de travail, humides et si bas de plafond, qu'on craint tout le temps de se fendre le crâne. Je compte chercher un appartement en ville pour moi, en attendant qu'on puisse résilier le contrat de trois, six, neuf et douze ans, car le bruit de la rue m'empêche de travailler et de me reposer.

Veuillez, je vous prie, me renvoyer la note de l'expéditeur Schenker, qui a fait payer 300 fr. à ma fille pour ses meubles. J'en ai besoin ici pour entreprendre Buzoianu.

Tout à vous,
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.749, f. 34—35

Paris,
10 iunie 1885

Dragul meu Ventura,

Am avut zilele acestea veşti despre dumneata prin d-l şi d-na Manolescu[1], care au venit la Paris pentru a urma cursurile Conservatorului şi reprezentaţiile Teatrului Francez, dar sînt dornic de a şti căror lucrări dăruieşti timpul dumitale şi dacă alcătuieşti în mintea dumitale scenariul vreunei noi piese pentru iarna viitoare.

Gustul elucubraţiilor dramatice, după cum vezi, nu mă părăseşte, în situaţia mea oficială şi în sînul numeroaselor obligaţii care fac parte din rolul meu de ministru plenipotenţiar.

Am fost să văd mai multe piese la modă, ca *Théodor*, *Denise*, *Soţia tatii* şi minunata pantomimă *Messalina*, care se dă la l'Eden théâtre. Ce minunată punere în scenă! Ce exactitudine istorică în alegerea costumelor romane, ce bogăţie de decoruri! A zecea parte din această splendoare ar fi făcut din succesul lui *Ovidiu* un succes legendar.

Cîţi ani vor trebui să treacă încă pentru a da scenei noastre lustrul artistic de care are o aşa de mare nevoie!

Şederea la Paris nu mă încîntă atît cît o nădăjduiam, aşa de mare a fost decepţia cînd am pus piciorul în mizerabila cocioabă care poartă numele pompos de *hotelul legaţiei*, hotel pe care îl plătim — o cocioabă — cu 12.600 franci pe an! Scandalos!

Este o îngrămădire de mici cutii care vor să fie camere şi o încurcătură absurdă de culoare strîmte şi de scări de serviciu, în mijlocul cărora nu se găseşte nici o singură cameră bună de culcare. Cancelaria este aşezată într-un vechi grajd, transformat în mici cabinete de lucru, umede şi aşa de joase, încît te temi în tot timpul că îţi crăpi capul. Plănuiesc să-mi caut un apartament în oraş pentru mine, aşteptînd ca să se poată rezilia contractul de trei, şase, nouă şi doisprezece ani, căci zgomotul străzii mă împiedică să lucrez şi să mă odihnesc.

Binevoieşte, te rog, să-mi trimiţi nota expeditorului Schenker, căruia fiica mea i-a plătit 300 franci pentru mobilele sale. Am nevoie aici pentru a vorbi cu Buzoianu.

Al dumitale,
V. Alecsandri

[1] Cf. aici, p. 86.

ÎNSEMNĂRI

[EXCURSIE — MAI 1846]

Mai 1846

Excursion faite aux monastères de Niamtzo, de Varatico et Agapia en compagnie des Rossety[1]*, Rousso, Jora, Varnav, Tornbourg et Jean.*

Partis de Iassy dans l'après-midi en galants équipages, nous arrivons à peine vers 11 heures à Tîrgo-Froumos en équipages fort sales à cause de la pluie à verse qui nous surprend en route. Ce déluge inattendu nous fait perdre la route et nous errons pendant deux heures sur les bords d'un étang par un chemin coupé d'ornières. Nous risquons nos têtes à chaque pas, sans pourtant discontinuer de rire et de chanter. Tornbourg descend de voiture de crainte de verser et s'accroche aux roues pour ne point glisser dans la boue. Il glisse enfin, il tombe et nous crions tous en chœur en le voyant: „Das Gott verlast kein Deutscher nicht".

A Tîrgo-Froumos nous bivouacquons tous dans une même chambre, à côté d'un petit cabinet où l'on entendait le [râle] d'une pauvre femme qui se mourait.

Souper improvisé par les Rossety.

Combat singulier de Tornbourg et de Rousso à propos du lit.

Nuit blanche. Vers les 3 heures du matin nous voyons arriver Léon Cantacuzène et un mr. Spinelli, tous deux blessés grièvement en route. Le premier ayant la clavicule du bras gauche cassée et le second ayant le front fendu. Ils avaient versé non loin de Tîrgo-Froumos. Nous leur prodiguons tous nos soins, en attendant le médecin qu'on avait envoyé quérir à Iassy, et enfin nous partons pour Niamtzo.

Nous visitons en passant le jardin de Paschkany et nous arrivons le soir-même à la foire de Niamtzo. A peine établis au han de Belliboou, nous allons visiter la forteresse. Mitika et mon frère risquent leurs têtes en voulant escalader la montagne par un sentier trop rapide pour des pieds de gentlemens. Arrivés à une certaine hauteur, leurs forces manquent, leurs têtes tournent et ils restent pendant plus de dix minutes accrochés aux petits cailloux du sentier pour ne pas rouler dans les précipices d'à côté. Enfin, ils sont sauvés par deux paysans qui sont accourus à leurs cris.

Je rencontre dans la ville de Niamtzo madame Pulchérie C., plus amaigrie par le sentiment que jamais. Elle était accompagnée de son beau-frère Basile, lequel me fait l'effet d'un trait d'union entre elle et son mari.

J'y ai vu aussi madame Pulchérie Catargi et son époux et, dans le fond du tableau, la figure sinistre, piteuse et en même temps sournoise de Z. Cata.

Rencontre des nonnes de Varatico et d'Agapia. Grande joie.

Le lendemain nous arrivons à Neamtzo pour assister à la cérémonie de l'eau bénite. *Affluence immense de peuple, de marchands et de voitures attelées à la moldave. Grand bruit de cloches, de fouets, de cris de postillons, de plaintes des pauvres. Largesse au peuple. Tous les pèlerins sont nourris et logés pendant trois jours aux frais du monastère. Scènes populaires. Mœurs patriarcales.*

Masă bună — Poftim la dînsa. Măriuca de la Pipirig, *belle montagnarde, que je rends toute joyeuse en lui achetant un collier de perles. Curiosités des monastères. Le charnier, la bibliothèque, les cloches, la maison des fous, la cuisine, la boulangerie, le trapezar, les trésors etc., etc. et le staritz Neonil.*

Partis le même jour de Niamtzo, nous allons au couvent de Varatico, où nous passons deux jours en compagnie de Negry, qui y est venu voir sa sœur, avant de partir pour Vienne. Rires continuels, folies, extravagances, chants d'amour, chants d'église. Le spatar semble un véritable garçon parmi nous. Nous logeons chez Eugénie[2].

Tornbourg perd la tête pour le spatar, tandis que celui-ci lui fait des yeux doux et se moque de lui, Scènes de sentiment entrecoupées de phrases allemandes fabriquées par moi à l'usage de notre apothicaire. P. ex.: Herr Landsmann, du bist ein Hungemeiner Don Juan, diese sind inconvenentisches Geschichte... etc.

Tornbourg finit par se fâcher contre moi et par déclarer avec une véhémence tragi-comique qu'il est suédois, et non allemand. Il prétend que je monte un complot pour faire échoir ses intentions lovelaciennes.

En somme, beaucoup de plaisir.

Nous assistons, avec Negry, à une messe de minuit. Tableau nocturne. Impressions tristes. L'église, pleine de nonnes habillées en noir, semble un vaste tombeau habité par des ombres.

Nous allons à Agapia. Excursion la Stînca lui Aron-vodă. *Escalade extravagante. Halte pittoresque. Paris pour jeter des pierres à grandes distances. Chœur général, de la* Frumoasă copiliță. *Negry imite la lecture de* l'Evangile. *Incident. En partant de Varatic pour aller à Agapia, les chevaux de Lascar Rossety ont pris le mors aux dents. Tornbourg, effrayé, a sauté de la voiture, en faisant plusieurs culbutes fort pittoresques. Il a manqué se casser une jambe, mais alors...* Gott verlast immer kein Deutscher nicht.

Retour à Varatic. Le lendemain nous partons en grande caravane et nous allons à Neamtzo. Les nonnes nous suivent jusque là. Nous écrivons chacun quelque chose dans l'album du spatar; je lui trace ces vers au crayon:

Frunză verde viorele,
Dragă, dragă spătărele,
Fă ades rugăciuni sfinte
Ca să poți prinde la minte
Și de mine-ți adă aminte.

Nous tenons grand conseil, en déjeunant dans la cour de l'hôtel de Belliboou pour nous décider d'aller passer le jour de la St.-Constantin à Menjina et, après nous être donné rendez-vous à la campagne de Negry, nous nous dispersons. Les uns prennent la route de Piatra, les autres—celle de Iassy. Mitika et moi nous nous dirigeons sur Falticheny. Les nonnes reprennent la route du couvent après de touchants adieux.

Arrivée à Falticheny. Mitika escamoteur. Départ le lendemain avec des chevaux de poste. Course au clocher à travers la haute Moldavie. Passage par Roman, Bakeou. Pluie à verse. Arrivée à Menjina, séjour charmant, folies. Partie de plaisir à Poutheny chez A. Morouzy. Départ pour Iassy. Nuit blanche en route. Souper comique dans la voiture fermée de Radoucano. Tableau pittoresque dans le hangar des postillons à Docolina. Entrée à Iassy par la pluie. Impression désagréable, sous tous les rapports.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. fr. 204, f. 54—55

Mai 1846

Excursie făcută la mănăstirile Neamţu, Văratic şi Agapia în tovărăşia Roseteştilor[1], a lui Russo, Jora, Vîrnav, Tornburg şi Jean.

Plecaţi de la Iaşi după-amiaza într-o caleaşcă elegantă, sosim de abia pe la ora 11 în Tîrgu-Frumos cu trăsura foarte murdară din pricina ploii cu găleata care ne-a apucat pe drum. Acest potop neaşteptat ne face să pierdem drumul şi rătăcim timp de două ore pe marginile unui lac pe un drum tăiat de făgaşuri. Ne primejduim capetele la fiecare pas, fără totuşi să încetăm să rîdem şi să cîntăm. Tornburg coboară din trăsură de teamă că se răstoarnă şi se agaţă de roţi pentru a nu cădea în noroi. În sfîrşit, alunecă şi cade, iar noi strigăm toţi în cor: „Dumnezeu nu lasă pe nici un german".

La Tîrgu-Frumos poposim toţi în aceeaşi cameră, alături de un cabinet unde se auzeau gemetele unei sărmane femei pe moarte.

Supeu improvizat de Roseteşti.

Curioasă luptă între Tornburg şi Russo în privinţa patului.

Noapte albă. Pe la ora trei dimineaţa vedem sosind pe Leon Cantacuzino şi* d-l Spinelli, amîndoi grav răniţi în drum. Primul avînd clavicula braţului stîng ruptă şi cel de al doilea avînd fruntea crăpată. Se răsturnaseră nu departe de Tîrgu-Frumos. Le dăm toate îngrijirile, aşteptînd doctorul pe care trimisesem să-l cheme de la Iaşi, şi în sfîrşit plecăm spre Neamţu.

Vizităm în trecere grădina Paşcani şi ajungem chiar în seara aceea la Tîrgu-Neamţ**. Abia stabiliţi la hanul Belliboou, mergem să vizităm fortăreaţa. Mitică

* Aici originalul este rupt.
** În original, „foire de Neamtzo".

și fratele meu își pun capul în pericol dorind să urce muntele pe o cărare prea pieptișă pentru niște picioare de gentlemeni. Ajunși la o oarecare înălțime, puterile le lipsesc, amețesc și rămîn mai mult de zece minute agățați de pietricelele cărării pentru a nu se rostogoli în prăpastia de alături. În sfîrșit, sînt salvați de doi țărani care au alergat la strigătele lor.

Întîlnesc în orașul Neamț pe d-na Pulheria C., mai slăbită de sentiment decît oricînd. Ea era însoțită de cumnatul său, Vasile, care îmi face impresia unei trăsături de unire între ea și soțul său.

Am văzut acolo și pe doamna Pulheria Catargi și pe soțul său și, în fundul tabloului, figura sinistră, nefericită și în același timp vicleană a lui Z. Cata. Întîlnire cu călugărițele de la Varatic și de la Agapia. Mare bucurie.

A doua zi ajungem la Neamțu pentru a asista la slujba *apei sfințite*. Mulțime de țărani, de negustori și de trăsuri înhămate moldovenește. Mare zgomot de clopote, de bice, de strigăte ale vizitiilor, de cerșala săracilor. Daruri poporului. Toți pelerinii sînt hrăniți și găzduiți timp de trei zile pe seama mănăstirii. Scene populare. Obiceiuri bătrînești.

*Masă bună. Poftim la dînsa. Măriuca de la Pipirig**, frumoasă munteancă, pe care o fac fericită cumpărîndu-i un șirag de perle. Curiozitățile mănăstirii. Gropnița, biblioteca, clopotele, casa de nebuni, bucătăria, brutăria, trapeza, tezaurul etc., etc. și starețul Neonil.

Plecați în aceeași zi de la Neamțu, mergem la mănăstirea Văratic, unde petrecem două zile în tovărășia lui Negri, care a venit pentru a-și vedea sora, înainte de a pleca la Viena. Rîsete nesfîrșite, nebunii, extravaganțe, cîntece de dragoste, cîntece bisericești. Spătarul pare un adevărat băiat printre noi. Locuim la Eugenia[2].

Tornburg își pierde capul după spătar, în timp ce acesta îi face ochi dulci și își rîde de el. Scene sentimentale întretăiate de fraze nemțești fabricate de mine pentru farmacist. Spre exemplu: „*Domnule compatriot, ești un Don Juan grosolan, aceasta este o poveste nepermisă*..." etc. **

Tornburg sfîrși prin a se supăra pe mine și prin a declara cu o violență tragicomică că el este suedez, și nu neamț. Pretinde că organizez un complot pentru a face să eșueze intențiile sale lovelaciene.

Pînă la urmă, multă plăcere.

Luăm parte, cu Negri, la o slujbă de noapte. Tablou nocturn. Impresii triste. Biserica, plină de călugărițe îmbrăcate în negru, pare un mormînt vast locuit de umbre.

Mergem la Agapia. Excursie la *Stînca lui Aron vodă* ***. Urcuș extravagant. Opriri pitorești. Rămășaguri pentru a arunca pietre la mare distanță. Cor general cu *Frumoasa copiliță* ****. Negri imită citirea *Evangheliei*. Întîmplare neplăcută.

---

* În original, în limba romînă cu litere chirilice.

** În original, în limba germană.

*** În original, în limba romînă cu litere chirilice.

**** *idem*.

Plecînd de la Varatic pentru a merge la Agapia, caii lui Lascăr Rosetti au luat-o razna. Tornburg, speriat, a sărit din trăsură, făcînd mai multe tumbe foarte pitorești. Era să-și rupă un picior, dar atunci... *Dumnezeu nu lasă pe nici un german* *.

Întoarcere la Văratic. A doua zi plecăm într-o mare caravană și mergem la Neamțu. Călugărițele ne urmează pînă acolo. Scriem fiecare cîte ceva în albumul spătarului; îi scriu aceste versuri cu creionul:

Frunză verde viorele,
Dragă, dragă spătărele,
Fă ades rugăciuni sfinte
Ca să poți prinde la minte
*Și de mine-ți adă aminte***.

Ținem mare sfat, prînzind în curtea hotelului Belliboou pentru a ne hotărî să petrecem ziua de Sf. Constantin la Mînjina și, după ce ne-am dat întîlnire la moșia lui Negri, ne risipim. Unii iau drumul spre Piatra, ceilalți — pe cel al Iașului. Mitică și cu mine ne îndreptăm spre Fălticeni. Călugărițele reiau drumul mănăstirii după un mișcător bun rămas.

Sosirea la Fălticeni. Mitică scamator. Plecarea a doua zi cu cai de poștă. Drum călare prin Moldova de sus. Trecere prin Roman, Bacău. Ploaie cu găleata. Sosire la Mînjina, ședere încîntătoare, nebunii. Excursie la Puțeni la A. Moruzi. Plecare spre Iași. Noapte albă în drum. Supeu caraghios în trăsura închisă a lui Răducanu. Tablou pitoresc în șopronul poștei la Docolina. Intrare în Iași pe ploaie! Impresie neplăcută, sub toate raporturile.

[1] Frații Răducanu, Lascăr și Mitică Rosetti, care au participat la mișcarea de la Iași din 1848 și au ocupat diverse funcții politice în țară.
[2] Sora lui Costache Negri, care era călugăriță.

* În original, în limba germană.
** În original, în limba romînă cu litere chirilice.

[JURNALUL DE CĂLĂTORIE ÎN ITALIA]

Le 7/19 juin 1846, parti de Iassy par la route de Roman. A moitié poste, les chevaux, lancés à grande carrière, touchent sur des chariots des paysans et le timon de ma voiture se casse. Je m'arrête à Podou-Liloae pendant quatre heures pour faire raccommoder l'équipage, et le soir je vais demander l'hospitalité à mr. Millo, qui me reçoit avec son amabilité ordinaire. Sa maison est un véritable joujou; elle est d'une propreté fabuleuse.

Le lendemain, 8/20, je pars pour Minjina et j'y arrive le soir après avoir passé par Bakeou. J'y trouve seulement madame Zulnia, car m-me Cathinka était partie pour les montagnes. Je passe quelques heures délicieuses à causer et lui fais mes adieux le soir même, car je devais partir de grand matin. En effet, à quatre heures j'étais déjà en route pour Galatz. Mais à une poste de Minjina je m'aperçois que j'ai oublié mon passeport dans la chambre de Négry. Désappointement cruel, embarras terrible! Aussitôt arrivé à Galatz, chez ma cousine [1], j'expédie un homme à Minjina avec une lettre pour m-me Zulnia, et cinq heures après je reçois mon passeport. Jamais chiffon de papier ne m'a causé plus grand plaisir, car j'étais sauvé d'un séjour forcé de huit jours à Galatz.

Je vais dans la journée sur le bateau de Steriadi, j'y recontre A. Couza et nous faisons tous une promenade sur le Danube en compagnie de Varnav. Enfin, vers neuf heures du soir, je m'embarque sur le Baron Eihoff. En entrant dans le salon des premières, j'y trouve la princesse Mavrojeni et sa fille, avec lesquelles je passe deux heures d'une conversation très agréable en nous promettant bien de nous sauver mutuellement en cas de naufrage dans la Mer Noire.

. . . .

Parti de Constantinople le 19 août par le Montrosa, bateau à vapeur anglais. Arrivé à Smyrne le 20, pendant la nuit. Descendu à l'Hôtel de Mille. Embarqué le 22 sur le Baron Eihoff. Capitaine Millanovitz. Arrivé à Trieste le 29 au soir. Passé la journée du 30 à bord, en quarantaine. Débarqué le 31 matin à l'Hôtel de Metternich.

Parti le 8 de Trieste et arrivé à Venise. N. est arrivée à Trieste le 5 sept. à 2 heures de l'après-midi.

Trieste. Hôtel du prince Metternich

5 7-bre 1846. *Dès le matin j'ai des pressentiments si forts, que je ne puis tenir en place. Je cours deux fois à la poste où N. doit arriver, mais c'est toujours trop tôt. Je rentre dans une agitation impossible à maîtriser. Une voix me parle en secret et m'annonce l'arrivée de N. Je parcours ma chambre en long et en large, comme un fou, je me mets vingt fois à la fenêtre. Enfin, le garçon vient me dire tout-à-coup qu'elle est arrivée. Je vais à sa chambre et je la presse sur mon cœur avec toute l'ardeur d'un amour exalté par deux longs mois d'absence. Pendant ce temps nous avons fait tous les deux plusieurs centaines de lieues à la rencontre l'un de l'autre. Elle a parcouru une grande partie de l'Allemagne sous prétexte de soigner sa santé, et moi j'ai traversé plusieurs mers sous le prétexte non moins véridique d'un voyage en Orient.*

Partis tous deux du même point, nous sommes arrivés à notre but en nous moquant bel et bien de la crédulité des curieux. Notre bonheur commence. N. est arrivée à 2 heures, fatiguée et souffrante. Cependant, nos caresses et notre bonheur de nous revoir après tant d'absence la remettent bientôt en bonne santé.

Notre première sortie ensemble en voiture. Sensations curieuses. Il nous semble que tout le monde a les yeux sur nous. Cependant, après cette première épreuve, nous nous habituons si complètement à notre position, qu'il nous semble n'avoir jamais vécu séparément. Après la promenade en voiture au bord de la mer, nous descendons pour faire un tour à la villa Murat, transformée depuis quelques années en restaurant, pour la grande jubilation des Birmans.

Le 8 à 6 h. du matin. Départ de Trieste pour Venise sur l'Archiduc Frédéric par un temps superbe. Rencontre inattendue et non moins désagréable de compatriotes valaques. Madame Elisa Stirbey[2] *et ses enfants, qu'elle envoie à Paris. En outre, mr. Anagnosty, plus affecté que jamais. Nous faisons bonne mine à mauvais jeu pendant toute la traversée, qui se passe, du reste, en riant et en plaisantant beaucoup sur mon projet d'établir des postes à chameaux en Moldavie. Vers 2 heures nous entrons dans le port de Venise et nous jetons l'ancre tout près du Palais des Doges. Tableau sublime et désolant tout à la fois. N. éprouve une tristesse involontaire, et mon émotion augmente par ses souvenirs de 1841*[3]. *Nous descendons dans une gondole (celle que nous avons toujours gardée pendant notre séjour à Venise) et, après plusieurs courses inutiles à différents hôtels, nous descendons à celui de la Italia.*

Aussitôt N. installée, je vais retenir une chambre à l'Hôtel de l'Europe sur le Canal Grande et je reviens en toute hâte près de N.

Venise, 8 7-bre, à la Italia. *Enfin, nous sommes à Venise, dans cette cité féerique vers laquelle nous nous sommes dirigés, N. et moi, par des routes si différentes;* mais nous ne sommes pas encore chez nous.

Le chanteur et sa barcarolle pendant que nous dînons en tête à tête. Joie enfantine. Les deux servantes: l'une, véritable sorcière de Macbeth, *dont N. a peur, l'autre, véritable italienne aux allures franches et décidées.* Diavolo!

Première promenade en gondole sur le Canal de la Giudecca au coucher du soleil. Sensations indescriptibles occasionnées par le doux balancement de la gondole

et par le sentiment de notre solitude à deux. Nous éprouvons en silence tout ce que deux cœurs jeunes et ardents peuvent contenir de bonheur vrai...

Le lendemain je cours à la découverte d'un appartement, et je fais celle de madame Spaletta, chez laquelle N. et sa famille ont logé en 1841. Nouvelle promenade en gondole avec N. sur la Giudecca; impressions nouvelles de joie et de bonheur. Notre amour embellit tout ce qui nous entoure, il donne aux objets des proportions sublimes.

Nous parcourons une partie du Canal Grande en admirant la majesté sombre des palais qui l'encadrent et nous apercevons la Piazzetta éclairée au gaz. Nous trouvons que le fantastique de son architecture s'accorderait bien mieux de la lueur mystérieuse des étoiles que du reflet trop vif du gaz. La Vénitienne a perdu son plus grand charme en abandonnant le voile noir; de même, la Piazzetta fait preuve de manque de goût en changeant le voile de la nuit contre le réseau blafard que les becs de gaz projettent sur son front. On dirait à la voir que c'est une malheureuse prostituée qui, ayant perdu tout sentiment de pudeur, fait parade de sa misère sous des parures de clinquant.

Le 10, madame Stirbey et son fils, Georges [4]*, charmant jeune homme de manières distinguées, viennent faire visite à N. et, pour leur donner le change, je leur promets de partir en même temps qu'eux de Venise pour me rendre à Trieste et de là à Alexandrie.*

Le 11. Nous allons avec N. chercher des appartements. Visite chez m-me Spaletta, qui reconnaît N. et nous félicite de notre mariage. *N. se trouve un peu gênée, mais moi je joue mon rôle de mari avec une assurance qui ferait croire que je n'ai pas fait autre chose pendant toute ma vie.*

Nous choisissons peu après un appartement de trois chambres avec salon sur le Canal Grande au palais Benzon; et le jour même nous y déménageons tous les deux.

Enfin, nous sommes chez nous et à Venise! 11 septembre 1846 et 8 mars 1845. *Toute ma vie de cœur est dans ces deux époques* [5]*!*

Le 12, à 5 h. du matin, je quitte N. et, à travers des vapeurs du matin, je me rends au bateau qui part pour Trieste. Je quitte le bonheur réel pour la comédie. Peu après arrive m-me Stirbey, pleurant de quitter ses enfants. Adieux touchants, qui me rappellent ceux que je fis à ma mère en 1839 [6]*, lors de mon départ pour Paris. Les larmes m'étouffent. Georges me prie de prendre soin de sa mère. Enfin, le bateau se met en marche, et Venise avec tout ce que j'ai de plus cher disparaît derrière nous. Pendant la traversée je tâche de consoler madame Stirbey, qui ne cesse de pleurer. Pauvre mère! Elle se résigne, malgré sa douleur, à l'absence de ses enfants dans l'intérêt de leur avenir.*

Arrivés à Trieste, je promène madame Stirbey dans les rues pour la distraire. Elle fait des emplettes pour la nombreuse famille qui l'attend à Bucarest. Deux cent jeunes filles, dont elle est le seul soutien, prient pour elle et la bénissent journellement. Elle sera récompensée par le bonheur que ses enfants à elle lui apporteront à leur retour de Paris.

Le lendemain soir elle part de Trieste, accompagnée de mr. Anagnosty (lequel me semble être le bagage le plus embarrassant que l'on puisse avoir en voyage...).

POSTO DI PRIMA CLASSE N.° 30. 31 32
PER Napoli

BIGLIETTO D' IMBARCO

SUL PACCHETTO A VAPORE NAPOLITANO

Il Capri

pel viaggio da Palermo *a* Napoli *il dì* 23 Marzo *1847*
alle ore 5 p.m. *meridiane precise.*

Il Comandante del Pacchetto riceverà a bordo il Sig. Sig.r Balzeshe, Sig.a Negri, e Sig.r Alexandri
per occupare il posto Numero 30. 31 e 32
col diritto al trattamento di tavola ed al letto con biancheria durante la sola navigazione potendo portare un bagaglio di 70 rotoli (kilo. 60) e dovendo qualora il peso fosse maggiore pagarne il dippiù a bordo secondo la Tariffa.

Il passaggiere non ha dritto a restituzione del Nolo pagato.

Il visto dei passaporti, e bollette sanitarie tanto in Napoli che ne' diversi porti di approdo rimangono a cura e peso del Viaggiatore, il quale deve depositare il passaporto in regola nelle rispettive officine prima della partenza.

Il passaggiere è nell' obbligo di apporre il suo nome e destino sul suo bagaglio.

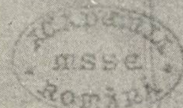
È proibito ai viaggiatori di trasportare lettere o generi di privativa sulle loro persone o nell' equipaggio, e debbono dichiarare qualunque mercanzia che potessero avere con loro. In caso di controvenzione saranno essi risponsabili di tutte le conseguenze.

Il Regolamento generale al quale i Viaggiatori debbono uniformarsi si trova a bordo, e nelle diverse Officine.

Si è ricevuto il prezzo del Passaggio in Ducati 18 —

Dall' Officina di Pal.o

G. Bellairs

38

Biletul de vapor cu care au călătorit Elena Negri și Vasile Alecsandri de la Palermo la Neapoli (23 martie 1847)

(Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 5.033, f. 38)

75

La place St Marc est pleine de monde. C'est Dimanche et la musique militaire y joue. Les arcades des Procuraties sont encombrées de promeneurs. Le gaz brille partout dans toute sa force. Devant les cafés les consommateurs font foule, et devant ces derniers de malheureux chanteurs italiens crient avec le désespoir de la misère des morceaux d'opéra. Tout le pathétique qu'ils mettent dans leurs voix provenant plutôt de l'estomac que du cœur. C'est le vide du 1er qui donne du vibrant à leurs notes et nullement le trop plein du second. Nous passons outre sans nous arrêter et nous admirons la façade de St Marc dessinant sur le ciel étoilé les dentelures et les petites tourelles à jour qui ornent son front. La lune paraît entre les colonnes frêles de l'une d'entre elles et met une auréole lumineuse sur la tête de la statue qui y siège. C'est un tableau que les grands peintres Vénitiens auraient dû bien plutôt faire que de gâter leurs pinceaux à tracer les figures sèches et jaunes de tout le calendrier. Que de temps, que de génie perdus en l'honneur des caricatures sacrées qui composent tout le panthéon chrétien!

Pagină din jurnalul călătoriei cu Elena Negri la Veneția

(Bibl. Acad. R.P.R., ms. fr. 204, f. 11 v.)

Veneţia, palatul Benzon (stînga), unde a locuit Vasile Alecsandri cu Elena Negri

Elena Negri, pictură de C. Rosenthal

Je charge m-me Stirbey d'une lettre pour mon père et l'accompagne à la diligence. Je reste seul à Trieste, triste, ennuyé et n'ayant qu'une seule pensée, celle de retourner à Venise auprès de N.

Je rencontre mr. et m-me Katzavatis, ainsi que mr. Zizinias, avec lesquels j'ai fait le voyage de Smyrne à Trieste, et j'apprends de ce dernier qu'après avoir terminé son voyage en Orient il a fini par se désorienter ici en se mariant. Je lui souhaite toutes sortes de choses et le quitte pour aller prendre à la poste les dernières lettres que N. m'a écrites d'Ems.

Le 14 je reviens à Venise en compagnie de plusieurs anglais et d'un caméléon d'Egypte, qui sert pendant plusieurs heures de prétexte à la coquetterie de deux jeunes italiennes. C'est, je crois, la première fois qu'un caméléon a joué un si beau rôle. Cependant, il paraît que ni la nombreuse société du bateau, ni les caresses agaçantes des deux jeunes et innocentes coquettes ne lui ont fait impression, car il ne s'est trahi par aucun changement de couleur. Il aura compris sans doute que les susdites agaceries s'adressent plutôt à son maître. Il a même bâillé plusieurs fois, ce qui fut expliqué à l'unanimité par tous les allemands présents à cette scène qu'il avait sommeil. Preuve évidente de l'intelligence du caméléon et de la perspicacité des allemands. Entr'autres animaux qui chargent le bateau, certain dandy allemand n'est pas le moins réjouissant. Il accoste toutes les femmes pour leur demander des nouvelles de leur estomac par rapport au mal de mer, et une fois la question posée et la réponse reçue, il se retire en rougissant et en se rengorgeant avec beaucoup de contentement personnel. J'ai bien envie de lui dire: „Herr Landsmann, du bist ein Hundsgemeiner Kerl von Don Juan".

*A peine arrivé dans le port de Venise, j'aperçois notre gondolier Antonio, qui me salue de loin. Je saute dans la gondole et quelques minutes après je presse N. dans mes bras. Les trois jours d'absence m'auraient paru de véritables siècles si N. Rosnovano n'avait... *.*

Ici commence véritablement notre vie à deux sans entraves, sans inquiétudes, tout entiers à notre bonheur, à nos folies d'enfant. Les heures passent, les journées s'écoulent, les semaines s'agglomèrent derrière nous avec une telle rapidité, que nous en sommes presque effrayés. Nous craignons de vieillir trop tôt, sans nous apercevoir de la fuite du temps. Jamais prêts avant une ou deux heures de l'après-midi, nous causons de tout et de rien, nous rions de même et nous nous embrassons toujours à propos de tout et de rien, ce qui fait de nos heures une longue chaîne de baisers et de caresses non interrompue. Enfin, nous prenons la sérieuse décision de devenir sages; nous nous habillons à la hâte et nous faisons notre entrée au salon avec un soi-disant bon ton comique que nous oublions de garder, car, au lieu de tenir salon tous les deux comme nous nous le promettons chaque fois, nous nous surprenons courant comme des enfants dans les chambres, chantant, riant à grands éclats de rire; le tout scellé chaque fois d'un baiser délicieux, suivi de plusieurs autres.

---

* *Variantă*: „Les trois jours d'absence m'auraient paru de véritables siècles si *N. Rosnovanu* n'avait..."

*Le seul sujet que nous traitons sérieusement c'est celui de notre ménage. En fait d'ustensiles, nous possédons déjà six feljans et zarfs, ainsi qu'un ibrik apporté par N. Il nous faut encore une machine à café pour le déjeuner du matin. En fait de provisions, N. a fait acheter en mon absence du sucre et des oranges, dans l'intention de faire des confitures; mais les oranges sont dévorées avant l'exécution de cet estimable projet. Je cours sur la place St.-Marc faire emplette de * ce qui nous manque, et quand tout est complété, nous nous trouvons avoir pour notre ménage:*

1. *6 feljans, 6 zarfs.*
2. *1 ibrik pour le café turc... plus du moka.*
3. *1 machine à café au lait.*
4. *1 oka de sucre, ainsi que de la vanille.*
5. *1 pot de moutarde française.*
6. *1 boîte de sardines de Nantes.*
7. *De la Mortadelle et du fromage.*
8. *Des fruits à l'infini.*

Le tout contenu provisoirement dans une petite armoire appelée notre mobilier, *que nous achetons et que nous destinons à Antonio.*

N.B. *Toutes les provisions sont fort souvent renouvelées par la raison qu'au lieu de dormir comme tout le monde aux heures les plus communément consacrées au sommeil, nous nous levons régulièrement chaque nuit à deux heures du matin pour faire de petits soupers, auxquels nous apportons toujours beaucoup de gaieté et non moins d'appétit. N. surtout se distingue par une prestesse de mognitzika tout à fait charmante et enfantine. Elle mange en babillant et babille en mangeant, avec tant de gentillesse et de mognitzerie, qu'il n'y a que mes baisers qui puissent l'arrêter. Le matin, à 9 heures, la femme de chambre de N., Annunziata, qui répond toujours par* „Eccomi" *à notre appel, entre avec le plateau du déjeuner et se retire fort discrètement après nous avoir souhaité le bonjour (usage italien). Aussitôt N. s'empare de la machine à café, la dispose convenablement, met le feu à l'esprit de vin et pendant que le café s'écoule dans nos deux tasses, je confectionne des tartines avec toute la gravité d'un spatar de l'ancien régime et toute la science qui distinguait Charlotte aux yeux de Werther* [7]. *N. m'a confié l'importante occupation des tartines pour m'habituer, dit-elle, à nourrir mes enfants quand je serai marié, et pour apprendre les moyens de les calmer lorsque leurs cris discordants viendront troubler l'harmonie de mes rêves poétiques.*

Après le déjeuner viennent nos longues et douces causeries qui se traînent sans nous en apercevoir jusqu'à une ou deux heures de l'après-midi, passant du sujet le plus sérieux aux futilités les plus folles, de l'analyse la plus sceptique sur les sentiments humains aux expressions les plus vraies et les plus caressantes de notre amour, des souvenirs tristes ou gais de notre passé aux promesses brillantes de notre avenir, et cela en nous tenant tantôt blottis sur le canapé, tantôt en nous promenant dans la

---

* *Variantă*: „Je cours sur la place St.-Marc faire emplette de *tout* qui nous manque..."

chambre, tantôt en courant autour des meubles comme des collégiens. Mais ce qu'il y a de remarquable c'est que tout en causant, en courant, en riant, nous nous approchons toujours insensiblement l'un de l'autre, şi cînd ne trezim, *je me surprends tenant la mognitzika sur mes genoux, et nous embrassant instinctivement, sans nous en apercevoir, pendant tout le reste de la discussion. Une parole et un baiser: c'est la devise de notre conversation.*

Antonio apporte chaque jour des lettres pour N. C'est déjà quelque chose que de trouver le temps de les lire. Quant à y répondre à toutes, c'est autre chose. On n'a pas le temps! Madame n'est pas venue à Venise pour consacrer ses moments à la correspondance. Attendez donc, mesdames et messieurs, on vous fera la grâce de vous écrire plus tard! La plume et tout l'attirail du bureau nous sont en horreur pour l'instant; malgré tout l'attachement que nous vous portons, nous n'avons pas une minute de disponible à votre égard! Toutes nos heures sont occupées aux folies et à notre ménage. Ainsi, veuillez attendre! N. reçoit une lettre de son frère qui la fait pleurer, mais je lui essuie les yeux avec mes baisers et le sourire paraît. C'est que pour nous deux, nous remplaçons mutuellement tout: monde, famille et patrie. Nous avons tout en nous, ayant l'un l'autre, et nous possédons, par-dessus tout, l'amour.

Vers deux heures nous sortons ordinairement faire un tour de promenade tantôt en gondole, tantôt à pied. Quand c'est en gondole, nous faisons mettre toujours la coperta *afin d'être plus cachés, même dans cette Venise presque déserte, où nous sommes complètement inconnus. Il est vrai que de cette manière nous pouvons nous embrasser tout à notre aise, et c'est ce qui nous convient avant tout, quoique, dans l'ordre des choses, nous devrions, comme voyageurs, prêter plus d'attention aux palais majestueux que nous longeons. Mais nous savons toujours trouver des raisons excellentes à notre manière d'agir. D'abord, nous connaissons tous deux Venise de longue date; ensuite nous ne nous sommes pas donné rendez-vous chez elle comme voyageurs, et enfin nous avons tout le temps nécessaire devant nous. Ce dernier argument surtout qui nous paraît le plus puissant nous engage à persévérer dans notre système.*

Quand c'est à pied que nous sortons, il nous semble avoir des ailes aux pieds (nous, qui en Moldavie n'avons pas de jambes, mais des roues), tant nous éprouvons du plaisir à marcher ensemble, nous tenant étroitement par le bras, nous soutenant mutuellement, mesurant nos pas les uns sur ceux de l'autre et traversant la foule des rues sans la regarder et sans l'entendre.

Nous ne nous apercevrions même pas de l'existence de tous ceux qui nous entourent si de temps en temps quelque malencontreux passant ne marchait sur la robe de N. Car ici les robes longues, ainsi que tout ce qui est élégant en fait de toilette sont inconnus et, de plus, les vénitiens ne regardent jamais à leurs pieds. Ce qui expliquerait assez pourquoi ils sont tombés dans un tonneau de bière Kaiserliche *şi* Königliche.

Vers quatre heures nous rentrons après avoir fait une visite au Rialto, et nous nous plaçons sur le petit balcon qui a vue sur le Canal Grande. Nous admirons à gauche,

au fond, le superbe palais Foscari, dont la façade semble de la dentelle; en face de nous, le palais Tiepolo, à droite, les palais Grimani (aujourd'hui dégénérés en poste autrichienne), Manini[8], *dont le nom rappelle de si douloureux souvenirs à ceux qui aiment Venise, et au fond, à droite, le Pont Rialto, dont l'arche majestueuse se jette avec tant de hardiesse d'une rive à l'autre; puis, sous nos pieds une foule de gondoles, qui glissent rapidement à la surface du canal, s'évitent comme des hirondelles dans leur vol et vont disparaître dans les canaux latéraux. Tableau mouvant, éclairé par les derniers rayons du soleil et animé par les chants des gondoliers ou par les cris de* siastarli, *de* caprami, *de* isaè, *de* remo, *de* riva *qu'ils jettent en débouchant d'un canal dans un autre. Nous remarquons particulièrement un petit gamin de gondolier qui se dispute avec tous les autres et finit toujours par leur enlever les passants d'une rive à l'autre. Vers cinq heures, Gaspar, le garçon de la maison, vient mettre la table dans le salon et bientôt après nous apercevons la gondole d'Antonio sortant du canal St.-Luca en portant triomphalement certain panier du Caféhaus. Malgré tout l'intérêt que nous attachons à ce panier, nous ne pouvons cependant, N. et moi, [ne] prêter trop d'attention à la manière élégante dont Antonio manie la rame et aux ondulations gracieuses de son corps qui semble à chaque instant prêt à tomber dans l'eau, tant il se penche hardiment hors de la gondole. C'est un joli garçon de 21 ans, aux cheveux roux, parfaitement bien fait et d'un caractère très doux. Pendant nos promenades, il nous dit les noms des palais de Venise, ainsi que l'histoire des familles qui les ont habités, et pendant ses heures de loisir il fait la lecture des poètes italiens. Il aime beaucoup Alfieri, et m'a déjà parlé de sa tragédie de* Saül *avec un enthousiasme bien senti. Pour un simple gondolier cela paraît d'abord surprenant, mais à Venise les gondoliers sont plus lettrés que la plupart des membres de notre savante Académie!*

Nos dîners se passent assez sagement par la raison que le garçon entre à chaque instant dans le salon pour nous servir, sans quoi j'avoue că nu s-ar alege nimic de masa noastră. *Nous discutons bien un peu avec N. au sujet des choses aigres que, par raison de santé, je veux l'empêcher de prendre, mais elle * fait toujours de telle sorte, que je finis par céder continuellement; ce qui me convainc tout à fait au sujet de la vérité psychologique que mon ami Kog ** a répandue sur la faiblesse de mon caractère. Après avoir été influencé par tant de monde, y compris mon ami Kog, je le suis en dernier lieu par N., et cela sans me plaindre nullement. Je me trouve vraiment admirable, n'en déplaise à mon ami Kog.*

Aussitôt levés de table, nous allons dans le petit balcon couvert, où Annunziata nous apporte du café turc, que N. lui a appris à faire dans les premiers jours de notre installation au palais Benzonus. C'est pour nous moins une jouissance matérielle, que le plaisir de conserver hors du pays un usage adopté en Moldavie. Aussi, pour me servir de l'expression de certain grand personnage de chez nous, nous dégustons nos petits feljans avec un certain recueillement. *Chaque goutte réveille chez nous un*

---

* *Variantă*: „...je veux l'empêcher de prendre, mais elle *se prend* toujours de telle sorte..."

** *Variantă*: „...que mon ami Kog *fait* sur la faiblesse..."

souvenir de notre patrie, de sorte que la Moldavie ne peut pas nous accuser d'oubli envers elle, en égard aux nombreuses gouttes contenues dans les tasses que nous consommons journellement.

Nous appelons cela nos libations en l'honneur du pays. *Il est vrai que pour ma part je pense bien aussi un peu à Constantinople et à l'Asie, pendant que j'absorbe mon café. Mais afin de n'avoir rien à ma reprocher, je fume en même temps une pipe turque et je fais de cette manière part égale: l'encens pour l'Orient et la libation pour la Moldavie.*

*A cette heure-là la lumière décroît sensiblement, l'obscurité s'avance comme un traître. Ce n'est plus le jour et ce n'est pas encore la nuit; c'est un moment morne où la nature semble être à l'agonie, où le ciel n'a pas d'étoiles, il est triste comme un trône vide, où chaque chose s'enveloppe d'une teinte indécise. Le cœur est comme dans une attente douloureuse; il éprouve des angoisses indéfinissables. La pensée flotte incertaine comme une barque sur une mer sans bornes; elle souffre comme sous l'impression d'un rêve pénible quoiqu'insaisissable. C'est une heure où je sens des tristesses infinies, où il me semble * assister de loin à la mort d'une personne que j'aime. J'ai des abattements involontaires et je deviens soucieux. N. devient rêveuse de son côté, et pendant quelques minutes nous sommes méconnaissables, mais tout à coup nous nous apercevons avec horreur que depuis près de deux heures nous ne nous sommes pas embrassés, et nous voilà en un clin d'œil gais, les yeux brillants de joie et nous vengeant ensemble pour tout le temps perdu.*

La nature nous a doués de caractères plus ou moins heureux, par rapport à chacun de nous mêmes en particulier, mais l'amour en a fait les caractères les plus convenables entre eux. La gaieté de l'un chasse la tristesse de l'autre, et cela sans efforts aucuns; il suffit d'un mot, d'un regard, d'un sourire. Et de leur parfaite conformité dans la plupart des points, ainsi que de leur différence sur plusieurs autres, il résulte pour nos cœurs l'union la plus douce, pour nos esprits le charme le plus délicieux et pour notre existence le bonheur le mieux compris et senti.

Sitôt que les étoiles paraissent, nous nous dirigeons en gondole vers la Giudecca. Antonio nous y conduit, d'ailleurs sans même attendre notre ordre; il connaît déjà nos goûts. Nous avançons lentement vers les lagunes, bercés par un balancement doux et cadencé qui fait flotter nos pensées au sein de vagues rêveries. Etendus l'un près de l'autre sous la coperta, *nous parlons à voix basse de notre bonheur, des efforts que nous avons faits et des obstacles que nous avons franchis pour y parvenir, du bien-être moral que nous puisons dans notre amour et surtout du cadre sublime que nous avons su lui donner en nous rendant à Venise; puis, à mesure que nous envisageons ainsi à deux dans le silence de la nuit toute la grandeur de notre beau rêve réalisé, nos voix faiblissent, se taisent, et nous revenons lentement vers la place St.-Marc, enivrés des émotions les plus suaves. Heureux ceux qui aiment! Bien plus heureux encore ceux qui se retranchent du monde et qui peuvent, comme nous, ajouter au charme*

---

* *Variantă:* „...où il me semble *être* de loin...".

de leur amour celui de Venise! Lord Byron a dit vrai: „La foi fait monter l'homme au ciel, l'amour fait descendre le ciel à l'homme".

La place St.-Marc est pleine de monde. C'est dimanche et la musique militaire y joue. Les arcades des Procuraties [9] *sont encombrées de promeneurs. Le gaz brille partout dans toute sa force. Devant les cafés, les consommateurs font foule, et devant ces derniers, de malheureux chanteurs italiens crient avec* * *le désespoir de la misère des morceaux d'opéra. Tout le pathétique qu'ils mettent dans leurs voix provient plutôt de l'estomac que du cœur. C'est le vide du 1*er *qui donne du vibrant à leurs notes et nullement le trop-plein du second. Nous passons outre, sans nous arrêter et nous admirons la façade de St.-Marc dessinant sur le ciel étoilé les dentelures et les petites tourelles à jour qui ornent son front. La lune paraît entre les colonnes frêles de l'une d'entre elles et met une auréole lumineuse sur la tête de la statue qui y siège. C'est un tableau que les grands peintres vénitiens auraient dû bien plutôt faire que de gâter leurs pinceaux à tracer les figures sèches et jaunes de tout le calendrier. Que de temps et que de génie perdus en l'honneur des caricatures sacrées qui composent notre paganisme chrétien!...*

Avant de quitter la place, nous faisons un tour sur la Piazzetta, la favorite de N. et la mienne, et, après avoir donné un coup d'œil au Pont des Soupirs, qui se dessine lugubrement entre le Palais des Doges et les prisons, nous retournons chez nous par le Canal Grande, admirant de loin la S-ta Maria de la Salute avec ses nombreuses statues, les rives du Canal perdues dans l'obscurité, avec ses sombres palais couverts de marbre, et surtout le palais Foscari, le plus vénitien de tous après celui des Doges. En nous retrouvant dans notre appartement, il nous semble que nous sortons d'un rêve. Encore sous l'impression de notre promenade et des oscillations enivrantes de la gondole, nous laissons prendre à nos pensées un cours sérieux et nous donnons toute notre admiration à la vieille patricienne Foscari, qui préfère vivre misérablement d'une pension de 10 sous par jour que le gouvernement de Venise lui fait, plutôt que de vendre le palais de ses ancêtres, comme tant d'autres l'ont fait sans rougir et, peut-être, sans regret. C'est grand et digne des vertus antiques!

*Nous l'avons souvent dit, N. et moi, et nous le dirons encore bien souvent: tant que nous vivrons, et dussions-nous vivre mille ans, nous n'oublierons jamais nos belles*** *soirées de Venise! Tout ce que deux imaginations ardentes peuvent sentir de poétique rêverie, tout ce que deux âmes peuvent éprouver d'élans sublimes, tout ce que deux cœurs qui s'appartiennent franchement peuvent connaître de doux bien-être à l'âge des fortes impressions nous l'avons éprouvé, senti, connu pendant nos délicieuses courses en gondole dans les lagunes. Notre séjour de deux mois à Venise vaut toute une existence de bonheur, car le plus beau rêve de notre jeunesse, les plus brillantes espérances de notre amour se sont réalisées jour par jour, heure par heure. Nous nous connaissons maintenant autant qu'il est donné à l'esprit**** *de se juger, et nous*

---

* *Variantă*: „...de malheureux chanteurs italiens crient avec *tout* le désespoir..."

** *Variantă*: „...nous n'oublierons jamais nos belles *et poétiques* soirées de Venise!"

*** *Variantă*: „Nous nous connaissons maintenant autant qu'il est donné à l'esprit *de l'homme* de se juger..."

savons quelle immense quantité de félicités divines sont enfouies dans le cœur de l'homme; mais ces jouissances morales y sont cachées comme la chaleur au fond de la terre. Il faut le soleil pour attirer celle-ci à la surface; il faut l'amour pour vivifier celles-là.

Notre premier mois a passé avec une telle rapidité, que nous avons pu trouver à peine le temps, dans l'espace de trente jours, d'aller deux fois dans la basilique de St.-Marc et de visiter en passant l'église St.-Salvator, ainsi que le musée d'antiquités, situé vis-à-vis. La seule grande excursion que nous avons faite c'est celle du Lido. La mer était calme et pure comme le ciel, et le soleil nous engageant à nous souvenir d'un usage caractéristique du peuple moldave, celui de a se prăji la soare, *nous avons parcouru l'intérieur du Lido pendant une heure visitant avec curiosité les tombeaux des juifs et nous promenant avec plaisir sur le sable de la plage doucement caressée par les vagues de l'Adriatique.* Le coquillage.

Tout est beau, calme et brillant autour de nous; tout nous sourit.

Les plaintes molles des vagues deviennent pour nous des chants caressants. C'est que le cœur de celui qui aime est un foyer ardent qui projette sa lumière sur toute chose; c'est que l'âme est un instrument divin qui change tout bruit en harmonie.

Incidents, découvertes et occupations importantes du premier mois de notre séjour à Venise:

Mr. Padron *est un larron qui prétend nous faire payer 1 fr. par jour pour le loyer d'un Psyché* * *transporté de l'appartement voisin dans le nôtre. Ce qui dans une vie moyenne de cinquante ans lui ferait une somme de 18.250 fr., rien que pour une glace, sans compter les bougies, qu'il met à 1 fr. la pièce, et les dîners, qu'il fait payer double, et les comptes, qu'il charge par distraction! Cet homme-là deviendra millionnaire ou forçat!*

Un nouveau chanteur de rues *fait notre découverte et vient tous les deux jours nous servir comme dessert à table une barcarolle vénitienne que N. aime beaucoup*

Découverte d'un cadre en filigrane de papier *chez un marchand de bric-à-brac. Nous en faisons l'acquisition pour rien et il se trouve, par le plus heureux des hasards, tout à fait juste pour le portrait en miniature. Cet incident, très simple du reste, nous sert de point de départ à l'énumération de toutes les chances que nous avons eues depuis notre arrivée à Venise — telles que: le retour inattendu de mon père en Moldavie, au lieu de se rendre à Venise, comme il l'avait décidé. Le bonheur de n'avoir pas été reconnus par mr. et m-me Manesco*[10] *lors de notre rencontre sous les Procuraties. Celui plus grand encore de leur départ subit de Venise par la raison probable que cette ville ne possède pas des objets de toilette convenables à m-me.*

N. fait des confitures. *Grand remue-ménage dans la cuisine. Tout notre monde est sur pieds. N. arrange le feu en se brûlant les doigts. Moi je découpe les oranges en prélevant la dîme sur chacune au grand scandale de N. Antonio coupe le bois***. *Annunziata pèse le sucre. Et enfin, après une bonne heure de peines et de travaux, les confitures sont terminées et attendent d'être achevées!*

---

* *Variantă*: „...pour le loyer d'un Psyché *qu'il* transport[ait]...".

** *Variantă*: „Antonio coupe *notre bois.*"

Elles font leur apparition dans un immense bocal en verre, surnommé pot, et nous procédons à la cérémonie de l'épreuve avec toute l'importance voulue en pareille circonstance. Les confitures sont trouvées excellentes à l'unanimité des voix, mais, hélas, deux heures après, elles se transforment en une pâte cristallisée, qui se refuse obstinément à faire nos délices. N. accuse le feu trop vif du charbon, la forme du vase dans lequel elles ont été confectionnées etc, et pendant que nous voulons reconnaître la cause de leur métamorphose, le vase de verre se brise en ricanant de notre désappointement, et nous nous trouvons dans la cruelle nécessité de jeter tout dans le canal.

Correspondance de N. souvent interrompue par moi et miraculeusement continuée par un personnage singulier.

Apparition du susdit personnage sous la couverture du lit et à table, entre N. et moi.

Le même, jouant le rôle de nourrice auprès de notre petit enfant... en albâtre, avec une tendresse particulière à sa race.

Malheurs arrivés au même. Il se fend la tête et se casse une patte, au grand regret de ceux qui le connaissent.

Fin tragique au milieu des flammes d'un petit balai, pour faire suite à la précédente.

Chant du Rataplan avec accompagnement, ayant quelques rapports avec le balai.

Lettre d'Alfred de Courcy, dans laquelle N. fait une découverte inattendue. Ma perspicacité y trouve son compte.

La gondole d'Antonio s'embellit d'un magnifique tapis rouge, que nous lui destinons en souvenir de nous.

L'album !

*Vers le commencement du second mois de notre séjour à Venise, le ciel se couvre de nuages, le temps devient humide et froid; la pluie tombe à verse pendant des journées tout entières, mais nous ne nous en apercevons * pas. Enfermés chez nous, ne sortant presque plus, nous faisons ensemble de la lecture, quand les folies nous en laissent le temps, et nous ** créons tous les deux un avenir magnifique à* notre amiral.

*N. lui prodigue les noms les plus caressants et pleure comme un enfant en parlant de lui. Elle s'identifie même tellement avec cette pensée, qu'elle croit le tenir réellement quelquefois dans ses bras, elle le berce avec amour sur son sein; elle lui chante naani, et moi, en la regardant, je me sens *** venir les larmes aux yeux.*

Le ciel nous doit encore cette grâce, non pour compléter notre bonheur, car il est complet, mais pour concentrer nos deux amours en un sentiment unique qui ferait de notre enfant l'être le plus heureux du monde.

Un enfant serait pour nous comme un bel arbre en fleurs, sur lequel nos pensées les plus douces et les souvenirs les plus charmants de notre amour se rencontreraient à toutes les époques de notre vie.

---

* *Variantă*: „...mais nous ne nous en apercevons *même* pas".

** *Variantă*: „...et nous *bâtissons* tous les deux...".

*** *Variantă*: „...je me sens *capable de plus grands sacrifices pour lui donner le bonheur*".

Espérons! Notre bonne étoile est là.

Nous décidons de faire nos portraits par mr. Felice Schiavoni[11], *frère de celui qui a été chez nous. Mais en attendant son retour de Vicence, je prends froid et je souffre horriblement des reins. N. devient mon médecin et me guérit en deux jours au moyen d'un médicament moldave. Bientôt, cependant, sa santé à elle, qui avait parfaitement repris pendant le premier mois, s'altère; la toux la reprend; des maux de tête affreux la tourmentent et elle tombe gravement malade au lit. Mon inquiétude est à son comble. Je fais venir un médecin, mr. Namias, dont la vue et les questions font rire N. comme une folle. Mr. Namias observe qu'un malade qui rit est à moitié guéri et, en effet, quatre jours après, N. sort du lit.*

Mon portrait étant déjà commencé, N. fait commencer aussi le sien. Nous allons poser à l'atelier de Schiavoni, et quand les séances sont terminées, nous profitons de quelques rares heures de beau temps pour visiter S-ta Maria de la Salute, l'Académie des Beaux-Arts, la fabrique de verre à l'île de ... [12] *et le Palais des Doges, y compris les Plombs* [13] *et les prisons.*

Pendant cet intervalle N. reçoit la caisse de ses effets de Vienne et trouve la plupart d'entre eux moisis et gâtés par l'humidité. Quelques livres moldaves, et entre autres la Propășirea, *avaient pris un certain air de vétusté et une certaine odeur de science très flatteurs pour leur contenu, mais très peu pour l'odorat et la vue. Nous faisons la lecture de quelques poésies d'Alexandresco, les soirées de Venise de Negry et différents articles insérés dans * le volume de la* Propășirea. *Lectures intéressantes, il est vrai, mais souvent interrompues par des baisers et des folies comme à l'ordinaire; puis, quand tout a été parcouru légèrement, nous nous mettons à faire nos plans de voyage. Nous flottons entre la Sicile et l'Algérie pour le choix de notre quartier d'hiver, et finalement nous** inclinons forcément pour la première, en décidant toutefois que nous irons d'abord à Paris pour consulter Andral. Ce projet arrêté et la fin de notre second mois de séjour à Venise approchant à grands pas, nous nous hâtons de faire nos dernières courses et nos dernières emplettes dans cette ville. Nous choisissons deux albums de vues de Venise, nous commandons deux vues du palais Benzon et une de notre chambre. J'offre à N. une jolie petite gondole en filigrane. En retour, elle m'achète un délicieux porte-cigares en filigrane doré et quand tout est terminé, N. les arrange savamment dans notre album, en y insérant en tête le dessin de notre ménage et de notre mobilier, chef-d'œuvre provenant de mon fait et dédié sans emphase à N.*

*C'est ainsi que notre temps se passe en plaisirs de tous les instants, en conversations folles, en rires continuels, en douces rêveries, en petites occupations de ménage charmantes par leurs futilités. Qu'il pleuve au dehors, qu'il vente, qu'il y ait orage, dans nos chambres il fait toujours beau! Le soleil ne nous quitte jamais. Quand*** le ciel est clair, ce qui est très rare, nous allons entendre la musique sur la place*

---

* *Variantă*: „...articles insérés dans *ce* volume..."

** *Variantă*: „...finalement nous *nous* inclinons..."

*** *Variantă*: „Quand *il fait* clair..."

St.- Marc et nous parcourons les différents quartiers de Venise à pied ou en gondole; et pendant les journées pluvieuses nous restons chez nous au coin du feu, parlant souvent de notre pays et bien plus souvent encore de nous-mêmes et de notre enfant, de notre brave amiral, *car nous lui avons déjà choisi une carrière belle et noble. Nous avons décidé qu'il serait marin et, en attendant, nous lui avons octroyé le titre de grand amiral.*

Le moment de notre départ est presque arrivé. Nous emballons en hâte nos effets et nos ustensiles de ménage dans deux caisses, l'une destinée pour Galatz et l'autre pour Naples. Antonio devient triste et Annunziata pleure de grosses larmes en nous voyant faire nos préparatifs de voyage. Pauvres gens! Ils se sont attachés a nous, ils voudraient nous suivre partout, car N. a été pour eux d'une bonté toute naturelle chez elle, mais souvent étrangère à la plupart des maîtres.

Notre départ est fixé au 12 nov., juste deux mois après notre installation au palais Benzon. Tout est prêt, malles, passeports, etc. Nous allons visiter la basilique de St.-Marc en détail, mais quant à l'Arsenal, nous nous consolons de n'avoir plus le temps de le voir, en disant que nous le connaissons de longue date.

N.B. *Dans l'espace de soixante-cinq jours nous n'avons pas eu le temps de visiter ni les églises, ni les palais, ni les îles, ni les lagunes (exceptée celle de Ca[na]regio, par un superbe coucher du soleil), ni les* murazzi, *ni la fabrique de glaces, ni celle de chaises de Venise etc., etc., ni d'aller à Mestri, ni d'aller à Padova en gondole comme nous l'avions projeté etc.*

En 65 jours nous n'avons eu que juste le temps de faire quelques belles et poétiques promenades en gondole et de goûter tout ce que la jeunesse et l'amour peuvent donner de bonheur. Bien plus, nous aimons à avouer notre crime, tant nous sommes contents de l'avoir commis.

Par exemple, dans ces deux mois nous avons acquis la triste expérience que mr. Padron était le plus impudent larron de Venise, ce qui n'est pas peu dire, car ici les étrangers sont traités comme dans une forêt. Il nous a demandé 20 francs pour le simple loyer d'une baignoire, dont N. s'est servie deux fois. J'ai donné à mr. Larron 2 fr. et l'ai appelé dix-huit fois voleur. Ce qui a paru faire son compte, car il m'a répondu: „Merci".

Seconde expérience non moins triste que nous faisons la veille de notre départ à propos des beaux-arts; la voici: le prix des beaux-arts à Venise est en raison inverse de leur décadence. Mr. Felice Schiavoni, lequel pour ne pas être un Titien n'en est pas moins un très mauvais portraitiste, après nous avoir beaucoup trop parlé des tableaux que la duchesse Hélène[14] *lui aurait commandés, après nous avoir fait compliment sur les beautés artistiques de nos figures et sur le bon goût de nos costumes, après nous avoir bien fait entendre qu'il ne travaillait pas le portrait pour gagner de l'argent, mais plutôt par amour de l'art, a fini par faire de nos deux portraits deux caricatures achevées, tant sous le rapport de la finesse du travail, que sous celui de la non-ressemblance. Le tout pour la somme minime de 40 napoléons d'or. C'était mettre à un trop grand prix sa mauvaise plaisanterie. Donc, pour ne pas nous laisser duper ainsi niaisement et, en même temps, pour ne pas manquer à notre délicatesse nous lui renvoyons la*

*moins maltraitée de nos caricatures, accompagnée de 17 nap. (prix qu'il avait réduit en dernier lieu), et je lui * écris une lettre, dans laquelle je lui ** dis fort poliment que s'il ne sait pas faire les portraits, en revanche il estime beaucoup trop cher ses œuvres. Nous gardons l'autre pièce comme pièce à conviction.*

Le 11 nov. dans la journée, en faisant l'emplette d'une chaise vénitienne pour N., j'aperçois Douka[15] *et sa femme passant tout près du magasin où je me trouve. Heureusement, ils passent tous deux sans*** me voir. Nouvelle chance! Je fais part de cet incident à N., qui me répond en riant qu'il est temps décidément de quitter Venise, car nous sommes menacés d'une invasion de compatriotes et de connaissances. Nous avons rencontré deux jours auparavant mr. Feidel sur la place St.-Marc, qui a eu la maladresse de nous reconnaître et de venir nous parler.*

*Le 12 nov. Je paie nos dettes en ville, je fais transporter nos effets à bord de l'Archiduchesse Sofie et je reviens près de N., pour jouir ensemble des derniers moments que nous avons à passer au sein de notre appartement du palais Benzon. Nous nous sommes si bien familiarisés avec ce joli réduit où nous avons goûté des heures si délicieuses, si complètement exemptes des moindres soucis, que nous devenons tristes à la seule pensée de le quitter. Que de mystères du cœur, que de joyeux épanchements****, combien de scènes douces ou folles, sérieuses ou enfantines se sont passées en deux mois entre les murs de cet appartement! Là, c'est le canapé sur lequel nous avons fait nos parties joyeuses de dominos, le soir, et nos petits soupers à deux heures après minuit. Là, c'est le bureau autour duquel nous avons tant de fois couru comme des enfants, avec de grands éclats de rire. Là, sont nos deux petits balcons sur lesquels nous nous sommes tant de fois placés, pour admirer le palais Foscari, éclairé par les derniers rayons du soleil, et le mouvement des gondoles glissant sur le canal.*

*Chaque meuble a son souvenir, chaque coin a pour nous sa petite histoire, connue de nous deux seulement. Chaque fenêtre nous présente une image *****, un tableau. Sous l'une, le* chanteur des rues *chantait notre barcarolle favorite; sous l'autre, criait chaque matin un petit enfant frais et gentil, qui souriait à N. De cette autre fenêtre nous avons aperçu un jour un gracieux enfant qui passait en gondole et dont le souvenir a si souvent fait battre le cœur de N. Enfin, il faut tout abandonner. Nous faisons une dernière visite dans nos trois chambres et nous les quittons avec un regret véritable. Annunziata embrasse les mains de N. en sanglotant et nous prie de ne pas l'oublier si jamais nous passons à Bologne, où elle demeure (à l'hôtel de mr. Broun). Pauvre fille! Elle nous suit jusqu'à la gondole, ainsi que Gaspar et sa sœur, et nous souhaite un bon voyage avec les larmes dans la voix et dans les yeux. Au même moment apparaît près de nous le gondolier Bennetto, qui a servi Negri et sa famille en 1841. N. le reconnaît et lui donne de l'argent pour boire à notre santé. Sept heures sonnent, notre gondole s'éloigne du perron et le palais Benzon disparaît derrière nous dans l'obscurité. Antonio*

---

* *Variantă*: „...et je lui *ai* écri[t]..."

** *Variantă*: „...je lui *ai* di[t]..."

*** *Variantă*: „Heureusement, ils passent tous deux sans *m'apercevoir*."

**** *Variantă*: „...que de joyeux épanchements, *quelles scènes*..."

***** *Variantă*: „Chaque fenêtre nous présente une image, *c'est* un tableau."

*prend la direction de la Giudecca; nous longeons en silence le palais Foscari et après avoir traversé plusieurs canaux nous débouchons dans notre canal favori. La gondole flotte doucement à la surface de l'eau; les mouvements sont lents et conformes à nos pensées. Tout est calme et obscurité autour de nous. Nous n'entendons que le bruit cadencé de la rame *. Nous ne voyons à travers les glaces de la gondole qu'une brume blafarde, laquelle semble au loin ** unir le ciel à la terre. C'est notre dernière promenade à la Giudecca. N. pleure. Adieu, la Giudecca! Nous retournons tristement vers la place St.-Marc.*

Le vent d'hiver siffle dans les cordages des vaisseaux que nous longeons. Les falots des rives jettent une lueur pâle et faible sur l'eau; de petites vagues clapottent sur les flancs de la gondole. Notre silence n'est interrompue que par ces mots de N.: „Je quitte Venise à regret, car ici tu m'as donné plus de bonheur que je n'en ai jamais pu rêver!“

Nous doublons la douane avec sa superbe statue en bronze de la Fortune et nous descendons sur la place St.-Marc. Quelques promeneurs passent comme des ombres sous les arcades des Procuraties, mais la place est vide. Tout nous paraît triste ce soir. Nous faisons quelques tours en admirant pour la dernière fois la façade de la basilique qui semble avoir été ciselée par Benvenuto Cellini, et N. se trouvant fatiguée nous allons nous reposer une demi-heure dans un petit café, en attendant l'heure du départ de notre bateau.

Huit heures et demie sonnent; nous faisons un tour sur notre chère Piazzetta; nous donnons un dernier coup d'œil au féerique Palais des Doges et au Pont des Soupirs, et nous remontons dans la gondole, tristes comme des exilés. Adieu, donc, St.-Marc et la Piazzetta!

Nous redescendons le Canal Grande à travers ses nombreux et magnifiques palais; nous revoyons de loin les fenêtres sombres de notre cher appartement au palais Benzon, et après avoir passé sous le Rialto, nous allons nous embarquer sur le bateau à vapeur, qui doit partir dans une demi-heure. Antonio, notre brave gondolier, nous fait ses adieux en nous embrassant les mains et se perd bientôt avec sa gondole dans les vapeurs de la nuit.

Tout ce qui nous a été cher et attaché pendant deux mois à Venise, hommes et choses, est séparé en ce moment de nous. Et c'est peut-être pour toujours! Qui le sait?! Il ne nous reste plus qu'à sortir de Venise elle-même. En effet, à 10 h., le bateau se met en mouvement, et bientôt notre Venise disparaît comme un rêve derrière nous. Adieu, donc, à toi aussi, notre Venise bien-aimée!

*Certes, il est impossible à deux cœurs jeunes et animés par un seul et même amour de sentir plus de douces émotions, plus de bonheur véritable que ceux que nous avons connus pendant nos deux mois de séjour à Venise! Il est impossible à deux imaginations ardentes de puiser de plus délicieux souvenirs dans la vie que ceux que nous avons recueillis dans*** le cours de notre solitude à deux! Il est impossible de créer*

* *Variantă*: „Nous n'entendons que le bruit cadencé de la rame *qui frappe*".

** *Variantă*: „...une brume blafarde laquelle semble au loin *toucher* le ciel...".

*** *Variantă*: „...de plus délicieux souvenirs dans la vie que ceux que nous avons recueillis dans *la solitude*..."

un rêve plus beau que celui qui s'est réalisé pour nous en quelques jours, et cependant, tant N., que moi, nous ne sommes jamais tombés dans la ridicule exagération du sentiment ! Nous moquant, au contraire, sans pitié de ceux qui croient aimer passionnément, en affectant des poses tragiques et en mettant dans leurs expressions tout le ronflant burlesque du drame moderne, nous nous sommes laissés aller doucement à notre vie délicieuse et à nos chères impressions, sans soubresauts, sans crispations sentimentales. Point de promesses entre nous d'amour éternel, jamais de serments, jamais d'emphatiques exclamations. Nous nous sommes aimés tout naturellement, nous avons parlé de notre amour en peu de mots, en peu de phrases, car ce qui est bien senti s'exprime tout simplement. Tantôt, sérieux comme des vieillards, nous avons causé sur la vie avec toute la froide impartialité de l'expérience. Tantôt, jouissant des privilèges de notre âge, nous avons envisagé le monde avec toutes les brillantes illussions de notre jeunesse. Tantôt, sceptiques jusqu'à l'extrême, nous avons plongé le scalpel de l'analyse au plus profond des choses et des sentiments avec l'impitoyable sangroid de celui qui ne croit plus à rien. Tantôt, et la plupart du temps, enfants, nous fsommes remontés à cet âge de folies et de caresses, oubliant le monde et le temps et nous livrant ensemble aux folies les plus gaies et les plus extravagantes. Courses joyeuses, étourderies enfantines, grands éclats de rire, discussions sérieuses, scepticisme, caresses d'amour, toutes ces scènes se sont succédées, coudoyées, mêlées sans s'influencer en aucune façon, car notre amour a été toujours là, présent à tout et nous rappelant à lui avec sa voix irrésistible.*

Voilà comment nous avons vécu et aimé pendant ces deux mois. Voilà comment nous nous sommes connus N. et moi et compris qu'avec nos caractères nous serions partout heureux, tant que nous serions ensemble.

P.S. *Une de nos occupations les plus chères, dans les premiers jours de notre séjour au palais Benzon, a été la lecture et la mise en ordre de notre correspondance. Occupation adorable, dans laquelle nous avons puisé les plus douces sensations en relisant, lettre par lettre, l'histoire de notre amour et des faits particuliers qui le caractérisent et qui en font un amour tout à fait à part. N. est entièrement dépeinte dans ses lettres: admirable de noblesse, de grâce et de sentiments vrais.*

Aveu. *Ma conscience m'oblige à avouer que si les premières confitures que N. a faites ont été manquées à cause de la chaleur trop vive du charbon et de la forme du vase... etc., en revanche, les confitures de cédrat qu'elle a confectionnées en dernier lieu ont été excellentes... grâce à la fleur d'oranger que j'ai choisie moi, en ville. Et la preuve de cela c'est qu'elles ont disparu en très peu de jours, à notre grand regret. Je fais cet aveu non que je sois mû en ce moment par une velléité de flatterie envers N., mais afin de constater un talent de plus parmi ceux que je lui ai déjà reconnus dans les affaires de ménage.*

Enumération des talents de N. connus de moi jusqu'à présent jour du mois de nov., 1846.

---

* *Variantă*: „...car ce qui est bien *et* senti..."

1. Elle sait faire du café turc excellent avec le caïmac obligatoire.

2. Des confitures délicieuses, quand le feu n'est pas trop vif et que le vase est convenable pour l'opération... et surtout quand je m'en mêle.

3. De la pâte de riz pour le blanchissage du linge fin.

4. Divers médicaments d'un effet certain pour guérir en 24 heures.

5. De la pommade plus efficace que celle qui fait pousser les cheveux sur les pavés... quand l'huile de laurier est fraîche.

6. Elle sait tricoter des bourses avec une lenteur qui ferait envie aux chemins de fer de l'Autriche.

7. Elle arrange la salade avec un talent supérieur à celui de Costaky; chose constatée par celui-ci, mais victorieusement proclamée par le plaisir que N. trouve à manger ses chefs-d'œuvre.

8. Elle est si savante en mathématiques, qu'elle a trouvé que 6 fois 0 font 6 et que 21 plus 1 font 8.

Il est vrai d'ajouter que, reconnaissant d'elle-même son erreur, elle s'est reprise, en me disant: „Parole d'honneur que j'ai voulu dire que 21 plus 1 faisaient 28! La langue m'a tourné."

9. Toujours à propos de langue tournée, elle m'a appris une foule de dictons et de proverbes moldaves, par ex.: „casă potcovită joacă pe mîță șîndilită".

10. Elle a commis un fait de lèse-tragédie *sans que* l'amour-propre *en ait souffert.*

Pendant une de nos promenades en gondole, Antonio nous a montré un palais que lord Byron a occupé à Venise et qui est situé sur la même ligne que le palais Benzon, du côte des Foscaris. A ce nom, tous mes doutes sur moi-même sont revenus me décourager touchant mon avenir. N. a été admirable comme toujours pour moi en cette circonstance. Elle m'a dit des paroles si douces et si encourageantes, que mes idées se sont calmées sans effort et que je repris ma gaieté à l'instant. C'était le soir du 27 7-bre.

En partant de Venise, nous avons emporté deux petits poignards antiques en fer ciselé, lesquels nous donnent certains airs fort terribles et non moins comiques à la fois.

12 nov. 1846. *Le petit bateau à vapeur l'Archiduchesse Sophie, qui doit nous transporter à Trieste, n'étant que de la force de 50 chevaux, et de plus nullement solide, en outre le capitaine n'en ayant pris le commandement que depuis deux jours seulement, enfin, le sirocco (que nous avons entendu N. et moi bruire sourdement sur la plage du Lido quelques jours auparavant), le sirocco soufflant avec force, et l'Adriatique se trouvant très agitée, nous jetons l'ancre à l'entrée du port de Venise et nous y passons toute la nuit. Après avoir couché N. dans la petite cabine, je monte sur le pont pour apercevoir encore une fois Venise, mais je ne vois plus qu'une lueur pâle sur le ciel du côté de la place St.-Marc.*

Le lendemain, à 5 h. du matin, nous nous mettons en route par un vent très violent et par une mer très agitée. Le bateau à vapeur peut à peine tenir la mer et avancer; il est ballotté en tous sens comme une coquille de noix. Les voyageurs commencent à se plaindre du mal de mer; les dames surtout en souffrent d'une manière si indiscrète, que N. est forcée de quitter sa cabine pour monter sur le pont. Elle est très bien portante pendant toute la traversée, tandis que moi j'éprouve tout-à-coup des vertiges et me sens pris comme les autres mortels du désagréable mal de mer. Nous restons tous les deux blottis sur le pont, regardant les vagues que nous côtoyons à petite distance; N., riant et plaisantant sans ressentir la moindre peur, malgré les craintes visibles du capitaine, hélas, et moi, grimaçant sous mon malaise. Enfin, 24 h. après notre départ de Venise, nous arrivons dans le port de Trieste, à la grande satisfaction de tous les passagers et particulièrement du capitaine, lequel nous assure avoir échappé cette fois au voyage le plus difficile et le plus dangereux qu'il ait jamais fait dans ses voyages au long cours. Pour un trajet de huit heures, nous en avons mis vingt-quatre.

*Le 13, à 11 h. du soir, nous descendons à l'Hôtel du prince Metternich. Le garçon nous reconnaît et nous procure deux excellentes chambres; mais, comme nous n'avons rien mangé pendant toute la traversée, qu'en outre mon appétit s'est ouvert à la suite du mal de mer, nous nous faisons servir un copieux dîner, lequel nous donne à tous deux de l'indigestion. N., qui a été si bien portante en voyage, se trouve tout-à-coup sérieusement indisposée et souffre continuellement pendant les deux jours de notre halte à Trieste. Mais elle a une qualité excellente, celle de ne jamais se laisser abattre par la maladie * et de la dompter au contraire de manière à pouvoir toujours se remettre en route. En effet, le 15 nov., à 10 h. du matin, après avoir expédié nos deux caisses, l'une à Galatz, par le canal de mr. Planger, et l'autre à Naples, par celui des frères Baumgarten et Sancowitz, nous montons dans le Eilwagen qui part pour Gratz. Nous faisons gaiement la montée de la superbe chaussée qui serpente en zigzag sur la montagne de Trieste, nous regardons le magnifique panorama qui s'étend à nos pieds avec ses étages de vignes, de jardins, de terrasses et de maisons de campagne, avec la belle ville de Trieste et son port au fond et la mer Adriatique au loin. Nous portons surtout nos regards dans la direction de Venise, et bientôt le chemin tournant à droite, tout disparaît à nos yeux et nous nous trouvons dans un pays rocailleux, bordé au loin par les montagnes de l'Illyrie et de la Styrie. N. souffre toujours un peu et je crains qu'elle ne prenne froid, car nous entrons déjà dans les neiges, mais elle est plus aguerrie que moi. Le soir nous arrivons à Laibach pour souper, et N. me montre le garçon-phénomène (il écorche le français) qu'elle a traité d'imbécile en bon français lors de son passage dans cette ville au commencement de 7-bre. Le lendemain, 16 nov., à 9 h. du matin, la diligence s'arrête à Cilly, dans la cour des chemins de fer et, deux heures après, nous nous embarquons dans le vagon des 1res pour nous convaincre par nous-mêmes de l'importance que le mot* Langsam *occupe en Autriche, jusque dans les chemins de fer. Ceux-ci ne vont presque pas plus vite que les diligences ordinaires,*

* *Variantă*: „...celle de ne jamais se laisser abattre par la maladie, *mais*..."

mais les autrichiens croient voyager avec la rapidité de la pensée. Je suis d'accord si l'on entend par cette vitesse celle de leurs pensées à eux! Nous traversons un pays magnifique, très peuplé et parfaitement bien cultivé; l'aisance générale du peuple frappe partout et nous fait voir aussi le bon côté du gouvernement de ce pays en ce qui concerne le matériel de la vie.

Le même jour, à $3^1/_2$ h. de l'après-midi, nous prenons possession d'une chambre commode à l'Hôtel de Conrad Dornbuch (zur Stadt Triest) à Gratz. Nous restons deux jours dans cette ville, pendant lesquels N. souffre beaucoup d'une quinte qui lui brise la poitrine. Elle a des maux de tête insupportables, cependant, comme toujours, le courage ne l'abandonne nullement, tandis que moi, en la voyant se torturer ainsi, je me désole et je perds la tête.*

*Malgré sa faiblesse, N. est prête à repartir le 18 nov., au soir, pour Vienne. Je vais retenir sa place au bureau des chemins de fer et je n'y trouve aucun employé, Ils sont tous à dîner. Je me rends de là au bureau des diligences pour m'y inscrire pour ** Salzburg; personne. Ici encore on est à dîner. Le lendemain, mêmes courses, mêmes réponses. Les employés des deux bureaux sont toujours à dîner! Décidément, ils ne font que manger ces malheureux! Je cours à la police pour les passeports, la police est absente, elle dîne. Je deviendrai furieux si ces incidents *** burlesques ne me faisaient rire comme un fou. Force m'est, de patienter jusqu'à ce que ces mrs. aient fini de se bourrer et je me promène en attendant sur les glacis, faisant mille réflexions psychologiques sur les allemands se rapportant à leurs insatiables estomacs.*

L'estomac d'un autrichien surtout *est une meule sous laquelle son cœur et son intelligence sont réduits en une pâte incohérente et indigestive. Cette pâte humectée de bière s'appelle:* K. K. oesterreihiches Kundsgemeins Kerl.

Enfin, trois heures sonnent. C'est l'heure où les employés sont après dîner. C'est l'heure aussi où ces importants petits personnages, qui ont toujours soif, éprouvent surtout la soif du respect. Ils sont de mauvaise humeur à cette époque de la journée à cause de l'opération difficile de leur digestion et des fumées plus ou moins orthodoxes qui leur montent au cerveau, y compris celle de l'ambition.

*Gare, donc, alors aux malheureux qui oseraient se présenter devant eux poliment! Il faut leur montrer de l'humiliation, sans quoi ils deviennent véhéments, enragés comme des bouledogues, ils grognent pendant une heure sans vous regarder en face toutefois et débitent un tas de phrases mêlées de K. K. Offizier, surtout quand ils voient qu'on ne les comprend pas. Comme je ne trouve pas indispensable, pour ma part, de faire des courbettes et de prendre un air piteux devant mrs. les employés autrichiens, j'ai eu à subir au bureau de la police tout un sermon en allemand de la part d'un petit chef de bureau lequel s'est trouvé offusqué **** de ma manière de me présenter devant lui. Mon crime était de ne m'être pas découvert avant d'ouvrir la porte de la salle des passeports, mais tout simplement en y entrant. Pendant plus de dix*

---

* *Variantă*: „...(zur Stadt Triest) *sur le Melplatz* à Gratz".

** *Variantă*: „...pour m'y inscrire pour *prendre* Salzburg".

*** *Variantă*: „Je deviendrais furieux si ces incidents *pas* burlesques..."

**** *Variantă*: „...lequel s'est trouvé offusqué *que je*..."

minutes il a gesticulé comme un furieux et m'a parlé sans me regarder, malgré on peut-être à cause que je n'y comprenais rien. A la fin, ayant appris d'un autre employé, qui parlait le français, le sujet de cette colère, j'ai chargé celui-ci de dire à mon enragé de ma part que s'il éprouvait tellement le besoin d'être respecté, il avait tort de se démener ainsi à vide devant un étranger qui ne le comprenait pas, car, au lieu de devenir respectable, il devenait, au contraire, très amusant... et cela gratis.

Cette réponse et surtout mon malheureux titre de GR. SPATHAR *qu'il a vu sur mon passeport lui ont fermé la bouche comme une trappe de théâtre et lui on fait adopter à l'instant même des manières plus que polies envers moi. Grand merci, mon cher grand ban mr. Codriano, d'avoir inséré mon titre sur mon passeport et de l'avoir grandi en lettres majuscules. En retour de votre prévoyante obligeance, je vous proclame de bien bon cœur le plus grand ban de la Moldavie...*

*En retournant à l'hôtel, nous rions beaucoup N. et moi de mon aventure, et le 18 à 6 h. du soir nous quittons Gratz pour nous rendre par le chemin de fer, N. à Vienne, et moi jusqu'à Bruck, et de là à Salzburg par la diligence. Après2 1/2 h. de trajet, je fais mes adieux à ma chère N. et je descends à Bruck *. C'est la première fois depuis deux mois et demi que je suis seul, et la situation me paraît étrange, mais je n'ai pas le temps de m'arrêter trop longtemps à cette pensée, car peu ** après le départ du convoi pour Vienne je monte dans la diligence, et fouette, cocher... c'est-à-dire...* Langsam, Kutscher!

Pendant toute cette nuit il m'est impossible de me faire une idée du pays que je traverse, pas même de la figure de mon compagnon de voyage, que j'entends ronfler auprès de moi; mais le lendemain, en jetant les yeux à droite et à gauche, je m'aperçois qu'autant cette partie de la Styrie est belle, pittoresque et majestueuse, autant la tête de mon voisin est laide, commune et ignoble, quoique cependant, par un effet curieux de l'imagination, je finisse par découvrir certains rapports entre les accidents de terrain, qui se déroulent sous nos regards, et la difformité des traits, qui s'épanouissent à mes côtés. En effet, la bouche de mon compagnon ressemble au ravin profond que nous avons franchi au point du jour; les lèvres tombantes et gercées de l'un imitent les éboulements des bords escarpés de l'autre. Le nez du voisin est enrichi de certains bourgeons monstrueux qui représentent en miniature les roches parsemées sur les flancs des montagnes d'alentour; et ses cheveux en désordre qui se dressent de froid simulent parfaitement une forêt de sapins après un violent orage. Décidément, mon compagnon de voyage est un morceau curieux d'histoire naturelle, et je me livre à des études de géologie fort intéréssantes pendant le trajet, en examinant les nombreuses sinuosités de sa figure.

Le soir nous soupons à Ischl en compagnie de quelques personnages importants de l'endroit, lesquels parlent de Napoléon avec un certain air vainqueur qui me fait regretter d'avoir négligé la langue allemande in der Herr Cuénim [16].

---

* *Variantă*: „...je descends à Bruck *attendant que j'aille l'attendre à Salzbourg*".

** *Variantă*: „...car peu *de temps* après..."

J'arrive le 20 à 5 h. du matin à Salzburg et je descends à l'Hôtel des Trois Alliés, vis-à-vis la maison de Mozart, Mozarts Geburtshaus. *Voici trois jours déjà que j'attends ici ma chère N., et pendant ce temps j'ai trouvé le moyen de tromper mon impatience en rappelant mes beaux souvenirs de Venise etc. et en consignant une partie sur ces feuilles. Cette occupation délicieuse m'a fait oublier pendant ces trois jours que je me trouvais seul parmi les allemands — bienfait immense — et m'a prouvé victorieusement que celui qui possède un trésor de souvenirs doux et charmants possède tout un monde d'illusions dans lequel il peut vivre content* * *sans jamais s'apercevoir de sa solitude. A plus forte raison encore est-il heureux lorsqu'au charme du passé il peut joindre comme moi la perspective d'un joyeux avenir.*

Salzburg,
le 22 nov. 1846

J'ai manqué d'être asphyxié le matin de mon arrivée à Salzburg.

Hier, 21 nov., j'ai reçu une lettre de N. de Vienne.

A propos de lettre je me souviens de celles que j'ai écrites la veille de mon départ de Venise. Elles portent toutes la date d'Alexandrie.

1. Un billet à Rolla et à ma sœur. } *Moldavie*
2. Une lettre à mon père. }
3. Idem à mr. Jani Scaramanga[17] *à Trieste.*
4. Idem de la part du comte de Farelles au précédent (de Paris).

La 1re était contenue dans la seconde; celle-ci, dans la 3e, le tout venant d'Alexandrie. Les trois premières, enfermées dans une 4e ... de la part du c-te de Farelles, mon soi-disant ami du voyage d'Egypte, à mr. Scaramanga. Enfin, cet immense paquet envoyé à Paris à Jean[18]*, dans une lettre de N., qui le charge de le réexpédier aussitôt à Trieste.*

N.B. *Dans la lettre pour Rolla était en outre un billet pour Jean Docan* [19] *toujours écrit d'Egypte.*

Salzburg *est une ville qui porte très justement son nom, en raison de la grande dose de sel que l'on sert aux étrangers dans les mets, probablement pour exciter leur soif et les obliger, malgré eux, à consommer du vin ou de la bière. Elle possède plusieurs vastes places ornées de fontaines assez belles, une résidence impériale, une cathédrale de bonne architecture, un collège etc. et beaucoup de mauvaises peintures tant sur les façades d'une foule de maisons, que dans l'intérieur des églises. Dans une de celles-ci j'ai remarqué différents tableaux très comiques, représentant des scènes de la vie et de la mort du Christ, numérotées et classées par station comme les débarquadères des chemins de fer. Chaque tableau porte au bas ces mots tracés en grosses lettres:* 1 station... IVe station... Xe station *etc. Sans doute, le génie allemand, en partageant ainsi les souffrances de n. Seigneur en plusieurs stations, a voulu faire comprendre aux fidèles que le chemin du supplice a été pour le Christ un véritable* chemin de fer!

* *Variantă*: „...il peut vivre content *et libre* sans jamais s'apercevoir de sa solitude".

Parbleu! On dit bien un siècle de fer, *ainsi, notre germain a eu là une bonne idée et je l'en félicite.*

Je regardais tout-à-l'heure la maison de Mozart * *et je fixais mes yeux sur la lyre en plâtre doré qui brille au-dessus du troisième étage où ce grand homme est né. Mes pensées, exaltées en présence d'un nom aussi célèbre, se préparaient tout naturellement à se plonger dans les flots d'harmonie que Mozart a su tirer de son âme et répandre sur le monde, lorsque tout-à-coup, à la fenêtre de l'étage inférieur de celui du maestro, je vis un couple allemand apparaître en riant et en se faisant toutes sortes d'agaceries sentimentales. Le jeune homme était une espèce de Werther aux cheveux frisés en queue de paon, et fumait ignoblement dans une petite pipe d'écume de mer, en jetant des phrases empestées de fumée au nez de sa Charlotte. Celle-ci, petite de taille, trapue de corps, possédait, par la grâce ou la disgrâce du ciel, une de ces boules enluminées de couleurs véhémentes qui semblent être toutes pétries de tartines, et enduites de bière. Bientôt, ce couple séduisant, après avoir regardé dans la rue et vers le ciel, sans doute dans la crainte des indiscrets, avança ses quatre lèvres, mues comme par un ressort mécanique, et s'octroya d'un baiser aussi froid que niais. La lyre dorée resta muette, sans répondre harmonieusement à cette preuve d'amour. Le buste de Mozart, placé au-dessous, et qui, par sa position, devait recevoir ce baiser sur la tête comme une tuile, resta plus pétrifié que jamais. Moi seul je fis écho à cet acte de tendresse... mais ce fut par un grand éclat de rire, qui fit rentrer mes tourtereaux, comme par un coup de baguette. Pauvre Mozart, tu as eu bien tort de venir au monde par la porte de Salzburg!*

Je ne puis pas comprendre à quel titre et dans quelle intention les gens du peuple en Allemagne accrochent de petites branches de chêne à leurs chapeaux pendant les jours de fête; et pourquoi surtout ils prennent un air important quand ils sont cocardés ainsi. Se figureraient-ils, par hasard, porter des couronnes de lauriers? Ou bien auraient-ils la naïveté de croire à certains rapports entre eux et le chêne qui est l'emblème de la force? Ce fait me rappelle qu'en général les allemands qu'on rencontre dans les vagons des chemins de fer portent les billets de leurs places accrochés triomphalement à la ganse de leurs chapeaux. C'est sans doute pour être plus sûrs de ne pas les égarer, car un allemand perd plutôt sa tête que son chapeau.

Nous avons observé avec N. que chaque peuple en voyage porte avec lui quelque objet qui le caractérise. Ainsi:

L'anglais — *est toujours et partout armé d'un ou plusieurs guides. On dirait qu'il voyage pour vérifier leur contenu.*

Le français — *est inséparable de son cigare, de son journal, de la gaieté aimable et quelquefois de son fusil... quand même il ne serait pas chasseur.*

L'allemand — *voyage toujours en chapeau, souvent en habit et jamais sans pipe puante.*

---

* *Variantă*: „...la maison de Mozart *dont le buste figure au-dessus de la porte cochère...*"

Le russe — *porte en tout lieu ses titres et une odeur de Cuir de Russie, qui le trahit à cent pas.*

Le turc — *a toujours sa belle pipe propre et souvent ses pistolets.*

Le moldave — *est inséparable de sa pelisse et souvent de sa pipe et de ses confitures.*

Le grec — *n'a pas de caractère distinctif.*

L'italien — *chantonne jour et nuit.*

etc... etc... etc...

N.B. *Parmi les monuments que nous avons visités à Venise, l'église de S-ta Maria dei Frari nous a fortement frappés tant par son architecture grandiose, que par les nombreux et admirables travaux en marbre qui la décorent intérieurement. Le monument en marbre blanc de Canova est celui de tous qui nous a le plus impressionné par sa simplicité * et par sa grandeur. La pensée qui en a tracé le plan appartenait certes à un génie. C'est Canova lui-même qui a fait le dessin de ce monument sublime, dans l'intention d'en faire le tombeau du Titien.*

*La statue ** vivante de St.-Jérôme, chef-d'œuvre de... figure aussi dans cette église.*

Le chœur est un travail admirable de sculptures en bois et de marqueteries fines.

Entre autres curiosités, on nous a montré un grand tableau tout noirci par le temps et endommagé par l'humidité, dont l'auteur est un Négri.

N.B. *A la poste de Trieste j'ai trouvé des lettres pour un certain mr. Charles Alexandry.*

Pendant notre séjour à Venise, nous avons entendu plusieurs fois des chœurs de gondoliers chantant la première strophe de la Jérusalem délivrée *du Tasse.*

Le mendiant des canaux. La porteuse d'eau. *Venise a l'air de s'enterrer chaque jour, tant le bruit lamentable et incessant de ses innombrables cloches bourdonne jour et nuit au-dessus de sa tête. Ce brouhaha est si étourdissant du matin au soir et vice-versa, qu'il est capable de ressusciter les morts tout en faisant mourir les vivants.*

BARCAROLĂ ***

Pe marea lină
Care suspină,
Stelele toate plutesc ușor;
De ce, vai mie,
Steluță vie,
Lipsești tu numai din horul lor?

---

* *Variantă*: „...par sa simplicité *de ses ornements* et par sa grandeur".

** *Variantă*: „La statue *admirable* de St.-Jérome..."

*** În original, textul poeziei cu litere chirilice. Cf. *Lăcrimioare: Barcarola venețiană.*

Dintre canaluri
Şi de pe maluri
Se-nalţă-un cîntec melodios;
De ce, iubită,
Liră slăvită,
Nu se aude glasu-ţi duios*?

Tainica noapte
Cu blînde şoapte
Te cheamă, dragă, s-o încununi.
Gondola geme,
Căci multă vreme
N-a fost cu tine printre laguni.

Ah, te coboară,
Veselă, — uşoară,
Dintr-al tău negru *şi trist* palat **;
Vin de zîmbeşte,
De străluceşte
Ca un luceafăr *** *din cer picat.*

Priveşte-acuma,
Despicînd bruma,
Luna din valuri se-nalţă în cer.
Ah, răsai, vină,
Scumpă lumină,
Să mîngîi dulce pe gondolier ****.

Căci în gondolă
Cu-o barcarolă
Visul tău gingaş va îngîna,
Şi noaptea întreagă,
Niniţă dragă,
Încet pe mare te-a legăna.

Salzburg, 24 noiemvrie

---

* *„De ce, Niniţă, / A ta guriţă / Nu se aude cîntînd voios?"*
** *Variantă*: „...palat *crăiesc*...".
*** *Variantă*: „Ca un luceafăr *dumnezăesc*...".
**** În subsolul paginii poetul dă varianta: *„să mîngîi tristul tău gondolier"*.

BARCAROLA (NINIȚII) *

(Cîntec venițian)

Cu Ninița-n gondoletă
Cînd mă primbu-ncetișor,
Trecătorul din Piațetă
Ne privește-oftînd de dor.
Atunci cerul se-nsenină
Zîmbind vesel l-amîndoi;
Ș-Adriatica s-alină,
Se alină pentru noi.

În lagună de ne place
A pluti ** pe-al mării val,
Pentru noi siroco tace
Pe-al lui Lido verde mal,
Și sub lunga sa lopată
Gondoleta saltă lin
Cu Ninița legănată,
Legănată pe-al meu sin.

Mînă vesel, lopătare,
De la Lido la San-Marc,
Mînă pe Canalul Mare,
Ce se-ndoaie ca un arc.
Mergi, cît draga mea Niniță,
Stînd la peptu-mi înfocat,
Îmi va da dulce guriță,
Guriță de sărutat.

Cît va fi în ceruri lună,
Cît va fi senin pe cer,
La Giudeca, spre lagună,
Zbori, voinice gondolier.

---

* În original, textul poeziei cu litere chirilice. Cf. *Lăcrimioare: Gondoleta.*
** *Variantă*: „A pluti, *sau în canal...*“

Du-ne, Toni,-n liniştire
Pîn'ce, stînd gondola ta,
Viaţa noastră de iubire
Cu iubire va-nceta.

Salzburg,
*nov. 24**

N.B. *De Trieste à Laibach on traverse les Alpes Juliennes. De Laibach à Gratz et à Bruck, les Alpes Styriennes; de Bruck à Salzburg, les Alpes du Nord, les plus pittoresques et les mieux accidentées. Les Alpes Styriennes sont les mieux cultivées, et les Alpes Juliennes, les plus rocailleuses. Partout les chaussées sont très bien entretenues, surtout celle de la montagne de Trieste etc.*

N. est arrivée à Salzburg le 23 nov. à 6 h. du matin par un temps affreux: pluie et neige à la fois. Je suis allé à sa rencontre à la poste en pataugeant dans les ruisseaux au sein de l'obscurité des rues, mais pendant que j'attendais l'arrivée de la diligence dans un café à côté de la cour des messageries, N. s'est rendue à l'Hôtel des Trois Alliés en se mouillant les pieds comme une simple dame, malgré le titre de comtesse dont mr. Martyrt l'a gratifiée dans sa lettre de change pour Paris, à raison d'un prix passablement usurier.

Le plaisir de nous revoir nous rend fous comme des enfants, et nous agissons en conséquence. Je lui ai lu mes notes sur notre séjour à Venise et mes barcarolles. Pendant cette lecture, elle a passé successivement des larmes au rire et du rire aux larmes avec toute la grâce enfantine qui la caractérise. Elle était horriblement fatiguée de la route, mais mes baisers ne lui ont pas donné le temps de se reposer... comme toujours.

Nous partons de Salzburg le 24 nov. à 1 h. de l'après-midi pour München. Tout notre bagage se compose de deux valises en cuir, de deux sacs de voyage, d'une cassette [appartenant] à N. et d'un petit sac de nuit à moi.

On ne saurait s'imaginer jusqu'à quel point certains désagréments de voyage, certains incidents inattendus influent sur les impressions du voyageur... Ainsi, l'arrivée dans une ville par un mauvais temps et à une heure avancée de la nuit, la grossièreté des employés auxquels on a affaire, la contrainte où l'on se trouve quelquefois d'accepter une chambre petite, froide et obscure à un étage trop voisin du ciel, la difficulté de s'expliquer dans la langue du pays qu'on traverse, le désagrément de courir dans

---

* Urmează cîteva încercări de vers făcute cu creionul, din care unele au intrat în redactarea definitivă a *Barcarolei veneţiene* în penultima strofă:

„Plutind prin ceaţă,
Cu blînda-i faţă,
Luna...
Acum din mare,
În depărtare,
Luna...
Acum prin ceaţă,
Cu blînda-i faţă"...

les rues par la pluie à la recherche d'un hôtel avec tout son bagage etc., etc. sont autan de causes capables souvent de prédisposer en mal et d'inspirer des préventions aveugles. A-t-on éprouvé une partie de ces petites misères du voyageur *en entrant dans une ville? C'en est fait, la ville est d'avance condamnée à vos yeux! En vain les monuments s'élèveront-ils majestueusement devant vous, en vain les rues s'étendront-elles belles et larges devant vos pas, rien ne trouve grâce à vos yeux! Tout est mesquin, lourd, de mauvais goût, froid, vide, prétentieux, en un mot, ennuyeux au plus haut degré, et vous n'aspirez qu'au moment de vous sauver d'un endroit qui vous rappelle ce que vous avez souffert * etc.*

Souvent encore le manque d'un bon guide de voyage vous joue les plus mauvais tours. Vous passez à côté d'une foule de chefs-d'œuvre de l'art et de la nature sans vous en douter seulement. C'est ce qui nous est arrivé à Salzburg à N. et à moi. Habitués comme nous sommes aux beaux-arts de l'Italie, nous avons l'injustice de pousser quelquefois un peu trop loin notre indifférence pour ceux de l'Allemagne. (Il est vrai que nous avons d'excellentes raisons pour cela. C'est qu'en général le simple appartement que nous occupons dans un hôtel est bien plus intéressant pour nous que tout le reste de la ville, car chez nous, nous sommes seuls, tandis que hors de là nous nous trouvons par devant témoins.)

*Toujours est-il que pendant nos trente heures de séjour à Salzburg, ayant trouvé dans le mauvais temps qui régnait dans les rues un excellent prétexte pour rester enfermés dans notre appartement et pendant ce temps n'ayant pas eu le temps de feuilleter notre guide à l'endroit de Salzburg, nous sommes remontés en diligence sans avoir payé notre tribut d'admiration aux curiosités de cette ville. Quel a été cependant notre ** étonnement, lorsqu'en approchant de* la porte neuve *nous nous sommes aperçus qu'elle n'était rien moins qu'une œuvre colossale, digne d'exciter l'admiration! En effet, cette magnifique porte est une immense voûte gothique taillée dans le roc à pic au-dessus duquel s'élève la forteresse de Hohensalzbourg. Elle a 150 pas de longueur, 24 pieds de hauteur et 22 de largeur. Elle est ornée du côté de la campagne d'une magnifique statue en marbre, haute de 16 pieds, représentant l'archevêque Sigismond, qui a achevé cet ouvrage hardi en 4 années de 1763 à 1767. Au-dessous de la statue on a gravé cette inscription:* Te Saxa loquantur. *N. et moi nous avons été vraiment frappés d'étonnement à la vue de cette immense voûte, ainsi qu'à l'aspect des travaux herculéens qu'on a dû faire pour tailler à pic tout le rocher qui encadre cette partie de la ville.*

A deux heures de Salzburg, nous passons la frontière de l'Autriche en traversant la rivière de Sale et nous entrons en Bavière. Grâces à Dieu! nous voici échappés au K.K., *aux aigles noirs à deux têtes, aux couleurs incohérentes, du jaune et du noir, et surtout aux autrichiens. Voici les couleurs gaies de la Bavière: le bleu et le blanc, voici ses deux lions! Tout change d'aspect, hommes et pays. Les figures sont plus humaines, les costumes plus portables. C'est beaucoup, car en voyage les impressions*

---

* În original: „*offert*".

** *Variantă*: „Quel a été cependant notre *grand* étonnement...".

nous arrtvent principalement par les yeux, et ma foi, le jaune, ni le noir de l'Autriche ne sont pas des nuances à nous donner des idées couleur de rose! Le pays que nous traversons est tout parsemé de bouquets de sapins et s'allonge en plaines doucement accidentées devant nous. Nous laissons à notre gauche les montagnes de la Bavière perdues dans les vapeurs et le lendemain de notre départ de Salzburg nous arrivons à Munich à 8 h. du matin. Pendant la nuit, nous avons longés le beau lac de Vallé par un clair de lune qui pénétrait faiblement les brouillards des montagnes.

A Munich nous logeons à l'Hôtel de la Croix d'or et le matin même de notre arrivée je suis arrêté et conduit à la police, par un sergent de ville, sous prétexte que j'avais fumé dans la rue. Je me présente devant le commissaire de police, lequel après avoir écouté mes explications et s'être convaincu qu'en ma qualité d'étranger j'ignorais les usages de Munich, a la complaisance de me rendre gratis à ma liberté, en ajoutant toutefois cette phrase: „Ce sera pour une autre fois". Brave commissaire! Il croit qu'on a du plaisir à faire des visites à la police et il ignore sans doute que lorsqu'on y a déjà été une fois c'est trop pour qu'on ait des velléités d'y retourner une autre fois. N. rit beaucoup de ma mésaventure et me menace à chaque instant de me faire arrêter à propos des folies que je fais avec elle.

Dans l'après dîner nous faisons une promenade dans la ville et nous restons enchantés de tout ce que nous voyons.

Munich est devenue depuis quelques années une ville qui mérite qu'on vienne de loin pour admirer ses monuments, car le roi actuel de la Bavière, aidé des célèbres artistes Klenze, Gaert (architectes), Peters Cornélius Hess et Schnorr (peintres), Thorwaldsen, Schwanthaler (statuaires) et Stieglmayer (fondeur) etc., a doté son pays d'une foule de monuments en pierre et en bronze qui se distinguent tant par leur grandeur, que par leur beauté classique. Tels sont les bâtiments de l'Exposition de l'industrie, la glyptothèque et le théâtre en styles grec et romain. L'Académie, la bibliothèque, l'église de St.-Louis, la basilique etc. en styles gothico-mauresque... Plusieurs statues en bronze fondues par Stieglmayer, elevées * sur les places publiques, l'obélisque en bronze érigé à la mémoire de 30.000 bavarois morts en Russie etc., etc., etc.

Enfin, telle est l'impression faite actuellement par l'aspect de Munich, qu'on ne peut s'empêcher de reconnaître dans le roi Louis I[20] un véritable ami et protecteur des beaux-arts, dont le nom sera dans l'avenir un des plus beaux et des chers monuments de la gloire de la Bavière.

Nous avons visité le lendemain la glyptothèque où entre autres chefs-d'œuvre de l'antiquité nous avons admiré Le faune endormi de Barbarini, de même que parmi les ouvrages modernes nous avons été frappés des beautés remarquables de l'Adonis et de la Vénus de Canova.

La pynacothèque est un monument unique en Europe sous le rapport de sa destination et contient une foule de tableaux des grands maîtres de toutes les écoles et particulièrement de Rubens.

* Variantă: „Plusieurs statues en bronze fondues par Stieglmayer, élevées à la mémoire..."

Il faudrait des volumes pour décrire en détail, ainsi qu'ils le méritent, les monuments de Munich, et nous regrettons, N. et moi, de ne pouvoir nous arrêter plusieurs jours dans cette ville, pour satisfaire complètement notre curiosité; obligés de partir le plus tôt, nous quittons la capitale de la Bavière le 27 nov. a 10 h. du matin en prenant le chemin de fer qui conduit en deux heures à Augsburg.

Ici la beauté du débarcadère nous frappe comme une preuve du goût exquis qui règne en ce moment en Bavière touchant l'architecture; mais bientôt * le génie inconstant qui dirige et gouverne les impressions du voyageur nous fait assister à un drame intime qui se passe à la table d'hôte où nous dînons, en attendant le départ de la diligence pour Ulm.

Les personnages de ce drame sont:

1. Un niais... jaloux, timide, quoique ténébreux et de plus frisé.

2. Un mr. à grosses moustaches qui se pose en important en narguant le 1er

3. La demoiselle de l'auberge — fată tare mare şi roşie.

A $3^{1}/_{2}$ h. nous montons en diligence et à minuit nous passons la frontière de la Bavière en entrant à Ulm, où nous changeons de diligence. Les couleurs bleu et blanc se changent en rouge et noir, et quoique nous ne gagnions nullement au change, ni sous le rapport de la voiture, ni sous celui du pays etc., nous arrivons sains et saufs à Stuttgart après avoir passé par Esslingen [21], célèbre par la bataille qui porte ce nom.

Le 28, à 8 h. du matin, nous entrons dans Stuttgart par une superbe allée de peupliers et nous descendons à l'Hôtel de Russie. Visité Stuttgart à la hâte. Aucun monument ne nous satisfait entièrement, si ce n'est le vieux palais qui porte au moins la physionomie du temps où il a été bâti. La statue de Schiller pèche par la pose, et la colonne de la Residenzplatz, par la distinction.

Le 29 à 10 h. du matin nous quittons Stuttgart sans regret. Malgré ses nombreuses fontaines, qui semblent faire concurrence à la grande quantité de marchands de vins, le Würtemberg étant très vignoble et en même temps très riche en divers eaux courantes. Le Neckar baigne les murs d'Esslingen et forme une petite cascade près de la porte de cette ville.

Dans la nuit du 28, N. souffre terriblement de sa toux, compliquée d'un rhume de poitrine, cependant, le lendemain elle est tout à fait en état de se mettre en route. A 10 h., donc, le 29 au matin, nous continuons notre voyage, malgré l'humidité de l'atmosphère et la neige qui tombe à gros flocons. Le pays que nous traversons est couvert d'arbres fruitiers, de forêts de sapins et de vignes qui montent de terrasses en terrasses jusqu'au sommet des collines, de sorte que chacune de ces dernières ressemble à un immense escalier, dont les gradins seraient plantés de vignes. Nous passons la frontière du Würtemberg tout près de Pforzheim-sur-Enz, petite ville célèbre par ses 400 bijoutiers, et nous entrons dans le duché de Bade. Nous quittons à Pforzheim un petit jeune homme qui avait voyagé avec nous depuis Munich, et jusqu'à Karlsruhe nous avons pour compagnons deux anglais. Près de Pforzheim nous apercevons la lisière de la fameuse Forêt Noire. Enfin, à 6 heures du soir, nous arrivons à Karlsruhe

* *Variantă*: „...mais bientôt *comme* le génie inconstant..."

par une magnifique et large allée de peupliers. Descendus à l'Hôtel de la Croix d'or; chambre excellente.

*Le 30, dans la matinée, nous visitons la ville de Karlsruhe, nous voyons en passant la Place de la Résidence, le palais, les orangeries etc. Mais les cahotements du fiacre sur le mauvais pavé des rues incommodent N. à tel point, que nous sommes obligés de finir bientôt notre course dans la ville, pour nous rendre au magnifique débarcadère du chemin de fer qui va à Strassbourg. Pendant que nous attendons dans le salon le départ du convoi, un mr. âgé vient nous adresser la parole, et bientôt après, à 2½ h., nous montons tous les trois dans le vagon de 1ère. Notre intention à N. et à moi est de nous rendre le soir même à Strassbourg, mais pendant que nous approchons de Baden-Baden le mr. en question, après nous avoir * raconté les morts récentes de sa sœur et de son vieux domestique Louis, ainsi qu'un trait admirable de l'histoire du roi actuel de Würtemberg, finit par nous engager à visiter Baden, où il demeure depuis six ans. Nous n'hésitons pas un instant à nous décider à visiter ces bains si renommés en Allemagne, d'autant plus que nous apercevons déjà à gauche, entre les montagnes, les maisons de cette ville. Aussitôt dit, aussitôt fait. Au lieu de suivre notre premier projet, nous changeons de wagons à... et par un petit chemin latéral nous arrivons à Baden en huit ou dix minutes.*

*Avant d'entrer dans la ville, on nous montre à droite la grande allée de peupliers qui conduit à la maison de chasse du grand duc de Bade et à gauche le vieux château de... dont les ruines paraissent sur le sommet d'une haute colline boisée comme un nid délabré. Et à peine installés au Grand Hôtel de Zalringen, nous profitons de derniers rayons du soleil pour visiter en voiture la jolie petite ville de Bade avec ses immenses et nombreux hôtels, la maison de Conversation, grande bâtisse sans goût, la Trinkenhalle, la villa de la duchesse Stephanie, etc. Notre course nous enchante. De tous côtes on ne voit que jardins, promenades, belles maisons, sources magnifiques etc., le tout encadré dans un amphithéâtre de hautes collines richement boisées et accidentées d'une manière tout à fait pittoresque. Après la promenade, nous allons à pied par un beau clair de lune pour faire une visite à notre compagnon de voyage (le mr. âgé), promesse que nous lui avons faite en nous séparant au joli débarcadère de Baden. Il demeure chez madame Skosgniowski. Pendant tout le temps que nous passons chez lui, il se montre d'une amabilité touchante; il nous montre confidentiellement les portraits de sa sœur, de son beau-frère, celui de son cheval et le sien, puis une foule de ** vues de la Suisse *** (il y est naturalisé) et des broderies en perles sur portefeuilles etc. Il est bon, affectueux, tantôt triste de ses douloureux souvenirs, tantôt gai. Il nous raconte l'aventure du célèbre violoncelliste Romberg [22] à Bucarest en 1813 et enfin, après une heure de conversation très amusante, nous échangeons nos cartes. Il se nomme W. de Birkhahn. Il a beaucoup voyagé et il vit de ses rentes; il est natif du duché de Baden.* Birckhahn: Coq de bruyère.

---

* *Variantă*: „...après nous avoir *les morts récentes*..."

** *Variantă*: „...puis une foule de *gravu* [res] de la Suisse..."

*** *Variantă*: „(*car* il y est naturalisé)..."

Notre carte à N. et à moi porte: m-me et mr. Alexandri de Valachie.

En rentrant à l'hôtel, nous faisons la lecture fort amusante d'une description de Baden, écrite en allemand et traduite en français, dans laquelle, entre autres drôleries de style, nous remarquons les suivantes: „Baden ne manque pas de beaucoup d'hôtels où les étrangers trouvent des commodités. Les environs de Baden offrent l'attrait frémissant du sauvage romantique."

*Le lendemain, à 8 h. du matin, nous nous embarquons sur le chemin de fer de Kehl, d'où nous prenons l'omnibus qui fait le trajet entre Strassbourg et Kehl. Le temps est mauvais, pluvieux depuis le matin; après 20 minutes de marche, nous traversons le Rhin sur un immense pont de bateaux et nous entrons en France. Ah! nous respirons enfin librement. L'Allemagne et ses mines piteuses, et ses ridicules, et son bien-être matériel, et ses lenteurs etc. restent en arrière. Dieu soit loué, nous en avions déjà assez! Maintenant que nous sommes en France, il nous semble être dans notre élément. Tout nous paraît animé, élégant, spirituel, jusqu'au douaniers inclusivement. Est-ce partialité *? A nos yeux un douanier français a la mine plus fière, il est plus élégant dans ses manières qu'un dandy de Vienne. Nous descendons à Strassbourg à l'Hôtel de la Fleur le 2 décembre. (Ici nous nous appelons m-me N. et son frère.)*

N.B. *Effet de la langue tournée chez N.: fusilliation ou fusillement pour fusillade. Brodure pour broderie.*

N.B. *Entre Baden et Kehl, N. a de nouveau commis le crime de* lèse-tragédie.

Constantinople — Broussa — Smyrne — Trieste — Venise — *Gratz* — Salzburg — *Munich* — *Stuttgart* — *Karlsruhe* — Baden — Strassbourg — Paris [23].

Aujourd'hui, 2 déc., sont juste six mois depuis que N. a quitté le pays. Elle est partie de la Mold. le 2 juin.

*N. souffre beaucoup pendant toute la journée du 2, surtout pendant la nuit, à la suite d'un bain qu'elle prend. Cependant, le lendemain, malgré sa faiblesse et malgré le temps humide et froid, nous partons pour Paris, à trois heures, après avoir d'abord visité la cathédrale, ainsi que les places Kléber et Gutenberg et l'église St.-Thomas, où se trouve le monument admirable du maréchal de Saxe[24]. Dans cette même église on nous a montré le corps embaumé d'un chevalier, qui nous a rempli de dégoût. Je ne comprends pas pourquoi les hommes se donnent tant de peine pour trouver les moyens de conserver des cadavres hideux, car je pense qu'il n'est pas de fils adorant sa mère, il n'est pas d'amant adorant sa maîtresse qui puissent résister à un sentiment d'horreur ou même de dégoût à la vue des ** personnes qu'ils ont aimées à l'état de momies jaunes, sèches et cadavéreuses.*

Nous prenons place dans le coupé à côté d'une vieille grosse maritorne de Lunéville, laquelle semble être venue à Strassbourg dans l'intention (louable, du reste)

---

* *Variantă*: „Est-ce partialité? *Je l'ignore.*"

** *Variantă*: „...ou même de dégoût à la vue des *moindres* personnes..."

d'acheter des joujoux à en juger par l'énorme paquet de poupées et de chevaux de bois qu'elle tient constamment sur ses genoux. Elle me donne des nouvelles de l'abbé Lhomel, qui vit encore et se conserve comme une rose, *d'après l'expression de notre compagne. Enfin, le lendemain, 4 déc., à 6 h. du matin, nous sommes débarrassés d'elle à Lunéville, et jusqu'à Paris nous jouissons tout seuls du coupé. Le pays de l'Alsace et de la Champagne pouilleuse que nous traversons rapidement ne nous offrent rien de remarquable si ce n'est sous le rapport de la culture. Les villages nous paraissent bien inférieurs, touchant la propreté, l'aisance, à ceux de l'Allemagne. La ville de Bar-le-Duc mérite à juste titre la réputation de ses confitures (dont nous faisons provision). Nancy est la plus belle, la plus grande et la plus régulière de toutes les villes qu'on traverse de Strassbourg à Paris, mais le conducteur trop pressé ne nous donne pas le temps de la visiter.*

Enfin, le 5 déc. à cinq h. du soir, nous entrons dans Paris par la Barrière du Trône après avoir aperçu en passant les fortifications de cette capitale près de St.-Maur et après avoir traversé la forêt de Vincennes par une superbe chaussée pavée qui longe le fort de ce nom. Il fait sombre, car, malheureusement, nous faisons notre entrée à l'heure où l'on commence à allumer le gaz ; aussi n'apercevons-nous que très faiblement les rues St.-Antoine, St.-Honoré etc., les places de la Bastille et du Châtelet, les quais et les monuments que nous laissons derrière nous. La seule chose qui nous frappe distinctement c'est le bruit immense de cette capitale, qui s'élève autour de nous dans l'obscurité et les exhalaisons fétides des rues. Enfin, nous entrons dans la cour des messageries St.-Honoré, et après une heure de désagréments de toutes sortes, provenant du désordre qui y règne, nous acceptons la proposition d'un maître d'hôtel qui nous conduit à l'Hôtel de Belgique, rue St.-Thomas du Louvre.

Nous sommes à Paris!! Phrase magique *!

Paris, déc., 1846. *Arrivés le 5 déc. au soir, descendus à l'Hôtel de Belgique, rue St.-Thomas du Louvre. Aussitôt installés, je cours enlever mon frère.*

Le 8 nous changeons de logement. N. va demeurer à l'Hôtel de Hollande, rue Neuve des bons-enfants, et moi, rue Monsigny 5[25]*. Bientôt après, N. vient occuper mon appartement et moi je remonte de deux étages dans la même maison.*

Pendant les treize jours que nous nous arrêtons à Paris, nous souffrons le martyre. Ces 13 journées sont les plus tristes et les plus insupportables que nous ayons subies, quoique nous nous trouvions au centre de Paris, au centre des plaisirs etc.

Le 18 à midi je quitte Paris et je vais attendre N. au premier relais, à Alfort, près de Charenton. Vers trois heures elle arrive et je monte dans le coupé de la diligence à côté d'elle.

Chemins gâtés, verglas, neige, pluie, vent, cahotements, tout semble conspirer contre nous ; cependant, nous arrivons après douze heures de retard à Châlons, 20 déc., Hôtel du Parc. N. souffre horriblement jusqu'au lendemain à 3 h. Nous partons pour

---

* Pe verso filei 45, scris: „13 decembrie 1846 — Paris, rue Monsigny 5 " şi diverse socoteli; textul jurnalului continuă de la fila 46.

Lyon et nous faisons un voyage abominable dans la rotonde de la diligence en compagnie d'un vieux mr. et d'une vieille pie-grièche, sa sœur, ou sa femme, ne sais laquelle.

Le 22, à 6 h. du soir, arrivés à Lyon, Hôtel de l'Orient. Mauvaise nuit.

Le 23, à 6½ h. du matin, nous nous embarquons sur le Neptune pour descendre le Rhône. Confusions, saleté, désordre, pluie, boue. Il pleut dans les salons des dames et des mrs. Le soir, le bateau s'arrête à St.-Esprit et nous passons la nuit sur le pont. Le 24, à dix h. du matin, nous arrivons à Avignon. Hôtel du Palais Royal. Bonne chambre, bon dîner. N. semble se remettre de ses fatigues. Je visite les curiosités d'Avignon: Le Palais des Papes, le musée, le Christ en ivoire de...

Le soir même, à 6 h., nous partons pour Marseille afin de pouvoir nous embarquer le 25 pour Naples.

Voyage pénible jusqu'au lendemain à deux heures de l'après-midi. Nous entrons dans Marseille le 25 déc., jour de la Noël. Tout le monde est endimanché; grande affluence dans les rues, sur les places, sur les quais. Je vais aux informations touchant les bateaux à vapeur et j'apprends que le 1er paquebot qui doit se rendre à Naples ne sortira du port que le 28. Nous sommes grandement contrariés, car ce changement nous fait manquer la fête de St.-Janvier de Naples. Mais que faire? Patienter! Nous nous installons, en attendant, à l'Hôtel Beauveau.

A peine le 29 déc., à 7 h. du soir, nous partons de Marseille par le paquebot sarde Marie Antoinette, en compagnie d'une foule de passagers, pour la plupart anglais. Belle mer, beau temps, clair de lune magnifique. Nous longeons le littoral de France et celui de l'Italie en vue des rivages et des villes maritimes qui y sont parsemées.

Le 30, à 10 h. du soir, nous mouillons dans le port de Gênes par un vent terrible.

Le 31. Nous descendons à terre avec N. et nous allons loger à l'Hôtel Royal.

Le 1 janvier 1847 nous visitons la ville de Gênes. N. est montée dans une chaise à porteurs.

Nous voyons d'abord la cathédrale, bâtie en marbre noir et blanc, puis l'ancien Palais des Doges, orné d'une salle magnifique en marbre jaune d'Espagne, puis l'église St.-Ambroise, puis la place de Carlo Felice et enfin les rues Nuova, Nuovissima et Balbi, encadrées des beaux palais Balbi, Durazzo, Pallavicini, Serra Negroni *etc.*

Le 2 janv., à 6 h. du soir, nous partons de Gênes.

Arrivés à Livorno le 3, à 10 h. du matin. Descendu à terre pour visiter la ville. Le nain. Rendu à Pise par le chemin de fer, visité le Dôme, le baptistère, le Campo Santo et la tour penchée. Retourné à 2 h. à Livorno.

Parti de ce port le 3, à 3 h. du soir. Arrivés le lendemain matin à Civita-Vecchia puis, le lendemain, à 9 h., à Naples.

5 janvier. Hôtel des Crocile. Déménagé le 7 à l'Hôtel de Genève.

Partis de Naples le 19. Arrivés à Palerme le 20 au matin. Hôtel de Sicile Déménagé à la villa Delphina[26] *le 23 janvier.*

N. tombe de plus en plus malade pendant notre séjour en Sicile. Nous y sommes venus chercher le soleil et nous y avons trouvé la pluie continue. Nous partons pour Naples le 23 mars[27].

Arrivés le 24 mars. N. n'a plus que quelques jours à vivre. Nous partons le 25 avril par le bateau français le Mentor, capit. de Tournadre, en compagnie de Negri, Balatchiano et Cogalnic. pour Constantinople.

Le 4 mai, à 3 heures du matin, N. meurt sur le bateau, à l'entrée de la Corne d'Or[28].

Bibl. Acad. R.P.R., ms. fr. 204

În ziua de 7/19 iunie 1846, plecat din Iași pe drumul Romanului. La o jumătate de poștă, caii, porniți în goana mare, dau peste niște căruțe țărănești, și oiștea trăsurii mele se frînge. Mă opresc la Podul-Iloaiei timp de patru ore, pentru a drege trăsura, și seara mă duc să cer găzduire d-lui Millo, care mă primește cu obișnuita-i amabilitate. Casa lui este o adevărată jucărie, de o curățenie nemaivăzută.

A doua zi, 8/20, plec spre Mînjina, unde ajung seara, după ce am trecut prin Bacău. Acolo găsesc numai pe doamna Zulnia, căci doamna Catinca plecase la munte. Petrec cîteva ore încîntătoare vorbind și îmi iau rămas bun chiar în aceeași seară, căci trebuia să plec dis-de-dimineață. În adevăr, la ora patru eram deja în drum spre Galați. Dar, la o poștă de Mînjina, îmi dau seama că mi-am uitat pașaportul în camera lui Negri. Crudă dezamăgire, grozavă încurcătură! De îndată ce ajung la Galați, la vara mea [1], expediez un om la Mînjina cu o scrisoare pentru d-na Zulnia, și după cinci ore primesc pașaportul. Niciodată un petic de hîrtie nu mi-a pricinuit o mai mare plăcere, căci mă scutea de o ședere forțată de opt zile la Galați.

Peste zi, mă duc pe corabia lui Steriadi, unde întîlnesc pe A. Cuza, și, împreună cu Vîrnav, facem o plimbare pe Dunăre. În sfîrșit, pe la ora nouă seara, mă îmbarc pe „Baron Eihoff". Intrînd în saloanele de clasa întîi, găsesc aici pe prințesa Mavrogheni și pe fiica sa, cu care petrec două ore de conversație foarte plăcută, făgăduindu-ne să ne salvăm unii pe alții în caz de naufragiu pe Marea Neagră

. . . .

. . . .

Plecat din Constantinopol la 19 august pe „Montrosa", vapor englez. Sosit la Smirna la 20, în timpul nopții. Tras la Hôtel de Mille. Îmbarcat la 22 pe „Baron Eihoff". Căpitan Millanovitz. Sosit la Triest la 29, seara. Petrecut ziua de 30 la bord, în carantină. Debarcat la 31, dimineața, la Hôtel de Metternich.

Plecat la 8 din Triest și sosit la Veneția. N. a sosit la Triest la 5 sept., la ora două după amiază.

Triest. Hôtel du prince Metternich

5 sept. 1846. Încă de dimineață am presimțiri așa de puternice, încît nu mai pot sta locului. Alerg de două ori la poșta unde N. trebuie să sosească, dar este mereu prea devreme. Mă întorc într-o agitație imposibil de stăpînit. O voce îmi

vorbește în taină și îmi vestește sosirea lui N. Măsor camera în lung și în lat, ca un nebun, mă duc de douăzeci de ori la fereastră. În sfîrșit, feciorul vine deodată să-mi spună că a sosit. Mă duc în camera ei și o strîng la piept cu toată căldura unei iubiri răscolite de o despărțire de două îndelungate luni. În acest timp, amîndoi am făcut mai multe sute de leghe, unul în întîmpinarea celuilalt. Ea a străbătut o mare parte din Germania sub cuvînt că își îngrijește sănătatea, eu am traversat mai multe mări sub cuvîntul nu mai puțin veridic al unei călătorii în Orient.

Plecați amîndoi din același loc, ne-am ajuns țelul, rîzîndu-ne de credulitatea curioșilor. Fericirea noastră începe. N. a sosit la ora două obosită și suferindă. Cu toate aceste, mîngîierile și fericirea de a ne revedea după o despărțire atît de îndelungată o însănătoșesc pe dată.

Prima noastră plimbare împreună cu trăsura. Senzații curioase. Ni se pare că toată lumea ne privește. Cu toate acestea, după prima încercare, ne obișnuim așa de bine cu situația noastră, încît ni se pare că nu am trăit niciodată despărțiți. După plimbarea cu trăsura pe malul mării, coborîm pentru a da o raită pe la vila Murat, transformată de cîțiva ani în restaurant, spre marea bucurie a birmanilor.

În ziua de 8, la ora șase dimineața. Plecarea din Triest spre Veneția pe „Arhiducele Frederic" pe un timp minunat. Întîlnire neașteptată și nu mai puțin neplăcută cu compatrioți valahi. Doamna Eliza Știrbei [2] și copiii săi, pe care îi trimite la Paris. Pe deasupra, d-l Anagnosti, mai afectat ca oricînd. Facem haz de necaz tot timpul traversării, care de altfel trece luînd în rîs și glumind pe socoteala planului meu de a înființa în Moldova poște cu cămile. Pe la ora două intrăm în portul Veneției și aruncăm ancora aproape de Palatul Dogilor. Tablou minunat și totodată jalnic. N. încearcă o tristețe involuntară și emoția mea crește o dată cu amintirile sale din 1841 [3]. Coborîm într-o gondolă (aceea pe care am păstrat-o tot timpul șederii noastre la Veneția) și, după mai multe curse fără rezultat la diferite hoteluri, descindem la Italia.

N., o dată instalată, mă duc să-mi rețin o cameră la Hôtel de l'Europe, pe Canal Grande, și mă reîntorc în grabă lîngă N.

Veneția, 8 sept., la Italia. În sfîrșit, sîntem în Veneția, în această cetate feerică, spre care ne-am îndreptat N. și cu mine pe drumuri atît de deosebite, dar *nu sîntem încă la noi acasă.*

Cîntărețul și barcarola sa, în timp ce cinăm singuri. Bucurie copilărească. Cele două servitoare: una, adevărată vrăjitoare din *Macbeth*, de care lui N. îi este frică, cealaltă, adevărată italiancă cu purtări cinstite și hotărîte. *Diavoliță!*

Prima plimbare în gondolă pe canalul Giudecca, la asfințitul soarelui. Senzații de nedescris, pricinuite de ușoara legănare a gondolei și de sentimentul singurătății noastre în doi. Simțim în tăcere fericirea adevărată pe care două inimi tinere și înflăcărate pot să o cuprindă...

A doua zi alerg în căutarea unui apartament și găsesc pe acela al d-nei Spaletta, la care N. și familia sa au locuit în 1841. Altă plimbare în gondolă cu N.

pe Giudecca; noi impresii de bucurie şi fericire. Dragostea noastră înfrumuseţează tot ceea ce ne înconjoară, ea dă lucrurilor proporţii sublime.

Străbatem o parte din Canal Grande admirînd măreţia sumbră a palatelor care îl mărginesc şi zărim Piazzetta, luminată cu gaz. Găsim că fantasticul arhitecturii sale s-ar potrivi mai bine cu lumina misterioasă a stelelor decît cu strălucirea prea vie a gazului. Veneţiana, părăsind vălul negru, a pierdut cel mai mare farmec al ei; tot astfel, şi Piazzetta dovedeşte lipsă de gust schimbînd vălul nopţii cu reţeaua palidă pe care becurile de gaz o răspîndesc pe fruntea ei. S-ar spune, văzînd-o, că este o nefericită prostituată care, pierzînd orice sentiment de pudoare, îşi expune mizeria sub podoabe false.

În ziua de 10, doamna Ştirbei şi fiul său George [4], tînăr încîntător, cu purtări alese, vin să viziteze pe N. şi, pentru a-i trage pe sfoară, le făgăduiesc că voi pleca o dată cu ei din Veneţia, pentru a mă duce la Triest şi de acolo la Alexandria.

În ziua de 11 merg cu N. să căutăm apartamente. Vizită la d-na Spaletta, care o recunoaşte pe N. şi ne *felicită pentru căsătoria noastră*. N. se simte puţin stingherită, dar eu îmi joc rolul de soţ cu o siguranţă care ar face să se creadă că nu am făcut nimic altceva toată viaţa.

Puţin după aceea, alegem un apartament de trei camere cu salon pe Canal Grande, în palatul Benzon şi în aceeaşi zi ne mutăm amîndoi acolo.

În sfîrşit, sîntem *la noi acasă şi la Veneţia! 11 septembrie 1846 şi 8 martie 1845*. Întreaga mea viaţă sufletească este cuprinsă între aceste două epoci [5].

În ziua de 12, la ora cinci dimineaţa, părăsesc pe N. şi, prin ceaţa dimineţii, mă îndrept spre vaporul pentru Triest. Părăsesc fericirea adevărată pentru o comedie. Puţin după aceea soseşte d-na Ştirbei, plîngînd că îşi părăseşte copiii. Rămas bun înduioşător, care îmi aminteşte pe cel ce mi l-am luat de la mama mea în 1839 [6], înaintea plecării mele la Paris. Lacrimile mă înăbuşă. George mă roagă să am grijă de mama sa. În sfîrşit, vaporul se pune în mişcare, şi Veneţia, cu tot ceea ce am mai scump, se pierde în urma noastră. În timpul traversării încerc să consolez pe doamna Ştirbei, care nu încetează din plîns. Biata mamă! Cu toată durerea, se resemnează la despărţirea de copii în interesul viitorului lor.

Sosiţi la Triest, plimb pe doamna Ştirbei pe străzi pentru a o distra. Face cumpărături pentru numeroasa familie, care o aşteaptă la Bucureşti. Două sute de fete tinere, al căror sprijin este numai ea, se roagă zilnic pentru ea şi o binecuvîntează. Va fi răsplătită prin fericirea pe care propriii săi copii i-o vor aduce la întoarcerea lor de la Paris.

A doua zi seara pleacă din Triest, însoţită de d-l Anagnosti (pe care îl socotesc bagajul cel mai stînjenitor ce-l poţi avea la drum...). Dau d-nei Ştirbei o scrisoare pentru tatăl meu şi o însoţesc la diligenţă. Rămîn singur în Triest, trist, plictisit şi neavînd decît un singur gînd: să mă reîntorc la Veneţia, lîngă N.

Întîlnesc pe d-l şi d-na Katzavatis, ca şi pe d-l Zizinias, cu care am făcut călătoria de la Smirna la Triest, şi aflu de la acesta din urmă că, după ce şi-a încheiat

călătoria în Orient, s-a dezorientat * aici, căsătorindu-se! Îi urez tot binele şi îl părăsesc pentru a mă duce să iau de la poştă ultimele scrisori pe care N. mi le-a scris de la Ems.

În ziua de 14 revin la Veneţia, în tovărăşia mai multor englezi şi a unui cameleon din Egipt care, timp de mai multe ore, serveşte de pretext cochetăriei a două tinere italience. Cred că este pentru prima dată cînd un cameleon joacă un rol aşa de frumos. Cu toate acestea, se pare că nici societatea numeroasă de pe vapor, nici sîcîitoarele mîngîieri ale celor două tinere şi nevinovate cochete nu l-au impresionat, căci nu s-a trădat prin nici o schimbare de culoare. Fără îndoială, a înţeles că sîcîielile amintite se adresează mai degrabă stăpînului său. Ba chiar a şi căscat de mai multe ori, ceea ce a fost tălmăcit în unanimitate, de către toţi nemţii aflaţi de faţă la această scenă, că îi era somn! Dovadă sigură a deşteptăciunii cameleonului şi a isteţimii nemţilor. Printre atîtea alte animale care împovărează vaporul, foarte comic este un oarecare domnişor neamţ. Acostează toate femeile pentru a le cere noutăţi despre stomacul lor în legătură cu răul de mare şi, o dată întrebarea pusă şi răspunsul primit, se retrage roşind, umflîndu-se în pene şi încîntat de el.

Îmi vine să-i spun: *„Domnule compatriot, eşti un Don Juan peste măsură de grosolan şi bădăran“* **.

Abia ajuns în portul Veneţiei, zăresc pe gondolierul nostru, Antonio, care mă salută de departe. Sar în gondolă şi, cîteva minute mai tîrziu, strîng în braţe pe N. Cele trei zile de despărţire mi-ar fi părut adevărate secole dacă N. Rosnovanu nu ar fi...

Aici începe cu adevărat viaţa noastră în doi, fără piedici, fără nelinişti, absorbiţi de fericirea şi de nebuniile noastre copilăreşti. Orele trec, zilele se scurg, săptămînile se îngrămădesc în urma noastră cu o aşa de mare repeziciune, încît sîntem aproape îngroziţi. Ne este teamă că vom îmbătrîni prea curînd, fără să băgăm de seamă curgerea timpului. Niciodată gata înainte de ora unu sau două după amiază, vorbim despre tot şi de nimic, rîdem tot astfel şi ne îmbrăţişăm mereu, ceea ce face din orele noastre un lung şi neîntrerupt lanţ de sărutări şi mîngîieri. În sfîrşit, luăm hotărîrea solemnă de a deveni cuminţi; ne îmbrăcăm în grabă şi ne facem intrarea în salon cu un aer de aşa-zis bonton comic, pe care uităm să-l păstrăm, căci, în loc să ne purtăm amîndoi ca într-un salon, aşa cum ne-o făgăduim de fiecare dată, ne trezim iarăşi alergînd ca nişte copii prin odăi, cîntînd, rîzînd în hohote; toate acestea, pecetluite de fiecare dată cu un sărut dulce, urmat de multe altele.

Singurul subiect pe care îl discutăm cu seriozitate este acela al gospodăriei noastre. În ce priveşte ustensilele, avem deja şase felegene şi zarfuri ***, cum şi un ibric adus de N. Ne mai trebuie încă o maşină de făcut cafea pentru dejun. Iar ca provizii, N. a cumpărat în lipsa mea zahăr şi portocale, cu intenţia de a face dulceţuri; dar portocalele sînt înghiţite înainte de îndeplinirea acestui nobil proiect.

---

* Joc de cuvinte: *Orient — dezorientat*, glumă pe socoteala căsătoriei.

** În original, în limba germană, cu caractere gotice şi greşit ortografiat.

*** Ceşti de cafea şi suporturile lor metalice (l. turcă).

Alerg în piața San Marco să cumpăr ceea ce ne lipsește, și cînd totul este adunat, avem pentru gospodăria noastră:

1. 6 felegene, 6 zarfuri.
2. 1 ibric pentru cafea turcească... și moca.
3. O mașină pentru cafea cu lapte.
4. O oca de zahăr, precum și vanilie.
5. Un borcan cu muștar franțuzesc.
6. O cutie de sardele de Nantes.
7. Mortadella * și brînză.
8. Fructe din belșug.

Totul este ținut deocamdată într-un dulăpior denumit *mobila noastră*, pe care îl cumpărăm și pe care îl hărăzim lui Antonio.

N.B. Toate proviziile sînt ades reînnoite, pentru faptul că, în loc să dormim ca toată lumea în orele sortite în mod obișnuit somnului, ne sculăm regulat în fiecare noapte, la două, pentru a lua mici supeuri, la care aducem întotdeauna multă veselie și nu mai puțină poftă de mîncare. N., mai cu seamă, se distinge printr-o vioiciune de maimuțică absolut încîntătoare și copilărească. Mănîncă ciripind și ciripește mîncînd cu atîta drăgălășenie de maimuțică, că numai sărutările mele o mai pot opri. Dimineața la ora nouă, fata din casă a lui N., Annunziata, care răspunde întotdeauna prin „*Eccomi*" la chemarea noastră, intră cu tava pentru gustarea de dimineață și se retrage foarte discret după ce ne-a urat bună ziua (obicei italian). N. ia îndată mașina de cafea, o potrivește, dă foc spirtului și, în timp ce cafeaua se scurge în ceștile noastre, eu pregătesc tartine cu toată gravitatea unui spătar din vremurile de altădată și cu toată priceperea care o distingea pe Charlotte în ochii lui Werther[7]. N. mi-a încredințat importanta ocupație a tartinelor pentru a mă obișnui, spune ea, să-mi hrănesc copiii cînd voi fi însurat și pentru a învăța mijloacele de a-i potoli atunci cînd strigătele lor ascuțite vor veni să tulbure armonia visurilor mele poetice.

După dejun vin convorbirile noastre lungi și dulci, care se prelungesc, fără să ne dăm seama, pînă la ora unu sau două după amiază, trecînd de la subiectul cel mai serios la nimicurile cele mai nebunești, de la analiza cea mai sceptică asupra sentimentelor omenești la expresiile cele mai concrete și mai mîngîietoare ale dragostei noastre, de la amintiri triste sau vesele din trecutul nostru la făgăduieli luminoase pentru viitorul nostru, și acestea, cînd șezînd ghemuiți pe canapea, cînd plimbîndu-ne prin cameră, cînd alergînd în jurul mobilelor, ca niște copii de școală. Dar este curios că, tot vorbind, alergînd, rîzînd, ne apropiem mereu, pe nesimțite, unul de celălalt, *și cînd ne trezim***, mă pomenesc ținînd maimuțica pe genunchii mei și îmbrățișîndu-ne instinctiv, fără să ne dăm seama, tot restul discuției noastre. Un cuvînt și o sărutare: iată deviza convorbirilor noastre.

---

* Salam de Italia, fabricat mai ales la Bologna.

** În original, în limba romînă.

Antonio aduce în fiecare zi scrisori pentru N. Este prea destul că poate găsi timpul să le citească; cît pentru a răspunde la toate, aceasta este altceva. Nu are timp! Doamna nu a venit la Veneţia ca să-şi consacre timpul corespondenţei. Aşteptaţi deci, doamnelor şi domnilor, vi se va face cinstea să vi se răspundă mai tîrziu! Deocamdată, condeiul şi toate dichisurile biroului ne sînt urîte; cu toată dragostea pe care v-o purtăm, nu avem nici un minut disponibil pentru dumneavoastră! Toate clipele ne sînt ocupate cu nebuniile şi menajul nostru! Aşa încît, binevoiţi să aşteptaţi! N. primeşte o scrisoare de la fratele ei, care o face să plîngă, dar îi şterg ochii cu sărutările mele şi zîmbetul reapare. Asta pentru că noi doi ne ţinem loc unul altuia de tot: lume, familie şi patrie. Avem totul în noi avîndu-ne unul pe celălalt şi avem, mai presus de orice, dragostea.

Pe la ora două ieşim de obicei să facem o plimbare — uneori, în gondolă, altă dată, pe jos. Cînd ieşim în gondolă punem întotdeauna să se ridice *coperta*, pentru a fi mai ascunşi, chiar în această Veneţie aproape pustie, unde sîntem cu totul necunoscuţi. Este adevărat că în felul acesta ne putem îmbrăţişa în voia noastră, ceea ce ne convine de minune, cu toate că, fiind călători, ar trebui în ordinea lucrurilor să dăm mai multă atenţie palatelor măreţe pe lîngă care trecem; dar întotdeauna ştim să găsim justificări potrivite felului nostru de a ne purta. Mai întîi, amîndoi cunoaştem de mult Veneţia, apoi, ne-am dat întîlnire aici nu ca nişte călători şi, în sfîrşit, avem tot timpul înaintea noastră. Mai cu seamă acest ultim argument, care ni se pare cel mai puternic, ne face să stăruim în felul nostru de a ne purta.

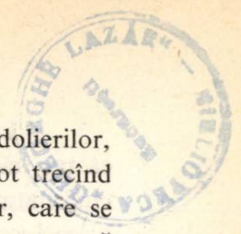
Cînd ieşim pe jos, ni se pare că avem aripi la picioare (noi, care în Moldova nu avem picioare, ci roţi), atît de mult simţim plăcerea de a merge împreună, ţinîndu-ne strîns de braţ, sprijinindu-ne, potrivindu-ne paşii unul după ai celuilalt şi trecînd prin mulţimea de pe străzi fără a o privi, fără a o auzi.

Nici n-am băga de seamă existenţa tuturor celor care ne înconjoară dacă din cînd în cînd vreun nefericit de trecător nu ar călca pe rochia lui N., căci pe aici rochiile lungi, ca şi tot ceea ce este elegant în materie de găteală, sînt necunoscute, ba mai mult încă, veneţienii nu se uită niciodată unde calcă, ceea ce ar explica îndeajuns pentru ce au căzut într-un butoi cu bere chezaro-crăiesc*.

Pe la ora patru ne întoarcem, după ce am făcut o vizită la Rialto, şi ne instalăm în micul balcon cu vederea pe Canal Grande. La stînga, în fund, admirăm minunatul palat Foscari, a cărui faţadă seamănă cu o dantelă; în faţa noastră, palatul Tiepolo, la dreapta, palatele Grimani (astăzi degenerate în poştă austriacă), Manini[8], al cărui nume răscoleşte amintiri atît de dureroase acelora care iubesc Veneţia, şi, în fund, la dreapta, Ponte Rialto, a cărei boltă măreaţă se aruncă cu atîta îndrăzneală de pe un mal pe altul; apoi, sub picioarele noastre, o mulţime de gondole, care lunecă repede pe suprafaţa canalului, se ocolesc ca nişte rîndunele în zborul lor şi se pierd în canalele lăturalnice. Un tablou în

---

* În original, ultimele două cuvinte scrise în limba germană cu litere chirilice. Aluzie la anexarea Veneţiei de către imperiul austro-ungar, prin tratatul de la Campio-Formio (1797).

mișcare, luminat de ultimele raze ale soarelui și însuflețit de cîntecele gondolierilor, sau de strigătele de *siastarli*, *caprami*, *iasè*, *remo*, *riva**, pe care le scot trecînd dintr-un canal într-altul. Observăm mai cu seamă pe un mic gondolier, care se ceartă cu toți ceilalți și sfîrșește totdeauna prin a le lua pasagerii care vor să treacă de pe un mal pe celălalt. Pe la ora cinci, Gaspar, feciorul din casă, vine să pună masa în salon și, curînd după aceea, zărim gondola lui Antonio ieșind din canalul San Luca, purtînd în triumf un coș de la Caféhaus. Cu tot interesul ce-l purtăm acestui coș, nu putem totuși, N. și cu mine, să nu acordăm o mare atenție mișcărilor elegante cu care vîslește Antonio și mlădierilor grațioase ale corpului său, care parcă e gata în fiece clipă să cadă în apă, așa de mult și cu îndrăzneală se apleacă în afara gondolei. Este un tînăr frumos de 21 de ani, cu părul roșcat, foarte bine făcut și cu o fire blîndă. În timpul plimbărilor noastre, ne spune numele palatelor din Veneția și istoria familiilor care le-au locuit, iar în orele sale libere citește din poeții italieni. Îi place mult Alfieri și mi-a și vorbit cu o înflăcărare bine simțită despre tragedia acestuia, *Saül*. Venind de la un simplu gondolier, aceasta pare uimitor, dar la Veneția gondolierii sînt mai cultivați decît majoritatea membrilor savantei noastre Academii!

Cinele noastre decurg în liniște, pentru că feciorul intră în fiecare clipă în salon pentru a ne servi, căci fără asta mărturisesc *că nu s-ar alege nimic de masa noastră* **. Am neînțelegeri cu N. pentru acriturile pe care vreau să o împiedic să le mănînce, din motive de sănătate, dar face totdeauna în așa fel, încît sfîrșesc prin a ceda; ceea ce mă convinge de adevărul psihologic răspîndit de prietenul meu Kogălniceanu despre slăbiciunea firii mele. După ce am fost influențat de atîta lume, între care și de amicul meu Kogălniceanu, acum în urmă sînt influențat de N., și aceasta fără să mă plîng de loc. Mă găsesc admirabil, orice-ar zice Kogălniceanu.

Cum ne sculăm de la masă, mergem pe micul balcon acoperit, unde Annunziata ne aduce cafeaua turcească, pe care N. a învățat-o să o facă în primele zile ale instalării noastre în palatul Benzonus. Pentru noi este mai puțin o plăcere materială, cît mulțumirea de a păstra departe de țară un obicei adoptat în Moldova. Ba încă, pentru a mă servi de cuvintele unui mare personaj de la noi, sorbim micile noastre felegene cu *o anumită smerenie*. Fiecare picătură trezește în noi o amintire din țara noastră, așa încît Moldova nu ne poate învinui că am uitat-o, dacă ne gîndim la picăturile numeroase ce încap în ceștile pe care le bem în fiecare zi.

Asta numim noi *libațiile noastre în cinstea țării*. Este drept că, în ceea ce mă privește, mă gîndesc de asemenea puțin și la Constantinopol și la Asia în timp ce-mi sorb cafeaua. Dar ca să nu-mi fac nici o mustrare, fumez în același timp și o lulea turcească, și în felul acesta fac parte dreaptă: fumul pentru Orient și libația pentru Moldova.

---

* Strigăte specifice gondolierilor; apar atestate numai *remo* = lopată, ramă, și *riva* = mal.

** În original, în limba romînă, cu litere chirilice.

La ora aceasta lumina descrește în mod sensibil, întunericul înaintează ca un trădător. Nu mai este ziuă și nu este încă noapte; este o clipă mohorîtă, cînd natura pare a fi în agonie, cînd cerul, fără stele, este trist ca un tron gol, cînd orice lucru se învăluie într-o culoare nedefinită. Sufletul se cufundă într-o așteptare dureroasă, încearcă neliniști fără seamăn. Gîndul plutește nehotărît, ca o barcă pe o mare fără margini, suferă ca sub impresia unui vis rău și de nelămurit. Este ora cînd simt o nemărginită tristețe, cînd mi se pare că privesc de departe la moartea unei persoane iubite. Sînt fără să vreau abătut și devin îngrijorat. N. devine visătoare, la rîndul său, și pentru cîteva minute sîntem de nerecunoscut, dar deodată băgăm de seamă cu groază că sînt aproape două ore de cînd nu ne-am mai sărutat, și iată-ne într-o clipă veseli, cu ochii strălucitori de bucurie și răzbunîndu-ne împreună pentru timpul pierdut.

Natura a dăruit fiecăruia din noi caractere mai mult sau mai puțin fericite, în raport cu fiecare dintre noi înșine, dar dragostea a făcut din ele caracterele cele mai asemănătoare. Veselia unuia gonește tristețea celuilalt, și aceasta fără strădanii; este de ajuns un cuvînt, o privire, un surîs. Și din deplina comuniune în cele mai multe privințe, cum și din nepotrivirea în altele, se naște cea mai dulce unire în inimile noastre, farmecul cel mai încîntător pentru sufletele noastre și fericirea cea mai desăvîrșită pentru viața noastră.

De îndată ce stelele răsar, ne îndreptăm cu gondola spre Giudecca. Antonio ne duce într-acolo, fără de altfel să mai aștepte ordinul nostru; ne cunoaște de-acum gusturile. Înaintăm încet spre lagune, legănați de o unduire dulce și cadențată, care face ca gîndurile noastre să plutească în adîncul visurilor nelămurite. Întinși unul lîngă celălalt, sub *coperta*, vorbim cu voce joasă despre fericirea noastră, despre eforturile pe care le-am făcut și despre piedicile pe care le-am înlăturat pentru a ajunge aici, despre mulțumirea sufletească pe care o găsim în dragostea noastră și mai cu seamă despre cadrul minunat pe care am știut să i-l dăm venind la Veneția; apoi, pe măsură ce, în liniștea nopții, privim astfel toată măreția visului nostru frumos împlinit, vocile noastre slăbesc, amuțesc și ne reîntoarcem pe încetul spre piața San Marco, îmbătați de emoțiile cele mai delicate. Fericiți cei ce iubesc! Mai fericiți acei ce se retrag de lume și pot, ca noi, să adauge farmecului dragostei pe acela al Veneției! Lord Byron a spus pe drept cuvînt: „*Credința înalță pe om la cer, dragostea coboară cerul în om*".

Piața San Marco este plină de lume. Este duminică și cîntă acolo muzica militară. Bolțile Procurațiilor[9] sînt înțesate de oameni care se plimbă. Gazul strălucește peste tot cu putere. Înaintea cafenelelor, consumatorii stau grămadă, și, în fața acestora, nenorociți cîntăreți italieni strigă cu toată deznădejdea mizeriei bucăți din opere. Tot pateticul pe care-l pun în voce vine mai curînd din stomac decît din inimă. Golul din cel dintîi dă vibrații notelor, și nicidecum preaplinul celui de al doilea. Trecem mai departe fără să ne oprim și admirăm fațada lui San Marco, desenîndu-și pe cerul înstelat dantelele și micile turnuri ajurate care îi împodobesc fruntea. Luna răsare între coloanele fragile ale unuia din ele și pune

un nimb luminos pe capul statuii aflate acolo. Iată un tablou pe care marii pictori venețieni ar fl trebuit să-l facă, în loc să-și strice penelul zugrăvind figuri uscate și palide din tot calendarul. Cît timp și cît geniu pierdute în cinstea caricaturilor sfinte care alcătuiesc păgînismul nostru creștin!...

Înainte de a părăsi piața, dăm o raită prin Piazetta, favorita lui N. și a mea, și după ce aruncăm o privire spre Puntea Suspinelor, care se zărește sinistru între Palatul Dogilor și închisori, ne reîntoarcem la noi prin Canal Grande, admirînd de departe biserica Santa Maria de la Salute cu numeroasele sale statui, malurile Canalului pierdute în umbră cu întunecatele lor palate acoperite de marmură și mai cu seamă palatul Foscari, cel mai venețian dintre toate după acel al Dogilor. Regăsindu-ne în apartamentul nostru, ni se pare că ieșim dintr-un vis. Încă sub impresia plimbării și a legănării amețitoare a gondolei, lăsăm gîndurile noastre să ia o cale serioasă și ne îndreptăm toată admirația spre bătrîna patriciană Foscari, care preferă să trăiască mizerabil dintr-o pensie de 10 bani pe zi, pe care i-o dă guvernul Veneției, decît să-și vîndă palatul strămoșilor săi, cum au făcut-o alții, fără să roșească și, poate, fără părere de rău. E măreț și demn de virtuțile antice!

Am spus-o adesea, N. și cu mine, și o vom spune încă adesea: cît vom trăi, și chiar de-am trăi o mie de ani, nu vom uita niciodată frumoasele nopți de la Veneția! Toate visările poetice pe care le pot simți două imaginații ardente, toate marile avînturi pe care le pot încerca două suflete, toată încîntarea ce o pot cunoaște două inimi strîns legate la vîrsta impresiilor celor mai vii le-am încercat, le-am simțit, le-am cunoscut în timpul minunatelor noastre plimbări în gondolă prin lagune. Șederea noastră de două luni la Veneția valorează cît o viață întreagă de fericire, căci visul cel mai frumos al tinereții noastre, speranțele cele mai luminoase ale dragostei noastre s-au realizat zi cu zi, oră cu oră. Ne cunoaștem acum atît cît îi este dat spiritului să se poată judeca și știm ce nesfîrșite fericiri divine sînt ascunse în inima omului; dar aceste satisfacții morale sînt ascunse acolo ca și căldura în fundul pămîntului. Este nevoie de soare pentru a o atrage la suprafață, este nevoie de dragoste pentru a da viață acelora.

Prima noastră lună a trecut cu o așa de mare repeziciune, încît de-abia am găsit timpul, în treizeci de zile, să mergem de două ori în grădinile publice, să intrăm de două ori în biserica San Marco și să vizităm în treacăt biserica San Salvator și muzeul de antichități, situat vizavi. Singura mare excursie pe care am făcut-o este acea de la Lido. Marea era liniștită și limpede ca cerul și soarele amintindu-ne de un obicei binecunoscut poporului moldovenesc, acela de a se *prăji la soare**, am cutreierat prin tot Lido timp de o oră, vizitînd cu curiozitate mormintele evreilor și plimbîndu-ne cu plăcere pe nisipul plajei mîngîiate încetișor de valurile Adriaticii. *Scoica.*

Totul este frumos, calm și strălucitor în jurul nostru, totul ne zîmbește.

---

* În original, în limba romînă, cu caractere chirilice.

Plîngerile domoale ale valurilor devin pentru noi cîntece mîngîietoare. Aceasta pentru că inima celui care iubește este un focar aprins care își împrăștie lumina asupra tuturor lucrurilor; pentru că sufletul este un instrument divin care schimbă orice zgomot în armonie.

Întîmplări, descoperiri și ocupații importante din prima lună a șederii noastre la Veneția:

D-l Padron este un tîlhar care pretinde să-i plătim 1 fr. pe zi drept chirie pentru o oglindă (Psyché) adusă din apartamentul vecin într-al nostru. Ceea ce într-o viață cam de cincizeci de ani i-ar face o sumă de 18.250 fr., numai pentru o oglindă, fără a mai socoti lumînările, pe care le pune 1 fr. bucata, și cinele, care trebuie să i se plătească îndoit, și conturile, pe care le încarcă din neatenție! Acest om va deveni milionar sau ocnaș!

Un nou cîntăreț de stradă ne descoperă și vine din două în două zile să ne servească ca desert, la masă, o barcarolă venețiană care îi place mult lui N. *Descoperirea unei rame în filigran de hîrtie* la un vînzător de mărunțișuri. O cumpărăm pe nimica toată și, printr-o fericită întîmplare, se potrivește pentru portretul în miniatură. Această întîmplare, de altfel neînsemnată, ne servește ca punct de plecare pentru enumerarea tuturor noroacelor pe care le-am avut de la sosirea noastră la Veneția, ca: reîntoarcerea neașteptată a tatălui meu în Moldova, în loc să vină la Veneția, cum hotărîse. Fericirea de a nu fi fost recunoscuți de d-l și d-na Mănescu[10], cînd ne-am întîlnit sub bolțile Procurațiilor. Acela și mai mare încă al plecării lor neașteptate din Veneția, pesemne pentru motivul că acest oraș nu are articole de toaletă pe placul doamnei.

N. face dulceață. Mare tărăboi în bucătărie. Toată lumea este în picioare. N. aranjează focul, arzîndu-și degetele. Eu tai portocalele, luînd dijmă din fiecare, spre marea indignare a lui N. Antonio taie lemne. Annunziata cîntărește zahărul. Și în sfîrșit, după o oră întreagă de chin și de muncă, dulceața este terminată, așteptînd să fie isprăvită*!

Ea își face apariția într-un uriaș pocal de sticlă, numit borcan, și procedăm la ceremonia gustării cu toată seriozitatea cerută de o asemenea împrejurare. După părerea tuturor, dulceața este minunată, dar vai! două ore mai tîrziu se transformă într-o pastă zaharisită, care se împotrivește cu încăpățînare să ne mai desfete. N. dă vina pe focul prea viu al cărbunilor, pe forma vasului în care au fost făcute etc. și, în timp ce vrem să descoperim pricina transformării ei, vasul de sticlă se sparge rîzîndu-și de dezamăgirea noastră și sîntem nevoiți să aruncăm totul în canal.

Corespondența lui N. adesea întreruptă de mine și continuată ca prin minune de un personaj ciudat.

Apariția sus-numitului personaj sub cuvertura patului și la masă, între N. și mine.

---

* Cu sensul de consumată.

Acelaşi, jucînd rolul de doică pe lîngă copilaşul nostru... de alabastru, cu o duioşie proprie rasei sale.

Nenorociri întîmplate aceluiaşi. Îşi sparge capul şi-şi rupe o labă, spre marea părere de rău a celor care îl cunosc.

Sfîrşit tragic al unei mături în mijlocul flăcărilor, ca urmare a celei precedente.

Cîntecul lui Rataplan cu acompaniament, avînd oarecare legătură cu mătura.

Scrisoare de la Alfred de Courcy, în care N. face o descoperire neaşteptată. Agerimea mea este satisfăcută.

Gondola lui Antonio se înfrumuseţează cu un minunat covor roşu, pe care i-l vom lăsa în amintirea noastră.

Albumul!

La începutul celei de-a doua luni a şederii noastre la Veneţia, cerul se acoperă de nori, timpul devine umed şi rece; zile întregi cad ploi torenţiale, dar noi nu băgăm de seamă. Închişi la noi acasă, neieşind aproape de loc, citim împreună, cînd nebuniile ne dau răgaz, şi creăm amîndoi un viitor strălucit *amiralului nostru.*

N. îi dăruieşte numele cele mai alintătoare şi plînge ca un copil vorbind despre el. Îşi însuşeşte aşa de mult acest gînd, încît crede uneori că îl ţine chiar de-adevărat în braţele sale, îl leagănă cu dragoste la sînul ei, îi cîntă nani, şi eu, privind-o, simt că îmi dau lacrimile.

Cerul ne mai datorează şi acest har, nu pentru a întregi fericirea noastră, căci ea este deplină, dar pentru a uni iubirile noastre într-un sentiment unic, care ar face din copilul nostru fiinţa cea mai fericită din lume.

Un copil ar fi pentru noi ca un arbore frumos în floare, asupra căruia s-ar întîlni în toate epocile vieţii noastre cele mai dulci gînduri şi cele mai încîntătoare amintiri ale iubirii noastre.

Să sperăm! Steaua noastră cea bună ne însoţeşte.

Hotărîm să ne facem portretele la d-l Felice Schiavoni[11], fratele aceluia care a fost la noi. Dar, aşteptînd întoarcerea sa de la Vicente, răcesc şi am dureri de şale îngrozitoare. N. devine medicul meu şi mă vindecă în două zile datorită unui leac moldovenesc. Totuşi, curînd, sănătatea ei, care se îndreptase în prima lună, se înrăutăţeşte; tusea reîncepe, o chinuiesc dureri de cap îngrozitoare şi cade greu bolnavă. Îngrijorarea mea este la culme. Chem un doctor, d-l Namias, a cărui înfăţişare şi ale cărui întrebări o fac pe N. să rîdă ca o nebună. D-l Namias face observaţia că un bolnav care rîde este pe jumătate vindecat şi, în adevăr, patru zile după aceea, N. părăseşte patul.

Portretul meu fiind deja început, N. începe şi ea pe al ei. Mergem să pozăm în atelierul lui Schiavoni şi după terminarea şedinţelor profităm de cîteva rare ore de timp frumos pentru a vizita S-ta Maria de la Salute, Academia de

Arte Frumoase, fabrica de sticlă din insula...[12] și Palatul Dogilor împreună cu Piombii[13] și închisorile.

În acest timp N. primește lada cu lucrurile sale de la Viena și găsește cea mai mare parte dintre ele mucegăite și stricate de umezeală. Cîteva cărți moldovenești și, între altele, *Propășirea* căpătaseră un fel de aer vetust și un fel de parfum științific foarte măgulitor pentru cuprinsul lor, dar prea puțin pentru miros și văz. Citim cîteva poezii de Alexandrescu, *Serile la Veneția* de Negri și diferite articole inserate în volumul *Propășirea*. Lecturi interesante, este adevărat, dar adesea întrerupte de sărutări și de nebunii ca de obicei; pe urmă, cînd totul a fost răsfoit, ne apucăm să facem planuri de călătorie. Stăm în cumpănă între Sicilia și Algeria pentru alegerea reședinței noastre de iarnă și pînă la urmă înclinăm de nevoie pentru prima, hotărînd totuși că vom merge mai întîi la Paris pentru a consulta pe Andral. Acest plan fiind stabilit și sfîrșitul celei de a doua luni a șederii noastre la Veneția apropiindu-se cu pași repezi, ne grăbim să facem ultimele curse și ultimele cumpărături în acest oraș. Alegem două albume cu vederi din Veneția, comandăm două vederi ale palatului Benzon și una a camerei noastre. Dăruiesc lui N. o gondolă frumoasă în filigran. În schimb, ea îmi cumpără un încîntător porttigaret în filigran aurit și, cînd totul este gata, N. le potrivește cu pricepere în albumul nostru, rînduind la început desenul cu gospodăria și mobilierul nostru, capodoperă datorită mie și dedicată fără înfumurare lui N.

Astfel, timpul nostru trece în bucurii de fiecare clipă, în convorbiri nebunești, în rîsete neîntrerupte, în dulci visări, în mici ocupații gospodărești, încîntătoare prin neînsemnătatea lor. Fie că plouă afară, că bate vîntul, că este furtună, în camerele noastre este întotdeauna frumos. Soarele nu ne părăsește niciodată. Cînd cerul este limpede, ceea ce se întîmplă rareori, ne ducem să ascultăm muzica în piața San Marco și colindăm diversele cartiere ale Veneției pe jos sau în gondolă; iar în timpul zilelor ploioase rămînem la noi acasă, la gura sobei, vorbind deseori despre țara noastră și mai ales despre noi înșine și despre copilul nostru, despre bravul *Amiral,* căci i-am și ales o carieră frumoasă și nobilă. Am hotărît că va fi marinar și, în așteptare, i-am acordat acest titlu de mare amiral.

Momentul plecării aproape că a sosit. Împachetăm în grabă lucrurile și ustensilele de gospodărie în două lăzi, una cu destinația Galați, și alta, Neapole. Antonio se întristează și Annunziata plînge cu lacrimi fierbinți văzînd că facem pregătirile de călătorie. Bieții oameni! S-au legat de noi, ar dori să ne urmeze pretutindeni, căci N. a fost pentru ei de o bunătate firească la ea, dar puțin obișnuită celor mai mulți stăpîni.

Plecarea noastră s-a fixat pentru 12 nov., chiar la două luni după instalarea noastră în palatul Benzon. Totul este gata, bagaje, pașapoarte etc. Vizităm basilica San Marco cu de-amănuntul, cît despre Arsenal, ne consolăm că nu am mai avut vreme să-l vedem, zicîndu-ne că-l cunoștem de demult.

N.B. În răstimpul a șaizeci și cinci de zile nu am avut timpul să vizităm nici bisericile, nici palatele, nici insulele, nici lagunele (cu excepția celei a lui Cana-

regio, la un apus minunat de soare), nici *murazzi*, nici fabrica de oglinzi, nici cea de scaune de Veneţia etc., etc., nici să mergem la Mestri, nici la Padova în gondolă, aşa cum plănuisem.

În şaizeci şi cinci de zile am avut timp să facem doar cîteva frumoase şi poetice plimbări în gondolă şi să gustăm toată fericirea pe care tinereţea şi dragostea o pot da. Mai mult încă, ne place să mărturisim crima, atît sîntem de fericiţi că am comis-o.

Spre exemplu, în aceste două luni am făcut trista experienţă că d-l Padron este cel mai neruşinat tîlhar din Veneţia, ceea ce nu-i puţin spus, căci aici străinii sînt trataţi ca în codru. Ne-a cerut 20 de franci numai pentru chiria unei căzi de baie, de care N. s-a servit de două ori. Am dat domnului Tîlhar 2 fr. şi l-am făcut de optsprezece ori hoţ. Ceea ce se pare că i-a convenit, pentru că mi-a răspuns: „*Mulţumesc*".

A doua experienţă nu mai puţin tristă pe care o facem în ajunul plecării noastre în legătură cu artele frumoase; iat-o: preţul artelor frumoase la Veneţia este în raport invers cu decăderea lor. D-l Felice Schiavoni, care nefiind un Tiţian, nu este mai puţin un foarte prost portretist, după ce ne-a vorbit aşa de mult despre tablourile pe care i le-ar fi comandat ducesa Elena[14], după ce ne-a făcut complimente pentru frumuseţea artistică a figurilor noastre şi pentru bunul-gust al costumelor, după ce ne-a lăsat să înţelegem că nu lucra portrete pentru a cîştiga bani, ci mai degrabă de dragul artei, a sfîrşit prin a face din cele două portrete ale noastre două caricaturi desăvîrşite atît în privinţa fineţii lucrului, cît şi în aceea a neasemănării. Toate acestea pentru minima sumă de 40 de napoleoni de aur. A preţuit la prea mult gluma sa proastă. Deci, pentru a nu ne lăsa înşelaţi aşa de prosteşte şi totodată pentru a nu fi nepoliticoşi, îi înapoiem pe cea mai puţin schimonosită dintre caricaturile noastre, însoţită de 17 nap. (preţ pe care îl redusese pînă la urmă), şi îi scriu o scrisoare în care îi spun politicos că, dacă nu ştie să facă portrete, în schimb preţuieşte mult prea scump operele sale. Păstrăm cealaltă piesă de probă.

La 11 nov., cînd cumpăram un scaun veneţian pentru N., zăresc pe Duca[15] şi pe soţia sa trecînd aproape de magazinul în care mă aflam. Din fericire, trec amîndoi fără să mă vadă. Alt noroc! Îi povestesc această întîmplare lui N., care îmi răspunde rîzînd că este categoric timpul să părăsim Veneţia, căci sîntem ameninţaţi de o năvală de compatrioţi şi de cunoştinţe. Acum două zile întîlnisem în piaţa San Marco pe d-l Feidel, care a avut stîngăcia să ne recunoască şi să vină să ne vorbească.

12 nov. Plătesc datoriile noastre din oraş, transport lucrurile pe bordul „Arhiducesei Sofia" şi revin lîngă N. pentru a ne bucura împreună de ultimele momente pe care le mai avem de petrecut în apartamentul nostru din palatul Benzon. Ne-am obişnuit aşa de bine cu acest frumos colţişor, unde am gustat clipe atît de plăcute, atît de lipsite de orice griji, încît ne întristăm numai la gîndul de a-l părăsi. Cîte taine ale inimii, cîte efuziuni vesele, ce de scene duioase sau

nebunești, serioase sau copilărești, s-au petrecut în două luni între pereții acestui apartament! Acolo este canapeaua pe care ne făceam seara partidele noastre vesele de domino și micile noastre supeuri, la ora două după miezul nopții. Acolo este biroul, în jurul căruia am alergat de atîtea ori, ca niște copii, în hohote de rîs. Acolo sînt cele două balconașe ale noastre, pe care am stat de atîtea ori pentru a admira palatul Foscari, luminat de ultimele raze ale soarelui, și mișcarea gondolelor lunecînd pe canal.

Fiecare mobilă are amintirea ei, fiecare colț are pentru noi mica lui istorie, cunoscută numai de noi doi. Fiecare fereastră ne înfățișează o imagine, un tablou. Sub una, *cîntărețul de stradă* cînta barcarola noastră favorită; sub alta, striga în fiecare dimineață un copilaș fraged și drăguț, care surîdea lui N. De la cealaltă fereastră, am zărit într-o zi un copil drăgălaș, care trecea în gondolă și a cărui amintire a făcut adeseori să-i bată inima lui N. În sfîrșit, trebuie să părăsim totul. Facem o ultimă vizită în cele trei camere ale noastre și le părăsim cu o adevărată părere de rău. Annunziata sărută plîngînd în hohote mîinile lui N. și ne roagă să nu o uităm dacă vreodată vom trece pe la Bologna, unde locuiește (la hotelul d-lui Broun). Biata fată! ne urmează pînă la gondolă, ca și Gaspar cu sora lui, și ne urează drum bun cu lacrimi în glas și în ochi. În aceeași clipă apare lîngă noi gondolierul Bennetto, care a servit pe Negri și familia sa în 1841. N. îl recunoaște și îi dă bani pentru a bea în sănătatea noastră. Bate ora șapte, gondola noastră se îndepărtează de peron, și palatul Benzon dispare în urma noastră în întuneric. Antonio se îndreaptă spre Giudecca; trecem în tăcere de-a lungul palatului Foscari, și, după ce am traversat mai multe canaluri, intrăm în canalul nostru favorit. Gondola plutește încet la suprafața apei; mișcările sînt domoale și potrivite cu gîndurile noastre. Totul în jur este liniștit și întunecat. Nu auzim decît zgomotul cadențat al vîslei. Nu vedem prin ferestrele gondolei decît o ceață palidă, care pare în depărtare că unește cerul cu pămîntul. Este cea din urmă plimbare a noastră pe Giudecca. N. plînge. Adio, Giudecca! Ne reîntoarcem triști spre piața San Marco.

Vîntul iernatic suflă printre odgoanele vaselor de-a lungul cărora trecem. Felinarele de pe maluri aruncă o lumină palidă și slabă peste apă; valuri mici clipocesc pe laturile gondolei. Tăcerea noastră nu este întreruptă decît de aceste cuvinte ale lui N.: *„Părăsesc Veneția cu părere de rău, căci aici mi-ai dat mai multă fericire decît am putut visa vreodată“*.

Trecem pe lîngă vama cu minunata ei statuie de bronz a Fortunei și coborîm în piața San Marco. Cîțiva oameni se plimbă ca niște umbre pe sub bolțile Procurațiilor, dar piața este goală. Totul ni se pare trist în seara asta. Dăm cîteva raite, admirînd pentru ultima oară fațada bazilicii care pare să fi fost cizelată de Benvenuto Cellini, și N. simțindu-se obosită, mergem să ne odihnim o jumătate de oră într-o cafenea mică, așteptînd ora plecării vaporului nostru.

Bate ora opt și jumătate, facem o plimbare prin scumpa noastră Piazzetta, aruncăm o ultimă privire feericului Palat al Dogilor și Punții Suspinelor și ne urcăm din nou în gondolă, triști ca niște exilați. Adio, deci, San Marco și Piazzetta!

Coborîm din nou pe Canal Grande, printre numeroasele și minunatele sale palate; revedem de departe ferestrele întunecate ale scumpului nostru apartament din palatul Benzon și, după ce am trecut sub Rialto, mergem să ne îmbarcăm pe vaporul care trebuie să plece peste o jumătate de oră. Antonio, bravul nostru gondolier, își ia rămas bun sărutîndu-ne mîinile și în curînd se pierde cu gondola în ceața nopții.

Tot ceea ce ne-a fost drag și de care ne-am legat timp de două luni în Veneția, oameni și lucruri, sînt despărțite acum de noi. Și poate pentru totdeauna! Cine știe?! Nu ne mai rămîne decît să plecăm din Veneția chiar. În adevăr, la ora zece, vaporul se pune în mișcare, și în curînd Veneția noastră dispare în urma noastră ca un vis. Rămas bun, deci, și ție, Veneție multiubită!

Negreșit, este peste putință ca două inimi tinere și însuflețite de una și aceeași dragoste să simtă mai multe emoții plăcute, mai multă fericire adevărată decît acelea pe care le-am cunoscut în timpul celor două luni de ședere la Veneția! Este cu neputință ca două imaginații înflăcărate să poată aduna amintiri mai încîntătoare în viață decît acelea pe care le-am cules în timpul singurătății noastre în doi! Este peste putință să făurești un vis mai frumos decît acela care s-a împlinit pentru noi în aceste cîteva zile și, cu toate acestea, atît N., cît și eu nu am căzut niciodată în ridicole exagerări sentimentale! Dimpotrivă, bătîndu-ne joc fără milă de aceia care cred că iubesc cu patimă luînd poze tragice și punînd în exprimarea lor tot sforăitul burlesc al dramei moderne, ne-am lăsat duși încet de viața noastră încîntătoare, de impresiile noastre scumpe, fără schimbări neprevăzute, fără încordări sentimentale. Nici un fel de făgăduințe între noi de dragoste veșnică, fără jurăminte, fără exclamații emfatice. Ne-am iubit firesc, am vorbit de dragostea noastră în puține cuvinte, în puține fraze, căci ceea ce este simțit adînc se spune simplu de tot. Uneori, serioși ca niște bătrîni, am discutat despre viață cu toată recea nepărtinire a experienței. Alteori, bucurîndu-ne de privilegiile vîrstei noastre, am privit lumea cu toate iluziile luminoase ale tinereții noastre. Uneori, exagerat sceptici, am înfipt scalpelul analizei în miezul lucrurilor și al sentimentelor, cu sîngele rece neîndurător al celui care nu mai crede în nimic. Alteori, și aproape tot timpul, copilăroși, ne-am întors spre acea vîrstă a nebuniilor și a mîngîierilor, uitînd lumea și timpul și dedîndu-ne împreună nebuniilor celor mai vesele și mai neașteptate. Alergături voioase, nebunii copilărești, hohote de rîs, discuții serioase, neîncredere, mîngîieri de dragoste, toate aceste scene au urmat unele după altele, s-au ciocnit, s-au amestecat, fără să se influențeze în nici un fel, căci dragostea noastră a fost mereu prezentă, ne chema la ea cu o voce căreia nu te poți împotrivi.

Iată cum am trăit și iubit timp de două luni. Iată cum ne-am cunoscut N. și cu mine și cum am înțeles că cu felul nostru de a fi vom fi pretutindeni fericiți, atîta vreme cît vom fi împreună.

P.S. Una din ocupațiile noastre cele mai dragi, în primele zile ale șederii noastre la palatul Benzon, a fost citirea și punerea în ordine a corespondenței noastre. Ocupație plăcută, din care am cules cele mai dulci simțiri, recitind, scrisoare cu scri-

soare, povestea dragostei noastre și a întîmplărilor care o caracterizează și care fac din ea o dragoste atît de deosebită. N. este pe de-a-ntregul zugrăvită în scrisorile sale: plină de nobleţe, de farmec și de sentimente adevărate.

Mărturisire. Conștiința mă silește să mărturisesc că dacă primele dulcețuri pe care le-a făcut N. au dat greș din cauza căldurii prea puternice a cărbunilor și a formei vasului... etc., în schimb, dulcețurile de chitră pe care le-a făcut în urmă au fost minunate... datorită florii de portocal pe care am ales-o eu în oraș. Și, ca dovadă, au dispărut în foarte puține zile, spre marea noastră părere de rău. Fac această mărturisire nu pentru că sînt îndemnat de dorința de a o măguli pe N., dar pentru a face dovada încă a unui talent pe lîngă cele pe care i le-am recunoscut deja în treburile gospodăriei.

Enumerarea talentelor lui N. cunoscute de mine pînă în ziua de azi din luna nov., 1846.

1. Știe să prepare cafea turcească excelentă cu caimacul cuvenit.

2. Dulcețuri minunate, cînd focul nu este foarte puternic și cînd vasul este potrivit pentru așa ceva... și mai cu seamă cînd mă amestec și eu.

3. Scrobeală de orez pentru spălatul lenjeriei fine.

4. Diferite doctorii cu efect sigur pentru a te vindeca în douăzeci și patru de ore.

5. Alifie mai grozavă decît aceea care face să crească părul chiar pe caldarîm... *cînd uleiul de dafin este proaspăt.*

6. Știe să împletească pungi cu o încetineală pe care ar pizmui-o chiar drumurile-de-fier din Austria.

7. Pregătește salata cu mai mult talent decît Costachi, lucru recunoscut de acesta, dar mărturisit triumfal de plăcerea pe care o găsește N. în a-și mînca propriile capodopere.

8. Este așa de savantă în matematici, încît a găsit că 6 ori 0 fac 6 și că 21 plus 1 fac 8.

Ce-i drept, trebuie să adaug că, recunoscîndu-și ea singură greșeala, s-a îndreptat, spunîndu-mi: „*Pe cuvînt de onoare că am vrut să spun că 21 plus 1 făceau 28! M-a luat gura pe dinainte.*"

9. Tot despre luatul gurii pe dinainte, m-a învățat o mulțime de zicale și proverbe moldovenești, spre ex.: „*casă potcovită joacă pe mîță șîndilită*" *.

10. A comis un fapt de *lès-tragedie*, fără ca amorul propriu să fi suferit.

În timpul uneia din plimbările noastre în gondolă, Antonio ne-a arătat palatul pe care Lord Byron l-a locuit la Veneția și care se află pe aceeași parte cu palatul Benzon, înspre Foscari. La acest nume, toate îndoielile ce le aveam despre mine au revenit pentru a mă descuraja în privința viitorului meu. N. a fost admirabilă cu mine, ca totdeauna, și cu acest prilej. Mi-a spus vorbe atît de dulci și de încurajatoare, încît gîndurile mi s-au liniștit fără greutate și mi-am reluat pe dată veselia. Era în seara de 27 sept.

* În original, în limba romînă, cu litere chirilice.

Plecînd din Veneţia, am luat cu noi două mici pumnale antice din fier cizelat, care ne dau nişte aere fioroase şi nu mai puţin comice.

12 nov. 1846. Micul vapor „Arhiducesa Sofia", care trebuie să ne ducă la Triest, nefiind decît de 50 cai-putere şi, mai mult încă, de loc solid, pe lîngă aceasta căpitanul luînd comanda doar de două zile, în sfîrşit sirocoul (pe care l-am auzit, N. şi cu mine, vuind surd pe plaja de la Lido cu cîteva zile mai înainte), sirocoul suflînd cu putere şi Adriatica fiind foarte înfuriată, aruncăm ancora la intrarea portului Veneţia şi petrecem acolo toată noaptea. După ce am culcat-o pe N. în cabina micuţă, mă urc pe punte, pentru a zări încă o dată Veneţia, dar nu mai văd decît o licărire palidă pe cer, înspre piaţa San Marco.

A doua zi, la ora cinci dimineaţa, pornim la drum pe un vînt foarte puternic şi pe o mare foarte agitată. Vaporul abia poate să înfrunte marea şi să înainteze; este aruncat în toate părţile ca o coajă de nucă. Călătorii încep să se plîngă de rău de mare, doamnele mai cu seamă suferă fără să se poată stăpîni, aşa încît N. este nevoită să plece din cabină pentru a urca pe punte. Se simte foarte bine tot timpul traversării, în timp ce eu simt deodată ameţeli şi sînt cuprins, ca şi ceilalţi muritori, de neplăcutul rău de mare. Stăm amîndoi ghemuiţi pe punte, privind valurile care vin să ridice nava noastră şi bărcile pescăreşti pe lîngă care trecem foarte aproape; N., rîzînd şi glumind, fără să simtă nici o teamă, cu toate temerile vădite ale căpitanului, iar eu, vai! schimonosindu-mă de boala mea. În sfîrşit, douăzeci şi patru de ore după plecarea noastră din Veneţia, ajungem în portul Triest, spre mulţumirea tuturor pasagerilor şi mai cu seamă a căpitanului, care ne asigură că a scăpat, de data aceasta, din călătoria cea mai grea şi mai primejdioasă din cîte a făcut vreodată în călătoriile de cursă lungă. Pentru o traversare de opt ore ne-au trebuit douăzeci şi patru.

În ziua de 13, la ora unsprezece seara, coborîm la Hôtel du prince Metternich. Feciorul ne recunoaşte şi ne face rost de două camere foarte bune; dar cum nu mîncaserăm nimic în timpul traversării şi cum, pe deasupra, mi se deschisese pofta după răul de mare, luăm o cină bogată, care ne provoacă la amîndoi indigestie. N., care s-a ţinut aşa de bine pe drum, se simte deodată foarte rău şi suferă într-una în cursul celor două zile ale poposirii noastre în Triest. Dar are o însuşire minunată, aceea de a nu se lăsa niciodată doborîtă de boală, ci, din contră, de a o stăpîni în aşa fel, încît să poată totdeauna porni la drum. În adevăr, în ziua de 15 nov., la ora zece dimineaţa, după ce am expediat cele două lăzi ale noastre, una la Galaţi, prin mijlocirea d-lui Planger, şi cealaltă la Neapoli, prin fraţii Baumgarten şi Sancowitz, ne urcăm în diligenţa care pleacă la Gratz. Urcăm veseli frumosul drum care şerpuieşte în zigzag pe muntele Triest, privim măreaţa panoramă care se desfăşoară la picioarele noastre, cu etajele sale de vii, grădini, terase şi case de ţară, cu frumosul oraş Triest, cu portul în fund şi cu Adriatica în depărtare. Ne îndreptăm mai cu seamă privirile spre Veneţia, dar curînd, drumul cotind la dreapta, totul dispare din faţa ochilor noştri şi ne găsim într-un ţinut pietros, mărginit în depărtare de

munţii Iliriei şi ai Stiriei. N. tot mai suferă puţin şi mi-e teamă să nu răcească, pentru că de-acum intrăm în regiuni înzăpezite, dar ea este mai oţelită decît mine. Seara ajungem la Laibach, pentru a lua masa, şi N. îmi arată pe feciorul-minune (o rupe puţin pe franţuzeşte), pe care l-a făcut nătărău în cea mai bună franceză cu prilejul trecerii sale prin acest oraş la începutul lui sept. A doua zi, la 16 nov., ora nouă dimineaţa, diligenţa se opreşte la Cilly, în curtea Căilor Ferate, şi, două ore mai tîrziu, ne îmbarcăm în vagonul de clasa I pentru a ne convinge prin noi înşine de însemnătatea pe care cuvîntul *încet* * o are în Austria, chiar şi la Căile Ferate. Acestea aproape că nici nu merg mai repede decît diligenţele obişnuite, dar austriecii cred că voiajează cu iuţeala gîndului. Sînt de aceeaşi părere, dacă prin această iuţeală se înţelege aceea a gîndului lor! Traversăm un ţinut minunat, foarte populat şi foarte bine lucrat; bunăstarea generală a poporului se vădeşte pretutindeni şi ne face să vedem partea bună a cîrmuirii din această ţară în privinţa celor trebuitoare traiului.

În aceeaşi zi, la ora trei şi jumătate după amiază, intrăm în stăpînirea unei camere bune la Hôtel de Conrad Dornbuch (zur Stadt Triest) din Gratz. Rămînem două zile în oraşul ăsta, în timpul cărora N. suferă mult de o tuse care-i sparge pieptul. Are dureri de cap groaznice, totuşi, ca întotdeauna, curajul nu o părăseşte, în timp ce eu, văzînd-o chinuindu-se aşa, mă întristez şi îmi pierd capul.

Cu toată slăbiciunea, N. este gata de plecare spre Viena, la 18 nov. seara. Mă duc să-i opresc locul la biroul Căilor Ferate şi nu găsesc nici un funcţionar. Sînt toţi la masă. De acolo mă duc la biroul diligenţelor ca să mă înscriu pentru Salzburg; nimeni. Şi aici sînt la masă. A doua zi, aceleaşi alergături; aceleaşi răspunsuri. Funcţionarii celor două birouri sînt mereu la masă! Hotărît lucru, aceşti nefericiţi nu fac decît să mănînce! Alerg la poliţie pentru paşapoarte... poliţia lipseşte, mănîncă! M-aş înfuria dacă aceste incidente caraghioase nu m-ar face să rîd ca un nebun. Sînt nevoit să rabd pînă ce d-nii vor fi terminat să se îndoape, şi în aşteptare mă plimb prin împrejurimi **, făcînd mii de observaţii psihologice asupra nemţilor în legătură cu pîntecele lor nesăţioase.

Stomacul unui austriac *mai ales* este o piatră de moară sub care inima şi inteligenţa lui sînt prefăcute într-un aluat nedesluşit şi indigest. Acest aluat stropit cu bere se numeşte: *un porc de cîine austriac, cezaro-crăiesc* ***.

În sfîrşit, sună ora trei. Este ora cînd funcţionarii sînt după masă. Este, de asemenea, ora cînd aceste însemnate mici personaje, cărora le este mereu sete, sînt însetate de respect. Sînt prost dispuşi la acea oră din zi din cauza digestiei grele şi a fumurilor, mai mult sau mai puţin drept-credincioase care li se urcă la cap, printre care şi acela al ambiţiei.

Atenţie, deci, acelor nenorociţi care ar îndrăzni să se prezinte atunci înaintea lor cu toată cuviinţa! Trebuie să le arăţi umilinţă, altfel devin furioşi, turbaţi ca nişte

* În original, în limba germană.

** Cuvîntul *glacis* din original înseamnă pantă, loc înclinat, probabil aceasta era configuraţia locurilor unde s-a plimbat aşteptînd deschiderea biroului de paşapoarte.

*** În original, în limba germană, cu litere gotice.

buldogi, bombănesc timp de o oră, fără ca totuşi să te privească în faţă, şi îndrugă o grămadă de fraze amestecate cu „ofiţer cezaro-crăiesc", mai cu seamă cînd văd că nu-i înţelegi. Cum nu mi se pare că este nevoie, din partea mea, să mă ploconesc şi să iau un aer nenorocit în faţa d-lor funcţionari austrieci, a trebuit să îndur la biroul poliţiei o întreagă predică în limba germană din partea unui mic şef de birou, care s-a simţit jignit de felul cum m-am prezentat în faţa lui. Crima mea era de a nu mă fi descoperit înainte de a deschide uşa sălii paşapoartelor, ci numai după ce am intrat acolo. Mai mult de zece minute a dat din mîini ca un nebun şi mi-a vorbit fără să mă privească, cu toate că, sau poate tocmai pentru că nu înţelegeam nimic. În cele din urmă, aflînd de la un alt funcţionar, care vorbea franţuzeşte, pricina acestei mînieri, l-am rugat pe acesta să-i spună turbatului din parte-mi că dacă simţea atît de mult nevoia de a fi respectat, greşea zbătîndu-se în gol în faţa unui străin care nu-l înţelegea, căci, în loc să devină respectabil, devenea, dimpotrivă, caraghios... şi asta pe degeaba.

Acest răspuns şi mai cu seamă nenorocitul meu titlu de MARE SPĂTAR, pe care l-a văzut pe paşaport, i-au închis gura, ca o trapă de teatru, şi l-au făcut să ia pe dată purtări mai mult decît cuviincioase faţă de mine. Mulţumesc, iubitul meu mare ban, d-le Codrianu, că mi-ai pus titlul pe paşaport şi că l-ai *mărit* cu majuscule. În schimbul prevăzătoarei dumneavoastră bunăvoinţi, vă proclam din toată inima cel mai mare ban al Moldovei...

Întorcîndu-mă la hotel, rîdem mult N. şi cu mine de aventura mea, şi în ziua de 18, la ora şase seara, părăsim Gratz pentru a ne duce cu trenul, N. la Viena, şi eu la Bruck, iar de acolo la Salzburg, cu diligenţa. După două ore şi jumătate de drum, îmi iau rămas bun de la iubita mea N. şi cobor la Bruck. Este prima dată, după două luni şi jumătate, că sînt singur, şi situaţia mi se pare stranie, dar nu am timp să mă opresc prea mult asupra acestui gînd, căci, puţin după plecarea convoiului spre Viena, mă urc în diligenţă, şi mînă, birjar... adică... *încet, birjar* *!

În tot cursul acestei nopţi îmi este peste putinţă să-mi fac o idee despre ţinutul pe care îl străbat, nici măcar despre figura tovarăşului meu de călătorie, pe care îl aud sforăind lîngă mine; dar a doua zi de dimineaţă, aruncînd ochii în dreapta şi în stînga, bag de seamă că, pe cît este de frumoasă, de pitorească şi de măreaţă această parte a Stiriei, pe atît este de urît, de comun şi de grosolan capul vecinului meu, cu toate că, printr-un ciudat efect al închipuirii, sfîrşesc prin a descoperi unele apropieri între forma locurilor care se desfăşoară sub ochii noştri şi sluţenia trăsăturilor ce mi se înfăţişează alături. În adevăr, gura tovarăşului meu seamănă cu prăpastia adîncă peste care am trecut în zorii zilei; buzele lăsate în jos şi crăpate ale unuia imită surpăturile malurilor drepte ale celeilalte. Nasul vecinului este împodobit cu unele coşuri monstruoase, care închipuiesc, în mic, stîncile risipite pe coastele munţilor din jur, şi părul său nepieptănat, care se zbîrleşte de frig, aduce foarte bine cu o pădure de brazi după o furtună straşnică. Hotărît lucru, tovarăşul meu de drum este o piesă curioasă de istorie naturală şi mă dedau la cercetări de geologie

* În original, în limba germană, cu litere gotice.

foarte interesante în timpul acestei călătorii, examinînd numeroasele neregularităţi ale figurii sale.

Seara cinăm la Ischl, în tovărăşia cîtorva oameni cu vază din partea locului, care vorbesc despre Napoleon cu un anume aer de învingător, ceea ce mă face să îmi pară rău că nu mi-am dat mai multă silinţă pentru limba germană *la d-l Cuénim* [16].

Sosesc în ziua de 20, la ora cinci dimineaţa, la Salzburg şi trag la Hôtel des Trois Alliés, peste drum de casa lui Mozart, *Mozarts Geburtshaus* *. Iată deja trei zile de cînd o aştept aici pe draga mea N. şi, în acest timp, am găsit mijlocul de a-mi înşela nerăbdarea rechemînd în minte frumoasele amintiri de la Veneţia etc. şi însemnînd unele din ele pe aceste file. Astă ocupaţie încîntătoare m-a făcut să uit timp de trei zile că mă găseam singur printre nemţi — mare binefacere — şi mi-a dovedit în chip hotărîtor că cel ce are o comoară de amintiri dulci şi încîntătoare posedă o lume întreagă de iluzii, în care poate trăi adesea, fără să-şi dea seama vreodată de singurătatea lui. Cu atît mai mult este fericit cînd poate ca mine adăuga la farmecul trecutului perspectiva unui viitor fericit.

Salzburg,
22 nov. 1846

Cît pe-aci era să mă înăbuş în dimineaţa sosirii mele la Salzburg.

Ieri, 21 nov., am primit o scrisoare de la N. din Viena.

Vorbind despre scrisori, îmi amintesc de cele pe care le-am scris în ajunul plecării mele din Veneţia. Ele poartă toate data din Alexandria.

1. Un bilet lui Rolla şi surorii mele. } Moldova
2. O scrisoare tatălui meu. }
3. Idem d-lui Iani Scaramanga [17], la Triest.
4. Idem din partea contelui de Farelles celui dintîi (de la Paris).

Primul era pus în cea de-a doua, aceasta în a treia, totul venind din Alexandria. Primele trei, închise în a patra... din partea contelui de Farelles, aşa-zisul meu prieten din călătoria în Egipt, către d-l Scaramanga. În sfîrşit, acest uriaş pachet trimis la Paris lui Iancu [18], într-o scrisoare de la N., care îi dă în grijă să-l reexpedieze de îndată la Triest.

N.B. În scrisoarea pentru Rolla mai era un bilet către Ion Docan [19], scris tot din Egipt.

Salzburg este un oraş care îşi poartă numele pe drept, dat fiind belşugul de sare care se serveşte străinilor în mîncăruri, pesemne pentru a le aţîţa setea şi a-i obliga, fără voia lor, să bea vin sau bere. Are mai multe pieţe largi, împodobite cu fîntîni destul de frumoase, o rezidenţă împărătească, o catedrală cu o frumoasă arhitectură, un colegiu etc. şi multe picturi proaste, atît pe faţadele multor case, cît şi înăuntrul bisericilor. Într-una din acestea am observat diferite tablouri foarte hazlii, înfăţişînd scene din viaţa şi moartea lui Cristos, numerotate şi grupate pe staţii,

* Casa în care s-a născut Mozart (l. germ.).

ca gările drumului-de-fier. Fiecare tablou poartă dedesubt aceste cuvinte scrise cu litere groase: *Prima stație... a patra stație... a zecea stație* etc. Fără îndoială, geniul nemțesc, împărțind astfel în stații suferințele Domnului nostru, a vrut să-i facă pe credincioși să înțeleagă că drumul patimilor a fost pentru Cristos un adevărat drum-de-fier! Pe legea mea! Doar se spune *secolul de fier*, astfel, neamțul nostru a avut o idee bună, pentru care îl felicit.

Mă uitam adineauri la casa lui Mozart și-mi oprisem ochii asupra lirei de ghips aurit care strălucește deasupra celui de al treilea cat, unde s-a născut acest mare om. Gîndurile mele, înflăcărate în fața unui nume atît de vestit, se pregăteau, în chip firesc, să se cufunde în valurile de armonie pe care Mozart a știut să le smulgă din sufletul său și să le reverse peste lume, cînd deodată, la o fereastră de la catul imediat inferior, văd apărînd o pereche de nemți, rîzînd și făcînd tot felul de giumbușlucuri sentimentale. Tînărul era un fel de Werther cu părul creț, ca o coadă de păun, și fuma necuviincios dintr-o mică pipă de spumă de mare, zvîrlind frazele duhnind a fum în nasul Charlottei sale. Aceasta, scundă și îndesată, avea, din mila sau nemila cerului, unul din acele capete strălucind de culori aprinse, care par a fi plămădite din tartine și unse cu bere. În curînd, această pereche încîntătoare, după ce s-a uitat în stradă și spre cer, fără îndoială de teama curioșilor, își întinde cele patru buze, ca printr-un resort mecanic, și-și dau o sărutare pe cît de rece, pe atît de neroadă. Lira aurită rămase mută, fără să răspundă armonios la această dovadă de dragoste. Bustul lui Mozart, așezat mai jos, și care, prin poziția lui, trebuia să primească această sărutare pe capul lui ca o țiglă, rămase mai împietrit ca niciodată. Eu singur mă făcui ecoul acestui act drăgăstos... dar printr-un nestăvilit hohot de rîs, care făcu pe turturelele mele să dispară ca prin farmec.

Sărmane Mozart, rău ai făcut că ai venit pe lume prin poarta Salzburgului!

Nu pot înțelege cu ce rost oamenii din popor din Germania își agață la pălăriile lor mici crenguțe de stejar în zilele de sărbătoare, și mai cu seamă pentru ce își iau un aer așa de important cînd sînt astfel împodobiți. Își închipuie ei, oare, că poartă cununi de laur? Sau au naivitatea de a crede în anumite legături între ei și stejar, care este semnul puterii? Acest lucru îmi amintește că în general germanii pe care îi întîlnești în vagoanele de căi ferate poartă biletele de călătorie înfipte triumfal în panglica de la pălărie. Desigur, pentru a fi mai siguri că nu le rătăcesc, căci un german își pierde mai repede capul decît pălăria.

N. și cu mine am observat că fiecare popor poartă cu sine la drum un anume lucru care îl caracterizează. Astfel:

Englezul — este oricînd și oriunde înarmat cu unul sau mai multe ghiduri. S-ar zice că nu călătorește decît pentru a le verifica conținutul.

Francezul — este nedespărțit de țigara, de jurnalul său, de plăcuta lui voioșie și cîteodată de o pușcă... chiar dacă nu este vînător.

Germanul — călătorește totdeauna cu pălărie, deseori în haine elegante și niciodată fără pipă rău mirositoare.

Rusul — poartă în tot locul titlurile sale şi un miros de Cuir de Russie *, care îl trădează de la o sută de paşi.

Turcul — are întotdeauna frumoasa lui pipă curată şi adesea pistoalele sale.

Moldoveanul — este nedespărţit de blana sa şi adesea de pipa şi dulceţurile sale.

Greçul — nu are un semn deosebit.

Italianul — fredonează zi şi noapte.

etc... etc... etc...

N.B. Printre monumentele pe care le-am vizitat la Veneţia, biserica S-ta Maria dei Frari ne-a uimit atît prin arhitectura sa măreaţă, cît şi prin numeroasele şi admirabilele lucrări în marmură care o împodobesc în interior. Monumentul de marmură albă al lui Canova este dintre toate cel care ne-a impresionat mai mult, prin simplitatea şi măreţia lui. Mintea care a creat planul a fost desigur a unui geniu. Canova însuşi a făcut desenul acestui monument măreţ, cu intenţia de a face un mormînt pentru Tiţian.

Statuia plină de viaţă a lui St. Jérôme, capodoperă a lui... se află de asemenea în această biserică.

Strana este o minunată lucrare de sculptură în lemn şi marchetărie fină.

Printre alte curiozităţi, ni s-a arătat un mare tablou foarte înnegrit de timp şi stricat de umezeală, al cărui autor este un Negri.

N.B. La poşta din Triest am găsit scrisori pentru un oarecare domn Scarlat Alexandri.

În timpul şederii noastre la Veneţia, am auzit de mai multe ori coruri de gondolieri cîntînd prima strofă din *Ierusalimul eliberat* al lui Tasso.

Cerşetorul canalelor. Aducătoarea de apă. Veneţia pare că se înmormîntează în fiecare zi, atît de mult vuieşte zi şi noapte deasupra capului ei zgomotul tînguitor şi neîncetat al nenumăratelor sale clopote. Acest vuiet este aşa de obositor de dimineaţă pînă seara şi viceversa, încît este în stare să învie morţii, omorînd pe cei vii!

Urmează textul *Barcarolei* şi al *Barcarolei (Ninițiі)*.

N.B. De la Triest la Laibach se traversează Alpii Julieni. De la Laibach la Gratz şi la Bruck, Alpii Stirieni; de la Bruck la Salzburg, Alpii de Nord, cei mai pitoreşti şi cei mai accidentaţi. Alpii Stirieni sînt cei mai bine cultivaţi, iar Alpii Julieni, cei mai stîncoşi. Peste tot drumurile sînt foarte bine întreţinute, mai cu seamă cele ale muntelui Triest etc.

N. a sosit la Salzburg în ziua de 23 nov., la ora şase dimineaţa, pe un timp groaznic: ploaie şi zăpadă în acelaşi timp. M-am dus înaintea sa la poştă, înotînd în rîuleţe, în întunericul străzilor, dar în timp ce aşteptam sosirea diligenţei într-o cafenea, lîngă curtea de mesagerii, N. s-a dus la Hôtel des Trois Alliés, udîndu-se

* Denumirea unui parfum.

la picioare ca o doamnă oarecare, cu tot titlul său de contesă cu care a dăruit-o d-l Martyrt în polița sa pentru Paris pe un preț destul de cămătăresc!

Plăcerea de a ne revedea ne face nebuni ca niște copii și ne purtăm ca atare. I-am citit însemnările mele despre șederea noastră la Veneția și barcarolele mele. În timpul lecturii, a trecut pe rînd de la lacrimi la rîs și de la rîs la lacrimi, cu tot farmecul copilăresc care îi este obișnuit. Era groaznic de obosită de drum, dar sărutările mele nu i-au dat timpul să se odihnească... ca întotdeauna.

Plecăm de la Salzburg în ziua de 24 nov., la ora unu după amiază, spre München. Tot bagajul nostru se compune din două valize de piele, doi saci de călătorie, o casetă a lui N. și un mic sac de noapte al meu.

Nimeni nu-și poate închipui în ce măsură unele neplăceri din călătorie, unele întîmplări neprevăzute influențează impresiile călătorului... Astfel, sosirea într-un oraș pe un timp urît și la o oră tîrzie din noapte, grosolănia funcționarilor cu care ai de-a face, nevoia în care te afli cîteodată să primești o cameră mică, rece și obscură la un etaj prea aproape de cer, dificultatea de a încerca să te înțelegi în limba țării prin care treci, neplăcerea de a alerga pe străzi, prin ploaie, în căutarea unui hotel, cu bagajul asupra ta etc. sînt tot atîtea motive în stare să te indispună și să-ți inspire aversiuni oarbe. Ai încercat *o parte din aceste mici mizerii ale călătorului* intrînd într-un oraș? S-a isprăvit, orașul este dinainte condamnat în ochii tăi! În zadar se vor ridica în fața ta monumente mărețe, în zadar străzile se vor desfășura frumoase și largi înaintea pașilor tăi, nimic nu te mulțumește! Totul este meschin, greoi, de prost-gust, rece, gol, pretențios, într-un cuvînt, plicticos în cel mai înalt grad, și nu aștepți decît clipa de a fugi dintr-un loc care îți amintește ceea ce ai suferit etc.

Adesea, și lipsa unui bun ghid îți joacă renghiurile cele mai neplăcute. Treci pe lîngă capodopere ale artei și ale naturii fără măcar să le bănuiești. Așa ceva ni s-a întîmplat la Salzburg lui N. și mie. Obișnuiți cum sîntem cu artele frumoase din Italia, greșim împingînd cîteodată cam prea departe nepăsarea noastră pentru cele din Germania. (Este drept că avem pentru aceasta motive excelente. În general, simplul apartament pe care îl ocupăm într-un hotel este mult mai interesant pentru noi decît tot restul orașului, căci la noi sîntem singuri, în timp ce în afara lui ne găsim în fața martorilor.)

Fapt este că în timpul celor treizeci de ore ale șederii noastre la Salzburg, găsind în vremea rea care domnea afară un pretext excelent pentru a rămîne închiș în apartamentul nostru și neavînd timp să răsfoim ghidul în dreptul Salzburgului ne-am urcat din nou în diligență, fără să fi plătit tributul de admirație curiozităților acestui oraș. Care ne-a fost însă mirarea, cînd apropiindu-ne de *poarta nouă*, am băgat de seamă că nu era nici mai mult nici mai puțin decît o operă măreață, vrednică de a trezi admirația. În adevăr această minunată poartă este o uriașă boltă gotică tăiată perpendicular în stînca deasupra căreia se ridică fortăreața Hohensalzburg. Ea are 150 de pași în lungime, 24 picioare în înălțime și 22 în lățime. Este împodobită pe partea dinspre cîmpie cu o minunată statuie în marmură, înaltă de 16 picioare,

reprezentînd pe arhiepiscopul Sigismond, care a terminat această lucrare îndrăzneață în patru ani, de la 1763 la 1767. Dedesubtul statuii era gravată inscripția: *Te Saxa loquantur* *. N. și cu mine am fost cu adevărat uimiți la vederea bolții uriașe, ca și în fața lucrărilor herculeane de care a fost nevoie pentru a tăia perpendicular întreaga stîncă care mărginește această parte a orașului.

La două ore de Salzburg, trecem frontiera Austriei, traversînd rîul Sale și intrăm în Bavaria. Slavă Domnului! iată-ne scăpați de *K.K.* **, de vulturii negri cu două capete, de culorile nepotrivite, galben și negru, și mai cu seamă de austrieci. Iată culorile vesele ale Bavariei: albastrul și albul, iată cei doi lei ai săi! Totul se schimbă ca înfățișare, oameni și ținuturi. Figurile sînt mai omenești, costumele — mai purtabile. Asta înseamnă foarte mult, căci în călătorie impresiile ne vin în primul rînd prin văz și, pe legea mea, nici galbenul, nici negrul Austriei nu sînt culori care să-ți deștepte gînduri trandafirii! Ținutul prin care trecem este pretutindeni presărat cu tufișuri de brazi și se prelungește, înaintea noastră, în cîmpii ușor accidentate. Lăsăm în stînga munții Bavariei, pierduți în ceață, și a doua zi după plecarea noastră din Salzburg sosim la München pe la ora opt dimineața. În cursul nopții, am călătorit de-a lungul frumosului lac Vallé pe un clar de lună care pătrundea slab prin negurile munților.

La München locuim în Hôtel de la Croix d'or și chiar în dimineața sosirii noastre sînt arestat și condus la poliție de un sergent de oraș, sub pretextul că am fumat în stradă. Mă prezint în fața comisarului de poliție, care, după ce a ascultat explicațiile mele și s-a convins că, fiind străin, nu cunoșteam obiceiurile din München, are bunăvoința să-mi redea gratuit libertatea, adăugînd totuși această frază: „*Rămîne pentru altă dată*". Cumsecade comisar! Își închipuie că-ți face plăcere să faci vizite la poliție și desigur nu știe că dacă ai fost o dată acolo este prea destul ca să mai dorești să te reîntorci *altă dată*. N. face haz de întîmplarea mea și mă amenință de fiecare dată că va pune să mă aresteze pentru toate nebuniile pe care le fac cu ea.

După amiază facem o plimbare în oraș și rămînem încîntați de tot ceea ce vedem.

München a devenit de cîțiva ani un oraș care merită să vii de departe pentru ca să-i admiri monumentele, căci regele de astăzi al Bavariei, ajutat de celebrii artiști Klenze, Gaert (arhitecți), Peters Cornelius Hess și Schnorr (pictori), Thorwaldsen, Schwanthaler (sculptori) și Stieglmayer (turnător) etc., și-a înzestrat țara cu o mulțime de monumente de piatră și de bronz, care se disting atît prin mărimea, cît și prin frumusețea lor clasică. Așa sînt clădirile expoziției de industrie, gliptoteca și teatrul în stil grec și roman. Academia, biblioteca, biserica Sf. Ludovic, bazilica etc., în stil mauro-gotic. Mai multe statui de bronz turnate de Stieglmayer, ridicate în piețele publice, obeliscul de bronz, ridicat în memoria a 30.000 de bavarezi morți în Rusia etc., etc., etc.

---

* Pe tine te vor pomeni pietrele (l. lat.).

** Prescurtare pentru chezaro-crăiesc.

În sfîrșit, impresia pe care ți-o face acum Münchenul este de așa natură, că nu te poți opri să nu recunoști în regele Ludovic I [20] un adevărat prieten și protector al artelor frumoase, al cărui nume va fi în viitor unul din cele mai frumoase și iubite monumente ale gloriei Bavariei.

Am vizitat a doua zi gliptoteca, unde, între alte capodopere ale antichității, am admirat *Faunul adormit* al lui Barbarini, după cum printre operele moderne am fost izbiți de frumusețea deosebită a lui *Adonis* și a lui *Venus* de Canova.

Pinacoteca este un monument unic în Europa în raport cu destinația sa și conține o mulțime de tablouri ale marilor maeștri din toate școlile și mai cu seamă de Rubens.

Ar trebui volume întregi pentru a descrie cu de-amănuntul, așa cum merită, monumentele din München și regretăm, N. și cu mine, că nu putem să ne oprim mai multe zile în acest oraș pentru a satisface pe de-a-ntregul curiozitatea noastră. Obligați să plecăm cît mai curînd, părăsim capitala Bavariei în ziua de 27 nov. la zece dimineața, luînd trenul care te duce în două ore la Augsburg.

Aici frumusețea gării ne impresionează ca o dovadă a gustului ales care domnește în acest moment în Bavaria în ceea ce privește arhitectura; dar în curînd geniul nestatornic, care îndrumează și conduce impresiile călătorului, ne face să fim de față la o *dramă intimă* care se petrece la pensiunea unde luăm masa, așteptînd plecarea diligenței spre Ulm.

Personajele acestei drame sînt:

1. Un nătărău... gelos, timid, cu toate că încruntat și mai ales frizat.
2. Un domn cu mustăți mari care își dă aere bătîndu-și joc de primul.
3. Domnișoara de la han, *fată tare mare și roșie* *.

La trei și jumătate ne urcăm în diligență și la miezul nopții trecem frontiera Bavariei, intrînd în Ulm, unde schimbăm diligența. Culorile albastru și alb se schimbă în roșu și negru, și cu toate că nu cîștigăm nimic din acest schimb, nici în privința trăsurii, nici în a țării etc., ajungem teferi la Stuttgart, după ce am trecut prin Esslingen [21], celebru prin bătălia care îi poartă numele.

În ziua de 28, la ora opt dimineața, intrăm în Stuttgart pe un minunat drum cu plopi și tragem la Hôtel de Russie. Vizitat Stuttgartul în grabă. Nici un monument nu ne mulțumește în întregime, în afară de vechiul palat, care are cel puțin stilul epocii cînd a fost clădit. Statuia lui Schiller păcătuiește prin poza sa, și coloana din Residentzplatz — prin distincție.

În ziua de 29, la ora zece dimineața, părăsim Stuttgartul fără părere de rău. Cu toată mulțimea fîntînilor, care par să concureze pe numeroșii vînzători de vin, Würtembergul fiind foarte bogat în vii și în același timp foarte bogat în diverse ape curgătoare. Neckarul scaldă zidurile Esslingenului și formează o cascadă mică lîngă poarta acestui oraș.

În noaptea de 28, N. suferă îngrozitor de tusea ei, complicată și cu un catar pulmonar, cu toate acestea, a doua zi este în stare să pornească la drum. Deci

* În original, în limba romînă, cu caractere chirilice.

la ora zece dimineaţa, în ziua de 29, ne continuăm drumul, cu toată umezeala atmosferei şi a zăpezii care cade în fulgi mari. Ţinutul pe care îl străbatem este acoperit de pomi fructiferi, de păduri de brazi şi de vii, care urcă din terasă în terasă pînă în vîrful colinelor, aşa că fiecare din acestea din urmă seamănă cu o uriaşă scară, ale cărei trepte ar fi plantate cu vii. Trecem frontiera Würtembergului, aproape de Pforzheim-pe-Enz, mic oraş celebru prin cei 400 de bijutieri ai săi, şi intrăm în ducatul de Baden. Părăsim la Pforzheim pe un tînăr care călătorise cu noi de la München şi, pînă la Karlsruhe, avem ca tovarăşi doi englezi. Aproape de Pforzheim zărim marginea vestitei Păduri Negre. În sfîrşit, la 6 seara, ajungem, la Karlsruhe, pe un minunat şi larg drum cu plopi. Tragem la Hôtel de la Croix d'or; cameră foarte bună.

La 30, dimineaţa, vizităm oraşul Karlsruhe, vedem în treacăt Piaţa Rezidenţei, palatul, serele de portocali etc. Dar zdruncinăturile trăsurii pe pavajul stricat al străzilor îi fac rău lui N. în aşa măsură, încît sîntem obligaţi să terminăm curînd plimbarea noastră prin oraş, pentru a ne duce la frumoasa gară a drumului-de-fier care merge la Strasbourg. În timp ce aşteptăm în salon plecarea convoiului, un domn în vîrstă intră în vorbă cu noi, şi curînd după aceea, la ora două şi jumătate, ne urcăm cîteşitrei într-un vagon de clasa I. Intenţia lui N. şi a mea este de a ne duce chiar în seara aceea la Strasbourg, dar în timp ce ne apropiem de Baden-Baden, domnul în chestiune, după ce ne-a povestit despre moartea recentă a surorii sale şi a bătrînului său servitor Ludovic, cum şi o întîmplare minunată din istoria actualului rege al Würtembergului, termină prin a ne convinge să vizităm Badenul, unde locuieşte de şase ani. Nu şovăim nici o clipă în a ne hotărî să vizităm aceste băi aşa de renumite în Germania, cu atît mai mult cu cît zărim deja la stînga, între munţi, casele acestui oraş. Zis şi făcut. În loc să ne urmăm primul nostru plan, schimbăm vagonul la... şi ajungem la Baden în opt sau zece minute pe un mic drum lateral.

Înainte de a intra în oraş, ni se arată la dreapta marele drum cu plopi care duce la pavilionul de vînătoare al marelui duce de Baden, şi în stînga, vechiul castel... ale cărui ruine apar pe vîrful unei înalte colini împădurite, ca un cuib dărăpănat. Şi abia instalaţi în Grand Hôtel Zalringen, profităm de ultimele raze de soare pentru a vizita cu trăsura frumosul oraş Baden, cu uriaşele şi numeroasele sale hotele, cazinoul, clădire mare lipsită de gust, *Trinkenhalle*, vila ducesei Ştefania etc. Plimbarea noastră ne încîntă. Nu se văd în toate părţile decît grădini, promenade, case frumoase, izvoare minunate etc., totul înconjurat de un amfiteatru de coline înalte, bogat împădurite, cu forme accidentate şi foarte pitoreşti. După plimbare, mergem pe jos pe un frumos clar de lună, pentru a face o vizită tovarăşului nostru de călătorie (domnul în vîrstă), făgăduială pe care i-am făcut-o despărţindu-ne la frumoasa gară a Badenului. Locuieşte la doamna Skosgniowski. În tot timpul pe care îl petrecem la el, se arată de o mişcătoare politeţe; ne arată confidenţial portretele surorii sale, al cumnatului său, al calului său şi al său, apoi o mulţime de vederi din Elveţia (este naturalizat acolo) şi broderii cu perle pe portofeluri etc. Este bun, afectuos, cînd trist din pricina dureroaselor sale amintiri, cînd vesel. Ne povesteşte aventura vestitului violoncelist Romberg [22] la Bucureşti, în 1813, şi, în sfîrşit, după

o oră de conversație foarte plăcută, schimbăm cărțile noastre de vizită. Se numește W. de Birckhahn. A călătorit mult și trăiește din veniturile sale, este de fel din ducatul de Baden. *Birckhahn: cocoș de munte.*

Cărțile de vizită ale lui N. și a mea poartă: „d-na și d-l Alecsandri din Valahia".

Reîntorcîndu-ne la hotel, citim o foarte distractivă descriere a Badenului, scrisă în limba germană și tradusă în franceză, în care, între alte caraghioslîcuri de stil, descoperim următoarele:

„Badenul nu este lipsit de multe hoteluri, în care străinii găsesc toate comoditățile.

Împrejurimile Badenului oferă atracția tulburătoare a sălbaticului romantic!"

A doua zi, la ora opt dimineața, ne îmbarcăm în trenul de Kehl, de unde luăm omnibusul care face drumul dintre Strasbourg și Kehl. Timpul este rău, ploios de dimineață; după douăzeci de minute de drum, traversăm Rinul pe un mare pod de vase și intrăm în Franța. Ah! respirăm în sfîrșit în libertate. Germania și chipurile ei jalnice, cu ridicolul său, starea ei bună materială și tărăgănelile ei etc. rămîn în urmă. Domnul fie lăudat, ne era chiar de ajuns! Acum, că ne găsim în Franța, ni se pare că ne aflăm în lumea noastră. Totul ne pare animat, elegant, spiritual, inclusiv vameșii. Oare asta să însemne părtinire? În ochii noștri un vameș francez are o înfățișare mîndră și este mai elegant în purtările sale decît un domnișor din Viena.

La Strasbourg tragem la Hôtel de la Fleur, în ziua de 2 decembrie (aici ne numim d-na N. și fratele său).

N.B. Urmările pripelii în vorbă la N.: *fusillation* sau *fusillement* pentru *fusillade. Brodure* pentru *broderie.*

N.B. Între Baden și Kehl N. s-a făcut din nou vinovată de crimă de *lès-tragedie.*

Constantinopole — Brussa — Smirna — *Triest* — *Veneția* — Gratz — *Salzburg* — *München* — Stuttgart — Karlsruhe — *Baden* — *Strasbourg* — *Paris* [23].

Astăzi, 2 dec., sînt chiar șase luni de cînd N. a părăsit țara. A plecat din Moldova la 2 iunie.

N. suferă mult în timpul zilei de 2, mai cu seamă în timpul nopții, după o baie pe care o face. Cu toate acestea, a doua zi, cu toată slăbiciunea ei și cu tot timpul umed și rece, plecăm spre Paris, la ora trei, după ce mai întîi am vizitat catedrala, piețele Kléber și Gutenberg și biserica Sf. Toma, unde se găsește minunatul mormînt al mareșalului de Saxa [24]. Tot în această biserică ni se arată corpul îmbălsămat al unui cavaler care ne-a umplut de dezgust. Nu înțeleg pentru ce oamenii își dau atîta osteneală de a găsi mijloace să păstreze niște stîrvuri hidoase, căci socot că nu este fiu să-și iubească mama, nu este îndrăgostit să-și iubească iubita

care să poată rezista sentimentului de groază și chiar de dezgust la vederea în stare de mumie galbenă, uscată și cadaverică a celor pe care i-au iubit.

Luăm loc în cupeu alături de o femeie urîtă și murdară din Lunéville, care pare să fi venit la Strasbourg cu intenția (lăudabilă, de altfel) de a cumpăra jucării, judecînd după uriașul pachet de păpuși și de cai de lemn pe care le ține tot timpul pe genunchii săi. Îmi dă știri despre abatele Lhomel, care trăiește încă și se ține bine *ca un trandafir*, după expresia tovarășei noastre. În sfîrșit, a doua zi, 4 dec., la ora șase dimineața, scăpăm de ea la Lunéville, și pînă la Paris dispunem singuri de cupeu. Ținuturile murdare din Alsacia și Champagne, pe care le străbatem în grabă, nu ne oferă nimic deosebit decît în ceea ce privește cultura. Satele ne par inferioare, în privința curățeniei și bunăstării, față de cele din Germania. Orașul Bar-le-Duc merită pe drept faima dulcețurilor sale (din care facem provizii). Nancy este cel mai frumos, cel mai mare și cel mai ordonat din toate orașele prin care se trece de la Strasbourg la Paris, dar vizitiul, prea grăbit, nu ne lasă timp să-l vizităm.

În sfîrșit, în ziua de 5 dec., ora cinci seara, intrăm în Paris prin Bariera Tronului, după ce am zărit în treacăt fortificațiile acestei capitale aproape de St.-Maur și după ce am străbătut pădurea Vincennes pe o minunată șosea pavată care merge de-a lungul fortului cu același nume. Este întuneric, căci din nefericire ne facem intrarea la ora cînd începe să fie aprins gazul; de aceea abia zărim străzile St.-Antoine, St.-Honoré etc., piețele Bastiliei și Châtelet, cheiurile și monumentele pe care le lăsăm în urma noastră. Singurul lucru care ne izbește îndeosebi este zgomotul acestei capitale, care se ridică din întuneric în jurul nostru, și duhoarea infectă a străzilor. În sfîrșit, intrăm în curtea mesageriilor St.-Honoré și, după o oră de neplăceri de tot felul, pricinuite de dezordinea care domnește acolo, primim propunerea unui *maître d'hôtel*, care ne conduce la Hôtel de Belgique, pe strada St.-Thomas du Louvre.

Sîntem la Paris!! Frază magică!

Paris, dec., 1846. Ajunși la 5 dec. seara, descinși la Hôtel de Belgique, strada St.-Thomas du Louvre. Îndată ce ne-am instalat, alerg să iau pe sus pe fratele meu.

La 8 ne schimbăm locuința, N. la Hôtel de Hollande, strada Neuve des bons enfants, și eu, în strada Monsigny 5[25]. Curînd după aceea N. se mută în apartamentul meu, și eu, cu două etaje mai sus, în aceeași casă.

În timpul celor treisprezece zile cît rămînem în Paris, suferim îngrozitor. Aceste treisprezece zile sînt cele mai triste și mai greu de suportat din cîte am încercat vreodată, cu toate că ne găseam în mijlocul Parisului, în mijlocul plăcerilor etc.

În ziua de 18 la amiază părăsesc Parisul și mă duc să aștept pe N. la primul popas, la Alfort, lîngă Charenton. Pe la ora trei sosește și mă urc în cupeul diligenței, alături de ea.

Drumuri stricate, polei, zăpadă, ploaie, vînt, hurducături, toate par să se fi unit împotriva noastră, totuși, ajungem după douăsprezece ore de întîrziere la Châlons, 20 dec., Hôtel du Parc. N. suferă îngrozitor pînă a doua zi la ora trei.

Plecăm spre Lyon și facem o călătorie oribilă în fundul diligenței, în tovărășia unui domn bătrîn și a unei bătrîne cicălitoare, sora sau soția sa, nu știu care din două.

În ziua de 22, la ora șase seara, ajunși la Lyon, Hôtel de l'Orient. Noapte proastă.

În ziua de 23, la ora șase și jumătate dimineața, ne îmbarcăm pe „Neptun", pentru a coborî pe Ron. Încurcătură, murdărie, dezordine, ploaie, noroi. Plouă în salonul doamnelor și al domnilor. Seara vaporul se oprește la St.-Esprit și petrecem noaptea pe punte. În ziua de 24, la ora zece dimineața, sosim la Avignon, Hôtel du Palais Royal. Cameră bună, masă bună. Lui N. parcă i-a mai trecut oboseala. Vizitez curiozitățile Avignonului: Palatul Papilor, muzeul, crucifixul de fildeș...

Chiar în aceeași seară, la ora șase, plecăm spre Marsilia pentru a ne putea îmbarca la 25 pentru Neapole.

Călătorie obositoare pînă a doua zi, la ora două după amiază. Intrăm în Marsilia la 25 dec., în ziua de Crăciun. Toată lumea este în haine de sărbătoare; mare afluență pe străzi, în piețe, pe cheiuri. Mă duc după informații în legătură cu vaporul și aflu că primul pachebot pentru Neapole nu va părăsi portul decît la 28. Sîntem foarte nemulțumiți, căci această schimbare ne face să pierdem sărbătorirea zilei de Anul nou la Neapole. Dar ce să-i faci? Răbdare! În așteptare ne instalăm în Hôtel Beauveau.

De abia în ziua de 29 dec., la ora șapte seara, plecăm din Marsilia cu pachebotul sard „Marie Antoinette", cu o mulțime de pasageri, cei mai mulți englezi. Mare bună. Timp frumos, clar de lună minunat. Plutim pe lîngă coasta Franței și a Italiei, pe dinaintea țărmurilor și orașelor maritime răspîndite aici.

În ziua de 30, la ora zece seara, ancorăm în portul Genova pe un vînt teribil.

La 31 debarcăm și ne ducem la Hôtel Royal. La 1 ian. 1847 vizităm orașul Genova, N. suită într-o lectică. Vedem mai întîi catedrala, construită în marmură albă și neagră, apoi vechiul Palat al Dogilor, decorat cu o minunată sală în marmură galbenă de Spania, apoi biserica St.-Ambroise, apoi piața Carlo Felice și, în sfîrșit, străzile Nuova, Nuovissima și Balbi, mărginite de frumoasele palate Balbi, Durazzo, Pallavicini, Serra Negroni etc.

În ziua de 2 ian., la ora șase seara, plecăm de la Genova.

Ajunși la Livorno, în ziua de 3, la ora zece dimineața. Coborît pe uscat pentru a vizita orașul. Piticul. Mers la Pisa cu trenul, vizitat Domul, baptisierul, Campo Santo și Turnul înclinat. Întors la ora două la Livorno.

Plecat din acest port în ziua de 3, la ora trei seara. Ajunși a doua zi dimineața la Civita-Vecchia, apoi, a doua zi, la ora nouă, la Neapole.

5 ian. Hôtel des Crocile. Mutat la 7 la Hôtel de Genève.

Plecați din Neapole la 19, ajunși la Palermo la 20 dimineața. Hôtel de Sicile. Mutat la vila Delphina [26] la 23 ian.

N. cade bolnavă din ce în ce mai rău în timpul șederii în Sicilia. Am venit aici pentru a căuta soarele și am găsit o ploaie neîncetată. Plecăm la Neapole la 23 martie [27].

Ajunşi la 24 mart. N. nu mai are de trăit decît cîteva zile. Plecăm la 25 aprilie cu vaporul francez „Mentor", căpit. de Tournadre, în tovărăşia lui Negri, Bălăceanu şi Kogălniceanu spre Constantinopole.

La 4 mai, la ora trei dimineaţa, N. moare pe vapor, la intrarea în Cornul-de-Aur. [28].

Manuscrisul, o mică agendă de 59 f., 12,5 × 7 cm., a fost achiziţionat de Biblioteca Academiei R.P.R., în anul 1956 de la nepoata Paulinei Alecsandri, Elena Ivănescu-Capşa. Poetul a început să-şi facă însemnările de la ambele capete ale agendei, astfel, după numerotarea actuală de la f. 58 la f. 55 şi-a însemnat o excursie făcută la mănăstiri, în mai 1846, deci anterior plecării spre Veneţia, cf., aici, p. 167 şi urm. Jurnalul călătoriei cu Elena Negri începe la f. 53 şi se continuă de la f. 1 pînă la f. 49; pe f. 50—52 sînt însemnări şi socoteli.

Textul a fost publicat pentru prima dată de C.D. Papastate, *Vasile Alecsandri şi Elena Negri, cu un jurnal inedit al poetului...*, Buc., 1947, însoţit de un amplu studiu introductiv. Vezi şi: Perpessicius, *Jurnalul inedit al lui Vasile Alecsandri*, în *Jurnalul de dimineaţă*, IX (1947), nr. 754, p. 1—2; G. Călinescu, *Jurnalul lui Alecsandri*, în *Naţiunea*, II (1947), nr. 494, f. 2.

Ediţia de faţă s-a întocmit după manuscris. Unele părţi din original sînt redactate definitiv, pentru altele poetul şi-a făcute simple notaţii, care urmau să fie probabil dezvoltate ulterior. Cuvintele sau pasajele şterse de Alecsandri au fost reproduse în subsolul textului franţuzesc. S-au respectat sublinierile făcute de autor. Însemnările şi socotelile de cheltuieli aflate în manuscris nu au intrat în ediţia de faţă, cele mai multe fiind deja anulate de poet; ele ar putea fi prezentate cu alt prilej, împreună cu cele cîteva manuscrise de socoteli ale casei Alecsandri, aflate în colecţiile Bibliotecii, revelatoare pentru spiritul de ordine al poetului. Alecsandri subliniază secvenţele din jurnal prin spaţii albe sau linii, de care face uneori abuz. În ediţia de faţă s-au folosit spaţiile albe pentru marcarea succesiunii deplasărilor sau scoaterea în relief a unor momente importante. Sfîrşitul jurnalului îşi păstrează caracterul de notaţie în fugă, fără compartimentări.

[1] Poate Esmeralda Gardeev, de la Galaţi, vară cu poetul.

[2] Eliza Ştirbei, născută Cantacuzino-Paşcanu, soţia domnitorului Barbu Ştirbei.

[3] În 1841 Elena Negri vizitase Veneţia împreună cu familia sa.

[4] *George Ştirbei* (1832—?), fiul domnitorului Barbu Ştirbei; a fost ministru de externe în anii 1866—1867.

[5] Cele două date, citate invers ca succesiune cronologică, reprezintă momentul cînd a întîlnit pe Elena Negri la moşia Mînjina şi momentul regăsirii lor la Veneţia.

[6] Poetul face aici o greşeală; în anul 1839 s-a întors de la Paris, de la studii, făcînd călătoria prin Italia. Despărţirea dureroasă de mama sa avusese loc cu cinci ani în urmă, în anul 1834, sfîrşitul lui iulie, începutul lui august. Data plecării este precizată acum prin publicarea în ediţia de faţă a corespondenţei sale cu părinţii. Cf. aici, p. 245, n. 1.

[7] Personaje şi scenă din romanul lui Goethe *Suferinţele tînărului Werther*.

[8] Aluzie la prăbuşirea Veneţiei din 1797, sub ultimul doge, *Lodovico Manin* (1726—1803).

[9] Procuraţii erau principalii demnitari din republicile Veneţia şi Genova. Aici, cu sensul de Palatul Procuraţiilor.

[10] Poate membri ai familiei Mănescu din Ţara Romînească înrudită cu familia Odobescu.

[11] *Felice Schiavoni* (1803—1881), cunoscut pictor din Triest, stabilit la Veneţia, frate cu *Giovanni Schiavoni* (1804—1848), care a lucrat şi la Iaşi, Odesa şi Petersburg.

[12] Poate Murano.

[13] Închisori cu celule de plumb, în care osîndiţii mureau otrăviţi din pricina emanaţiilor.

[14] Portret cunoscut al ducesei Elena Pavlovna.

[15] Poate Ion Duca şi soţia sa Euharia, care era vară cu poetul, fiind fiica Saftei, sora vornicului Alecsandri, căsătorită cu Pavel Duca.

[16] Victor Cuénim, cf. aici, p. 28, n. 1.

[17] Gheorghe Scaramanga, bancherul vornicului V. Alecsandri de la Triest.

[18] Iancu Alecsandri, cf. aici, p. 5, n. 1

[19] *Ion Docan* (1825 — 1896), om politic, deputat şi ministru al lucrărilor publice în cabinetul liberal (1877).

[20] *Ludovic I, Carol-August* (1825—1848).

[21] Esslingen, sat în Austria, pe un braţ al Dunării, în faţa insulei Lobau, celebru prin dramatica luptă dintre soldaţii lui Napoleon, sub comanda lui Massena, şi armata boemă, sub comanda arhiducelui Carol, din mai 1809. Tabloul cunoscut de Carle Vernet înfăţişînd această luptă.

[22] Bernhard Romberg, cunoscut violoncelist. A călătorit în Rusia în 1807. G. Asachi aminteşte în *Arhiva românească*, XXI (1849), nr. 89, că *„sînt mai mult de 40 de ani de cînd faimosul Romberg au încîntat pe locuitorii din Iaşi“*. Se crede, deci, că muzicantul ar fi trecut prin Moldova între anii 1807—1809. Dacă prietenosul bătrîn de la Baden nu confundă datele, însemnează că în 1813 Romberg a fost în Bucureşti, cu care ocazie va fi avut şi o neplăcere. Artistul a compus şi a executat un *Caprice... sur des airs moldaves et valaques*. Pentru detalii asupra acestei compoziţii, cf. G. Breazu, *Patrium Carmen*, în *Melos* I, p. 341—343, Craiova, f.a.

[23] Indicaţia itinerariului urmat între Constantinopol şi Paris.

[24] *Mareşalul de Saxa, Hermann Maurice* (1696—1750), mareşal francez, înmormîntat la Strasbourg, în celebrul mausoleu executat de Pigalle.

[25] Cf. aici, p. 141, scrisoarea către Zulnia Sturdza, din 1848, nov. 10, din Paris, în care evocă amintirile dureroase legate de strada şi casa în care locuise, cu un an mai înainte, împreună cu Elena Negri.

[26] — La vila Delfina unde au locuit împreună cu N. Bălcescu. Scurtele însemnări pe care V. Alecsandri le face în jurnalul său despre timpul petrecut la Palermo, drumul la Neapole şi călătoria de întoarcere spre ţară se întregesc, în mare măsură, prin cele două scrisori ale sale către Zulnia Sturdza, din februarie-aprilie 1847, publicate în: V. Alecsandri, *Documente literare inedite*, I, p. 226—233, şi prin scrisoarea către un prieten imaginar, din ianuarie 1847, Palermo, publicată în: V. Alecsandri, *Teatru*, Buc., 1875, p. XVII — XVIII, pe care o utilizează şi în articolul său *N. Bălcescu*, din *Revista română*, II (1862), p. 305.

Reproducem aici în traducere cele două scrisori către Zulnia Sturdza pentru a da lectorilor imaginea completă a dramaticului sfîrşit al Elenei Negri.

Palermo,
8 februarie 1847

Doamnă,

V-am scris deja de la Neapole o scrisoare lungă, pentru a vă pune la curent cu boala sorei dumneavoastră şi cu toate mizeriile atît mici, cît şi mari pe care le-am îndurat în timpul călătoriei noastre de la Veneţia la Paris şi de la Paris la Neapole. Ştiţi, deci, că după avizul d-lor Rostan şi Andral, soarele Siciliei era absolut trebuitor pentru restabilirea sănătăţii d-nei Elena. Aşadar, pentru a ne conforma întru totul ordonanţei lor, am plecat de la Neapole puţine zile după ce v-am expediat scrisoarea, şi în sfîrşit iată-ne la Palermo.

Toată nădejdea noastră este în efectul salvator al climei acestei ţări, şi în adevăr, de cînd sora dumneavoastră se găseşte instalată la ea acasă, suferinţele sale au scăzut simţitor. Nu mai are slăbiciuni, nu mai are apăsări în piept, şi dacă nu ar fi tusea, care o supără mai cu seamă noaptea, ea ar fi absolut sănătoasă.

Să nu vă închipuiţi că totuşi clima Siciliei a corespuns pînă acum faimei de care se bucură în general în lumea întreagă. Aţi cădea într-o greşeală de care vreau să vă salvez cît mai repede. Nu, doamnă Zulnia. Cerul din Palermo, ca şi acela de la Neapole, s-a încăpăţînat să se arate pînă astăzi ochilor noştri întru totul asemănător cu celelalte părţi ale cerului care acoperă restul globului. Astfel că la Neapole am simţit frigul tot aşa de bine ca şi la Iaşi, cu tot Vezuviul, atît de lăudat, şi cu tot soarele, la fel de lăudat, iar cît despre albastrul cerului din Sicilia, nu-l cunoaştem încă decît din nume. În schimb, de optsprezece zile am avut tot răgazul să observăm forma norilor, căderea ploilor şi forţa vîntului, căci de cînd am pus piciorul pe acest fericit ţărm, norii n-au încetat să facă evoluţii aeriene, nici ploaia să cadă, nici vîntul să sufle. Aşa o fi, oare, întotdeauna în timpul iernii? Sau poate este o excepţie făcută în cinstea noastră?

Iată ce ne tot întrebăm în timp ce supraveghem focul din cămin (în lipsă de soare), dar vai, şuieratul ascuţit al vîntului se însărcinează să ne răspundă. De aceea vă mărturisesc prosteşte că, în ce mă priveşte, cred că mă aflu sub lovitura unei mistificări diavoleşti. Nu mai cred în climele renumite pentru căldură, nu mai cred în soarele Italiei, şi este de ajuns să mi se vorbească despre asta, pentru a-mi trezi proasta dispoziţie. Vorbiţi-mi dimpotrivă despre sobele noastre bune, care preţuiesc cît o sută de mii de sori ai Neapolului şi tot atîţia Vezuvii; pui acolo un trunchi de copac, şi poţi să te culci liniştit, fără să te temi că vei fi trezit de frig, în timp ce aici ziua este vară şi noaptea iarnă; la soare, cînd există, eşti în Africa, iar la umbră te apropii de Siberia. Este groaznic şi simt cum mi se zbîrleşte părul în cap numai gîndindu-mă la asta. Sînt deci furios împotriva acestei clime, se înţelege, şi aceasta cu atît mai mult cu cît sînt aproape sigur de restabilirea surorei dumneavoastră, dacă ar avea un soare *cum trebuie* măcar două luni. Am văzut-o cu ochii mei revenind ca prin minune la o stare de sănătate perfect mulţumitoare într-o zi cînd a fost vreme bună. S-a simţit chiar atît de bine în ziua aceea, încît a făcut şi nişte dulceţuri minunate de chitră, pe care regret că nu pot să vă fac să le gustaţi, dar sînteţi atît de departe, încît mă văd, vai, în trista situaţie de a vă înlocui faţă de ele, sarcină grea, dar de care mă achit cu cinste.

Vedeţi deci că d-na Elena merge mai bine din moment ce se poate ocupa cu prepararea dulceţurilor. Este veselă, cu toate accesele trecătoare şi destul de dureroase ale tusei sale, căci trebuie să ştiţi cu ce putere îndură bolile de tot felul; în timpul zilei face lecturi distractive şi seara se culcă destul de devreme, după ce a băut lapte de măgăriţă etc.

Într-un cuvînt, e liniştită de cînd este la ea acasă, căci am uitat să vă spun că după sosirea noastră la Palermo am umblat o săptămînă întreagă prin oraş şi prin împrejurimi în căutarea unei locuinţe potrivite şi că, în sfîrşit, am avut norocul să-i găsesc un apartament drăguţ la primul etaj al unei căsuţe de ţară. Această mică vilă, numită vila Delphina, este aşezată în afara oraşului Palermo, într-o poziţie minunată, în plin soare de dimineaţa pînă seara şi are o grădină încîntătoare. Este un refugiu drăguţ, unde sănătatea trebuie să se îmbunătăţească vrînd-nevrînd... dacă ar fi soare; dar unde este nefericitul acela de astru? Spuneţi-mi, vă rog, ca să mă duc să-l caut.

În aşteptare, rămîn al d-tale mai mic,

V. Alecsandri

Salutări prieteneşti cui se cuvin.

Sora dumneavoastră a primit scrisoarea din 19 decembrie, cît despre celelalte, printre care şi scrisoarea de schimb, e îndreptăţită să creadă că s-au pierdut.

D-nii Rostan şi Andral au recomandat în mod special surorei dumneavoastră să se ferească de impresii puternice şi mai cu seamă dureroase, din cauza iritării nervoase care se răsfrînge asupra plămînilor. Îmi iau deci îndrăzneala să vă sfătuiesc, pe dumneavoastră şi pe toate persoanele care îi vor scrie, să nu-i dea niciodată decît veşti bune, orice s-ar întîmpla în Moldova în timpul lipsei sale.

Sora dumneavoastră mă însărcinează să vă anunţ că în două sau trei zile se va apuca să vă scrie o scrisoare lungă, fără cusur în ceea ce priveşte caligrafia. Aprobat.

Doamnă, vă rog să scrieţi cît mai des posibil surorei dumneavoastră, căci am băgat de seamă că scrisorile dumneavoastră îi dau sănătate şi să îndemnaţi în acelaşi timp pe d-nele Catinca şi Emmeline să vă urmeze exemplul, adică să-i trimită des scrisori lungi, şi mai cu seamă cît mai *vesele*.

Neapole,
2 aprilie 1847

Doamnă Zulnia, datorită îngrijirilor doctorului Cangiano, sora dumneavoastră a suferit o îmbunătăţire simţitoare în starea bolii sale de cînd am sosit la Neapoli.

Inflamaţia pe care o avea în partea stîngă a pieptului şi care, fără măsurile luate la timp, ar fi putut să atace plămînul, a dispărut; şi din toate durerile pe care doamna Elena le suferea rînd pe rînd, cînd la cap, cînd la rinichi, cînd la stomac, nu i-a rămas decît o slăbiciune destul de mare, datorită în cea mai mare parte suferinţelor sale trecute, transpiraţiilor pe care le are încă în fiecare noapte, lipitorilor pe care şi le aplică şi regimului aspru la care a fost supusă în timpul ultimelor zece zile. Chiar şi această slăbiciune a scăzut de două zile pînă la a îngădui surorei dumneavoastră să-şi părăsească patul şi să se îmbrace pe jumătate, fără să se obosească prea rău. Cu toate acestea, trebuie să mărturisim, este încă departe de a avea adevărate forţe şi poate va trece mult timp înainte de a şi le recîştiga în parte, atît de mult a distrus-o boala în timpul celor două luni de iarnă petrecute în Sicilia. Nu vă puteţi închipui cum a slăbit în urma crudelor suferinţe pe care le-a îndurat, de altfel este imposibil să suferi mai mult decît a suferit ea. Ah, în adevăr, cînd mă gîndesc, pierd orice credinţă în Dumnezeu şi mă simt revoltat împotriva ideii unei îndurări divine; cuvinte zadarnice, care n-au nici măcar puterea de a mîngîia. Şi cum să crezi cînd de cinci luni neîntrerupte sora dumneavoastră nu a avut o singură zi de odihnă, cînd de cinci luni inima mea este torturată de îndoielile cele mai crude? Şi toate acestea pentru ce? Ce a făcut sora dumitale pentru a îndura atîtea suferinţe, ce am făcut eu însumi? Ce rău am făcut amîndoi? Haidade, Dumnezeu, soarta, toate acestea nu sînt decît poveşti! Singurul geniu care conduce lumea este geniul răului.

Iartă-mă, doamnă Zulnia, că vă înşir toate aceste aiureli. Înnebunesc cînd mă gîndesc la unele lucruri, căci am plătit întotdeauna scurtele mele clipe de fericire cu suferinţe care vor ajunge mai curînd sau mai tîrziu să mă facă să-mi pierd minţile.

Dar să lăsăm toate acestea şi să revenim la doamna Elena. Starea ei de acum este mai rea decît aceea în care se găsea în luna ianuarie, cînd sosise la Neapole, şi, cu toate acestea, de o sută de ori mai bună decît aceea în care se găsea la plecarea din Palermo. Aceasta mă face să sper că, datorită timpului bun şi îngrijirilor permanente, orice posibilitate de pericol va dispărea.

Şi mai întîi, pentru a nu neglija nimic, am consultat, la cererea chiar a d-lui Cangiano, pe d-l Lanse, care, după un examen serios al stării plămînilor, a declarat că trebuie numaidecît să urmeze instrucţiunile d-lor Rostan şi Andral, adică să deschidă un seton în partea superioară a pieptului, cu scopul de a vindeca definitiv răul. Cît despre cura de urmat mai tîrziu, părerea celor doi doctori este:

1. Să părăsească Neapole la 24 aprilie stil nou, ca să scape de marile călduri şi să întreprindă o călătorie pe mare. Aceasta va fi chiar ca un început de cură.

2. Să se îndrepte spre Moldova şi să intre în ţară pe la 15 mai, astfel încît să petreacă acolo lunile iunie, iulie, august, şi în acest timp să facă acolo şi cura.

3. Să plece din Moldova spre sfîrşitul lui august şi să se ducă pe mare la Livorno, pe urmă la Pisa, pentru a petrece acolo iarna viitoare.

Această hotărîre are dublul avantaj de a o face pe doamna Elena să facă două călătorii pe mare şi de a o face să-şi petreacă lunile de vară în familie, înconjurată de toate îngrijirile şi de toate comodităţile de care ar putea fi lipsită în străinătate, în Elveţia de exemplu. În plus, hotărîrea se potriveşte foarte bine cu dorinţele iubitei noastre bolnave, care este deja sătulă de

hoteluri şi căreia îi este puţin cam dor de ţară. Deci vă anunţ că la 24 aprilie vom părăsi Neapole pentru a ne duce la Constantinopol, şi că d-na Elena, după o scurtă şedere în acest oraş, va pleca spre Galaţi. Aceasta se va întîmpla, după socotelile mele, pe la 12 sau 15 mai stil nou.

Nu mai am nevoie să vă îndemn să vă găsiţi la Galaţi la această epocă cu o trăsură închisă pentru a conduce pe sora dumneavoastră la Mînjina, dar ceea ce vă rog negreşit este de a însărcina pe una din rudele dumneavoastră (Manolache Epureanu de preferat înaintea oricui) să plece la Constantinopol în primele zile ale lui mai, pentru a însoţi pe vara sa pînă în Moldova, căci mie, cu toate bunele intenţii, îmi va fi cu neputinţă să merg mai departe de Constantinopol din cauza împrejurărilor care mă împiedică să mă reîntorc în patrie. De aceea faceţi în aşa fel încît Manolache să se afle la vremea arătată mai sus, adică pe la începutul lui mai (stil nou) în hotelul *doamnei Giuseppina Vitali-Pera pe micul cîmp al morţilor.*

Prietenul dumneavoastră devotat,

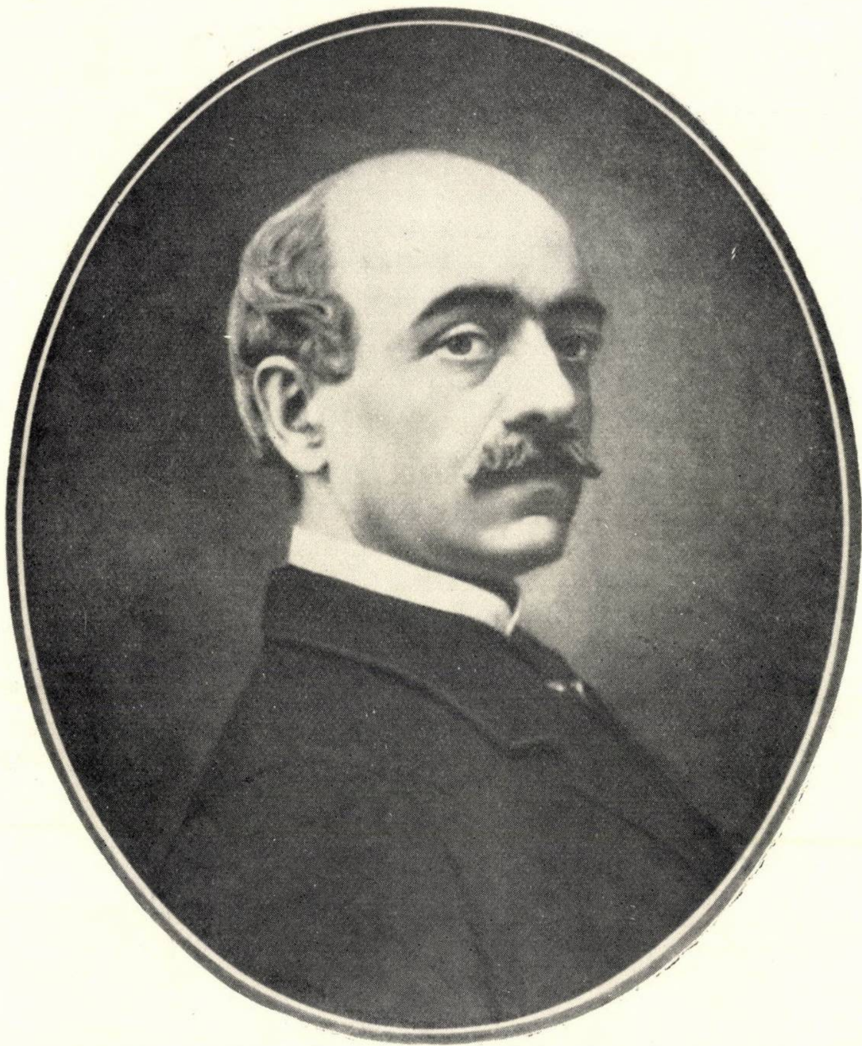
V. Alecsandri

Bălcescu vă trimite complimente.

[27] Între hîrtiile lui V. Alecsandri de la Biblioteca Acad. R.P.R. s-a păstrat biletul de vapor cu data de 23 martie 1847, eliberat lui Sigr. Balgesku, Siga. Negri şi Sigr. V. Alecsandri, pentru călătoria de la Palermo la Neapole, cum şi invitaţia Delegaţiei maritime din Neapole pentru a se înscrie la prefectura poliţiei. Cf. ms. rom. 5.033, f. 36—38; vezi aici nota precedentă şi reproducerea fotografică.

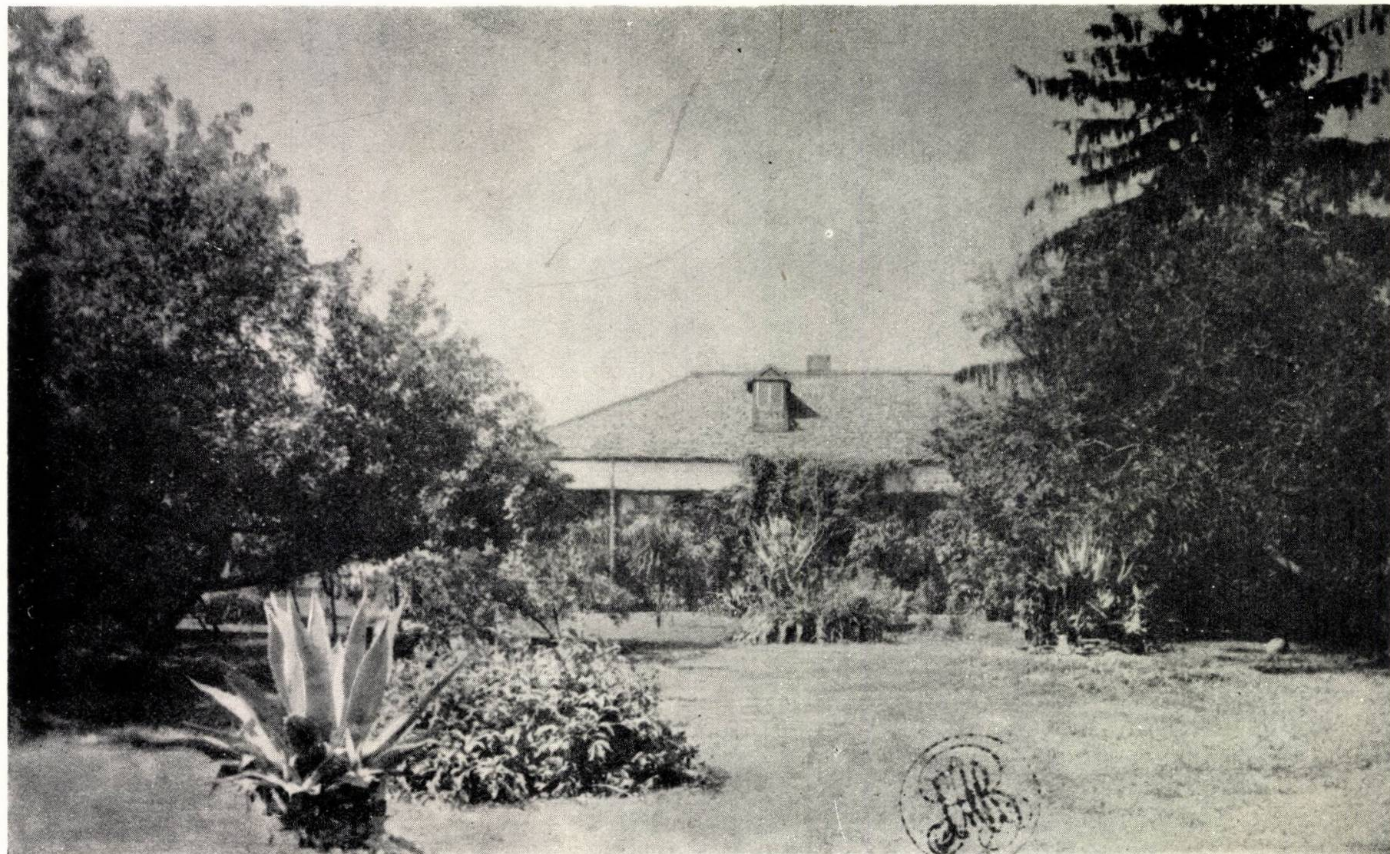
[28] A fost înmormîntată la biserica grecească din Pera. Pe piatra de mormînt s-au săpat cuvintele: Elena Negri, Moldavia, 4 mai 1847 (stil nou).

Cînd, în 1852, Bălcescu vrea să se întoarcă în ţară, V. Alecsandri îi indică locul unde poate găsi mormîntul Elenei Negri, la Constantinopol, şi îl roagă să depună cîteva flori pe „acel mormînt care cuprinde cea mai scumpă şi mai bogată parte a vieţii mele". Cf. scrisoarea din apr. 1852, Iaşi, publicată de O. Densusianu, *Trei scrisori*, în *Noua revistă romînă*, III (1901), p. 304—305.

Vasile Alecsandri, fotografie

(Bibl. Acad. R.P.R., Cabinetul de stampe)

Casa din Mircești

(Bibl. Acad. R.P.R., Cabinetul de stampe)

Paulina Alecsandri, soţia poetului, în 1910

(Bibl. Acad. R.P.R., Cabinetul de stampe)

Vedere din lunca Siretului

Bibl. Acad. R.P.R., Cabinetul de stampe)

ADDENDA

ATTESTATION

Le conseil administratif de Moldavie ayant pris en considération la demande de mr. le grand spathar Basile Alexandry et de son épouse md. Hélène, née Cozoni, nobles du pays, à l'effet de munir d'un certificat leur fils, Basile Alexandry, qui du consentement de ses parents désire se rendre à Paris dans le royaume de France, pour y acquérir dans les écoles des connaissances utiles, atteste par le présent que le dit mr. Basile Alexandry est le véritable fils de la famille susmentionnée, baptisé dans la religion catholique grecque et âgé de dix ans passés, que ses parents jouissent dans ce pays des droits d'une noblesse héréditaire et que lui-même, en récompense des services de son père, est inscrit dans le registre des nobles avec le rang de grand comisse. En conséquence, le conseil délivre ce certificat, revêtu des signatures de ses membres et du seign. du pays, pour servir et valoir ce que de droit partout où il ira faire ses études.

Signés: Alexandre Ghika logophète, Theodore Balche hétman, Michél Stourdza vestiar, le secrétaire d'état prince Nicolas Soutzo.

N. 33 — Le soussigné, gérant du Consulat de France en Moldavie, certifie que les signatures ci-contre sont bien celles de mm. Alexandre Ghika logophète, Theodore Balche hétman, Michél Stourdza vestiar, prince Nicolas Soutzo secrétaire d'état, composant le conseil administratif de la principauté de Moldavie.

Fait en chancellerie à Iassy, le dix-huit juillet, mil huit cent trente-quatre.

n°90

Droit perçu ***Consulat de France à Iassy*** ***Gérant A. B. Duclos***

ATESTAT

Dumnealui Vasilie Alecsandri, născut moldovean din legiuită însoţire a părinţilor săi, Vasilie Alecsandri, mare spatar, şi soţia sa, Elena, născută Cozoni, botezat în legea creştinească a Răsăritului şi în vîrstă de zece ani trecuţi, îndemnat de părinţii săi, dar şi însuşi avînd plecare şi rîvnă de ştiinţi, merge spre îndeplinirea cursului învăţăturii la şcolile din Paris a crăiei Franţii. Aşadar, ca unui fiu de părinţi

născuţi în pămîntul Moldavii de nobil şi de moştenitoare nobilimi, dar pe lîngă aciasta întru răsplătirea slujbilor părintelui său şi însuşi înscris fiind în catalogul pămîntesc al nobililor cu cinu de comis mare, pentru de a fi cunoscut de o aşa calita şi aiurea ori în care loc ar merge spre învăţătura sa de cuvinţă, s-au socotit a i să da acest atestat după rînduiala din partea sfatului administratif şi în formile legiuite a pămîntului acestuia al Moldavii, întărit şi cu pecetea ţării.

Eşii
1834, febr. 16

Alexandru Ghica logofăt, Theodor Balş hatman, Mihail Sturdza vistier, Nicolae Suţu.

S-au trecut în condica de ieşire a sfatului subt nr. 375 febr.
Protocolist

Orig. chirilic
Bibl. Acad. R.P.R. Doc. 18—CCI

VORNICUL VASILE ALECSANDRI CĂTRE FIUL SĂU

I

1834 avgst. 3/15,
Eşi [1]

Vasilică,

Carte ce mi-ai scris de la Viena am priimit-o şi aceia către maică-ta. Ni-am bucurat că ai mers bini, cred că vei fi început a cunoaşti folosurile ce te privesc în viitorimi din voiajul acesta, apoi giudecă dacă te vei săli cu învăţătura cît folos ai să aibi şi cîtă bucurii ai să pricinuieşti părinţilor tăi şi patrioţilor. Aşadar, sileşti-te zi şi noapte cu învăţătura şi urmiazi toti celi ce-ţi scriu mai înainte. Eu am acolo şi pe alţi prieteni, care au să mă înştiinţăz de toati purtările tale; fii plecat către toţ şi mai vîrtos d-nui monsiu Filip [2] şi madamăi dnui ca să te iubască, căci plecare este bună, cu care vei căştiga dragostea tuturora. La biserică să mergi adesă, ca să-ţi ajute Maica Domnului.

Niniacă-ta Catinca [3] şi Iancu să află sănătoşi şi te sărută, cu al doile îţi vor scrii cu toţii.

Mosiu Nicoli trebui să fi venit la Paris; roagă pe mosiu Filip să-l găsască, ca să te întălneşti cu dînsul, ca să ne aducă potretul tău cînd să va întoarce.

Pre largu să mă înştiinţezi pentru toati cîte ţi-am scris cu ceia pocită. Limba nemţască să o înveţi bini.

Să mă înştiinţezi cum ti-au priimit Costi, Lasturi şi ceilanţi. În grabă ari să vii acolo, sau aproapi de Paris, beizadelile lui vodă şi alţi copii, între cari este şi copiii dumi[sale] agăi Kogălnicianu. Caută să-i întreci pe toţi cu învăţătura, ca să fii lăudat de toţi şi să bucuri pe părinţii tăi, cari cheltuiesc pentru binile tău. Caută de te închină dimineaţa şi sara, că cine uită pe Dumnezău, apoi şi Dumnezău uită pe acesta.

Iubit părinte,
Vasili Alexandri
spat. [4]

Orig. chirilic.

Bibl. Acad. R.P.R., *S* $\frac{15\ (1)}{LVII}$

[1] Data scrisorii vornicului dovedeşte că, contrar celor ştiute pînă acum, cînd se credea că Alecsandri a plecat din ţară după 23 august 1834 (cf. V. Alecsandri, *Poezii*, I, Craiova, 1940, p. 37), plecarea avusese loc la sfîrşitul lui iulie, începutul lui august, după cum se socoteşte — stil vechi sau stil nou.

[2] Filip Furnaraki, grec din Hios, secretarul marelui helenist Adamantius Coray, cu care a plecat Alecsandri la Paris, împreună cu alţi tineri, Alex. Cuza, N. Docan, Panait Radu şi pictorul Negulici.

[3] *Catinca Rolla* (1817?—1857), sora poetului, căsătorită întîi, în 1835, cu aga Costache Voinescu, despărţită în 1843 şi recăsătorită cu Costache Rolla în 1845.

[4] Vornicul *Vasile Alecsandri* (1792—1852) îşi începe cariera ca sameş la Bender; medelnicer în 1814, ajunge spătar în 1826, cînd devine şi membru în Obşteasca Adunare a Moldovei. În 1830 este înaintat sameş al vistieriei, deci administratorul finanţelor întregii Moldove. În 1844 este făcut vornic, şi pînă la moarte va mai fi director al Arhivelor Statului şi va lua în arendă exportul sării şi al cerealelor.

II

1839 apr. 10/22.
Eşi

Iubite Vasălică,

Vestirea ci ni-ai dat pentru săvîrşăre examenului au precinuit îndestulă mulţămire şi bucurii în toată a noastră familie, şi dar, cu toate că cerire îţ esti cam mare după stare noastră, dar, pentru ca să te încredinţăz cîtă dragoste păstrăm pentru tine, iată, o împlinesc, şi dar, pe lîngă 120 # ce ţ-am trimis prin c.c. Lupu, îţ trimit 220 # prin M. Scaramanga, tocmai suma ce cei pentru instrumenturi, cărţi, strai şi a voiajului. Lesni dar îţ esti a cunoaşti dragostea părinţască. Eu fără a-m scrii ţ-am slobozit voi a voejarisi, căci aşa ceri trebuinţa, dar apoi arată şi D.M.

Docan că îl poftesc măcar pentru cinci-şase zile să mergeţi şi la Londra, iar întoarcerea neapărat o ceiu să vă fii pe la Grechia [1], şi de acolo cu vaporu prin Ţarigrad la Galaţ, unde te va aştepta niniacă-ta; acest voiaj neapărat îl ceiu să-l faceţi.

Pără la pornire, însă, din Paris nu perdi vreme în zadar şi mergi în toate zălile prin academii de artă la ciasurile hotărâti, de unde nu puţin te vei mai adăpa. Atît cărţile, cît şi maşăna şi celelante ce vei mai cumpăra să le trimiţ, precum ţ-am mai scris prin M. Gheorghii Scaramanga, la Viena. Nu uita a cerceta pe la fabrici nescaiva iscodiri noi dă mori, maşini di trieri şi alte asămine şi să pui să le facă modeluri mici de lemn pentru prubă şi să le aduci cu venire, care îţ va face laudă. Precum dar eu nu-ţi refuzarisesc cererile, apoi şi dumta., M. Vasili, nu trebui să mi refuzarisăşti povăţuitoaiile ceriri, vreun mic tipar de care ieşisă cînd eram eu la Paris, a cărui preţ era 30 francuri, şi a asămine noi iscodiri. Nu uita a-mi triimite şi cadrele ce ţ-am scris cu pocita trecută.

Arată şi lui M. Docan că-l sfătuiesc să voiajarisăţi cu c.c. Lupu Balş. Căci la amîndoi vă va fi de mari folos. De nu văi urma asupra politicii ce ţ-am scris cu pocita trecută şi a mergi să-i vizitarisăşi în toate zălile, să ştii că mă-i măhni pără la suflet. Neniacă-ta cu al doile îţ va scrii. Răpede-m ochelari şi hapurile, că mi-i ruşăni de oameni, împreună cu lucrurile pentru neniacă-ta şi celelante, adecă instrumenturile şi cărţile cu al doile. Ce frumos lucru era să faci o cărticică de la săne şi [a] o da în tipar, spre a le prezentarisă după ce vei veni, precum au făcut Kogălnicianu şi alţi tineri!

Iubit părinte,
Vasili

Pentru examen neapărat să iei diplomă [2].

Madamii Laperuz[3] şi fiului dmi mult închinăciuni. Am un căţăluş foarti frumos pentru dumei şi n-am ocazie! De vor veni la Moldova, o rog să vii la mini în gazdă.

Orig. chirilic.

Bibl. Acad. R.P.R., $S\frac{15\,(3)}{LVII}$

[1] Întoarcerea din această călătorie s-a făcut prin Italia şi Austria.

[2] Rămîne nelămurit despre ce diplomă este vorba, pentru că poetul părăsise şi studiile de medicină şi pe cele de drept şi pe cele de inginerie.

[3] V. Alecsandri aminteşte de prietenul său Charles Lapeyrouse şi de mama acestuia care i-au ţinut loc de familie la Paris. Cf. Marie Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui*, p. 75.

I

1835, mart. 27

Iubiti Vasilică, dulci ti sărut,

am priimit dorită a me scri [soare] di la iubitul și dulci Vasilică, ti heretisăsc să ti păzască Maica Domnului sănătos și să-ț dăruiască diplină procopsală. Am văzut toati cîte îm scrii pentru cumparare lucrurilor; în grabă îți voi trimeti banii trebuincioși. Și am văzut, Vasilică, scrii babacăi ci învățătură urmezi[1] acum și pără acum, căci dorești mult să știi, pentru că îl întriabă mulți ci înveți și nu știi ci să li răspundă, și pentru aciasta esti supărat pe dum., fiindcă ț-au scris și nu e-i făcut în scris la întrebărili ci ț-au făcut. Cu aciasta mai mult li-i bucura pi babaca, ascultă-mă, fiiul meu cel iubit, scrii tătână-tău ci înveți, căci babaca pentru voi să jertfești și nu cruță cheltuială.

Iată un răvaș di la Iancu, nași-to, Gligori[2], în ziua de Paști, cum am ieșit di la Invieri, au băut un pahar di pelin pentru sănătate dum., au făcut mare chef babaca, iar eu ți-am sărutat portretu la ochi; am zis, Vasilică a mamii, tari ești diparti și cînd a vini ciasul acel, cari îl aștept cu nerăbdari, ca să te îmbrățoșez? Și mama Agahița ti sărută și zici să nu o uiți, că ti-au crescut și ti-au legănat.

Iubită maică,
Elencu Alecsandri[3]

Orig. chirilic

Bibl. Acad. R.P.R., $S\frac{1\ (2)}{LVII}$

[1] La această dată Alecsandri se pregătea pentru bacalaureat, pe care îl va trece în luna octombrie.

[2] În *Suvenire* (Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. *822*, f. 2), Vasile Alecsandri indicase ca naș al său pe Mihai Cozoni, unchi dinspre mamă, luptător în revoluția de la 1821. Neconcordanța dintre data morții acestuia, întîmplată la 7 iunie 1821, la Drăgășani, și data nașterii poetului arătată de el în aceleași *Suvenire*, „anul 1821, luna iulie", punea la îndoială atît data nașterii, cît și rolul de naș al lui Mihai Cozoni. În „mărturia de mitrică" din 1835, iulie 12, păstrată la Arhivele Statului din Iași, este indicat ca naș tot Mihai Cozoni, dar data nașterii este: „anul 1818, luna iunie, 14", iar data botezului, 22 iunie. Textul din mitrică este reprodus pe verso de mîna vornicului Vasile Alecsandri, deci nu poate fi nici o îndoială asupra datei nașterii sau asupra numelui nașului. Cf. Gh. Ungureanu, *Cîteva date inedite despre familia și viața poetului Vasile Alecsandri*, în *Cetatea Moldovei*, 4 (1943), vol. IX, nr. 5, p. 261—264. Cine este atunci Gligori Iconomul stolnicul, pomenit ca naș chiar de mama poetului și de la care ni s-a păstrat o scrisoare adresată acestuia? Reproducem în întregime scrisoarea stolnicului, scrisă cu litere chirilice.

[3] Elena Alecsandri (1800—1842), mama poetului, născută Cozoni, fiica pitarului Dumitrachi, de la Tîrgul Ocna.

Eş,
apr. 13, 1835

Iubite c.c. Vasilică, dulce te sărut.

Măcar că am scris cu posta în cartea lui musse Filip ca din parte-m şi te sărut atît pe dum. cît şi pe iubitul meu c.c. Panaitachi. Dar acum găsi aciasta ocazion cu munsu Batista; m-am linevit a scri dum. obosită şi arăt dmi. cîtă bucurie am avut noi în zioa de Paste, cînd am priimit scrisorile dmv. Babaca, neneca s-au bucurat foarte tari şi milostivul Dumnezeu să te pazască să fi sănătos şi noi să ne bucurăm şi cu videre dm. după cum dorim.

Iubite Vasilică, nu te supara, nu te scîrbi de celi ce babaca au scris prin auzările altui, căci părinţii care iubesc pe fii lor aşa povoţuiesc, dar acum s-au încredinţat şi de la alţii că vă purtaţi bini şi vă supuniţi la toati celi bune, ce va povoţui munu. Filip şi părinţii sînt încredinţaţi de bune purtările dmv. că vei cîştiga lauda de la toţi patrioţii dmv. Şi vă rog nu încetaţi a mă împărtăşi şi pe mini cîteodată că sînteţi sănătos, ca să mă bucur şi eu.

Noi cu toţ, slava Domnului, ne aflăm sănătoşi pără la cel mai mic casnic şi sîntem rugător cu toţi ca să vă dăruiască milostivul Dumnezeu sănătate.

Şi sînt al dumitale iubit şi ca un părinte.

G r i g o r i I c o n o m u stolnic

Iubitului c.c. Panait arată, mă rog, din parte-mi dulci sărutări şi la toţi care te iubesc.

Adresa: Monsieur Basile d'Alexandry à Paris
de la part de meur. Grigori *

Adnotarea lui V. Alecsandri:
Reçu le 14 juin 1835
Répondu le 15 juin 1835

Orig. chirilic.

Bibl. Acad. R.P.R., $S\frac{19}{LIX}$

II

1837, august 23

Iubite fiiule Vasilică, dulci ti sărut,

am văzut cartia ci scrii babacăi dum., cum şi Iancului. M-am bucurat mult pentru că Domnul ti păzeşti sănătos, iar că s-au dispărţit iubitul părinti şi iubitul frati de dum., pentru aciasta nu trebui să fi jălit, nici să ti fi măhnit, pentru că aciasta o ştiei că trebui iubitul tată di a să întoarci iarăşi înapoi la Moldova. Roagă pe

* Urmează un cuvînt indescifrabil.

Dumnezău să fii sănătos și să sfărșăști cursul învățăturii, căci și Vasilică a nină-cuții iarăși si va întoarci la patria să în casa părinților, unde vii găsii liniști și mulțămiri, căci această dispărțiri esti vremelnică, fiiul di părinți, pentru folos.

Noi cu toții sîntem sănătoși, slavă lui Dumnezău. Vasilică, inelul ci me-i trimes di-a pururi îl port în degit, mai vărtos chiară şi ţifra iubitului meu copil, apoi nici odinioară nu-l voi dipărta din măna me.

Vasilică, arată madamii Laperuz din parte me multi complimenturi și mulțămiri di prezantu ci mi-au făcut, adică pernuța, mai vărtos că esti cusută de mîna dum., așa mi-au spus Iancu, șă fiindcă au făcut cunoștinți cu babaca cu dum., apoi ca cînd aș fi făcut și eu asămini cunostinți.

Vasilică, pi Iancu îți vestesc că l-au dat academii supt măna lui munsiu Mezanablu.

Iubită maică, *Elencu Alecsandri*

Si eu dulce te sărut, bani îț voi trăimite, deși mă aflu în mari stenahorie, însă trebui a socoti să nu fii plata zadarnică și apoi să pricinuiești măhniciuni părinților și dum. să-ți pricinuești nenorociri.

Iubit părinti, *Vasili*

Orig. chirilic.

Bibl. Acad. R.P.R., S $\frac{1\,(1)}{LVII}$

INDICI

INDICE CRONOLOGIC AL SCRISORILOR

INDICE DE TITLURI ALE OPERELOR LUI V. ALECSANDRI CARE APAR ÎN SCRISORI, ÎNSEMNĂRI *

* Cifra în paranteză indică pagina unde se repetă titlul în traducerea scrisorilor şi însemnărilor.

INDICE DE NUME *

A

---

* Cifra în paranteză indică pagina unde se repetă numele în traducerea scrisorilor şi însemnărilor.

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

N

O

P

Q

R

S

Ş

T

TABLA ILUSTRAȚIILOR

CUPRINSUL

ÎNSEMNĂRI

ADDENDA

Redactor responsabil : ELENA BERAM
Tehnoredactor : IONEL GHEORGHIU

Dat la cules 14.03.1964. Bun de tipar 22.09.1964. Apărut 1964. Tiraj 6 160 ex. cartonate. Hîrtie scris tip I A. de 63 g/m². Format 700×1.000/16. Coli ed. 21,78. Coli tipar 17,75. Planşe tipo 8. A. nr. 158/1963. C.Z. pentru bibliotecile mari 8R. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—6.

Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918", str. Grigore Alexandrescu 93—95, Bucureşti—R.P.R. comanda nr. 629

În seria
STUDII ŞI DOCUMENTE INEDITE
au mai apărut:

ION GHICA
Documente literare inedite

V. ALECSANDRI
Corespondenţă, vol. I

G. COŞBUC
Comentariu la Divina Comedie, vol. I

I. L. CARAGIALE
Scrisori şi acte

Vor apărea :

A. I. ODOBESCU
Corespondenţă

G. COŞBUC
Comentariu la Divina Comedie, vol. II

Lei 15

SCRISORI, ÎNSEMNĂRI

Alecsandri

